

Національна академія педагогічних наук України
Інститут проблем виховання

На правах рукопису

ТИМОФЄЄВА ІРИНА БОРИСІВНА

УДК 378:373.211.3-51:004:005.336.2

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник –
кандидат педагогічних наук, доцент
Рейпольська Ольга Дмитрівна

Київ – 2017

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

FQ-EHEA – *The Overarching Framework of Qualifications for the European Higher Education Area* (структура кваліфікацій Європейського простору вищої освіти - ЄПВО)

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ДНЗ – дошкільний навчальний заклад

ЕГ – експериментальна група

ЕНМК – електронний навчально-методичний комплекс

ЕОМ – електронна обчислювальна машина

ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна система (з англ. European Credit Transfer System –ECTS)

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ІКК – інформаційно-комунікаційна компетентність

ІОС – інформаційно-освітнє середовище

КГ – контрольна група

НАПН – Національна академія педагогічних наук

ОКР – освітньо-кваліфікаційний рівень

ОПП – освітньо-професійна програма

ПЕОМ – персональна електронна обчислювальна машина

СІКТ – сучасні інформаційно-комунікаційні технології

ТЗН – технічні засоби навчання

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	14
1.1. Аналіз сутності поняття інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів.....	14
1.2. Структура інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів.....	37
1.3. Можливості фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів щодо формування інформаційно- комунікаційної компетентності.....	57
Висновки до першого розділу.....	74
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	77
2.1. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.....	77
2.2. Методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	101
Висновки до другого розділу.....	118
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У	

МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	121
3.1. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.....	121
3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	181
Висновки до третього розділу.....	189
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	198
ДОДАТКИ.....	220

ВСТУП

Інформатизація й технологізація усіх процесів суспільного життя безпосередньо впливає й на сферу освіти. Її модернізація потребує підготовки фахівців з високим рівнем інформаційно-комунікаційної культури, зокрема, у ланці дошкільної освіти. Майбутній вихователь дошкільного навчального закладу (ДНЗ) має оволодівати сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, що сприятимуть його професійному й особистісному вдосконаленню, збагаченню професійного досвіду для ефективної реалізації власного потенціалу у навчанні і вихованні дітей. Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) постає у цьому зв'язку як одна з ключових, які мають бути в арсеналі майбутнього вихователя.

Запит суспільства на особистість з високим рівнем інформаційної компетентності, зокрема фахівців освітніх галузей, відображено в нормативно-правових документах (Закони України «Про освіту» (2006), «Про вищу освіту» (2014) [119], «Про дошкільну освіту» [120], Національна доктрина розвитку освіти України на 2012 – 2021 роки [87], Національна рамка кваліфікацій України, тощо). Особливого значення оволодіння ІКК набуває у зв'язку з вимогами державного стандарту дошкільної галузі – Базового компоненту дошкільної освіти щодо комп'ютерної грамотності вихователів, які мають бути спроможними виховувати в цьому напрямі вихованців.

На сучасному етапі педагогічні колективи дошкільних навчальних закладів здійснюють активні спроби впровадження інновацій різного типу та спрямованості, до нововведень відносять і питання інформатизації виховного процесу. У Базовому компоненті дошкільної освіти, який є Державним стандартом дошкільної освіти реалізований програмами, навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки [5, с. 2], представлено освітню лінію «Комп'ютерна грамота». Через це набуває великої значущості підготовка майбутнього фахівця із формуванням інформаційно-комунікаційної компетентності, здатного забезпечити реалізацію варіативної

частини державного стандарту дошкільної освіти України пов'язаної з комп'ютерною грамотністю дітей дошкільного віку.

Компетентнісний підхід у системі освіти став предметом наукового дослідження В. Баркасі [7], В. Болотова [14], Н. Бібик [68], І. Гушлевської [37], І. Драч [41], С. Іванової [58], В. Кременя [101], О. Локшиної [68], О. Овчарук [93], Л. Петухової [106], О. Пометун [114], Л. Рибалко [129], І. Родигіної [132], С. Семчук [136], С. Сисоєвої [139], С. Трубачевої [159], В. Федорчук [160], М. Фіцули [161] та ін.

Сучасний фахівець має володіти високим рівнем професійної компетентності, що проявляється у здатності творчо мислити, постійній орієнтації на пошук і новизну, використанні науково-технічних знань для вирішення педагогічних проблем, організації роботи з упровадженням науково-технічних інновацій.

Протягом останнього десятиріччя проблема впровадження інформаційних технологій в освіту знаходиться у колі наукових інтересів багатьох дослідників (А. Андрєєв [1], О. Буйницька [15], В. Галузинський [26], Р. Гуревич [33], С. Дяченко [42], М. Жалдак [44], С. Ніколаєнко [89], О. Петухова [106], О. Пехота [107], О. Подзигун [110] та ін.), які наголошували, що неможливо здійснювати підготовку майбутнього фахівця педагогічної галузі без застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, тож майбутній педагог має володіти навичками застосування комп'ютерними технологіями.

Питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів розглядали вітчизняні та зарубіжні науковці (Я. Веб, Р. Горохова, Т. Довнес, Л. Базиль, В. Котенко, Т. Паніна, Л. Собко, О. Спирін, С. Сурменко та ін.) [4], бо в сучасних реаліях розвитку інформаційного суспільства воно стає надто актуальним і визнаним європейським співтовариством.

Необхідність та ефективність застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій не викликає сумніву. Так, на думку більшості дослідників С. Іванової, А. Литвина, Ю. Машбиця, О. Співаковського та ін. [57; 77; 98; 145], основними педагогічними завданнями використання інформаційно-

комунікаційних технологій у навчанні є: підвищення наочності навчального матеріалу та полегшення його сприйняття завдяки компактному і чіткому поданню інформації.

Специфіка підготовки майбутніх вихователів розглянута у працях Л. Артемової [2], А. Беленької [9], А. Богуш [13], Н. Гавриш [23], С. Дяченко [42], Л. Зайцевої [51], Г. Кіт [64], В. Кузьменко [76], Т. Поніманської. У тому числі, вивченню окремих аспектів готовності майбутніх педагогів дошкільного фаху до формування основ комп'ютерної грамотності у дітей дошкільного віку присвячено дисертації С. Дяченко, Л. Петухової Н. Сороко, О. Чекан.

Однак, поряд з активізацією наукового інтересу до проблем інформатизації освіти, підготовки фахівців у цій сфері освіти, все ж у галузі дошкільної освіти проблема ІКК вихователя не набула належного теоретичного осмислення. Водночас, практика роботи в ДНЗ свідчить про недостатню міру впровадження у їхню діяльність інформаційно-комунікаційних технологій, що поряд із відсутністю методичного забезпечення створює перешкоди для реалізації виховного потенціалу цих закладів у сучасному освітньому просторі.

Таким чином, проблема формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ актуалізується виявленими *суперечностями* між:

- об'єктивним запитом суспільства на реформування вищої педагогічної освіти й неналежним осмисленням теоретичних і методичних основ діяльності фахівців у системі дошкільної освіти;

- державними вимогами до підготовки конкурентоспроможних педагогів в умовах зростання темпів інформатизації професійної діяльності та недостатнім науково-теоретичним обґрунтуванням цього процесу;

- потребою майбутніх вихователів ДНЗ у набутті ІКК і відсутністю навчально-методичного забезпечення її формування.

Отже, актуальність, соціальна та педагогічна значущість означеної проблеми, та необхідність усунення виявлених суперечностей й зумовили вибір теми наукового дослідження: **«Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження є складовою частиною фундаментального дослідження лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України «Науково-методичне забезпечення формування базових якостей особистостей дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ» (державний реєстраційний номер 0113U001214).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 9 від 28.10.2013 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного осмислення проблеми компетентнісного підходу до інформаційно-комунікаційної підготовки фахівця обґрунтувати педагогічні умови та методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ і перевірити їх ефективність.

Завдання дослідження:

1. Шляхом аналізу філософських і психолого-педагогічних джерел уточнити сутність та структуру ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.
2. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.
4. Розробити та експериментально перевірити методику формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Предмет дослідження – педагогічні умови, зміст, форми і методику формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі професійної підготовки.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: положення особистісно-орієнтованого (І. Бех, В. Кремень, А. Симановський та інші [8; 78;

138]), діяльнісного (І. Зязюн [56], М. Солдатенко та інші) та компетентнісного (І. Зимня, І. Гушлевська, Л. Кайдалова, О. Овчарук, О. Плахотнік, О. Пометун, А. Хуторський та інші [37; 53; 68; 114; 164]) наукових підходів до навчання і виховання особистості; психолого-педагогічні концепції професійного розвитку особистості (А. Драч [41], Л. Кириллов [62], А. Кіктенко [95], М. Степко [101], С. Петрович [105], А. Симановський [138] та інші); психологічні та педагогічні положення щодо особливостей професійної підготовки фахівця в умовах інформаційного суспільства (В. Биков, С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Коломієць, В. Петухова, В. Сидоренко, С. Сисоєва, В. Шолохович та інші [11; 32; 67; 106; 137; 139; 170]); засоби застосування ІКТ у навчальному процесі закладів різного освітнього рівня (М. Жалдак, І. Захарова, Г. Козлакова, І. Роберт та інші [44; 54; 131]); науково-методичні праці, які розкривають психолого-педагогічні засади професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку (Л. Артемова, А. Богущ, Г. Беленька, Н. Гавриш, Л. Завгородня, Г. Кіт, В. Кузьменко, С. Литвинова, Т. Поніманська, С. Семчук, О. Чекан [2; 9; 13; 23; 50; 64; 76; 78; 117; 136; 165]).

Для реалізації мети та вирішення завдань застосовано такі **методи** дослідження:

- *теоретичні*: аналіз, систематизація та узагальнення наукових ідей для уточнення сутності і структури ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, визначення критеріїв та показників досліджуваного феномену;

- *емпіричні*: опитування, педагогічне спостереження, самооцінювання для виявлення стану сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для визначення динаміки рівнів сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та перевірки ефективності педагогічних умов і методики її формування;

- *статистичні*: статистичне опрацювання даних для підтвердження вірогідності результатів педагогічного експерименту, оцінювання достовірності відмінностей між показниками експериментальних і контрольних груп (критерій Пірсона).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому що:

– *уперше* обґрунтовано педагогічні умови формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами - майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності); визначено критерії та відповідні показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: когнітивний (визначення раціональних способів пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, баз даних і знань; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності); мотиваційно-ціннісний (розуміння та усвідомлення особистісний сенс та значущість ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними і правовими нормами); технологічно-результативний (демонстрування застосування ІКТ та набору операційних умінь; демонстрування здатності оволодіння навичками опрацювання інформації; здатність працювати з педагогічними програмними засобами; вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; вміння творчо підходити до застосування ІКТ);

уточнено сутність ІКК майбутнього вихователя ДНЗ як інтегративну, динамічну здатність майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку;

подальшого розвитку набули зміст, форми і методи формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та діагностичний інструментарій для виявлення її сформованості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, яка охоплює: навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольні-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»), який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі навчання студентів педагогічних ВНЗ за спеціальністю «Дошкільна освіта»; для розширення змісту курсу лекцій, практичних занять з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»; в організації педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; для розроблення навчальних і методичних матеріалів з теорії і методики дошкільної освіти; для науково-теоретичної та методичної підготовки фахівців у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Маріупольського державного університету (довідка 4 від 26.10.2017 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 8 від 06.06.2016 р.), ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету» (довідка № 11 від 19.09.2016 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 3 від 17.11.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належать: у публікації «Визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху», опублікованій у співавторстві з О. Рейпольською, розкрито визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху; у спільній праці «Застосування математичних методів під час формування

інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у ВНЗ», у співавторстві з Н. Ротаньовою, підбрано, сконструйовано систему тестових завдань для перевірки ЗУНів під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців; розкрито та запропоновано інтерактивні технології як основу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ у праці «Універсальні інструменти для створення сайтів майбутніми вихователями ДНЗ», у співавторстві з О. Рейпольською. Авторський внесок у колективний навчальний посібник «Інформатика» (за професійним спрямуванням), складає розроблення розділу VI «Робота з редактором web-сайтів Microsoft FrontPage», який адресовано майбутнім вихователям ДНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено автором на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів – *міжнародних*: «Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва» (Маріуполь, 2011), «Фізико-математичні дослідження та інформаційні технології в управлінні, науці, освіті та виробництві» (Маріуполь, 2011), «Современные направления теоретических и прикладных исследований» (Одеса, 2012), «Реформування та розвиток науки: сучасні виклики» (Київ, 2013), «Наука в сучасному світі» (Лодзь, 2013), «Актуальні проблеми гуманітарних наук» (Київ, 2013), «Управлінські компетенції викладача вищої школи» (Київ, 2014), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Дрогобич, 2015), «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (Маріуполь, 2015), «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ–2016) (Черкаси, 2016), «Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету» (Маріуполь, 2017); *всеукраїнських*: «Сучасна наука: стан і перспективи розвитку» (Тернопіль, 2012), «Інноваційний потенціал української науки – ХХІ сторіччя» (Запоріжжя, 2013), «Наукова молодь – 2013» (Київ, 2013, 2014), «Інформаційні технології у навчальному процесі» (Чернігів, 2014), «Теоретичні та прикладні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій у науці, освіті, економіці, виробництві» (Маріуполь, 2014–2017), «Виховний

потенціал сучасної освіти: теоретичні засади та практичні досягнення» (Київ, 2014, 2015), «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» (Полтава, 2015), «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи» (Полтава, 2016), «Інформаційні технології – 2017» (Київ, 2017); *звітних* конференціях Інституту проблем виховання НАПН України (2013–2016).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 42 наукових публікаціях (з них 34 одноосібні): 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 1 стаття у науково-методичному журналі та у 32 публікаціях в матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (156 найменувань, з них 8 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок, із них 190 сторінок основного тексту, 26 – додатків. Робота містить 15 таблиць та 9 рисунків на 20 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

1.1. Аналіз сутності поняття інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів

Невпинне збільшення наукової інформації, динаміка розвитку сучасного суспільства, зростання соціальної ролі особистості та інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій потребують від загальноосвітніх закладів освіти України забезпечення якісно нового рівня навчально-виховного процесу. Одним із напрямків, який допоможе розв'язати це завдання, є широке й ефективне використання сучасних технічних засобів та технологій навчання, зокрема інформаційно-комунікаційних.

XXI сторіччя характеризується як інформаційне суспільство (ІС), що формується на підставі ознак науково-технічного прогресу, процесів і соціально-економічних факторів. Поняття «інформаційне суспільство» увійшло в науковий оборот не дуже давно. Його виробили й стали активно використовувати економісти й маркетологи, соціологи й філософи, програмісти й політики. Це поняття покликане відобразити об'єктивну тенденцію нового витка еволюції цивілізації, пов'язаного з появою нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, нових потреб і нового способу життя. У науковій літературі спостерігається деяка розбіжність у думках щодо авторства поняття «інформаційне суспільство». Так, на думку одних дослідників, у науковий оборот поняття «інформаційне суспільство» увійшло наприкінці 60-х – початку 70-х років XX ст.

На думку других дослідників, зокрема, російського ученого В. Іноземцева, термін «інформаційне суспільство» був уведений у науковий оборот на початку

60-х років ХХ ст. фактично одночасно в США і Японії Ф. Махлупом і Т. Умесао. Так був покладений початок теорії, яка була розвинута такими відомими авторами, як М. Порат, Й. Масуда, Т. Стоуньєр, Р. Катц та ін. На думку В. Іноземціва, концепція інформаційного суспільства була сформульована під час дискусії про продуктивну й непродуктивну працю й різних спроб структурування суспільного виробництва на сектори. З огляду на те, що концепція продуктивної праці в західній науковій літературі розвивалася в напрямі визнання продуктивним дедалі ширшого кола видів діяльності.

Поняття інформаційного суспільства найбільш змістовне аргументоване Д. Беллом у теорії технологічного розвитку. Дослідник розглядає три стадії суспільного розвитку: аграрне суспільство, індустріальне суспільство, постіндустріальне, або інформаційне суспільство. З часом погляди Д. Белла набули технократичного відтінку, так, його концепція зазнала критики з боку так званої французької соціологічної школи, представники якої запропонували розглядати інформаційне суспільство в більш широкому змісті. На думку представників французької соціологічної школи, інформаційна революція, поширюючись на всі сфери життєдіяльності людини, дозволяє кожному усвідомити колективні обмеження, приводить до появи суспільства зробленого планування, де центр одержує від кожної підсистеми достовірну інформацію про локальні переваги, відповідно до яких розробляється загальна програма дій. Прихильники нової концепції стверджують про формування єдиної інформаційної єдності людської цивілізації, де реалізовано вільний доступ кожної людини до всіх інформаційних ресурсів. Домінуючими стають гуманістичні принципи управління суспільством, засновані на прозорості влади, загальному доступі до інформації, демократичності ухвалення суспільних рішень. Природно, що є й негативні явища, серед яких варто виділити зайвий вплив на суспільство засобів масової інформації (особливо реклами); небажане втручання в приватне життя людей та організацій на базі інформаційних технологій (наприклад, так зване «хакерство» через Інтернет); складність адаптації до середовища інформаційного суспільства; небезпека розриву між «інформаційною елітою» (людьми, що

займаються розробленням інформаційних технологій) і простими споживачами.

У результаті порівняння «технократичного підходу» Д. Белла із соціологічним підходом французької школи можна зробити висновок, що в першому випадку базовою концепцією є ринкова (ліберальна) концепція, у другому — соціально-культурна концепція. Дослідник звертав увагу, що в інформаційному суспільстві інформація управляє поведінкою виробників і споживачів, натомість, за представники французької школи стверджували, що воно задовольняє соціальні й культурні потреби. У першому випадку побудова суспільства заснована на ієрархічній структурі, у другому — організація заснована на добровільності й пріоритеті особистих прав. Влада заснована на інформації про локальні підсистеми. Влада «прозора» для демократичних інститутів. Якщо в першому випадку сутність інформації економічна, то в другому – комунікаційна [60].

Трансформаційні процеси сучасного суспільства відрізняються від того, якими їх бачили відомі дослідники минулого. У першу чергу варто згадати моделі в рамках структурно-функціонального аналізу як бази для глобальної парадигми постіндустріального суспільства. Зокрема, про системну модель Д. Істона, функціональну модель Г. Алмонда, кібернетичну модель К. Дойча, а також моделі віртуалізації Бюля й Вейнстейна. В основі моделей інформаційного суспільства цих авторів лежить стереотипне уявлення про суспільство як про систему інститутів, які виступають як об'єктивної стосовно індивіда реальності, а остання, у свою чергу, є результатом його самовідчуження. З погляду Белла й Тоффлера, інформаційне суспільство залишається суспільством інститутів. У контексті постмодерністської теорії індивід від них відчужується, а його інтереси переміщуються у віртуальний світ, що поступово поширюється на дедалі більшу частину повсякденності, припускаючи спілкування людини з образами, симуляціями, а не з реальними об'єктами.

Розглядаючи освіту в інформаційному суспільстві, необхідно виділити організацію інформаційних процесів, розвиток та застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які передбачають наступні процеси: передачі,

організації, збереження і накопичення даних, формалізації та автоматизації знань.

Удосконалення методів розв'язання функціональних завдань, способів організації інформаційних процесів призводить до нових інформаційних технологій (ІТ), в яких до освітньої галузі можна віднести: комп'ютерні навчальні програми; навчальні системи на базі мультимедіа-технологій; інтелектуальні та навчальні експертні системи; розподілені бази даних; засоби телекомунікації; електронні бібліотеки, розподілені та централізовані бази даних; програмні та технічні засоби ІКТ [27, с. 79].

На думку академіка В. Бикова «Поява ІКТ, стрімкий розвиток їх засобів і технологій, зокрема цифрових та оптико волоконних, їх широке впровадження у всі сфери суспільного життя прискорили інтеграційні і комунікаційні процеси, забезпечили нові більш продуктивні можливості опрацювання електронних даних. Ці технології стрімко просувають нас по шляху до інформаційного суспільства, до майбутнього суспільства знань» [11].

Аналіз досліджень та публікацій свідчить, що проблемами використання моделювання, інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі були зацікавлені вчені: А. Байраківський [3], Р. Гуревич [33], М. Жалдак [44], М. Кадемія [33], С. Сисоєва [139], О. Спирін [146] та ін. Зокрема, проблемою моделювання процесів, явищ займалися: В. Биков, М. Козяр та ін. [11; 66]. У працях учених розглядаються проблеми організації навчальної діяльності учнів та студентів, використання форм і методів управління нею. В той же час недостатня увага, на наш погляд, приділяється застосуванню в цій справі вискоелективних сучасних ІКТ [35, с. 211].

Питанням професійної підготовки фахівців присвячені праці Р. Гуревича, І. Зязюна, Л. Кідіної, Л. Рибалки, С. Сисоєвої та ін. [35; 56; 63; 129; 139]. Науковці зазначають, що підготовка фахівців потребує особливої уваги, в тому числі розробки та впровадження в навчальний процес електронних матеріалів, створених у вигляді динамічних анімацій, моделей, їхнє узгодження з традиційними технологіями та методами навчання [45, с. 124].

Згідно із визначенням Міжнародного департаменту стандартів навчання,

досягнення та освіти *компетентність* визначається як спроможність кваліфіковано провадити діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення встановлених стандартів у професійній галузі або діяльності. За результатами звіту, представленого на Європейській раді в Стокгольмі, робочою групою було визначено перелік ключових компетенцій для навчання впродовж життя. Важливим для даного дослідження є - використання інноваційних технологій [115, с. 56].

Вважаємо, ключова компетенція є об'єктивною категорією, яка фіксує певний рівень знань, умінь, навичок, які можна застосовувати в будь-якій сфері діяльності. О. Пометун у своїх дослідженнях акцентувала, що кожна з таких компетентностей передбачає засвоєння студентами не окремих непов'язаних один з одним елементів знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, в якій для кожного виділеного напрямку її набуття є відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер [114, с. 66]. Важливим для даного дослідження було усвідомлення самого поняття «компетентність».

Компетентності, на думку експертів, передбачають: спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби; наявність у них необхідних для цього комплексу ставлень – цінностей, знань, умінь і навичок [114, с. 67]. Ключова компетентність сприяє досягненню успіхів у житті, розвитку якості суспільних інститутів, відповідає різним сферам життя.

У Постанові № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (від 23 листопада 2011 року) чітко сформульоване та охарактеризоване поняття компетентність, як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [121].

У Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя дескрипторами виступають знання, навички і компетентності, що поступово ускладнюються з базових загальних знань й умінь та компетентностей до здійснення роботи під прямим наглядом у структурованому контексті на першому

рівні, до знань в найбільш передових галузях роботи або навчання, найбільш передових і спеціалізованих умінь та компетентності у демонстрації сталого авторитету, інновацій, професійної інтеграції на восьмому [99, с. 18–20].

У зв'язку із прийняттям кваліфікаційної рамки України та Міжнародної кваліфікаційної рамки системи освіти України (автор В. Луговий) та побудові на цій основі освітньої кваліфікаційної характеристики спеціальності «Дошкільна освіта» і запровадженням у навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій, у викладачів, які забезпечують підготовку майбутніх вихователів ДНЗ виникли певні питання та труднощі, які потребують розв'язання, а саме: 1) недостатня професійна компетентність; 2) опанування відповідними педагогічними інструментами (методиками навчання ІКТ). Переконані, що сьогодні необхідно враховувати те, що визначення ІКК, перш за все, пов'язане із цифровими технологіями, середовищем, цифровим суспільством, інформаційною культурою, відповідальністю, безпекою, вмінням аналізувати сучасні інформаційні процеси та працювати з даними, програмами у інформаційному (цифровому) просторі, застосовувати їх для професійної діяльності та власного розвитку – це є сьогоднішні реалії. Проте, переважна більшість фахівців дошкільної галузі не відповідає цим тенденціям.

У 2017 року затверджено оновлену редакцію державного стандарту дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти), де задекларовано модернізацію її змісту, упровадження в практику особистісно орієнтованих технологій. Проте підготовка майбутніх спеціалістів триває за методиками, які застосовують не повний спектр та дуже прості форми ІКТ, тож такий підхід до підготовки майбутніх педагогів з дошкільного фаху не відповідає вимогам сучасності [5].

Ряд нормативних документів України наголошує на необхідності набуття інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніми педагогами, а саме: Закон «Про вищу освіту», Проект Концепції розвитку освіти до 2025 року, Постанова кабінету міністрів «Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних

зкладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року», концептуальні засади реформування освіти «Нова українська школа» [119; 124]. Так, у новому законі України «Про освіту», зазначено, що нові освітні стандарти будуть ґрунтуватися на «рекомендаціях європейського парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя», але не обмежуватимуться ними, та структура нової школи починається з рівня дошкільна освіта [122].

Українськими вченими – членами робочої групи спільного проекту МОН, НАПН України та Програми розвитку ООН «Освітня політика та освіта «рівний-рівному»» в Україні ключову компетентність було визначено як об'єктивну категорію, яка фіксує суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень тощо, що можна застосовувати в широкій сфері діяльності людини [41]. Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, як зазначено у працях Л. Зорина [55], Ю. Жука [47] та ін.

Перелік ключових компетентностей, визначений українськими педагогами за матеріалами дискусій, організованої в рамках проєкту ПРООН, у відповідності до освітніх традицій і соціокультурного контексту українського суспільства, складається з таких: уміння вчитися (навчальної); громадянської; загальнокультурної; компетентності з інформаційних та комунікаційних технологій; соціальної; підприємницької; здоров'язберезувальної [113].

Відповідно до категоріального апарату дослідження ключовими для означеної проблеми будуть поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» та «інформаційно-комунікаційні технології», які дозволять її сформувати. Слід визнати, що під час розробки нової дефініції та уточнення існуючих виникає безліч труднощів,

зокрема, такі: відсутність стандартизованих особливостей, які описували основні характерні ознаки поняття з погляду користувача; різний рівень деталізації ІКК, що пояснює базові елементи, на які спирається підготовка майбутніх вихователів ДНЗ. Ці труднощі приводять до того, що під конкретною дефініцією часом неможливо знайти відповідне пояснення та тлумачення, тому створення нової, що, природньо, є достатньо перспективним для розкриття процесу.

Зростаючу роль застосування ІКТ у навчально-виховному процесі, теорію і досвід розробки педагогічних програмних засобів та впровадження їх у навчальний процес розглядають українські дослідники: В. Биков, В. Дем'яненко, М. Євтух, Ю. Жук, В. Ключко, В. Логвіненко, О. Спирін [10; 11; 47; 65; 79; 146]; досліджуються проблеми інформатизації освіти та теоретичні засади використання ІКТ у навчальному процесі вищої школи науковцями: М. Жалдак [44], Р. Гуревич [94], М. Кадемія [32], А. Коломієць [67]. ІКТ у навчанні та освітньому потенціалі мережі Інтернет у навчальному процесі присвячені роботи А. Кочарян, Н. Морзе, Є. Полат, Ю. Рамського [85; 86; 90; 128]; розробляють принципи та методи комп'ютерно орієнтованого навчання інформатизації освіти, новітніх комп'ютерно орієнтованих комплексів засобів навчання та освітніх інформаційно-комунікаційних технологій: К. Віттенберг [20], Ю. Машбиць [98], С. Раков [127], О. Співаковський [145] та ін.; проблеми та особливості впровадження вільного програмного забезпечення в навчальному процесі розкрито у роботах Ю. Горошко [30], дослідження з проблем підготовки фахівців дошкільної галузі (Л. Артемова [2], А. Беленька [9], А. Богуш [13], Н. Гавриш [23], С. Дяченко [42], Л. Зайцева [51], Г. Кіт [64], В. Кузьменко [76], Т. Поніманська [117] та інші).

З огляду на це, актуальність дослідження психолого-педагогічної проблеми стосовно компетентісно орієнтованої освіти та закономірність трансформації освітніх систем обумовлено потребою країни у професійно компетентних випускниках, зокрема професійно компетентного вихователя дошкільного навчального закладу. Неодмінне поповнення й відновлення знань є необхідною умовою якісної кваліфікації і компетентності кадрів. Система підготовки

педагогічних кадрів має враховувати ті умови, в яких буде жити та працювати майбутній фахівець з дошкільної галузі. Однією з таких умов є перехід світової спільноти до інформаційного суспільства. Саме тому пріоритетним напрямком вважається не просте накопичення знань та предметних умінь і навичок майбутніх вихователів ДНЗ, а й формування уміння вчитися, оволодіння навичками пошуку інформації, здатності до самонавчання упродовж життя.

Ми поділяємо думку В. Кременя, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують: даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність, ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [74, с. 190].

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях [9; 30; 58; 69; 94; 136] проблема професійної компетентності, невід'ємною складовою якої є інформаційно-комунікаційна компетентність, займає одне з провідних місць, про що свідчать матеріали наукових конференцій, серії статей і монографій, що досліджують сутність і структуру цього феномена, його значення для практичної інформаційно-комунікаційної підготовки майбутнього вихователя ДНЗ. Також зміни у системі дошкільної освіти, надання їй державно-національної спрямованості, вимагають від педагогічної науки пошуку нових шляхів вдосконалення рівня підготовки фахівців дошкільного профілю, які зумовлені низкою нормативних документів Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», НСКО, Національною рамкою кваліфікацій та ін. У сучасних умовах сформована нова освітня парадигма, в умовах якої переосмислюються пріоритети в освіті України. У зв'язку з цим, реформування освіти України спрямовує на фахову підготовку майбутніх вихователів з орієнтацією на компетентнісний підхід.

Основними напрямками модернізації освіти визначено, що інформаційна підготовка в рамках інформатики як навчальної дисципліни для студентів нетехнічних спеціальностей має сприяти процесам соціалізації особистості, фундаменталізації освіти, забезпечення можливості продовжувати навчання в

межах концепції безперервної освіти на базі телекомунікаційних засобів. У зв'язку з цим багато науковців зазначають про міждисциплінарний характер інформатики як компонента сучасної системи навчання, спрямований на формування цілісного світогляду особистості, на усвідомлення нею картини світу як єдиної системи енергоінформаційних процесів [68, с.5].

Зазначимо, що поняття компетентісно орієнтована освіта прийшло в педагогічну науку із зарубіжних країн, де цей напрям дослідження активно розвивається як у теорії, так і на практиці. Реалізація змісту навчання та підготовки сприяє формуванню і розвитку у майбутніх вихователів ДНЗ ключової компетентності. Навчання при компетентісному підході – це процес придбання знань, умінь та навичок для творення досвіду рішення значимих практико-орієнтованих проблем. Результатом при компетентісно орієнтованому підході стає готовність до продуктивної самостійної роботи, що відповідає етапу навчання та ставиться акцент й не так на освоєння певного змісту навчального плану, скільки на здатність осмислювати і застосувати його задля досягнення особистих цілей для ефективної участі у житті. Освітній процес у підготовці майбутніх фахівців спроектовано відповідно до соціально-психологічних особливостей розвитку суб'єктів навчання.

Існують різні підходи до визначення поняття «компетенція» і «компетентність». Так, словник іноземних слів розкриває поняття «компетентний» як такий, що володіє компетенцією – колом повноважень певної галузі, особи або колом справ: *competent* (франц.) – компетентний, правомірний; *competens* (лат.) – відповідний, здібний; *competence* (англ.) – здібність (компетенція), обізнаність у якому-небудь колі питань, галузі знання [141, с.295]. Отже, у контексті нашого дослідження (тобто у контексті трактування ІКК – автори мають на увазі одне й те ж поняття, однак переклад слова «ІТ – competence» різні автори наводять, як компетентність та компетенція, що викликає дискусії та непорозуміння.

Так, стаття Д. МакКлелланда «Тестувати компетентність, а не інтелект» [182] була однією з перших наукових публікацій, яка зародила у США

компетентнісний підхід та «відкрила» цю проблематику. Однак, не в Америці, а у Великобританії концепція компетентнісно-орієнтованої освіти з 1986 року була взята за основу національної системи кваліфікаційних стандартів і отримала офіційну підтримку керівництва.

Більшість зарубіжних досліджень, які з'явилися в останні десятиріччя (Roger Guir, R. Barnett, Beatriz Rey та ін. [178; 184]), поняття «компетенція» розглядають не як набір здібностей, знань та вмінь, а як готовність сконцентрувати всі ресурси (які закоординовані в систему знань, вмінь та навичок, здібностей та психологічних якостей), необхідні для виконання завдання на високому рівні, адекватні конкретній ситуації, тобто відповідно до цілей і умов перебігу процесу [109, с. 205], що підтверджується практикою під час підготовки майбутніх вихователів ДНЗ і в Україні.

Зарубіжні дослідники вважають, що набуття людиною знань, умінь і навичок, спрямованих на удосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу [93].

Відмінність компетенції від компетентності полягає в тому, що компетенція – це знання і навички в певних сферах діяльності, а компетентність є застосуванням цих компетенцій у конкретній роботі. Компетенція – добра обізнаність з чим-небудь; компетентний – який має достатні знання в якійсь галузі, який з чимось добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований [140, с. 445].

Розглянемо як трактують ці поняття науковці. Однією з вимог є компетентнісно зорієнтований підхід – один із нових концептуальних орієнтирів, напрямків розвитку змісту освіти у світі та зокрема в Україні. Відомі міжнародні організації, що опікуються сферою освіти, останніми десятиліттями вивчають проблеми, пов'язані з необхідністю забезпечення компетентнісного підходу в системі освіти, серед них – ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи тощо.

Найбільшого поширення в нашій науковій літературі набуло визначення компетентності як сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної

професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [146]. Це розкриття дефініції ми вважаємо доречним стосовно підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Професійні компетентності розкриті в Білій книзі національної освіти України за заг. ред. В. Кременя, а саме М. Євтух розглянув їх як знання, уміння, навички, цінності, інші функціональні характеристики, їхня профілізація тощо [10, с. 72].

У своїх дослідженнях А. Хуторський зазначив, що компетенція і компетентність, з латинської *competentia*, означає коло питань, в яких людина є добре обізнаною, володіє певними знаннями і досвідом. Компетентна в певній сфері особа має необхідні навички і вміння, за допомогою яких може об'єктивно судити про ситуацію і ефективно діяти в разі необхідності [164].

Заслугує на особливу увагу інформаційно-комунікаційна компетентність тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності.

Необхідно відзначити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога. У структурі професійної компетентності В. Бубнов, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Іванова, Г. Козлакова, Н. Морзе та інші науковці виділяють інформаційно-комунікаційну компетентність, під якою розуміють здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства [68, с. 111].

Аналізу інформаційно-комунікаційної компетентності присвячені праці Н. Баловсяк, В. Вембра, О. Кузьминської, О. Овчарук, Л. Петухової, Н. Сороко, О. Спіріна, Є. Хвілон та інші [6; 14; 93; 106; 143].

С. Семчук визначає загальну комунікативну компетентність яка є сукупністю комунікативних здібностей, умінь і знань, адекватних комунікативним завданням і достатніх для їх розв'язання [136, с.380].

Як стверджує О. Спірін, ІК-компетентність – це підтверджена здатність

особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих [146, с. 215], зокрема професійних завдань підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволив визначити, що компетентний (про людей) – це той, хто володіє здібністю, силою, владою, умінням, знанням і т. ін. (щоб зробити те, що потрібно). Компетентний (про властивості) – достатній, адекватний [160, с. 93].

У науці відомі спроби структурувати поняття «компетентність», хоча однастайності у поглядах не має. Наприклад, для одних дослідників (О. Локшина) компетентність – це єдність когнітивного, предметно-практичного й особистісного досвіду [146, с.38]; інші (Л. Вашенко, О. Овчарук) у її структурі виділяють мотиваційний, змістовий та процесуальний компоненти [68, с.34 - 46]; зарубіжні дослідники визначають основні елементи в компетентнісній освіті – знання, уміння і навички, цінності (ставлення) [68, с.17].

Таким чином, компетентність – це такий наслідок накопичення професійного досвіду протягом професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, і приймати у зв'язку з цим потрібне рішення [146].

Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті з кожним роком набирає великого значення. О. Пометун розкриває компетентнісний підхід у сучасній освіті України [114] та визначає ієрархічну структуру компетентності, що для нашого дослідження мають основу як для визначення її поняття:

1. Ключові компетентності (міжпредметні та надпредметні компетентності) – здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурнодоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи актуальні індивідуальні, соціальні проблеми.

2. Загальногалузеві компетентності – компетентності, які формуються

упродовж засвоєння змісту певної освітньої галузі і які відбиваються в розумінні «способу існування» відповідної галузі – тобто того місця, яке ця галузь посідає в суспільстві, а також уміння застосовувати їх на практиці у рамках культурно доцільної діяльності для розв'язку індивідуальних та соціальних проблем.

3. Предметні компетентності – складова загальногалузевих компетентностей, яка стосується конкретного предмета.

Розглянемо інформаційно-комунікаційну компетентність, яка передбачає здатність майбутнього вихователя ДНЗ орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Вагомим внеском у розкриття цієї проблеми є наукові праці О. Спіріна, Н. Морзе, де обґрунтовано та визначено структуру компетентності [86, 146].

Відповідно до ієрархічної структури компетентності відносимо ІКК майбутніх вихователів до загальногалузевої компетентності. Майбутньому вихователю потрібно бути у постійному пошуку. Під час самопідготовки і самовдосконалення, а також пошуку необхідної інформації вихователю необхідно мати здатність використовувати: (Інтернет-технології, телеконференції, локальні мережі, бази даних, інтерактивні дошки).

Маючи достатні навички роботи на комп'ютері і професійний досвід, майбутній фахівець формує у себе здатність розробляти власні електронні продукти, адже саме вони демонструють бачення вихователя щодо виховання дітей, допомагають вихователю самовдосконалюватися і передавати досвід молодому поколінню. Окрім того, майбутні вихователі ДНЗ мають вміти здійснювати: (моніторинг, проміжне діагностування, прогнозування тощо).

Цілком переконанні, що у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності важливим є таке: а) наявність процедури набуття ІКК, що є головною проблемою, з якою зустрінуться майбутні вихователі в процесі формування ключових компетентностей; б) постійна необхідність застосування й організації цього процесу під час викладання фундаментальних дисциплін професійної підготовки.

Рада Європи визначила п'ять груп ключових (базових) компетенцій, оволодіння якими і є основним критерієм якості освіти: політичні і соціальні компетенції; компетенції, що стосуються життя людини в полікультурному суспільстві; компетенції, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням декількома мовами; компетенції, що пов'язані з реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями; компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також в суспільному й особистому плані.

Таким чином, складність і багатогранність самого поняття і визначає до певної міри труднощі в його формуванні, враховуючи різний рівень світоглядної зрілості студентів, їх настроєність на виховну та професійну діяльність тощо.

Конкурентоспроможними в інформаційному суспільстві є фахівці, які можуть самостійно підвищити свій професійний рівень, перекваліфікуватися, набути будь-яких необхідних додаткових знань, тобто метою освітнього закладу є сформувати особистість, яка знає, як навчатися, здатна досягати мети, вміє працювати з книгою, електронним ресурсом, шукати та знаходити необхідну інформацію, щоб вирішити ті або інші проблеми та використовувати для цього найрізноманітніші джерела інформації.

В умовах інформатизації освіти оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) покликані надати педагогові інструментарій для оптимізації навчально-виховного процесу, допомогти інтегрувати різні форми діяльності, надаючи процесу навчання більшої інтенсивності.

Деякі зарубіжні дослідники (Р. Хайгерті, А. Мейхью та ін.) розглядають будь-якого професіонала як носія шести типів професійних компетенцій, що сукупно становлять ядро (інваріант) професійної підготовки майбутніх фахівців [12, с. 30].

Говорячи про ІКК, В. Шолохович визначає її як спосіб реалізації конкретного складного процесу шляхом поділу його на систему послідовних взаємозалежних процедур і операцій з метою досягнення високої ефективності

[170, с. 6]. Проте для безпосереднього здійснення педагогом такого процесу необхідні вміння і навички, що дозволять йому знаходити інформацію, критично її оцінювати, вибирати необхідну інформацію, використовувати її, створювати нову та вміти обмінюватись нею. А це вже поняття інформаційної грамотності [31, с. 39].

Розкриваючи визначення змісту поняття за А. Горячевим інформаційна грамотність – це вміння: визначати можливі джерела інформації і стратегію її пошуку, отримання її; аналізувати отриману інформацію, використовуючи різного типу схеми, таблиці і т.д. для фіксації результатів; оцінювати інформацію з позиції достовірності, точності, достатності для вирішення проблеми (завдання); відчувати потребу в додатковій інформації, отримувати її, якщо є можливість; використовувати результати процесів пошуку, отримання, аналізу і оцінки інформації для прийняття рішень; створювати нові (для конкретного випадку) інформаційні моделі об'єктів і процесів, в тому числі з використанням схем, таблиць і т. ін.; накопичувати власний банк знань за рахунок особисто значимої інформації, необхідної в своїй діяльності; створювати свої джерела інформації; використовувати сучасні технології при роботі з інформацією; працювати з інформацією індивідуально, а також і в групі [31, с. 38 - 39].

Детальний аналіз понять «компетенція» та «компетентність» наведено в роботі І. Чемерис [166, с. 85]. Так, термін «компетенція» почав використовуватися спочатку лише у сфері лінгводидактики (комунікативна компетенція, іншомовна комунікативна компетенція), а термін «компетентність» більшою мірою був зорієнтований на професійну освіту. Проте чіткого розмежування цих термінів немає [166, с. 85]. І. Гушлевська під професійною компетентністю розуміє поєднання здатності (особисті якості) і готовності (знання, уміння) до професійної діяльності, а також досвіду особистості та її ставлення до справи [37].

Компетентність (за Е. Шортом) можна розглядати з чотирьох позицій: поєднання вмінь, навичок поведінки та дій у межах певної діяльності; поєднання знань, умінь, навичок у професійній діяльності без критеріїв оцінювання; поєднання тих самих елементів, але із застосуванням стандартів; поєднання

здібностей та особистих якостей людини [185, с. 5].

У наукових працях дослідників [44, 128, 132, 146, 165] ми зустрічаємося як з поняттям компетентність, так і з поняттям групи компетентностей. Вживання в однині чи в множині цікавить нас з багатьох позицій. Практично, одним словом ми називаємо і загальну здатність, кінцевий результат, і її компонент, складові частини – групи компетентностей. На сучасному етапі в Україні відбувається реформування освіти, здійснюється спроба модернізації освітніх моделей. У зв'язку з цим, науковці, педагоги, психологи, методисти ведуть мову про зміну всієї парадигми вищої освіти, зокрема, зміни методів навчання, оцінювання, зміни ролі викладача, а отже, методів забезпечення якості навчального процесу. Варто зазначити, що зміни у підходах до навчання насамперед стосуються необхідності відмови від знанневої парадигми, оскільки: 1) сама по собі інформація втрачає вагу, якщо не має прикладного характеру, тоді як здобування інформації стало пріоритетним у діяльності людини; 2) відпадає необхідність перевантажувати пам'ять певними знаннями, зростає потреба вміти користуватися ними [166].

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел з досліджуваної проблеми з'ясуємо сутність інформаційно-комунікаційної компетентності. У таблиці 1.1 представлено розуміння інформаційно-комунікаційної компетентності різними авторами.

Таблиця 1.1

Підходи авторів до визначення інформаційно-комунікаційної компетентності

Автор	Визначення
Н. Пахотіна	ІКК – впевнене використання комп'ютерів для збирання, зберігання, виробництва та обміну інформацією у навчанні, дослідженнях, роботі та дозвіллі [103]/
О. Овчарук	ІКК – здатність застосовувати ІКТ в навчанні та повсякденному житті; раціональне використання комп'ютера й комп'ютерних засобів у процесі розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та передаванням; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ [93].
І. Воротникова	ІКК – сукупністю знань, навичок та вмінь, що формуються в процесі навчання та самонавчання інформаційним технологіям, а також здатність до виконання педагогічної діяльності за допомогою інформаційних технологій [22].

І. Молодоженя	ІКК – властивість педагога, який компетентно, тобто цілеспрямовано і самостійно, із знанням вимог до професійної діяльності в умовах інформатизації освітнього простору і своїх можливостей та обмежень здатен застосовувати ІКТ у процесі навчання, виховання, методичної і дослідницької діяльності та власної неперервної професійної педагогічної діяльності, та на основі аналізу педагогічних ситуацій може бачити й формулювати педагогічні завдання та знаходити оптимальні способи їх розв’язання із максимальним використанням можливостей ІКТ [84].
Л. Попова	ІКК – виявляється в діяльності при розв’язанні різноманітних завдань і ситуацій із застосуванням персонального комп’ютера й засобів комп’ютерної обробки інформації [118].
С. Дочкін, Ю. Клецов, Т. Паніна	ІКК – здатність педагога вирішувати професійні завдання з використанням сучасних засобів і методів інформатики й інформаційно-комунікаційних технологій; особистісна якість, характеристика, яка відображає реально досягнутий рівень підготовки стосовно використання ІКТ в професійній діяльності; особливий тип організації предметно-спеціальних знань, що дозволяють правильно оцінити ситуацію й прийняти ефективне рішення в професійно-педагогічній діяльності, з використанням ІКТ [102].
С. Литвинова	ІКК - здатність вчителя-предметника орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства [78].

Отже, на підставі аналізу теоретичних джерел з проблеми дослідження, можна виділити спільну характеристику в розумінні поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» – це вміння розв’язувати відповідні завдання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Слід зазначити, що окремі дослідники розглядають ІКК як складову професійної компетентності, інші – поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» пов’язують з поняттям «культура» і розглядають його у взаємозв’язку з поняттями «інформаційна грамотність», «інформаційна культура», що характеризують рівень розвитку особистості [105].

У педагогічній науці приділяється належна увага проблемі впровадження ІКТ у навчальний процес. Науковими дослідженнями щодо використання комп’ютерної техніки та нових інформаційних технологій в освіті займаються такі науковці, як В. Биков, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Н. Морзе, П. Стефаненко, О. Філатов та ін. [11; 44; 98; 160].

Вітчизняні та зарубіжні науковці проводять дидактичні та психолого-педагогічні дослідження проблеми впровадження ІКТ у навчальний процес.

Дидактичні та методичні розробки застосування ІКТ в освіті визначено у працях, М. Жалдака, Л. Жиліної, Н. Морзе, В. Олійника, Ю. Рамського та ін. [44; 45; 85; 128]. Психолого-педагогічний аналіз основних аспектів використання ІКТ у навчальному процесі окреслюють В. Биков, Ю. Машбиць, М. Смульсон та ін. [11; 21; 98].

Отже, фахова підготовка педагога нового типу – ініціативного, мислячого, креативного, духовного, самокритичного – можливе лише за умови наближення навчання у вищому навчальному закладі до реальної професійної діяльності. Адже становлення майбутнього вихователя ДНЗ визначається в першу чергу постійним удосконаленням його професійних (інструментальних, міжособистісних, системних і спеціальних) компетенцій. Тому змінюється методика проведення семінарських, практичних, лабораторних занять із дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу, бо вища педагогічна школа покликана озброювати майбутніх вихователів ІК компетентністю.

Розвиток національної освітньої системи пов'язаний з перспективою впровадження компетентнісного підходу до навчання. Численні теоретичні розвідки дають змогу сформулювати уявлення про компетентність як загальну здатність та інтегрований результат навчання. Процес переведення цих уявлень в практичну площину зумовлює необхідність адекватного управлінського супроводу впровадження компетентнісного підходу [128, с. 18].

Нині, перед кожним вищим навчальним закладом постало складне, багатофакторне завдання, пов'язане з формуванням і розвитком нового інформаційного освітнього середовища з урахуванням вимог соціальної перспективи. Параметри інформаційного освітнього середовища вищого навчального закладу зумовлені вимогами до фахівців, які готуються до роботи в умовах принципових змін в економіці. Крім того, інформаційне освітнє середовище набуває нових рис і в результаті впливу соціального, соціокультурного середовища, адекватного оновленій Україні. Тож на перший план нині висуваються питання методології освоєння знань про світ і про себе з використанням ІКТ, у процесі чого інформатика з допоміжної дисципліни

перетворюється на дисципліну засадничу.

Основними напрямками модернізації освіти зумовлено, що інформаційна підготовка в межах інформатики як навчальної дисципліни має сприяти процесам соціалізації особистості, фундаменталізації освіти, забезпечення можливості продовжувати навчання в межах концепції безперервної освіти на базі телекомунікаційних засобів. У зв'язку з цим багато науковців говорять про міждисциплінарний характер інформатики як компонента сучасної системи навчання, спрямований на формування цілісного світогляду особистості, на усвідомлення нею картини світу як єдиної системи енергоінформаційних процесів.

Існування людини в інформаційному просторі вимагає її компетентності в тому, що стосується інформаційного співтовариства, форматів і стандартів реалізації інформаційних програм, умінь і навичок використання інформаційного ресурсу. В процесі цього яскраво виявляються розвивальні та виховні можливості засвоєння і смислової переробки інформації, її педагогічний зміст. Проте необхідно визнати, що стан технічних засобів і програмного забезпечення вищих навчальних закладів не завжди відповідають рівню, необхідному для розв'язання завдань, що стоять перед майбутніми фахівцями в умовах інформаційної цивілізації [73, с. 6].

Впровадження ІКТ у сферу освіти має сенс, якщо це дозволяє створити додаткові можливості та організаційно-технічні ресурси. А це, у свою чергу, означає доступ до значного обсягу навчальної інформації; наочну форму подання матеріалу, що вивчається; підтримку методів активного навчання; модульний принцип побудови, що дозволяє тиражувати окремі складові частини ІКТ; підтримку ІКТ відповідним інструментальним програмним забезпеченням.

Засобом досягнення цілей, а також засобом розв'язання проблеми інформатизації освіти є інтеграція ІКТ у різних галузях освіти. Метою реалізації системної інтеграції як засобу є створення успішно інтегрованих ІКТ у соціально-психологічному середовищі освіти, а не лише в апаратно-програмний комплекс.

Ми погоджуємось з Р. Гуревич, що на сучасному етапі особливо актуальним

є досягнення якісно нового рівня інформаційної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів, які в ході своєї подальшої професійної, культурно-просвітницької та громадської діяльності мають ставати інформаційними орієнтирами в самих різних соціальних і вікових групах. Етичне позиціонування особистості в інформаційному соціумі є міждисциплінарною проблемою на межі сумісних галузей знань, тому для її розкриття та ефективного освоєння в процесі навчання необхідні узгоджені зусилля педагогів різних профілів, гуманітарних і технічних фахівців і, звичайно, важливо розуміння надзвичайної актуальності цього напрямку освітньої роботи як застави справді гуманістичного прогресу людства в сучасному інформаційному світі [36, с. 8]. Таким чином, актуальними є розвиток ІКТ та Інтернет-технологій, телекомунікаційних засобів навчання і навчального середовища, проведення форумів з цієї тематики, формування віртуальних спільнот, зацікавлених у розвитку інформаційного освітнього середовища [35, с. 89].

У цілому можна позитивно оцінювати традиційну систему освіти, яка сформувалася в минулому столітті. Це результат багатолітньої праці мільйонів педагогів і науковців, це сотні мільйонів підручників і задачників. Однак результат цієї праці має своєрідне закінчення. Така система освіти народила людей, які винайшли комп'ютери, а потім усвідомили значні недоліки свого учіння і приступили до створення своєї системи.

Процес формування нових педагогічних кадрів доцільно розпочати негайно, оскільки на їх утворення, за оцінками фахівців, необхідно близько 20-ти років. Якщо упустити момент, то створення економіки знань в Україні може відкластися на невизначений термін.

З розвитком ІКТ і їх впровадженням в освіту педагогічні можливості комп'ютерної техніки розширилися, тому з'явилася необхідність переробки теорії дидактичної технології, частиною ІКТ навчання, що є. У зв'язку з цим потрібно ввести, обґрунтувати і розкрити ще один загальний принцип, який хоча і був присутній завжди в процесі навчання, але не був провідним. Йдеться про комунікації, організації діалогу між студентом і викладачем, у даному випадку

між комп'ютером і тим, хто навчається. Цей новий, властивий лише комп'ютерному навчанню принцип можна назвати принципом когнітивної комунікації.

У процесі дослідження питань застосування ІКТ у навчальному процесі наголошуються на психологічних аспектах роботи з комп'ютером. Численними дослідженнями вчених (В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, М. Кадемії, М. Лапчика, Н. Морзе [44, 45, 85, 128]) доведено, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів ВНЗ сприяє: розумінню інформаційно-комунікаційних процесів; всебічному розвитку науково-дослідних функцій майбутнього педагога; бажанню вчитися впродовж усього життя; здатності застосовувати опановане у професійній діяльності; удосконалювати професійну майстерність та організаційно-методичні навички; застосовувати набуті знання в повсякденній практиці.

Одним з пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація освіти. З точки зору системного підходу цей процес можна розглядати як множину процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних потреб (організаційних, економічних, наукових, технічних, виробничих, управлінських та навчально-методичних) всіх учасників навчально-виховного процесу. У контексті запропонованого підходу інформатизація освіти розглядається як процес створення комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища на базі сучасної обчислювальної і телекомунікаційної техніки, яка дозволяє використовувати у навчально-виховному та освітньо-організаційному процесах інформаційні системи, мережі, ресурси та технології [47, с. 35].

В умовах інформатизації освіти будь-які педагогічні технології не можливо уявити без широкого застосування ІКТ, які дозволяють повною мірою розкрити педагогічні, дидактичні функції цих методів, реалізувати закладені в них потенційні можливості. Все це актуалізує проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності під час підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти у вищому навчальному закладі.

Переконані, що інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя – це якість особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і вирішення професійних завдань. У такій моделі педагог перестає просто транслювати інформацію. Це можливо залежить від того, наскільки обґрунтована і активна буде в ньому позиція вихователя, його здатність до інноваційної діяльності, педагогічної позиції. Перспективи розвитку описаної наукової проблеми ми бачимо в розробці рівнів інформаційно-комунікаційної компетентності, критеріїв та показників формування, розвитку та удосконалення інформаційно-комунікаційної компетентності студента.

Підсумуємо, ІКК є однією з ключових компетентностей сучасної освіченої особистості. Майбутні вихователі ДНЗ, завдання яких полягає у навчанні та вихованні майбутніх громадян інформаційного суспільства, з одного боку, самі повинні задовольняти критеріям нової інформаційної особистості, а з іншого – повинні володіти інноваційними технологічними інструментами і застосовувати їх у своїй професійній діяльності [149, с. 309]. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що у зв'язку з широкомасштабними змінами в системі освіти визначено низку ключових компетентностей особистості, до яких, з-поміж інших, входить інформаційно-комунікаційна компетентність.

Отже, на нашу думку, *інформаційно-комунікаційна компетентність* складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміється сукупність знань, умінь, навичок, а також досвіду, що разом дає змогу ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виду діяльності [116, с. 18].

Виходячи з основної дефініції виділяємо підрядну стосовно теми дослідження: *інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя ДНЗ* – інтегративна, динамічна здатність майбутніх фахівців дошкільної галузі, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної освіти, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ,

оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку.

Не зважаючи на значну кількість праць пов'язаних із проблемою інформативної, інформаційної та комп'ютерної компетентності [44; 114; 117; 128; 132; 146], залишається не до кінця дослідженим питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя. Орім того, потребують більш глибокого вивчення можливості набуття даної компетентності під час підготовки студентів-майбутніх вихователів ДНЗ в умовах вищого навчального закладу.

Розкриття сутності ІКК майбутнього вихователя ДНЗ слугуватиме тим підґрунтям, що допоможе окреслити педагогічні умови та шляхи формування досліджуваної якості. Водночас зазначений процес вимагає визначення критеріїв, показників і рівнів інформаційно-комунікаційної компетентності, що зумовлює розгляд цих питань у подальшому викладі.

1.2. Структура інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів

Головним завданням сучасної системи освіти є створення умов для якісної освіти. А впровадження компетентнісного підходу – це найважливіша умова, що працює на підвищення її якості. Професор Мельбурнського університету, керівник міжнародного наукового проекту з оцінки та викладання навичок і компетенцій XXI століття (ATC21S) Патрік Гріффін зазначає, що в XXI столітті акценти зміщуються в бік вміння критично мислити, здатності до взаємодії і комунікації, творчого підходу до справи. Навчальні програми в пост-індустріальну епоху повинні бути спрямовані на розвиток критичного мислення, комунікативних навичок, творчої винахідливості і навичок взаємодії, тому що найбільш затребуваними в цю епоху виявляються здібності до вибудовування міжособистісних відносин [27]. І всі ці акценти є основою умовою компетентнісного підходу.

На сучасному етапі, становлення майбутнього вихователя ДНЗ неможливе без чіткого визначення системи знань, умінь та навичок, професійних компетентностей, особистісних якостей фахівця, однією з яких є інформаційно-комунікаційна компетентність.

Сучасні науково-практичні дослідження проблеми професійних навичок та умінь вихователя дошкільних навчальних закладів мають часткове висвітлення проблеми, дослідниками описуються спеціальні та загальні вміння та навички майбутнього вихователя: керувати ігровою діяльністю дитини (Л. Артемова, А. Бондаренко, С. Новоселова, О. Янковська та ін.); трудовою діяльністю (З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець, Н. Кот, Н. Кривошея та ін.); культури та техніки мовлення (М. Боголюбська, А. Богущ, Р. Буре, Н. Гавриш, Л. Горбушина, Н. Орланова, Л. Островська, В. Шевченко та ін.). Класифікацію педагогічних умінь та навичок вихователя в системі професіограми пропонує в своїх дослідженнях Л. Семушина [213].

Проблема формування умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі розглядається у працях Р. Гуревича [33], М. Жалдака [44], Ю. Машбиця [99], Н. Морзе [85], В. Федорчука [160]. Проте аналіз праць дослідників свідчить, що проблема поетапного формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ досліджується значно менше.

Національними освітніми технологічними стандартами (National Educational Technology Standards (NETS) Міжнародного товариства для технологій в освіті (International Society for Technology in Education (ISTE) визначено шість основних категорій навичок, які складають інформаційно-комунікаційну компетентність, серед них [179; 181]:

1) основні дії та поняття: демонструють розуміння створення та використання технологій; здатні використовувати технології;

2) соціальні, етичні та людські проблеми: розуміють етичні, культурні та соціальні проблеми, які мають відношення до технологій; використовують на практиці системи технологій, інформацію та програмне забезпечення за їх призначенням; розвивають позитивне ставлення до використання технологій, що

підтримує освіту впродовж життя, досягнення особистих цілей і успіхів у навчанні;

3) успішне використання технологічних інструментів: використовують інструменти технологій з метою удосконалення процесу свого навчання, успішного досягнення цілей навчання, розвитку свого творчого потенціалу; успішно використовують інструменти технологій для співпраці з метою удосконалення технологічних моделей, підготовки публікацій та виконання творчих робіт;

4) використання телекомунікаційних інструментів: використовують телекомунікації для співпраці, публікують та взаємодіють з іншими студентами, експертами та аудиторіями; використовують різноманітність медіа-можливостей та форматів для обміну інформацією з великою аудиторією;

5) використання технологічних інструментів для досліджень: використовують технології для збору, розміщення, оцінювання інформації з різноманітних джерел; використовують інструменти технологій для обробки даних і повідомлення результатів; оцінюють і відбирають нові інформаційні ресурси, технологічні інновації, які базуються на доцільності для виконання специфічних завдань;

6) використання технологій для розв'язання проблем та прийняття рішень: використовують технологічні ресурси для розв'язання проблем та прийняття рішень; використовують технології для розвитку стратегій розв'язання проблем реального життя.

Важливою, на наш погляд, є думка В. Логвіненко про те, що сьогодні кожен студент, що отримує вищу освіту, має мати конкретні навички з використання технічних засобів (у т.ч. персонального комп'ютера та комп'ютерних мереж), вміти добувати інформацію з різних джерел: як із періодичної літератури, так і з електронних комунікацій; переробляти та представляти її в зрозумілому вигляді; ефективно використовувати інформацію у сфері професійної діяльності [79].

Обґрунтовуючи значення компетентності у підготовці майбутніх фахівців, С. Трубочова наголошує на тому, що набуття компетенцій відбувається поступово

у процесі навчання, рівень компетентності учня на різних етапах навчання буде різним. Учасники навчального процесу мають чітко уявляти структуру освітньої компетенції або основні її інформаційні елементи, які необхідні учневі для набуття певного рівня компетентності. Якщо керуватись розумінням освітньої компетенції як системи знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня, структурованих навколо певної низки об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення ним подальшої продуктивної освітньої діяльності, то зовнішньою ознакою компетенції буде її специфічний предметний, загальнопредметний або соціальний характер, який впливатиме на обсяг знань, умінь і навичок учня та на глибину його досвіду діяльності, необхідних для формування певного рівня компетентності [159, с. 55].

Учені І. Воротникова [22], М. Жалдак [44], С. Іванова [57], Н. Морзе [85], О. Овчарук [68; 93], Т. Паніна [102], Н. Пахотіна [103], Л. Попова, А. Семенов та інші розглядають ІКК як складник професійної компетентності і розуміють її як здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, здобувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства.

Незважаючи на те, що сьогодні одним з чи не найважливіших напрямів у підготовці майбутнього вихователя ДНЗ є його орієнтація на застосування інформаційних технологій і навчання дітей роботі на персональному комп'ютері, з різними інформаційними системами, на практиці така підготовка майже не відбувається, у кращому випадку, здійснюється дуже повільними темпами [40, с. 183]. В сучасному суспільстві на практиці користувачі застосовують різноманітну техніку, діти дошкільного віку починаючи вже з молодшого віку впроваджують її інтуїтивно, спостерігають та повторюють дії дорослих, самостійно намагаються справитися з нескладними програмами для перегляду мультфільмів, фотозображень, он-лайн розмальовок, тому підготовка майбутніх вихователів ДНЗ має опиратися на ці життєві акценти.

Упродовж останніх років захищено докторські та кандидатські дисертації з питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

Стосовно досліджуваної проблеми заслуговують на увагу дисертаційні роботи: В. Дивак – «Розвиток економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» [39], О. Загородна – «Формування комунікативної професійної компетентності студентів економічних спеціальностей засобами інноваційних технологій» [49], В. Кондратюк – «Формування професійних знань та умінь майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційних технологій» [69], П. Пахотіна – «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з аграрних спеціальностей» [102], С. Петрович – «Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з обчислювальної техніки в процесі вивчення спеціальних дисциплін в технічних коледжах» [105], Т. Ткаченко – «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій» [158] та ін. Проте в них не розглядаються методичні основи формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ в процесі професійної підготовки, хоч у деяких публікаціях вищеназваних авторів звертається увага на необхідність розвитку професійної компетентності та ІКК.

Розвивальний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій з кожним днем набуває широкого розповсюдження у різних сферах освітньої діяльності, так не залишається осторонь і дошкільна ланка. Розглядаються питання й серед українських дослідників, що описували застосування мультимедійних технологій у процесі навчання та виховання дітей дошкільного віку – Л. Кідіна, В. Логвіненко, О. Полєвікова [63; 79; 112] та щодо інформаційної підготовки студентської молоді Ю. Баранова, О. Башмакова, Л. Зайнутдінова, С. Іванова, Є. Перевалова, О. Тищенко та ін., проте питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільного фаху висвітлено недостатньо.

Протягом останнього десятиріччя проблема впровадження інформаційних технологій в освіту знаходилась у колі наукових інтересів дослідників (А. Андрєєв, І. Богданова, В. Галузьяк, Р. Гурін, Т. Койчева, А. Нісімчук,

О. Падалка, І. Підласий, О. Шпак), які наголошують, що неможливо здійснювати підготовку майбутнього фахівця з дошкільної галузі освіти без використання інформаційно-комунікаційних технологій. Майбутній вихователь має володіти комп'ютерними технологіями.

Заслуговує на увагу думка С. Сисоєвої, яка стверджує про тенденцію суттєвого збільшення обсягів знань, умінь і навичок, які необхідні фахівцю, хоча термін його професійної підготовки є незмінним. Розв'язання цієї суперечності науковець вбачає у підвищенні ефективності організації навчального процесу в закладах освіти, спрямованості його на розвиток тих особистісних і професійних якостей, що сприятимуть успішній адаптації до нових соціально-економічних реалій [139, с. 17-18]. У контексті зазначеного можна зробити висновок, що успішно адаптуватися до нових соціально-економічних реалій майбутньому вихователю ДНЗ допоможе, на нашу думку, з-поміж інших якостей, високий рівень ІКК.

Інформаційно-комунікаційні технології є ефективним навчальним засобом, їх застосування в освітньому просторі призвело до виникнення принципово нового способу навчання, який якісно збагачує та доповнює систему традиційних навчальних методів.

Нині вченими накопичено доволі вагомий теоретичний матеріал з формування та застосування ІКК в початковому процесі, а саме: властивості використання електронних освітніх ресурсів у загальноосвітніх навчальних закладах узагальнено В. Биковим [11], А. Гуржієм, М. Жалдаком [44], Л. Карташовою [61], Т. Коваль та ін.; описання процесу розвитку ІКК суб'єктів навчання досліджують В. Котенко, Н. Морзе [85], О. Овчарук [93], Н. Сороко [143], А. Хуторський [164] та ін.; проблему використання сучасних технологій навчання із застосуванням ІКТ досліджують Л. Базиль [4], В. Биков [11], Я. Галета [24], Р. Гуревич [36], М. Козяр [66], В. Логвіненко [79], Ю. Рамський [128], В. Dodge [175], С. Barnett [178], McClelland [182], R. Guir [184] та ін.

Специфіку компетентнісного підходу до навчання відображають базові

стандарти компетентності й особливості формування компетентностей в процесі викладання дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», зокрема, «Нові інформаційні технології», «Комп'ютерні системи та технології», «Технічні засоби навчання» та «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті».

Наявність ІКТ ще не свідчить про високий рівень організації професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, оскільки, потребує наявності достатньої кількості та високої якості програмних продуктів, що повинні бути розроблені для професійно-орієнтованих фундаментальних дисциплін.

У час інтенсивної інформатизації та комп'ютеризації тільки високопрофесійний, творчий, мобільний і позитивний вихователь може залишатися незамінним джерелом інформації для дітей. Тільки вихователю, що має авторитет серед вихованців, вони довіряють, діляться проблемами, дослухаються до порад, прагнуть наслідувати. У педагогічному спілкуванні обмін інформацією не є домінуючим чи навіть найголовнішим. Більшу цінність становить обмін почуттями, переживаннями, позитивною енергетикою. Важливу роль при цьому відіграє готовність майбутнього вихователя організувати, згуртувати дітей, налаштувати на співпрацю і взаєморозуміння, стимулювати особистісну їх самореалізацію. Тобто вихователь ініціює, організовує і керує педагогічним спілкуванням. Це вимагає від нього усвідомлення особистої відповідальності за результативність професійного спілкування: вихователь має вміти прогнозувати вплив на суб'єкта комунікації, передбачати кілька варіантів професійної поведінки, бути зорієнтованим на реакцію учасників спілкування. Усе це є свідченням високої культури професійної поведінки, відповідного рівня комунікативної компетентності.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учнів та студентів використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба прискореної підготовки викладачів та фахівців в галузі ІКТ, оснащення закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, педагогічними програмними засобами,

електронними підручниками тощо [89, с. 4]. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, сприяє розв'язанню проблеми щодо їх якісного впливу на зміст, методи та організаційні форми навчання, які, у свою чергу, створюють умови для процесу оновлення в галузі підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

У вітчизняній педагогічній науці найгрунтовніше дослідження знаходимо в працях академіка НАПН України І. Зязюна. Автор розглядає педагогічну майстерність як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризуються якісні показники результату), як вияв творчої активності особистості педагога (якщо характеризується психологічний механізм успішної діяльності). Педагогічну категорію визначає як комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності на рефлексивній основі, а педагогічну компетентність охарактеризує як показник педагогічної майстерності, що є інтеграцією досвіду, теоретичних знань, практичних умінь і важливих для педагога особових якостей [56, с.79-80].

Окремий напрям складають дослідження, які стосуються розкриття змісту, структури та шляхів формування професійної компетентності майбутнього педагога. Перед сучасним вихователем дошкільного навчального закладу ставиться вимога володіти цілою гамою спеціальних, професійних умінь, передусім, пов'язаних з його інформаційно-комунікаційною підготовкою.

Академік Н. Бібік наголошує, що стосовно структури змісту освіти компетентність виводить універсальний мета-рівень, що в інтегрованому вигляді представляє освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії. «Компетенції» сприймається як похідне, вужче від поняття «компетентність». Аналіз контексту вживання поняття «компетенції» дозволяє розуміти його як соціально закріплений освітній результат. Тобто компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості,

що діє в соціумі [68; 116].

Українськими важливими для нашого дослідження є вимоги до визначення та обґрунтування критеріїв сформованості ІКК. З цією метою було проаналізовано критерії сформованості ІКК, розроблені Н. Нікітіною. На її думку, вони мають розкриватися через показники, які вказуватимуть про вираження того чи іншого критерію у більшій мірі; відображати динаміку якості, яку вимірюють; допомагати встановлювати зв'язки між усіма компонентами досліджуваної системи; охоплювати основні види діяльності у галузі ІКТ [88].

Іншим напрямком використання комп'ютерної техніки у вищій освіті є всесвітня мережа Інтернет. Інтернет сьогодні – найбільш могутнє у світі інформаційно-технологічне середовище, наявність якого викликає величезний інтерес не лише у молоді. Завдяки Інтернету у галузі дошкільної освіти створюються зовсім нові можливості: проведення телеконференцій; обмін інформацією; організація спільних досліджень з різними навчальними закладами; організація консультативної допомоги студентам; організація мережі дистанційного навчання; формування умінь добувати інформацію з різноманітних джерел, банків знань, банків даних, зберігати її, передавати і обробляти. Завдяки доступу до мереж телекомунікацій не лише істотно підвищується інформаційна озброєність, але й надається унікальна можливість спілкування з колегами практично в усьому світі.

Ще одним напрямком використання комп'ютерної техніки у підготовці фахівця з дошкільної освіти є сучасна мультимедіа продукція. Вона є новим видом представлення навчального і наукового матеріалу, який розширює можливості навчання і обміну інформацією.

Донедавна викладач або студент, не міг сам створити електронний підручник. Були відсутні програми, які давали можливість автоматично отримати підручник для власного застосування на USB-flash-накопичувач. Створений інформаційний продукт для навчання винятково був універсальним. Величезні витрати праці на підготовку матеріалу збільшували терміни виконання робіт. Ці і ряд інших причин робили мультимедіа дорогим і створювали великі труднощі для

масового застосування в навчальній і науковій роботі майбутніх фахівців.

Результати використання цих підручників довели необхідність розробки структури створення (оболонки) комп'ютерних навчальних посібників і тестів, в якій будь-який користувач, що володіє елементарними знаннями роботи з персональним комп'ютером, може написати електронний навчальний посібник чи програму-тест. Для цього необхідно бути кваліфікованим фахівцем у своїй галузі знань і грамотно, з погляду дидактики, розробити навчальний матеріал [10].

Дослідження фахівців в галузі психології та педагогіки ядро підкреслюють той факт, що одним з найефективніших способів виховання інтересу студентської молоді до майбутньої професії безперечно є залучення її до творчої діяльності, яка пов'язана із професійною освітою. Так, питаннями розвитку творчого потенціалу студентів в процесі взаємодії їх навчальної та дослідницької діяльності розкрито у працях Д. Александрова, В. Артемова, М. Байдан, Є. Белкіної, З. Кличникової, В. Намазовим та ін. У роботах Т. Климової, Т. Попової, В. Свиридової, Т. Черняєвої охарактеризована роль дослідницької діяльності в професійній підготовці майбутніх педагогів.

Комп'ютеризація вищої освіти висуває нові вимоги до професійних якостей і рівня підготовки фахівців з дошкільної освіти. Оволодіння сучасними інформаційними технологіями стає одним з основних компонентів професійної підготовки фахівця у галузі дошкільної освіти, що вимагає розробки і впровадження в навчальний процес професійно орієнтованих програм і курсів, спрямованих на оволодіння основами необхідних знань і нагромадження особистого досвіду їхнього використання у своїй професійній діяльності.

Огляд наукової літератури свідчить про різноплановість підходів до трактування змісту й структури ІКК. Розглянемо загальні підходи, які використовують науковці для визначення структури ІКК. Структурні складові компетентності детерміновані змістом діяльності, вважає П. Пахотіна [103, с. 29–30], натомість, до складу компетентності, на думку Х. Процько [125], входять такі компоненти – знання, уміння, навички, взаємини, цінності та інші чинники, що становлять особистісні та суспільні аспекти життя й діяльності людини, від яких

залежить особистий та суспільний прогрес. Поняття «компетентність» також містить в собі знання, вміння та навички і ставлення, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати ті чи інші функції, які спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або конкретній діяльності [93].

Складові компетентності, на думку О. Шестопаля [168, с. 18], у більшості випадків розглядаються через аналіз професійно значущих властивостей, якостей фахівця, котрі забезпечують ефективне виконання завдань, що стоять перед ним. У свою чергу І. Зимня [53] дає характеристику таким компонентам компетентностей, як: готовність до актуалізації компетентності (мотиваційний аспект); володіння знаннями змісту компетентності (когнітивний аспект); досвід прояву компетентності у різних стандартних та нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект); відношення до змісту компетентності та об'єкту її застосування (ціннісно-змістовний аспект); емоційно-вольова регуляція процесу та результату застосування компетентності.

У структурі ІКК український науковець С. Раков розглядає такі складові: методологічну – усвідомлення комп'ютера як основи інтелектуального технологічного навколишнього середовища, усвідомлення можливостей та обмежень застосування засобів ІКТ для розв'язування соціальних та індивідуально значущих завдань сьогодні й у майбутньому; дослідницьку – усвідомлення комп'ютера як універсального технічного засобу автоматизації дослідження; володіння засобами ІКТ і методами застосувань та наукових досліджень у різних галузях знань; модельну – усвідомлення комп'ютера як універсального засобу інформаційного моделювання; опанування професійними пакетами комп'ютерного моделювання для різних освітніх галузей і навчальних предметів; алгоритмічну – усвідомлення комп'ютера як універсального виконавця алгоритмів і як універсального засобу конструювання алгоритмів; володіння базовими поняттями теорії алгоритмів, володіння сучасними засобами конструювання алгоритмів; технологічну – усвідомлення комп'ютера як універсального автоматизованого робочого місця для будь-якої професії; володіння сучасними засобами ІКТ для розв'язування практичних завдань [127].

Таким, чином, серед основних структурних компонентів ІКК, які виокремлюються дослідниками можна назвати: когнітивний компонент (знання й уміння в галузі інформатизації і комп'ютеризації); операційний (застосування інформаційних технологій); психологічний (готовність); професійний (зв'язок з професією). ІКК передбачає, на думку С. Литвинової [78], наявність у особистості здатностей: застосовувати ІКТ в навчанні та повсякденному житті; раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ; давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Структуру ІКТ-компетентності І. Молодоженя виділяє як сукупність чотирьох компонентів: ціннісно-мотиваційний компонент розкриває завдяки мотивам, меті, потреби в професійному навчанні, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в професійній діяльності, стимулює творчий прояв особи в професійній діяльності. Він припускає наявність інтересу до професійної діяльності, який характеризує потребу людини в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Ціннісно-мотиваційний компонент описує також кризь мотиви здійснення педагогічної діяльності, спрямованість на передачу суми знань і розвиток особистості дітей.

Когнітивний компонент має забезпечити вільне володіння педагогом навичками опрацювання інформації та роботи з інформаційними об'єктами, котрі відповідно впливають на навички вдосконалення професійних знань і умінь, знання міжпредметних зав'язків і т. д. Рівень розвитку когнітивного компоненту визначається повнотою, глибиною, системністю знань вихователя в його предметній області.

Діяльнісний компонент – це активне застосування інформаційних технологій і комп'ютера в професійній діяльності як засобів пізнання і розвитку ІКК, самовдосконалення і творчості, а також виховання подібних якостей у своїх учнів. Комунікативна складова цього компоненту виявляється в умінні

встановлювати міжособистісні зв'язки, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, опанувати засобами вербального і невербального спілкування. Сфера рефлексійного компонента ІКК педагога визначається його ставленням до себе і до світу, до своєї практичної діяльності та її здійснення [84].

Групу показників ІКК студентів визначає Л. Попова: усвідомлення нестачі інформації та її необхідності в розв'язанні певного завдання; здійснення пошуку необхідної інформації в різних інформаційних джерелах; оцінка знайденої інформації (аналітична обробка, критичне ставлення до отриманої інформації); створення нової інформації засобами ІКТ; збереження і передавання інформації [118]. З таким розумінням структури ІКК ми не погоджуємося, бо ця група показників є неповною, оскільки не містить мотиваційно-ціннісного аспекту.

Розкриваючи структуру ІКК сучасного педагога, І. Воротникова [22] розуміє як систему таких компетентностей: технологічна (усвідомлення комп'ютера як універсального автоматизованого робочого місця для будь-якої професії); алгоритмічна (усвідомлення комп'ютера як універсального виконавця алгоритмів і універсального засобу конструювання алгоритмів); модельна (усвідомлення комп'ютера як універсального засобу інформаційного моделювання); дослідницька (усвідомлення комп'ютера як універсального технічного засобу автоматизації навчальних досліджень); методологічна (усвідомлення комп'ютера як основи інтелектуального технологічного середовища).

Дослідник Ю. Рибка визначає професійну компетентність вихователів дошкільного навчального закладу як «здібність до ефективного виконання професійної діяльності, визначуваній вимогами посади, що базується на фундаментальній науковій освіті і емоційно-ціннісному відношенні до педагогічної діяльності. Вона передбачає володіння професійно значимими установками і особовими якостями, теоретичними знаннями, професійними уміннями і навиками» [130, с. 262].

Професійну компетентність вихователів дошкільного навчального закладу Беленька Г.В. визначає як «здатність розв'язувати завдання професійної

діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатія та комунікативність». Структурними компонентами професійної компетентності вихователів дошкільного навчального закладу є мотиви, системні знання, фахові уміння та професійно значущі якості особистості [9].

Основні підходи до стандартизації інформаційно-комунікаційної компетентності розглянуто у дослідженнях О. Овчарук [93], О. Спіріна [146]. У роботах В. Дивак [39], А. Коломієць [67], С. Литвинової [78], Н. Сороко [143] та інших висвітлені питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя-предметника. Проте С. Дяченко [42], О. Чекан [165] звертають увагу на формування ІКК майбутніх вихователів дошкільної освіти. Аналізуючи наукові праці українських дослідників, важливим для нашого дослідження є зауваження О. Овчарук: «Українські фахівці, як і більшість дослідників на терені СНД, пропонують однакові назви даного поняття і вкладають здебільшого схожі характеристики. Наукові розвідки у вітчизняній освіті досі характеризуються суб'єктивними потребами в наданні характеристиці поняттю ІК-компетентності та вкладанню змісту у нього відповідно до цілей і теми власних розробок. Цим самим вони обмежують або розширюють зміст поняття до спектру необхідних їм досліджуваних питань» [92, с. 6].

Натомість, О. Спірін визначає ІКК як підтверджену здатність особистості, яка автономно і відповідально застосовує на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема, професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності [146]. Такої ж думки дотримуються Н. Морзе та А. Кочарян [85]. Г. Дегтярьова трактує інформаційно-комунікаційну компетентність як здатність до засвоєння відповідних знань і розв'язання завдань у навчальній та професійній діяльності за допомогою комп'ютера [38]. Характеризуючи інформаційно-комунікаційну компетентність вчителя початкових класів М. Шишкіна і В. Тараутов зазначають, що цьому феномену властива здатність вчителя

достатньо повно, всебічно, уміло використовувати в своїй діяльності інформаційно-комунікаційні технології враховуючи специфіку молодшого школяра та прогрес у розвитку засобів інформаційних технологій [169, с. 306].

Дослідник С. Семчук визначає ІКК педагога дошкільного навчального закладу як певний рівень компетентності, що дозволяє оперативно орієнтуватися в ІКТ-середовищі, здійснювати пошук, оцінку, зберігання та використання отриманої інформації в навчально-виховному процесі ДНЗ [136].

Спираючись на проведений аналіз наукових джерел; особливості розвитку дітей дошкільного віку; враховуючи, що вихователь дошкільного навчального закладу є педагогом, який здійснює розвиток дітей у різних напрямках (пізнавальний, мовленнєвий, естетичний тощо) – вважаємо за можливе, в рамках нашого дослідження, визначити ІКК вихователя дошкільного навчального закладу наступним чином: інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу – це здатність доцільно і ефективно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для вирішення професійних задач з врахуванням особливостей розвитку дітей дошкільного віку, професійного вдосконалення.

У результаті наукових досліджень О. Спіріна і О. Овчарук, узагальнених у роботі «Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України» [99; с. 47] визначено наступні складові ІКК: а) здатності й уміння, серед яких – здобувати інформацію з різних джерел у зрозумілому вигляді; працювати з різними відомостями; критично оцінювати відомості; використовувати у професійній діяльності інформаційно-комунікаційні технології; б) знання – особливостей інформаційних потоків у своїй галузі; знання основ ергономіки й інформаційної безпеки; конкретні навички з використання комп'ютерної техніки; в) ставлення особистості до застосування ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

Також, науковцями описано складові ІК-компетентності, на основі підходу ISTE: 1. ІКТ-бачення: розуміння та усвідомлення ролі та значення ІКТ для роботи та навчання впродовж життя. 2. ІКТ-культура: спосіб розуміння, конструювання,

світоглядного бачення цифрових технологій для життя та діяльності в інформаційному суспільстві. 3. ІКТ-знання: набір фактичних та теоретичних знань, що відображають галузь ІКТ для навчання та практичної діяльності. 4. ІКТ-практика: практика застосування знань, умінь, навичок у галузі ІКТ для особистих та суспільних професійних та навчальних цілей. 5. ІКТ-удосконалення: здатність удосконалювати, розвивати, генерувати нове у сфері ІКТ та засобами ІКТ для навчання, професійної діяльності, особистого розвитку. 6. ІКТ-громадянськість: підтверджена якість особистості демонструвати свідоме ставлення через дію, пов'язану із застосуванням ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

Зазначимо, що підхід ISTE до визначення складових ІКК використано також в працях С. Литвинової [78], С. Семчук [136] та інших науковців, що підтверджує актуальність даного підходу. За Т. Тихоною складовими ІКК є технічна, інформаційна, педагогічна та технологічна компетентності. Технічна компетентність розглядається дослідницею як здатність та готовність педагога до ефективного використання та опанування апаратних та програмних засобів ІКТ [157]. Інформаційна компетентність – здатність педагога до критичного аналізу джерел інформації, пошуку необхідних ресурсів, синтезу, узагальненню та структуруванню продуційованої інформації. Педагогічна компетентність – здатність та готовність педагога до педагогічного проектування, змістового наповнення та використання інформатичних освітніх продуктів у власній професійній діяльності. Технологічна компетентність – здатність та готовність педагога до інформатично-технологічної діяльності, а саме постановки цілей створення освітнього інформатичного продукту, використанню існуючої або розробки нової технології створення продукту, тестуванню продукту на відповідність до певних вимог тощо.

Окрім того, О. Кривонос пропонує виділяти наступні основні компоненти ІКК: мотиваційно-ціннісний, організаційно-змістовний, когнітивно-операційний, особистісно-рефлексивний. У світовій науковій спільноті найбільш поширеним є розгорнутий перелік складових ІК-компетентності вчителів початкової і середньої

освіти ЮНЕСКО. Основними складовими є – технічна грамотність, поглиблення знань, створення знань. Дані складові розглядаються в рамках шести напрямів – розуміння ролі ІКТ в освіті, програма й оцінка, педагогіка, ІКТ, організація й адміністрація, професійне зростання [75, с. 14]. У процесі інтеграції України до європейського освітнього простору даний перелік складових ІК-компетентності може слугувати орієнтиром для розробки структури ІК-компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів. На нашу думку, структура ІК-компетентності вихователя дошкільного навчального закладу має наступний вигляд: 1. Комп'ютерна грамотність: робота з текстовим редактором, PowerPoint, презентації, мультимедіа. 2. Поглиблення знань: використання мережі Інтернет для самоосвіти, дистанційна освіта, професійні соцмережі, пошукові сервіси, електронна пошта. 3. Використання ІКТ в дошкільній освіті: безпека, електронні (цифрові) іграшки, використання ЕОР (комп'ютерні ігри в тому числі), дидактика, організація розвивального середовища.

Отже, розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вихователя є важливою умовою для здійснення професійної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства. ІКК особистості залежить від розвитку ІКТ і її розвиток відбуватиметься упродовж всього життя. Тому вважаємо, що подальша робота може бути направлена на уточнення структури ІК-компетентності вихователя, обґрунтування педагогічних умов та розробку методики її розвитку.

На наш погляд, компоненти сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ мають достатньо повно відображати основні аспекти їхньої професійної компетентності. Аналітичний огляд психолого-педагогічної літератури, теоретико-експериментальних досліджень з проблеми привів нас до висновку, що в структурі ІКК майбутніх вихователів ДНЗ можна виділити такі компоненти: когнітивний, мотиваційний, операційний.

З'ясування сутності ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а також характеристика її структурних компонентів (когнітивного, мотиваційного, операційного) дали змогу виокремити критерії діагностики означеної особистісно-професійної якості майбутніх вихователів ДНЗ (когнітивний;

мотиваційно-ціннісний; технологічно-результативний).

В основу діагностування сформованості ІКК кожного з її компонентів покладено критерії та відповідні їм показники, виокремлені на підставі аналізу психолого-педагогічної літератури (Н. Кириленко, І. Молодожені [84] та ін.). Так, когнітивний критерій ІКК майбутніх вихователів ДНЗ характеризує знання методів і засобів ІКТ; оволодіння системою знань, необхідних для ІКК; виражає володіння знаннями змісту ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Мотиваційно-ціннісний критерій ІКК майбутніх вихователів ДНЗ характеризує визначення професійної спрямованості студентів-майбутніх вихователів ДНЗ на формування ІКК; постановку і усвідомлення цілей інформаційної діяльності; виражає готовність майбутнього вихователя ДНЗ до актуалізації ІКК. Технологічно-результативний критерій ІКК майбутніх вихователів ДНЗ визначає сформованість практичних умінь застосовувати ІКТ у професійній діяльності; виражає досвід прояву ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у професійній діяльності.

Зміст кожного критерію конкретизується за допомогою комплексу показників, що дають змогу діагностувати загальний рівень ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (див. табл. 1.2). Показниками когнітивного критерію ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є: визначення раціональних способів пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, баз даних і знань; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності. Показниками мотиваційно-ціннісного критерію ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є: розуміння та усвідомлення особистісний сенс та значущість ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними і правовими нормами.. Показниками технологічно-результативного критерію є: демонстрування застосування ІКТ та набору операційних умінь; демонстрування здатності оволодіння навичками опрацювання інформації; здатність працювати з педагогічними програмними засобами; вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; вміння творчо підходити до застосування ІКТ.

Структура ІКК майбутніх вихователів ДНЗ

Компоненти ІКК	Критерії ІКК	Показники ІКК
Когнітивний	когнітивний (здатність до володіння знаннями змісту компетентності)	- визначення раціональних способів пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, баз даних і знань; - знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності.
Мотиваційний	мотиваційно-ціннісний (здатність характеру установок на використання ІКТ в педагогічній діяльності)	- розуміння та усвідомлення особистісний сенс та значущість ІКК; - прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; - здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними і правовими нормами.
Операційний	технологічно-результативний (досвід прояву ІКК в професійних умовах)	- демонстрування застосування ІКТ та набору операційних умінь; - демонстрування здатності оволодіння навичками опрацювання інформації; - здатність працювати з педагогічними програмними засобами; - вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; - здатність до рефлексії; - вміння творчо підходити до застосування ІКТ.

Із урахуванням зазначених критеріїв і показників виокремлено рівні ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: репродуктивний, продуктивний та творчий. Динаміку розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ дозволить визначити і проаналізувати моніторинг переходу від одного рівня до іншого.

Для студентів-майбутніх вихователів ДНЗ з творчим рівнем ІКК характерні такі особливості, як адекватність і повнота уявлень про зміст ІКК, її особливості, особистісну та суспільну значущість, наявність стійкого інтересу до оволодіння ІКТ, планів і перспектив професійного зростання, яскраво виражені: мотивація професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ, стійкість професійних намірів, наполегливість, усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК. Такі студенти характеризуються повнотою, глибиною, системністю знань стосовно ІКТ, володіють знаннями про особливості використання ІКТ в майбутній професійній діяльності. Вони виявляють високий

рівень пізнавальної активності, творчості і самостійності під час занять, відмінно володіючи при цьому ІКТ, операційними вміннями й навичками опрацювання інформації; уміють здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ систематично працюють над професійним саморозвитком; творчо підходять до проведення навчально-виховних занять із застосуванням ІКТ.

Студенти-майбутні вихователі ДНЗ з продуктивним рівнем розвитку ІКК виявляють інтерес до обраної професії, вважають свій професійний вибір правильним, загалом позитивно ставляться до професійного зростання, однак не зовсім чітко усвідомлюють значущість ІКК і мають дещо фрагментарні уявлення про ІКТ. Студенти загалом знайомі з особливостями використання ІКТ в професійній діяльності, але застосування у ІКТ в педагогічній практиці викликає у них певні труднощі. Вони виявляють інтерес до ІКТ, проте у структурі мотивації домінує не професійний мотив, а прагнення до пізнання. В зв'язку з цим майбутні вихователі ДНЗ загалом, володіючи достатньою мірою ІКТ, операційними вміннями й навичками опрацювання інформації, не завжди уміють працювати з педагогічними програмними засобами; їхнє прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ не завжди підкріплюється необхідними для цього вольовими зусиллями. Самоконтроль та самооцінку застосування ІКТ здійснюють за підтримки викладача.

Студенти-майбутні вихователі ДНЗ з репродуктивним рівнем ІКК характеризуються поверховим інтересом до професійної діяльності, мотиви вибору якої не відповідають її внутрішньому змісту, а мають здебільшого зовнішній характер до оволодіння ІКТ. Вони недостатньою мірою усвідомлюють особистісний сенс та значущість ІКК для їхньої професійної діяльності. Вони мають нестійкі професійні наміри, тому не прагнуть до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ. Їм притаманні поверхневі, стереотипні знання стосовно ІКТ. Зрідка замислюються над можливістю й необхідністю використання ІКТ в професійній діяльності. Майбутні вихователі ДНЗ з репродуктивним рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності відчують значні труднощі у володінні ІКТ. Їх відрізняє також низький рівень

операційних умінь та навичок опрацювання інформації, що спричинює пізнавальну пасивність під час занять, невміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ, нездатність до рефлексії; недостатню увагу до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ загалом.

Звісно, ми усвідомлюємо певну відносність і обмеженість запропонованих критеріїв і рівнів розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Водночас вважаємо, що виокремлені на основі аналізу психолого-педагогічної літератури і власних досліджень критерії, показники та рівні достатньо адекватно відображають реальний процес становлення ІКК майбутніх вихователів ДНЗ і можуть використовуватися як на констатувальному, так і на формуальному етапі експериментального дослідження для перевірки ефективності педагогічних умов формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ в процесі фахової підготовки.

Сутність розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ полягає в кількісній і якісній зміні цієї інтегративної властивості в цілому та окремих її елементів. Сприятливі можливості для подолання виявлених недоліків і підвищення рівня ІКК майбутніх вихователів ДНЗ створюються в процесі фахової підготовки студентів-майбутніх вихователів ДНЗ. Таким чином, логіка нашого дослідження вимагає розгляду можливостей фахової підготовки формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

1.3. Можливості фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності

У сучасних умовах вищої освіти важливим стратегічним завданням під час підготовці майбутніх вихователів ДНЗ є перехід від звичного передавання нової інформації, нових ідей до формування в майбутніх фахівців компетентності, а саме ІКК, формування передумов для змін у власній поведінці, тобто до розвитку навичок застосування ІКТ та готовності виконувати завдання професійної

діяльності в умовах швидких темпів комп'ютеризації усіх галузей науки і техніки. Розв'язати це завдання, на думку науковців, можливо завдяки інтенсивному впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у професійну підготовку майбутніх вихователів ДНЗ. На необхідності комп'ютеризації навчального процесу у вищих навчальних закладах наголошують В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, Н. Морзе, О. Спирін та ін.

Перспективною тенденцією модернізації та реформування системи вищої освіти є впровадження компетентнісного підходу як найбільш пріоритетного при підготовці майбутніх спеціалістів, не оминає такий підхід й майбутніх вихователів ДНЗ. Саме зміни в дошкільній освіті, необхідність її інформатизації потребує науково-методичного забезпечення при застосуванні в навчально-виховному процесі новітніх засобів та методів навчання майбутніх вихователів ДНЗ.

Робота майбутніх вихователів з інформацією опирається на технологію інформаційної комунікації суспільства, технологію комп'ютерних мереж передачі даних. Комп'ютери та інформаційні технології стають професійним інструментом у всіх державних закладах та галузях освіти, не оминаючи і дошкільну освіту. Необхідною умовою інформатизації вищої освіти є готовність майбутніх вихователів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання в процесі передавання знань, що означає постійну, неперервну самоосвіту.

Педагогічна практика та спеціальні психолого-педагогічні дисертаційні праці науковців В. Гуревич, М. Кадемії, О. Кривонос, О. Овчарук, [32; 68; 75; 93] підтверджують, що реалізація навчально-виховного процесу з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій сприяє формуванню ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, впливає на зміст та структуру навчальних планів та програм, викликає зміни в діяльності учасників навчально-виховного процесу.

За Довідником ВНЗ на Інтернет-порталі «Єдине освітнє інформаційне вікно України» (www.osvita.com) [176], за напрямком «Педагогічна освіта» проводиться підготовка у 40 вищих навчальних закладів, з них, у більш ніж 25 вищих навчальних закладах України проводиться підготовка студентів за спеціальністю

«Дошкільна освіта». Випускники магістратури отримують кваліфікацію викладача дошкільної педагогіки і психології і можуть займати посади асистента, викладача вищого навчального закладу I-IV рівнів акредитації, організатора-управлінця в різних ланках системи дошкільної освіти, навчатися в аспірантурі.

Неодноразово науковцями, які розробляли стандарти вищої освіти зі спеціальності «Дошкільне виховання» для ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр» та працювали над проблемою підготовки майбутніх вихователів ДНЗ (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богінч, Н. Гавриш, І. Луценко, М. Машовець), розглядалися критерії сформованості компетентності майбутнього педагога.

Отже, на підставі аналізу вищеназваних документів (освітньо-кваліфікаційна характеристика) можна стверджувати, що майбутнім вихователям ДНЗ у процесі фахової підготовки необхідно розвивати такі здібності та вміння:

- а) *гностичні* (пов'язані з підвищенням професійної майстерності): накопичувати та систематизувати знання; аналізувати особистий досвід; аналізувати і творчо використовувати передовий досвід та нові технології навчання; користуватися літературою, довідковими та нормативними матеріалами; розробляти та адаптувати дидактичні засоби навчання;
- б) *проективні* (проектування особистості): проектувати і прогнозувати можливості розвитку особистості дитини; прогнозувати власну діяльність і перспективи її вдосконалення; оволодіти методами діагностики дитини; створити позитивну мотивацію для формування та розвитку її базових особистісних якостей дитина;
- в) *конструктивні* (логічний та послідовний виклад навчального матеріалу): відбирати навчальний матеріал відповідно до мети заняття; урахувати вікові та індивідуально-типологічні особливості дітей і рівень їхнього розвитку у процесі відбору навчального матеріалу та проведення занять; використовувати ІКТ у викладі нового матеріалу;
- г) *організаційні* (раціональна ефективна організація початкової діяльності дітей): організувати освітню діяльність дітей; спрямовувати їх активність на досягнення мети і завдань освітнього процесу;
- д) *комунікативні* (володіння технікою мовлення, способами мимічної та пантомімічної виразності): уміти будувати доброзичливі взаємовідносини з

дітьми; оволодіти комунікативною технікою спілкування; оволодіти культурою мовлення та нормами етикету, прийнятими у суспільстві; створити сприятливий психологічний клімат в дитячих колективах; уміти обирати оптимальну модель професійної діяльності з урахуванням наявної ситуації.; д) *особистісні* (саморозвиток і самовдосконалення): застосовувати діагностичні методи самопізнання; здійснювати самокорекцію і самовдосконалення професійних якостей; якнайповніше реалізувати в професійній діяльності особисті здібності й нахили; формувати вміння реально оцінювати власні можливості для вибору посильних завдань; спрямовувати зусилля на розширення власного кругозору; аналізувати події та зміни, що відбуваються в навколишньому середовищі та житті суспільства.

Розвиток цих перерахованих здібностей та вмінь, на нашу думку, є також актуальним з точки зору формування ІКК в підготовці майбутніх вихователів ДНЗ, оскільки більшість з них тісно пов'язані з виокремленими нами компонентами й показниками досліджуваної якості.

Проводячи аналіз стандартів підготовки майбутніх вихователів ДНЗ у вищих навчальних закладах України, ми визначили що, дисципліни інформаційно-комп'ютерного циклу за новими положеннями МОН України відносяться до фахової підготовки, однак є складовою варіативної частини.

Зупинимось на характеристиці програм навчальних дисциплін підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. Структура навчальних планів напряму підготовки 012 «Дошкільна освіта» складається із визначених циклів: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; математичної та природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки. Перелік навчальних дисциплін у кожному із циклів дещо відрізняється, однак загальні тенденції їх інтеграції простежуються – навчальні дисципліни загально дидактичного спрямування, блок психолого-педагогічних дисциплін, фахові навчальні дисципліни та різні види педагогічної практики.

Цикл природничо-математичної та фундаментальної підготовки, відповідно до ОПП, включає дисципліни: «Безпека життєдіяльності», «Основи загальної

екології», «Логіка» та інші. Цикл професійної і практичної підготовки включає дисципліни: «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Основи педагогічної майстерності», «Валеологія», «Основи наукових досліджень».

Знання, якими користуються майбутні вихователі ДНЗ, є різноплановими й стосуються багатьох аспектів майбутньої діяльності. Тому необхідно вміти бачити зв'язки між ними, адже в процесі підготовки творчого, висококваліфікованого вихователя ДНЗ з високим рівнем сформованості ІКК потрібно використовувати можливості позитивного впливу на цей процес дисциплін природничо-математичної та фундаментальної підготовки й циклу професійної і практичної підготовки. Цикл вибіркових дисциплін містить: «інноваційні технології», «Комп'ютерні ігри в ДНЗ», «Гендерна освіта в сім'ї та ДНЗ», «Проблеми соціалізації дітей дошкільного віку» та інші. Цикл дисциплін за вибором студентів включає дисципліни: «Основи народознавства», «Мультимедійні засоби навчання», «Теорія і практика диференційованого навчання», «Практикум з електромонтажних робіт», «Основи декоративно-прикладного мистецтва», «Інформатика та ЕОМ».

Саме цикл вибіркових дисциплін і цикл дисциплін за вибором студентів є тією сполучною ланкою, що зможе допомогти майбутнім вихователям ДНЗ виробити системний підхід до аналізу одержаної стосовно ІКТ інформації, в контексті відповідальності за результати прийнятих рішень. Цикл вибіркових дисциплін і цикл дисциплін за вибором студентів спрямовані не тільки на загальну підготовку, в якій чільне місце відводиться ІКТ, а й на постійний розвиток особистості як активного суб'єкту праці, пізнання, спілкування. Метою особистісно орієнтованої освіти майбутніх вихователів ДНЗ, спрямованої на розвиток їхньої ІКК, є сприяння самореалізації, саморозвитку стосовно оволодіння ІКТ, адаптації до професійної діяльності, саморегуляції.

Підкреслимо, що зміст фахової компетентності майбутніх вихователів ДНЗ визначається змістом навчальних курсів, які викладаються майбутнім фахівцям під час підготовки до роботи у дошкільних навчальних закладах. У

Маріупольському державному університеті здійснюється професійна підготовка студентів за спеціальністю «Дошкільна освіта». Професійне становлення майбутнього вихователя відбувається на основі навчального плану підготовки ОКР «Бакалавр» та «Магістр» «Дошкільної освіти» за вимогами ECTS на основі трьох циклів дисциплін, які вивчаються у вищих навчальних закладів: соціально-економічних, психолого-педагогічних і природничо-наукових. Відповідно теми дослідження, уточнимо з яких частин складається підготовка майбутніх вихователів під час вивчення циклу спеціальних інформаційних дисциплін, це: «Комп'ютерні системи та технології», «Нові інформаційні технології», «ТЗН» та «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті».

Вимоги до компетентності студентів дошкільного фаху кожного рівня підготовки розкриваються через їхню практичну діяльність, сферу професійних повноважень. У той же час питання підготовки бакалаврів у галузі дошкільної освіти лише окреслено у загальних рисах в окремих наукових працях Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, О. Брежнєвої, Н. Гавриш, Л. Зайцевої, О. Рейпольської, Г. Сухорукової та ін., на нашу думку, ще не зовсім охоплено у цілісну систему реалізації концептуальних підходів в умовах багатоступеневої системи освіти.

З огляду на вищезазначене, постає потреба у формуванні навичок застосування інформаційно-комунікаційної компетентності фахівців з дошкільної освіти. З цією метою здійснюється: методологічна розробка і модернізація теоретичних курсів дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу, які створюють міцну базу для професійної підготовки й інформаційної грамотності; виконання професійної діяльності викладач ↔ студент на творчому рівні; науковий аналіз і оновлення теоретичних основ, змісту та методології проведення педагогічних і фахових практик в умовах нових вимог і підходів; залучення студентів до науково-дослідної роботи випускаючих кафедр.

У вищих педагогічних навчальних закладах переважно запроваджена дворівнева система підготовки з ІКТ, що охоплює майже весь термін навчання студента і складається з вивчення інформатики та інформаційних технологій

(перший, другий курси навчання), та методики застосування засобів ІКТ в навчальній діяльності (старші курси).

Зважаючи на актуальність та важливість проблеми підготовки майбутнього вихователя ДНЗ для оновленої національної системи освіти України, нами було проаналізовано програми підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «Бакалавр» та «Магістр».

ОПП встановлює галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності випускника вищого навчального закладу з спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня і державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування.

Освітньо-професійна програма «Бакалавр» передбачає такі цикли підготовки: гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки, що забезпечує певний освітній рівень; професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки, що разом з попередніми циклами забезпечує освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр».

Цей стандарт є складовою частиною стандартів вищої освіти і використовується при: розробці та корегуванні відповідних навчальних планів і програм навчальних дисциплін; розробці засобів діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця; визначенні змісту навчання як бази для опанування новими спеціальностями, кваліфікаціями; визначенні змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Стосовно нашого дослідження зазначимо, що у освітньо-кваліфікаційній характеристиці «Бакалавр» та «Магістр» визначені професійні завдання діяльності, які поставлені перед фахівцем як професіоналом [96].

Зауважимо, що ціллю ОПП «Магістр» спеціальності «Дошкільна освіта» діяльності майбутнього фахівця – є діяльність відповідно складного алгоритму, що містить процедуру конструювання рішень. На основі цього складається зміст умінь. Відмітимо щодо формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ: виявляти і узагальнювати передовий педагогічний досвід, упроваджувати в процес навчання і виховання майбутніх вихователів ДНЗ інноваційні та сучасні інформаційно-

комунікаційні технології; самостійно організовувати і проводити фронтальне і тематичне інспектування дошкільного навчального закладу; планувати методичну роботу у відділі освіти, дошкільному навчальному закладі, надавати методичну допомогу вихователям, організовувати пропаганду педагогічних знань серед населення; здійснювати експериментальну роботу в дошкільному навчальному закладі; поширювати та пропагувати сучасні освітньо-виховні технології; готувати аналітичні, статистичні матеріали за результатами перевірок [97].

Організація навчального процесу під час підготовки майбутніх вихователів ДНЗ вибудовується з урахуванням основних етапів підготовки майбутніх вихователів, які запропонувала Г. Беленька, відповідно до формування інформаційно-комунікаційної компетентності в умовах навчання у вищому навчальному закладі, науковець виділяє такі етапи: адаптаційно-орієнтувальний, на якому відбувається усвідомлення і осмислення вибору діяльності, корекція ціннісних пріоритетів, формування загально-навчальних умінь, навичок; змістово-рефлексивний, під час якого відбувається оволодіння системою фахових знань та умінь, їх осмислення та розвиток на цій основі індивідуальних особливостей і професійно значущих якостей особистості; практико-рефлексивний, на якому відбувається гармонійна інтеграція у професійне середовище, набувається початковий професійний досвід, здійснюється самооцінка готовності до професійної діяльності, прогноз подальшого професійного зростання [9].

До числа основних універсальних принципів організації, діючих в природі та суспільстві, досліджених А. Богдановим, можна віднести такі принципи: ланцюгового зв'язку, інгресії, підбору, рухливої рівноваги та ін. Усі ці принципи в тій чи іншій мірі відносяться до формуючих і регулюючих механізмів, що становлять суть процесів організації, або до механізмів підтримки стійкості і організованості форм цілісних утворень. Указані принципи носять загальний характер, оскільки відносяться і до організуючої діяльності природи, і до організуючої діяльності людини. Відповідно нашого дослідження, розглянемо принцип ланцюгового зв'язку. Усяке з'єднання блоків організації підготовки майбутніх вихователів відбувається через загальні ланки, створюючи ланцюговий

зв'язок. Сукупність загальних елементів, які співпадають між блоками, а саме: мета, методи, умови, закономірності підготовки майбутніх вихователів входять в ланцюговий зв'язок, утворюється структурно-логічна схема.

Наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми (послідовність вивчення навчальних дисциплін, форми і періодичність виконання індивідуальних завдань та проведення контролю тощо) визначається структурно-логічною схемою підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. Структурно-логічна схема – це послідовність побудови навчально-виховного процесу за блоками протягом терміну підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. Зауважимо, що враховуючи сформульоване нами поняття інформаційно-комунікаційна компетентність, на основі розуміння сутності компетентнісного підходу, згідно О. Хуторського [164, с.21], та дефініції «компетентність», яка розкрита у Енциклопедії освіти за ред. В. Кременя [74, с.408]. З огляду а це, ми розглядаємо організацію підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, як алгоритм опанування ними певними блоками (мотиваційний, когнітивний-технологічний, методичний, контрольний та результативний), які є складниками навчально-методичного комплексу та методики формування ІКК майбутніх вихователів.

При виокремленні чинників, що зумовлюють інноваційні зміни у вищих навчальних закладах України ми відносимо, передусім вимоги, що ставлять до системи підготовки майбутніх фахівців – нове інформаційне суспільство та тенденцію створення нового інформаційного режиму, сутність якого полягає у розвитку університетської освіти, впровадження дистанційних технологій та педагогічного експерименту щодо трансформації традиційного заочного і навіть денного навчання у дистанційну форму. Але, нажаль, відсутність комплексного підходу до створення національного освітньо-наукового інформаційного середовища України, яке б мало телекомунікаційну інфраструктуру, інформаційні ресурси освіти та науки, мережі електронних бібліотек, інформаційно-аналітичні системи управління освітою і наукою, не сприяє приєднанню його до

європейських освітньо-наукових комп'ютерних мереж (GEANT, GEANT 2) та інформаційних ресурсів.

Для побудови методичної системи формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у першу чергу викладачу варто вивчити психологічну характеристику студентів, маючи на увазі лише ті їх особливості, які важливо враховувати в процесі навчання дисциплін комп'ютерного циклу та психолого-педагогічні закономірності навчального процесу, які концентрують у собі досягнення психології, дидактики й відповідну методику застосування таких закономірностей.

Сучасні вимоги щодо педагогічної діяльності та підготовки майбутніх вихователів ДНЗ полягають не тільки в тому, щоб студенти отримали систему теоретичних знань, практичних умінь, але й мали навички саморозвитку особистості. Самостійність у використанні інформації є визначальним чинником сучасної вищої освіти. Студент має навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, опрацювання, аналізу та синтезу інформації, активізувати навчально-пізнавальну діяльність, аргументовано захищати власну точку зору, правильно застосовувати інформацію, здобути вміння і навички інформаційного самозабезпечення з навчальної, пізнавальної, самостійної та науково-дослідної діяльності. Все це потребує перегляду методичної системи навчання діяльності майбутніх фахівців в університетах та педагогічних ВНЗ.

Спираючись на те, що суб'єкт навчання – студент, який з його внутрішніми потребами і мотивами, суб'єктивним досвідом та індивідуально-психологічними властивостями є стрижневою фігурою в навчальному процесі, а також впровадження європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) – системи трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти; в контексті реалізації принципів Болонської декларації передбачає, що учіння студентів спрямоване на оволодіння способами самостійного набуття знань та розвитку освітньої автономії. Отже, актуальність даного напрямку,

обумовлена значними можливостями застосування ІКТ в галузі розвитку й активізації самостійності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Проблемам використання ІКТ з метою підвищення ефективності самостійної роботи студентів присвячено дослідження Н. Бойко та А. Байраківського. На думку вчених, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес сприяє повнішому оволодінню студентами системою знань та вмінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, допомагає формуванню відповідних професійних і особистісних якостей [3, с. 248].

Дослідження активізації самостійності студентів під час навчального процесу, показує, що проблема самостійної діяльності неможлива без основних напрямів, які описані Р. Гуревич та М. Кадемія: вдосконалення механізмів управління освітою на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічного призначення, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж; вдосконалення методології та стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання; створення та використання комп'ютерно-орієнтованих методик контролю навчальних досягнень учнів [32].

Використання можливостей мережі Інтернет актуалізує питання самостійної роботи студентів, наповнює її новим змістом. Так, ознайомлення студентів із сайтами, що пропонують online ознайомлення з літературою дошкільної педагогіки, дозволяє задовольнити освітні потреби найактивніших учасників навчально-виховного процесу. Із цією метою студенти спеціальності «Дошкільна освіта» в рамках професійної підготовки ознайомлюються зі змістом сайтів. Досвід використання Інтернет-ресурсів в процесі навчання майбутніх фахівців дошкільної освіти дозволяє припустити, що така форма організації навчання прискорює формування й розвиток навичок та вмінь студентів у продуктивних видах діяльності, підвищує мотивацію, інтерес до навчання, стимулює розвиток пізнавальної та творчої активності студентів. Вище зазначене характеризує умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

У розділі «Інформатизація і комп'ютеризація освіти» Білої книги національної освіти України, яка підготовлена фахівцями Академії педагогічних наук України підкреслено, що практично не розв'язувалися завдання з формування ІКТ-компетентностей учителів і учнів, керівників та інших категорій працівників освіти [10, с. 94]. Спираючись на праці видатних науковців І. Беха та М. Ярошевського, виділяємо, що існує два підходи у концепції розвитку особистості: 1) психологічний – те, що наявне в особистості й те, що може бути сформоване в певній соціальній ситуації розвитку; 2) педагогічний – що і яким чином повинно бути сформовано, щоб особистість відповідала соціальним вимогам [8]. Таким чином, формування компетентного вихователя тісно пов'язане з концепцією розвитку особистості та її індивідуальною особливістю, тобто розуміння необхідності оволодіння ІКТ компетентністю, прагнення до використання нових інформаційних технологій у професійній підготовці при чому кожен студент зміг би засвоїти навчальну програму у власному ритмі.

Тож цілком закономірно перед системою освіти в Україні, опираючись на інформатизацію суспільства, особливо гостро постає питання професійної підготовки компетентних у галузі ІКТ майбутніх вихователів ДНЗ. Рівень кваліфікації майбутнього вихователя ДНЗ має відповідати розвитку новітніх технологій педагогіці та інформатизації суспільства.

Процеси комп'ютеризації та інформатизації суспільства, які відбуваються останнім часом, торкнулися такої галузі інтелектуальної діяльності, як навчання. Впровадження ІКТ в навчальний процес істотно змінює характер взаємодії між викладачем та студентом, орієнтуючи останнього на активне самостійне освоєння знань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Діяльність педагога в цих умовах направлена не на відтворення інформації, а на надання допомоги одержати максимальну віддачу від навчання, підтримку зацікавленості у навчанні, супроводу студента в навчальному процесі. Кожний студент у майбутньому прагне адаптуватись до вимог часу, бути конкурентоспроможним на ринку праці, мати свою професійну компетентність, досконало володіти комп'ютерною технікою та ІКТ, мати високий рівень інтелекту, знань та вмінь,

творчих здібностей, бути професійно обізнаним.

Визначимо сутнісні характеристики інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ: ефективне використання інформаційно-комунікаційних, медіа технологій, що дозволяє плідно здійснювати професійну діяльність відповідно до умов ДНЗ; оволодіння знаннями, вміннями та здібностями з галузі інформаційно-комп'ютерних дисциплін, необхідних для роботи за фахом для вирішення професійних завдань; розвинене співробітництво з колегами і професійним міжособистісним середовищем; інтегроване поєднання знань, здібностей і установ.

На нашу думку, під час навчання студентів-майбутніх вихователів ДНЗ необхідно, передусім, сформувати опорні знання, розвинути мислення студентів та навчити їх оцінювати нові факти, ідеї, явища, підготувати до сприймання, осмислення та використання набутих знань. При цьому формується нова, складна система отриманих знань. Так, Зорина Л. системними вважає знання, які структуруються у свідомості студентів за схемою: основні наукові поняття, основні положення теорії, основні наслідки теорії. При такому підході системність розглядається як якість певної сукупності знань, що характеризує наявність у свідомості студентів структурних зв'язків, адекватних реально існуючим зв'язкам у науці [55, с. 5].

Важливим для формування інформаційно-комунікаційної компетентності є створення позитивної професійної мотивації до майбутньої професійної діяльності. В основі мотивації компетентності лежить мотивація відповідності та орієнтація на перспективні цілі розвитку особистості [91], забезпечення посилення пізнавального інтересу, зосередження на готовності до активного пошуку, прагненні успіху (І. Зязюн [56], А. Вержиховська, З. Кіктенко [95], С. Литвинова [78], С. Сисоєва [139]). Так, Л. Кирилов зазначає, що мотивація формування компетентності – це намагання максимально реалізувати свої здібності та кваліфікацію, безперервно підвищувати рівень професіоналізму [62]. Мадді Сальваторе Р., охарактеризував теорії мотивації за рівнями задоволення потреб та робить висновок, що мотивація компетентності – це намагання, що

роблять життя захоплюючим, а не просто можливим [80].

Однією з важливих умов, що налаштовує формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі навчання, є створення на заняттях переконливої мотивації. Над цією проблемою працювали Н. Баловсяк, Л. Зайцева, В. Ільїна, О. Ярошенко та ін., які розкривають мотив як внутрішній стимул особистості, спонукання її до виконання певної дії, стосовно нашого дослідження ми вважаємо доречним це визначення.

У науковій психолого-педагогічній літературі [8; 14; 58; 107] дослідники описують різноманітні шляхи підвищення мотивації до навчання майбутніх фахівців. Так, В. Риндак описує успішність становлення майбутнього професіонального фахівця через спонукання щодо формулювання своїх багатогранних ідей, розвитку альтернативних пояснень, творчих здібностей особистості. Прихильники особистісного підходу досліджують характерологічні, емоційно-мотиваційні, комунікаційні якості особистості (І. Бех [8], Л. Кирилов [62], В. Кремень [73], В. Сластьонін [140] та ін.).

Разом з інтеграцією освіти, науки та практичної діяльності формується принципово нова основа підготовки до професійної діяльності майбутнього вихователя ДНЗ. У зв'язку з цим, необхідними стають навички роботи в інформаційно-освітньому середовищі (ІОС) ВНЗ, що складається з організаційно-методичних засобів, сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки, передачі науково-методичної інформації, яке забезпечує оперативний доступ до бази знань та сприяє здійсненню комунікацій [1, с. 198]. Сьогодні актуальним залишається питання щодо використання у навчальному процесі ВНЗ «якісних» електронних ресурсів, які б забезпечували мобільність та ефективність підготовки студентів. Створення нового інформаційного напрямку ВНЗ тісно перетинається з проблемою інформатизації державної освітньої сфери і є частиною єдиного освітнього простору на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Цілком переконані, що одним із завдань професійної підготовки майбутнього вихователя ДНЗ є підвищення рівня комп'ютерної грамотності,

прагнення всіляко розширити можливості в навчання та розвитку дітей за освітніми лініями за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій. Педагоги нового покоління мусять уміти кваліфіковано вибирати і застосовувати саме ті технології, які повною мірою сприяють досягненню цілей гармонійного розвитку учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, відповідають змісту і цілям вивчення конкретної методики.

Проблема професійної інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ у сфері інформаційно-комунікаційних технологій є актуальною і разом з тим потребує вирішення низки проблем. Необхідно здійснювати індивідуальний підхід щодо навчання студентів спеціальності «Дошкільна освіта» і орієнтуватися на існуючі нормативні документи. Наразі змінюються цілі й завдання, що стоять перед сучасною освітою: відбувається зміщення акценту із засвоєння знань на формування компетентностей. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ полягає не тільки і не стільки в оволодінні ними навичками оперування засобами інформаційних технологій, як у формуванні досвіду застосування ІКТ у своїй професійній діяльності, орієнтованого на сучасні освітні результати.

ІКТ-компетентним педагогом вважають не лише того, у якого є різні посвідчення про відповідну ІКТ-підготовку, а й наявні знання і вміння втілювати ці знання в педагогічну діяльність. Кожен вихователь ДНЗ, незалежно від типу, форми власності ДНЗ та рівня своєї кваліфікації, має вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному освітньому процесі ДНЗ – цілком закономірне явище. Сьогодні вихователь працює в ІКТ-насиченому освітньому середовищі, а це, у свою чергу, не може не впливати на структуру методики навчання дітей дошкільного віку. Окрім того, ефективність використання ІКТ у навчанні залежить від чіткого уявлення про місце, яке вони повинні посісти в складному комплексі взаємозв'язків, що виникають у системі взаємодії «дорослий-дитина».

Майбутній вихователь ДНЗ має розуміти, що діапазон використання комп'ютера в навчально-виховному процесі достатньо великий. Комп'ютер виступає потужним засобом підвищення ефективності навчання. Ще ніколи педагоги не отримували такого потужного засобу навчання. Чим багатограннішою є теоретична підготовка майбутнього фахівця дошкільної галузі, тим ширший його підхід до вибору можливих варіантів навчання. І коли стратегію засвоєння знань обрано правильно, то настає взаємне підсилення зусиль дорослого та самих дітей, і ефект навчання при цьому різко підвищується.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє виокремити певні організаційні форми, які сприятимуть розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності через: систему постійно діючих семінарів з питань удосконалення навиків роботи на комп'ютері з різними програмами і використання ІКТ в освітньому процесі; індивідуальні консультації за запитом; система проблемних семінарів на основі вивчення освітніх потреб у використанні ІКТ; система майстер-класів, стажувань у педагогів компетентних в ІКТ; науково-практичні конференції; тренінги; система дистанційного навчання.

Активні форми забезпечують здобуття та удосконалення навичок користувача, формування готовності використовувати ІКТ в своїй професійній діяльності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності педагога оптимізує зміст навчання, модернізує методи та форми організації навчального процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищенні ефективності та якості надання освітніх послуг.

Такі форми роботи спрямовані на формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагога, а саме: здатності розуміти сутність обробки інформації, знаходити інформацію в різних джерелах, користуватися автоматизованими системами пошуку та обробки інформації, інтерпретувати інформацію, використовувати моделювання для вивчення різноманітних об'єктів та явищ, виконувати аналіз інформаційних моделей; усвідомлювати використання сучасних ІТ у навчанні; вміти працювати з електронними засобами навчання,

мультимедійними навчальними та довідковими посібниками, Інтернет-ресурсами.

Формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ – одна із найактуальніших проблем сучасної освіти, яку необхідно вирішувати на етапі побудови інформаційного суспільства в Україні. Важливо спрямовувати студентів спеціальності «Дошкільна освіта» на осмисленість та значущість необхідності набуття інформаційно-комунікаційної компетентності, тобто вміння користуватися інформаційними технологіями, Інтернет-ресурсами, інформаційно-комунікаційними продуктами, вміння самостійно шукати, опрацьовувати, зберігати і передавати інформацію застосовуючи сучасні ІКТ.

Підсумовуючи все вищесказане, ще раз звернемо увагу на те, що формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ спирається на всебічну теоретичну підготовку у галузі інформатики, вдале застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та розуміння студентів принципів функціонування, роботи інформаційних систем; розвиток та вдосконалення навичок самостійної, творчої роботи; створення нового інформаційного напрямку у вищих навчальних закладах України, що розглядаються як інноваційні зміни в системі освіти.

Таким чином, сутність розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ полягає в кількісній і якісній зміні цієї інтегративної властивості в цілому та окремих її елементів. Сприятливі можливості для подолання виявлених недоліків і підвищення рівня ІКК майбутніх вихователів ДНЗ створюються в процесі професійної підготовки студентів-майбутніх вихователів ДНЗ. Таким чином, логіка нашого дослідження вимагає розгляду специфіки і можливостей створення педагогічних умов фахової підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта», які забезпечать формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Висновки до першого розділу

У першому розділі дисертаційного дослідження на основі аналізу філософської, психолого-педагогічної, методичної та навчальної літератури здійснено аналіз теоретико-експериментальних праць з проблеми формування ІКК; уточнено сутність та структурні компоненти ІКК майбутнього вихователя ДНЗ; розкрито зміст та особливості формування ІКК майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, визначено критерії і показники її сформованості.

Аналіз наукових досліджень засвідчив, що розуміння сутності феномену ІКК пов'язано з категоріями «компетентність», «професійна компетентність». Компетентність традиційно визначається як сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію (І. Зязюн, І. Соколова та інші).

Був розглянутий понятійно-термінологічний апарат інформаційно-комунікаційної компетентності. Виділені тенденції й трактування дозволили відзначити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога.

У структурі професійної компетентності В. Бубнов, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Іванова, Г. Козлакова, Н. Морзе та інші науковці виділяють інформаційно-комунікаційну компетентність, під якою розуміють здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства.

Проаналізовано ряд нормативних документів України, Європейського простору та зроблено висновок про необхідність набуття інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніми педагогами, яке не оминає і вихователів дошкільних навчальних закладів.

Компетентнісний підхід в освіті представлені у працях С. Гончаренка, Р. Гуревич, І. Зимньої, М. Кадемія, С. Клепко, М. Козяр, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, С. Сисоєвої, А. Хуторського, В. Хутмахер, Г. Халаш та інших,

пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки стосується того, хто навчається, і може бути реалізованим й перевіреном у процесі виконання конкретною особистістю певного комплексу дій. Компетентність співвідноситься з досвідом успішної діяльності (Н. Бібік, Л. Петровська, О. Пометун, О. Овчарук, О. Савченко та інші). Тому професійну компетентність можемо розглядати як готовність фахівця до певної діяльності, що виявляється в мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, які забезпечують максимально ефективно виконання нею професійних дій.

Дослідники розглядають ІКК як складник професійної компетентності і розуміють її як здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, здобувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства (В. Бубнов, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Іванова, Г. Козлакова, Н. Морзе та інші). Проаналізовані підходи й трактування ІКК дозволили відзначити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як ключову та обов'язкову складову професійної компетентності педагога.

Відтак, ІКК розуміємо як здатність фахівця здійснювати пошук і опрацювання здобутої інформації засобами ІКТ, критично ставитися до неї, на основі цього робити певні висновки і приймати рішення та планувати дії в умовах освітнього простору та під час професійної діяльності.

Узагальнення наукових положень щодо сутності феномену інформаційно-комунікаційної компетентності (В. Биков, М. Жалдак, Н. Морзе, О. Овчарук, Л. Петухова, О. Співаковський, О. Спирін та ін.), особливостей фахової підготовки педагогічних кадрів дошкільної галузі (Л. Артемовва, Г. Бєленька, А. Богущ, Л. Зайцева, М. Машовець, Т. Поніманська та ін.) зумовило визначення інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

Підсумовуючи, уточнюємо сутність ІКК стосовно майбутніх вихователів ДНЗ як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати

інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку.

Структура феномену ІКК майбутніх вихователів ДНЗ відображає основні аспекти їх професійної компетентності і містить такі компоненти: когнітивний, мотиваційний, операційний.

Відповідно до сутності поняття та його структури визначено критерії та показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а саме: когнітивний (визначення раціональних способів пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, баз даних і знань; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності); мотиваційно-ціннісний (розуміння та усвідомлення особистісний сенс та значущість ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними і правовими нормами); технологічно-результативний (демонстрування застосування ІКТ та набору операційних умінь; демонстрування здатності оволодіння навичками опрацювання інформації; здатність працювати з педагогічними програмними засобами; вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; вміння творчо підходити до застосуванням ІКТ).

Матеріали першого розділу дисертації висвітлені у низці одноосібних наукових публікацій автора [148; 149; 152; 186].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

2.1. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

У психолого-педагогічній літературі для визначення причин, що обумовлюють певні явища або процеси, вживають поняття «умова». Умова – це філософська категорія, яка виражає відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може. У великому тлумачному словнику сучасної української мови подається кілька тлумачень умови – це: 1) необхідна обставина, від якої залежить здійснення чого-небудь; 2) особливості реальної діяльності, за яких відбувається чи здійснюється що-небудь [17, с. 1295].

Науковці по-різному визначають організаційно-педагогічні чи педагогічні умови. За баченням Н. Єрошиної, умови – це сукупність соціально-педагогічних і дидактичних факторів, які сприяють ефективності навчального процесу через застосування ефективних форм, методів, прийомів [43, с. 9]. Під поняттям «педагогічні умови» науковець В. Сластьонін розуміє взаємо-обумовлене функціонування в різних поєднаннях елементів освітнього середовища, що, впливаючи на психологічні процеси особистості, забезпечує досягнення педагогами поставленої мети [140, с. 98].

Під організаційно-педагогічними умовами Л. Малаканова розуміє необхідні й достатні обставини, від яких залежить ефективність оцінювання професійного становлення майбутнього педагога [81]. У контексті нашого дослідження тлумачимо педагогічні умови як сукупність факторів, що забезпечують успішне формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. У центрі уваги нашого дослідження – визначення необхідних педагогічних умов ефективного формування в майбутніх

вихователів ДНЗ ІКК. У першому розділі було з'ясовано, що фахова підготовка має значні можливості для формування у майбутніх вихователів ДНЗ ІКК, але вимагає перегляду не лише зміст окремих дисциплін, а й форм і методів навчання. Звідси виникає необхідність у перевазі таких методів, форм і методичних прийомів навчання, які б стимулювали майбутніх вихователів ДНЗ до постійного поповнення знань щодо ІКТ; викликали інтерес до оволодіння ІКТ; формували потребу в ІКК; розвивали прагнення до професійного самовдосконалення стосовно володіння ІКТ через розуміння, усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності; забезпечували повноту, глибину, системність знань стосовно ІКТ; поповнювали запас знань студентів-майбутніх вихователів ДНЗ стосовно особливостей використання ІКТ у майбутній професійній діяльності; забезпечили вільне володіння ІКТ; підвищили якість операційних умінь й навичок опрацювання інформацій, що сприяло б умінню працювати з педагогічними програмними засобами, вмінню здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ та вмінню творчо підходити до застосуванням ІКТ.

Аналіз педагогічних досліджень, виконаних упродовж останніх років, свідчить про значний інтерес науковців до проблеми факторів і умов розвитку різноманітних феноменів, що характеризують ІКК особистості. Так, наприклад, В. Кондратюк [69, с. 137] вважає, що створення адекватного навчального середовища, яке забезпечить необхідні умови для формування інформаційної компетентності майбутніх учителів трудового навчання, можливе через використання в процесі навчання: методів прогностичного моделювання професійної діяльності майбутнього фахівця; модульної моделі навчання; засобів інформаційних технологій; новітніх особистісно зорієнтованих педагогічних технологій, це не оминає і підготовку майбутніх вихователів ДНЗ.

Організаційно-методичними умовами формування ІКК майбутніх фахівців П. Пахотіна [103] вважає: використання інноваційних, особистісно спрямованих технологій навчання, зокрема проектної технології навчання; ефективна реалізація міжпредметних зав'язків інформаційної підготовки і спеціальної

підготовки студентів; застосування результатів інформаційної підготовки студентів у навчальному процесі ВНЗ і у майбутній професійній діяльності. Вважаємо умови, визначені науковцем цілком обґрунтованими й, до певної міри, універсальними, тобто такими, які можна використати, в тому числі, й для формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Комплексну систему регулярної методичної підтримки педагогів в галузі застосування ІКТ в освітньому процесі має являти собою процес формування у педагогів ІКТ-компетенції, на думку Т. Паніної, С. Дочкіна та Ю. Клецова [102]. Окрім того, ця ІКТ-компетенція має складатися з мережевої інфраструктури підтримки інноваційної діяльності всіх суб'єктів навчальної діяльності, яка б поєднувала наступні процеси: безперервне підвищення кваліфікації педагогів в галузі використання ІКТ, підтримку їхньої мотивації до освіти й самоосвіти засобами ІКТ; програмно-апаратне оновлення й супровід функціонування обладнання й інформаційних ресурсів установ професійної освіти, надання доступу до мережі Інтернет; інформаційно-методичний супровід педагогічної діяльності з використанням ІКТ.

Основні способи формування ІКК педагога визначають Є. Хеннер та О. Шестаков. Серед них: теоретичне й практичне вивчення комп'ютерних технологій обробки інформації; вивчення програмного забезпечення різного призначення й аналіз можливостей його застосування в процесі навчання; вироблення прийомів практичного застосування, обґрунтування ефективності використання інформаційних й комунікаційних технологій у вивченні предмета; модифікація методики навчання предмету з урахуванням можливості використання ІКТ, формування культури обміну досвідом застосування ІКТ в освітньому процесі через телекомунікації [163].

Отже, огляд психолого-педагогічних робіт, присвячених досліджуваній проблемі, свідчить про наявність різних підходів до визначення педагогічних умов формування ІКК особистості. Водночас, можна констатувати, що, незважаючи на певні концептуальні розбіжності, більшість науковців акцентують увагу на важливості у контексті розвитку ІКК особистості таких чинників, як:

емоційно-ціннісне сприйняття ІКТ, побудова процесу навчання на сучасних ІКТ тощо.

Педагогічними умовами формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ обґрунтовано: створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС) націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності студентів-майбутніх вихователів ДНЗ та їхньої педагогічної практики; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час поза аудиторної діяльності.

Стосовно першої педагогічної умови зазначаємо, що аналіз педагогічної й методичної літератури, власний досвід дали можливість вважати, що однією з визначальних умов формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є формування їхньої потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в ІОС навчального закладу. Розглянемо цю умову докладніше.

Різні підходи до розуміння сутності й структури інформаційно-освітнього середовища (ІОС) пропонують науковці (В. Биков, Р. Гуревич, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєва, та ін.) [11; 35; 111; 131; 139]. Проте в усіх дослідженнях компоненти ІОС навчання поділяються на дві категорії: суб'єкти і об'єкти. Суб'єктами ІОС є студенти і викладачі. Об'єктами – засоби навчання та інструменти навчальної діяльності, методики, матеріальна база, управління педагогічним процесом, способи комунікації. Об'єкти – це ті носії інформації і навчальної дії, які, будучи засвоєними і перетвореними свідомістю суб'єктів, перетворюються в процесі навчальної діяльності в якості особистості – світогляд, систему цінностей і сенсів, переконання, ціннісні орієнтації та ін. [32, с. 90].

Деякий інший підхід до визначення змісту компонентів ІОС проголошує І. Роберт [131], який визначає при цьому суб'єкти середовища, джерела навчальної інформації, інструменти навчальної діяльності й засоби комунікацій, відповідне наповнення, до якого науковець відносить навчальний і методичний зміст ІОС.

Поняття «інформаційно-освітнє середовище» – відносно новий термін, що

став останнім часом широко використовуватись. Головними критеріями такого середовища є: 1) наявність системи засобів спілкування; 2) наявність системи засобів самостійної роботи з інформацією і 3) наявність інтенсивного спілкування між учасниками навчального процесу [24].

На наш погляд, інформаційне середовище – складова частина і технологічна основа середовища навчання й частина інформаційного простору, а її ключовим компонентом виступає комп'ютер, що є засобом здобуття інформації, її обробки і оновлення знань і характеризується доступом інформаційних ресурсів тих, що вчиться до змісту, і можливістю реалізовувати різні види взаємодії: чати, електронна пошта, презентації і так далі, що значно збагачує взаємодію суб'єктів середовища. Слід відзначити, що ролі обох суб'єктів в новому середовищі також змінюються. Викладач виступає не в ролі розповсюджувача знань й інформації, а у ролі координатора пізнавального процесу, а студент при цьому – активний суб'єкт навчального процесу, спрямованого на свідомий розвиток, в даному випадку, формування ІКК.

Таким чином, можна стверджувати, що в сучасній педагогічній науці немає однозначного розуміння поняття ІОС та його компонентного складу. Організація у ВНЗ ІОС дозволяє викладачам більш ефективно упроваджувати ІКТ і ресурси мережі Інтернет на різних етапах традиційної системи навчання, створювати Інтернет-заняття, інтегровані заняття, розробляти й використовувати власне програмне забезпечення і цифрові освітні ресурси, використовувати медіа теки та ін. Для студентів таке середовище дозволяє: використовувати Інтернет-технології в організації додаткової освіти; використовувати комп'ютерні технології для підготовки до занять; застосовувати тренувальні тестування; брати участь в Інтернет конкурсах і олімпіадах; обговорювати актуальні проблеми на форумі, в Skype, на сайті ВНЗ; інтелектуально й психологічно готуватися до подальшого продовження освіти; навчитися працювати з інформацією, представленою в різних формах, відбирати і систематизувати науковий матеріал, створювати повідомлення, доповіді на задану тему та ін. [34].

Погоджуємось [34] з тим, що середовище, яке формується на базі засобів

ІКТ, доцільно розробляти в межах особистісно орієнтованого навчання, з опорою на досягнення нових освітніх результатів, серед яких, наприклад, формування у студентів дослідницьких і проектних умінь та здібностей. Тільки в цьому випадку електронні навчальні ресурси можуть принципово змінити навчальний процес й сприяти розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Загалом, під ІОС розуміють середовище, що об'єднує навчальні, методичні та інформаційні ресурси з використанням сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій. В. Мойсєєв [83] розуміє ІОС як єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних та електронних носіях та комп'ютерних телекомунікаційних технологіях взаємодій. Таке середовище, на думку науковця, містить віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, структуровані навчально-методичні комплекси та розширений апарат дидактики, в якому діють принципи нової педагогічної системи. ІОС поєднує широкий вибір навчального програмного забезпечення та мережевих технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відеоконференції, записи аудіо та відео, широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні веб-технологій [32, с. 94].

Серед основних завдань створення та розвитку ІОС науковці Р. Гуревич, М. Кадемія та Л. Шевченко називають [34]: задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів через підвищення рівня оволодіння ІКТ; створення єдиного інформаційного простору через інтеграцію розрізнених підрозділів та служб; динамічне поєднання всіх комунікаційних засобів завдяки універсальним формам зберігання, обробки і передачі інформації; розвиток матеріально-технічної та навчально-методичної бази навчальних закладів; удосконалення системи інформаційного й методичного її забезпечення в управлінні навчальними закладами, оскільки ІОС формується всіма учасниками навчального процесу.

На думку В. Солдаткіна [142], ІОС – це системно організована сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтована на

задоволення освітніх потреб користувачів. Погоджуємося з науковцями Р. Гуревичем, Г. Гордійчук, Л. Коношевським, О. Коношевським, О. Шестопал [94, с. 23] у тому, що з розвитком ІКТ і зростанням попиту на освітні послуги актуальним стає питання створення ІОС на базі сучасних телекомунікаційних технологій, що відкриває широкі можливості для застосування новітніх педагогічних і психологічних методик.

Інформаційне освітнє середовище має свою специфіку, структуру, що знаходиться в постійному розвитку відповідно до запитів учасників освітнього процесу. В зв'язку з цим створення і розвиток ІОС на основі використання ІКТ мають ґрунтуватися на дотриманні загально-дидактичних принципів, а також враховувати педагогічні та психологічні особливості інформаційних комунікацій, педагогічний потенціал засобів інформатизації. Формування ІОС має орієнтуватися на його інформаційний характер, що передбачає нові технології роботи з інформацією. Функціонування інформаційного освітнього середовища передбачає модульність. За такого підходу до організації навчання студент працює з навчальною програмою, складеною з окремих модулів, що належать до єдиного поля наочної діяльності та знаходяться у фокусі вивчення.

Процес засвоєння знань в цих умовах складається з мети і завдань, мотивації на якісне засвоєння, змісту (навчальний модуль), методів, форм навчально-пізнавальної діяльності, корекції, самооцінки й оцінки результатів засвоєння знань, умінь і навичок. Розглядається типова структура навчального модуля – автономної частини навчального матеріалу, що утворюється з точно сформульованої навчальної мети (цільова програма); банку інформації; методичного керівництва щодо досягнення мети; практичні заняття щодо формування необхідних умінь; контрольну роботу. Як інструмент структуризації інформації модуля використовується поняття «шар». Розшарування навчального матеріалу передбачає побудову чіткої системи цілей, усередині якої виділені їх категорії і послідовні рівні. Далі на основі проведеного аналізу будується модель ІОС [94].

Оскільки створення ІОС спрямоване на реалізацію умов для усвідомлення

студентами особливостей майбутньої професійної діяльності, – воно створює найкращі умови для розвитку прагнення до професійного самовдосконалення майбутніх вихователів ДНЗ стосовно оволодіння ІКТ, до набуття глибини й системності знань стосовно ІКТ; інформаційне освітнє середовище акцентує увагу на розвитку особистісних якостей, необхідних для успішного опанування майбутньої професії, серед яких чільне місце належить ІКК й дозволяє кожному студенту побудувати індивідуальну освітню траєкторію.

Варто наголосити на тому, що ІОС має свою специфіку, структуру, що знаходиться в постійному розвитку відповідно до запитів учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим створення і розвиток ІОС на основі використання ІКТ має ґрунтуватися на дотриманні загально-дидактичних принципів, а також враховувати педагогічний потенціал засобів інформатизації [32].

У ІОС Маріупольського державного університету (МДУ) http://mdu.in.ua/index/elektronnij_mdu/0-187 (Додаток Л) інформаційні ресурси корпоративної мережі представлені сервером Інтранет, бібліотечним сервером, сервером електронної пошти, файловим сервером і сервером віддаленого доступу. Центральний комунікаційний вузол, створений в університеті має комунікації, що з'єднують елементи корпоративної мережі. Наявно обладнання, що забезпечує технічну сторону функціонування мережі: сервіс Інтранет, на якому знаходяться внутрішній Веб-сервер, FTP-сервер, файловий сервер; сервіс Інтранет, на якому знаходиться зовнішній Веб-сервер; сервер E-mail, суміщений з Proxi; бібліотечний сервер; сервер віддаленого доступу, який використовується для зв'язку з іншими підструктурами навчального закладу; шлюз із зовнішньою мережею, що забезпечує можливість використання ресурсів Інтернет; внутрішній маршрутизатор використовується для об'єднання елементів мережі та фільтрації графіка. Застосування освітніх порталів є найбільш раціональним засобом розв'язання зазначених задач, що може забезпечити розвиток єдиного інформаційного простору, дозволяє управляти інформаційними потоками ВНЗ.

Освітній портал виступає одним із основних компонентів інформаційного освітнього середовища кафедри, ВНЗ. Завдячуючи освітньому порталу

здійснюється упорядкування навчальної інформації, що сприяє підвищенню якості науково-освітніх ресурсів, упорядковує потоки інформації, сприяє розвитку ІКК студентів, їхньої інформаційної культури та ін.

Проведені науковцями дослідження свідчать, що використання ІКТ у навчальному процесі, створення і використання єдиного інформаційного освітнього середовища на базі інформаційно освітнього порталу сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх педагогів, розвитку та становленню їхньої професійної компетентності. У Маріупольському державному університеті на кафедрі математичних методів і системного аналізу в освіті з метою забезпечення якісного освітнього процесу на значній від викладача відстані створено інформаційно-освітній портал, який забезпечує єдині засоби навігації, що дозволяє користувачам швидко знаходити навчально-методичний матеріал, універсальний набір сервісних служб, які використовуються викладачами під час викладання дисциплін; просту технологію використання навчальної інформації; моніторинг середовища на різних рівнях, збір статистичних даних за широким спектром парламентів. Характерною властивістю розробленого на кафедрі порталу є універсальність технологічних процесів створення, зберігання і використання навчально-методичних й інших ресурсів, що забезпечують ведення навчального процесу; інтегрованість в ІОС університету; якісне методичне забезпечення дисциплін, спрямованих на підготовку майбутніх вихователів ДНЗ.

Інформаційно-освітній портал Маріупольського державного університету складається з розділів: навчальна робота (державна атестація освітньо-кваліфікаційних рівнів; дипломні і курсові роботи; практика з інформаційних технологій; підготовка до екзаменів); наукова робота (напрями та матеріали науково-дослідної роботи; підготовка науково-педагогічних працівників; експериментальна робота; науково-педагогічна практика магістрів; видавнича діяльність кафедри); діяльність кафедри (тематика та матеріали виступів та доповідей на методичних семінарах; всеукраїнські та міжнародні конкурси; співпраця з вітчизняними та зарубіжними навчальними закладами; відкриті

заняття викладачів); інформація про кафедру; педагогічне програмне забезпечення; абітурієнту; електронні навчально-методичні комплекси; електронні педагогічні програмні засоби. Електронний інституційний репозиторій (eIR MSU) та Електронний каталог та електронна картотека статей НБ МДУ є самостійними сторінками для відвідування користувачами.

Важливо, що за допомогою ресурсів інформаційно-освітнього порталу <http://moodle.mdu.in.ua/> викладачі мають можливість оперативного консультування студентів, студенти мають можливість оперативно звертатися до викладача й описати проблему й одержати вичерпну відповідь. У процесі проведення дистанційних консультацій у викладача з'являється можливість реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента. Він може також сформулювати перелік тих питань, що найчастіше задаються студентами, оскільки система автоматично фіксує усі питання і відповіді, й таким чином скорочується час, необхідний для консультацій наступним групам. Двосторонній зв'язок здійснюється за допомогою електронної пошти та Skype. Обов'язковою умовою функціонування порталу є розроблення та використання єдиної системи навігації в цьому просторі. Інформаційно-освітній портал кафедри математичних методів і системного аналізу МДУ дозволяє: створити єдиний портал; об'єднує всі електронні освітні ресурси в межах єдиного порталу; організувати каталог Інтернет-ресурсів; структурувати і систематизувати навчальну, наукову, виховну інформацію; адаптувати всю необхідну інформацію до вимог ВНЗ.

Навчальна компонента середовища взаємопов'язана із засобами ІКТ, що забезпечують повний набір сервісних служб та інформаційних ресурсів, котрі обслуговують навчальний процес. Практичне впровадження методів організації навчання з використанням основних дидактичних функцій уніфікованих та інтегрованих засобів ІКТ спричинить можливість використання середовища в якості: засобів навчання, що підвищують ефективність і якість підготовки студентів, організовують оперативну консультаційну допомогу, реалізують можливості програмно-методичного забезпечення комп'ютерної і телекомунікаційної техніки з метою формування культури навчальної діяльності;

інструменту пізнання, за рахунок формування навичок дослідницької діяльності шляхом моделювання роботи наукових лабораторій, організації спільних навчальних і дослідницьких робіт студентів і викладачів, можливостей оперативного оброблення результатів експериментальної діяльності; засобу телекомунікації, що формує вміння і навички отримання необхідної інформації з різноманітних джерел, починаючи від колеги за спільним проектом, шляхом оперативного обміну інформацією, ідеями, планами зі спільних проектів, тем і т. д., і закінчуючи використанням видалених баз даних; засобу розвитку особистості за рахунок реалізації можливостей підвищення гуманітарного розвитку студентів і формування навичок культури спілкування; ефективного інструменту контролю і корекції результатів навчальної діяльності [167].

З огляду на те, що С. Рубінштейн стверджував: «...зовнішні причини завжди діють лише опосередковано, через внутрішні умови; у процесі пояснення будь-яких психічних явищ особистість виступає як єдино пов'язана сукупність внутрішніх умов, через які відбуваються всі зовнішні впливи» [133, с. 308], то однією з найважливіших умов формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, на нашу думку, є формування потреби в ІКК. І ми вважаємо, що таку потребу можна сформувати саме в ІОС ВНЗ. Потреби в ІКК стануть внутрішніми факторами формування мотивації оволодіння ІКК, оскільки потреба – це необхідність в об'єктивних умовах, предметах, об'єктах, в даному випадку, в ІКК, без яких неможливі розвиток, існування, життєдіяльність майбутніх вихователів ДНЗ. У дослідженні ми виходили з того, що потреба в ІКК – це об'єктивний стан, який відображає суперечність між тим, що є, і тим, що необхідно майбутньому вихователю ДНЗ, і спонукає до усунення цієї суперечності.

Стосовно реалізації цієї педагогічної умови зазначимо, що для формування потреби майбутніх вихователів ДНЗ в ІКК доцільно використовувати такі можливості комп'ютера, як візуалізація навчального матеріалу, імітаційне моделювання проблем, що вивчаються, відтворення ситуацій мотиваційного характеру тощо. Комп'ютерне навчання за відповідної якості програмного забезпечення сприяє наданню реальної свободи студентам, у виборі навчальних

завдань і допоміжної інформації залежно від їхніх індивідуальних особливостей. Така тенденція до диференціації й індивідуалізації навчання дає можливість набагато більшій кількості студентів набути впевненості в навчальній роботі, привести у відповідність вимоги й складність завдань із рівнем їхніх можливостей. Робота з комп'ютером не набридає, тому що чим більше студенти працюють із комп'ютером, тим більше дізнаються нового.

Пам'ятали про ще одну можливість ІОС – з використанням традиційних методології і засобів навчання (підручник, задачник, посібник) темп навчання залежить переважно від особливостей студентської групи. З використанням можливостей ІОС темп засвоєння знань залежить від індивідуальних особливостей студента і збільшується за рахунок організації зв'язку між користувачем та інформаційними ресурсами середовища в реальному масштабі часу. Завдяки інтеграції й уніфікації, індивідуальному варіюванню й адаптації може бути підданий не тільки кількісний, а й якісний склад інформаційних ресурсів, що потрапляють у поле зору студентів. Подібні можливості індивідуалізації навчання з'являються під час використання ІОС і реалізації спеціалізованих методів навчання за рахунок візуалізації навчальної інформації, зберігання значних об'ємів інформації з можливістю її передачі, легкого доступу користувача до даних, інформаційно-пошукової діяльності, автоматизації оброблення результатів експериментальної діяльності, контролю за результатами засвоєння навчальної інформації, спеціалізованого одноманітного інтерактивного діалогу.

Варто враховувати, що ступінь усвідомленості потреби у різних особистостей не однакова. Так, наприклад, у студентів досить часто на перший план виступають прагматичні мотиви, пов'язані з розв'язанням ситуативних завдань. Тому важливо за комп'ютерного навчання передбачити спеціальні заходи щодо стимулювання навчальної діяльності, підтримки позитивної мотивації стосовно оволодіння ІКТ. Необхідно налаштовувати студентів-майбутніх вихователів ДНЗ, на більшу самостійну діяльність в ІОС, імітуючи за допомогою спеціального програмного забезпечення виробничі ситуації, які можуть виникати

в майбутній професійній діяльності. І тоді студенти бачитимуть необхідність підвищення рівня власної ІКК для вирішення таких завдань.

Таким чином, використання в межах вивчення спеціальних дисциплін баз даних, спеціально розроблених віртуальних завдань, графічних і текстових редакторів та ін. сприяє формуванню потреби в ІКК. Пізнавальний процес в ІОС перебуває під контролем самого студента, він відчуває відповідальність за власну поведінку, пояснює причини свого успіху не зовнішніми чинниками (легкість завдання, везіння), а власним старанням і ретельністю.

ІКТ можуть впливати й на формування позитивного відношення до навчання. Однією з істотних сфер діяльності будь-якого навчального закладу, незалежно від рівня освіти, є наукові і методичні дослідження, до яких, як правило, залучені викладачі кафедри та студенти. Аспекти функціонування науково-методичної сфери діяльності навчальних закладів породжують окремий напрям впроваджень засобів ІКТ. Необхідне виділення в рамках середовища спеціальної компоненти, що інтегрує розрізнені засоби інформатизації науково-дослідної і методичної діяльності, котра здійснюється педагогами. Відповідна компонента ІОС має не тільки надавати засоби доступу до інформаційних ресурсів, значущих з точки зору наукової діяльності, а й надавати інструментарій для обробки, зберігання й обліку інформаційних фрагментів, важливих з погляду розробок, що проводяться. Так, на кафедрі математичних методів і системного аналізу МДУ окремими ланками виділяються методична та науково-дослідна робота кафедри, в якій виокремлена така діяльність: олімпіади, конкурси, наукові групи та студентські наукові товариства, проект «Intel», конференція, опанування, планування НДР, співпраця з іншими закладами.

За допомогою віртуальних середовищ створюється можливість не тільки їх вивчення та власного забезпечення культури, знань, світогляду, а й можливість спостерігати за тим, як це роблять інші, вивчати чужі проекти, приймати участь у реалізації колективних проектів, їх редагуванні та конструюванні, що реально збагачує та розширює знання студентів, сприяючи формуванню їхньої ІКК. Узагальнені ресурси використання Інтернет в освітній діяльності, спрямованій на

формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ подано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Ресурси використання Інтернет в освітній діяльності, спрямованій на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ

Інформаційні ресурси	Інтернет-сервіси	Освітні ресурси
Державні інформаційні ресурси Корпоративні сайти Сайти-візитки Портали Інтернет-видання Ресурси новин	Пошукові системи та каталоги Всесвітня павутина Сервіси комунікацій: електронна пошта; форуми; чати. Інтерактивні сервіси: інтернет-радіо; інтернет телебачення. Сервіси Веб 2.0: блоги; соціальні мережі; колективні енциклопедії; фото-, відео, аудіохостинги. Вікіпедія.	Дистанційні курси Бібліотеки та текстові сховища Енциклопедії Електронні видання

Мережеві сервіси соціальних медіа дозволяють користувачам спілкуватися між собою: обмінюватися думками, досвідом і знаннями, взаємодіяти один з одним, встановлювати контакти, здійснювати обмін новинами, інформацією і гіперпосиланнями. Відповідно до цих дидактичних складових, вони можуть бути використані в навчальному процесі.

Аналіз стану розв'язання проблеми формування ІКК в теорії і практиці дозволяє зробити висновки, що цей процес щодо майбутнього вихователя ДНЗ буде здійснюватися успішніше, якщо: формувати їхню вмотивованість до формування ІКК через організацію діяльності студентів-майбутніх вихователів ДНЗ в ІОС навчального закладу; забезпечити керівництво процесом формування ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організувати самостійну роботу студентів з використанням інноваційних технологій навчання.

Ця педагогічна умова тісно пов'язана з попередньою. Зважаючи на значущість формування потреб в ІКК через організацію діяльності студентів-

майбутніх вихователів ДНЗ в ІОС навчального закладу для розвитку ІКК, на жаль, ця умова не є достатньою для ефективності цього процесу. Вважаємо, що ефективність формування досліджуваної якості буде вищою, якщо описані нами педагогічні умови будуть реалізовуватись в освітньому процесі ВНЗ одночасно з умовою забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ.

У контексті нашого дослідження погоджуємося з Р. Гуревичем, М. Кадемією, Л. Шевченко та І. Якиманською в тому, що чим різноманітніше ІОС, тим ефективнішим є процес навчання з урахуванням індивідуальних можливостей кожного, його інтересів, нахилів, суб'єктивного досвіду, який накопичений в навчанні і реальному житті [32, с. 89; 172]. На думку дослідників, робота в ІОС змінює ролі суб'єктів, оскільки в центрі навчання знаходиться студент, його мотиви, цілі, психологічні особливості. Всі методичні питання (організація навчального процесу, використання прийомів, засобів та ін.) заломлюються через призму особистості студента: його потреби, здібності, активність, інтелект. Саме тому педагогічна умова забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами є настільки важливою. У світовій освітній практиці ІКТ розглядаються як якісно нові засоби поширення та акумулювання знань, поліпшення якості освіти, створення механізму її стійкого інноваційного розвитку, варіативності й індивідуалізації навчання.

При цьому актуальною є проблема їх раціонального використання в освітньому процесі, управлінській діяльності, підвищенні кваліфікації педагогічних працівників та самоосвіті. Застосування ІКТ докорінно змінює роль і місце педагога, студента в освітньому процесі. Педагог перестає бути простим «ретранслятором» знань, а є співтворцем сучасних інноваційних технологій навчання, використовуючи які він буде більшою мірою наставником, радником. Суб'єкт-об'єктні відносини між педагогом і тими, хто навчається, змінюються на відносини суб'єкт-суб'єктні, де обидва учасники навчального процесу взаємно

активні й рівноправні у взаємодії [144].

Урахування індивідуальних особливостей студентів-майбутніх вихователів ДНЗ в освітньому процесі – це не пристосування мети і змісту навчання й виховання до окремого студента, а пристосування прийомів, методів і форм педагогічного впливу до індивідуальних особистостей кожного з метою забезпечення запрограмованого рівня розвитку. Індивідуальний підхід створює найсприятливіші можливості для розвитку пізнавальної активності, схильностей і обдарувань кожного студента, а, відтак, й ІКК.

У науковій літературі часто зустрічається термін «індивідуалізація» навчання. Індивідуалізацію визначають як організацію навчального процесу, коли вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання. Індивідуальний підхід до кожного студента є однією з основних вимог сучасного навчально-виховного процесу у вищій школі. Як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти, «...лише за умов переорієнтації системи освіти на врахування індивідуальних властивостей тих, хто навчається, з метою подальшого їх розвитку, можна створити умови для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя...» [87]. Погоджуємося з Т. Коробчук, Л. Коробчук, які вважають, що індивідуальний підхід до проектування навчання має забезпечувати: реалізацію особистісного компонента в освіті, тобто врахування індивідуальних особливостей, особистісних цілей і рівня розвитку студента в процесі його навчання, а також планування і коригування навчання; індивідуальну освітню траєкторію студентів, що визначається на основі їхніх особистісних характеристик і соціальної обумовленості навколишнього світу, в тому числі й освітніх норм; продуктивну освітню діяльність студента, яка дозволяє фіксувати, діагностувати, усвідомлювати і оцінювати його особистісний навчальний приріст у кожній освітній діяльності [72].

У контексті нашого дослідження важливими є методи індивідуалізованого викладання і навчання (за О. Шестопаля [168]), для яких характерні стосунки

одного студента з одним викладачем (навчання «один в іншого»). Такі методи навчання реалізуються за допомогою електронної пошти, ICQ, Skype, Viber, Вікі-Вікі та ін.

Ефективним методом, що сприяє формуванню ІКК майбутніх вихователів ДНЗ через індивідуальний підхід й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ є метод програмованого навчання, який застосовується для підвищення ефективності управління навчальним процесом, має за мету збільшення частки самостійної роботи студента, що здійснюється саме в індивідуальному темпі й під контролем спеціальних засобів.

Метод проектів або технологія проектування, був відомий ще у 20-ті роки ХХ сторіччя. Одним із авторів цього методу є американський педагог Д. Дьюї та його послідовник В. Кілпатрик, який розробив «проектну систему навчання» [95]. Цей метод набув значної популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань і їх практичного застосування. Проектна діяльність студентів, на думку деяких науковців [123, с. 20], зосереджена на вивченні змісту, а не конкретних мовних одиниць (при цьому центром уваги проектів є життєві питання й теми, що викликають професійний інтерес у студента і саме такі проекти можуть, на нашу думку сприяти розвитку ІКК студентів); зорієнтована передусім на студента, хоча й викладач відіграє важливу роль, пропонуючи свою підтримку та рекомендації впродовж усього процесу (що є надзвичайно важливо для налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами); побудована на співпраці, а не на конкуренції (студенти можуть працювати самостійно, у парах, у невеличких групах або ж усією групою, щоб завершити проект, обмінюючись ресурсними матеріалами, ідеями та досвідом упродовж виконання проекту); веде до справжньої інтеграції вмінь та обробки інформації з різних джерел, відображаючи життєві практичні завдання, з якими студенти зустрінуться у майбутньому професійному середовищі; має кінцевий продукт (наприклад, усна презентація, стендова презентація, дисплей матеріалів, доповідь і т. ін.), яким можна поділитися з іншим, що надає проекту реального значення;

мотивує, стимулює, уповноважує та захоплює. Проектна робота, на нашу думку, зміцнює впевненість майбутніх вихователів, самоповагу та самостійність, а також сприяє удосконаленню технологічних умінь студентів-майбутніх вихователів ДНЗ, поглибленню знань стосовно ІКТ, особливості використання ІКТ у професійній діяльності, сприяючи тим самим формуванню їхньої ІКК.

Визначають такі типологічні ознаки проектів (за Є. Поллат [111]): метод, який домінує в проекті, характер координації проекту, характер контактів, кількість учасників та тривалість проекту. Не зменшуючи значення усіх інших видів проектів: дослідницьких, творчих, розважальних, ігрових, практично-орієнтованих, вважаємо, що найбільшою мірою на розвиток ІКК майбутніх вихователів ДНЗ впливають інформаційні проекти. Серед яких виокремили: 1) дослідницькі – потребують добре продуманого плану, чітко визначених завдань, актуальності проекту для всіх учасників, соціальної значущості, продуманих методів, у тому числі експериментальних і дослідних робіт, методів опрацювання результатів (Н. Байдацька); 2) творчі не мають, як правило, детально розробленої структури, яка накреслюється лише в загальних рисах і розвивається відповідно до інтересів виконавців (Л. Міхеєва); 3) інформаційні – спрямовані на збирання інформації про певний об'єкт, ознайомлення учасників із цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії; потребують добре продуманої структури, систематичного контролю під час їх виконання (О. Діденко); 4) ігрові – передбачають виконання учасниками певних ролей (Н. Байдацька); 5) практично-орієнтовані – мають чітко визначену від самого початку орієнтацію на практичний результат відповідно до соціальних інтересів учасників. Потребують добре продуманої структури, сценарію діяльності учасників із визначенням функцій кожного, участі в оформленні кінцевого продукту (Л. Міхеєва).

На основі аналізу літературних джерел (В. Галузинський, М. Сметанський, В. Шахов [26]), виокремлено вимоги, яких ми дотримувалися під час експерименту. Застосовуючи метод проектів: ми ставити перед студентами-майбутніми вихователями ДНЗ важливу проблему, що потребує дослідницьких

пошуків для її розв'язання; намагалися, щоб прогнозовані результати проектів мали реальну практичну, теоретичну чи пізнавальну цінність; виконання проекту ми розбивали на окремі проміжкові етапи з визначенням результатів, що мали бути одержані на кожному з них; організовували самостійну (індивідуальну, парну чи групову) діяльність студентів-майбутніх вихователів ДНЗ, спрямовану на реалізацію проекту; проект має передбачати використання дослідницьких методів: формулювання проблеми, дослідницьких завдань, що впливають із неї; обґрунтування гіпотези її розв'язання; вибір методів дослідження; оформлення кінцевих результатів; аналіз одержаних даних; підведення підсумків; коригування; висновки (використання в процесі спільного дослідження методу «мозкової атаки», «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів, оглядів тощо); добивалися того, щоб результати виконаних проектів повинні бути матеріалізовані, тобто певним чином оформлені.

Аналіз психологічної та педагогічної літератури й експериментальної роботи із застосуванням методу проектів з використанням ІКТ дає змогу констатувати, що використання проектної технології сприяє забезпеченню в студентів позитивної мотивації до оволодіння ІКТ, активізує потребу в ІКК. Майбутній вихователь ДНЗ за використання цього методу може самостійно здобувати чи застосовувати набуті раніше знання стосовно ІКТ, при цьому частіше використовуються пошукові і дослідницькі дії, а не дії за зразком. Майбутній вихователь ДНЗ у процесі підготовки інформаційних проектів має не лише засвоїти необхідні знання й уміння стосовно ІКТ, навчитися шукати і знаходити об'єкти для їх практичного застосування а й набути досвід прояву ІКК в професійних умовах під час педагогічної практики.

Важливою умовою, що сприяє формуванню ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами. Пріоритет суб'єкт-суб'єктних стосунків обумовлює й ініціює всі інші характеристики взаємодії викладачів і студентів-майбутніх вихователів ДНЗ. Суб'єкт-суб'єктні стосунки виключають авторитарність, тиск, а взаємодія в процесі таких стосунків приймає форму співпраці. Окрім того, за суб'єкт-

суб'єктних стосунків відбувається значна саморегуляція вчинків студентів у процесі спілкування [168]. Тож, у процесі формування ІКК учасники освітнього процесу мають зайняти діалогічну позицію, основними ознаками якої є рівноправність, взаємна пошана, взаєморозуміння. Саме діалог лежить в основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами, що є професійно значущим для майбутніх вихователів ДНЗ загалом і для формування ІКК.

На думку Л. Ведернікової, суб'єкт-суб'єктні стосунки викладача та студента в навчальному середовищі ВНЗ мають спиратися на такі принципи: 1) відкритості та автономії – студент, відкритий до сприйняття думок інших, повинен мати право відстоювати свою думку – це є обов'язковою умовою формування ставлення особистості до себе як до суб'єкта професійного зростання; 2) переконання за збереження альтернативи. Переконати – значить знайти загальний смисл на основі об'єктивно наявних суперечностей, які завжди будуть залишатися джерелами альтернативи. Пошук загального смислу виступає як принцип побудови стосунків між студентами і педагогом та як завдання, яке вони покликані розв'язати, щоб спільно діяти та розв'язувати інші завдання; 3) довіри та сумніву. Стосунки мають будуватися на основі повної довіри до студента. Сумніву піддаються лише «продукти свідомості»: заяви, тези, висновки тощо. Сумнів є умова пізнання, а довіра – це умова його вільного руху до пошуку власних істин [18].

Суб'єкт-суб'єктні стосунки учасників педагогічної взаємодії доцільно реалізовувати за допомогою інтерактивних методів. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес проходить за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників, як викладачів так і студентів. Це взаємо навчання, за якого студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Інтерактивне навчання як специфічну освітню технологію у загально дидактичному аспекті ґрунтовно досліджено О. Пошетун та Л. Пироженко [115]. Погоджуємося з О. Пошетун, яка вважає, що інтерактивними можна вважати технології, що здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання. Вони дозволяють на підставі внеску кожного з учасників у процесі

заняття спільною справою одержати нові знання і організувати корпоративну діяльність, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб поміж собою й до широкої співпраці багатьох [116, с. 57].

На думку науковця, сутність інтерактивного навчання полягає у груповій формі організації навчального процесу, в процесі якого за допомогою активних методів відбувається взаємо навчання, вирішення низки певних завдань. Викладач виступає у функції помічника, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Однак, студент і викладач виступають як рівноправні суб'єкти навчального процесу.

Серед методів інтерактивного навчання, що використовувалися нами під час експерименту для формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ були такі: мозковий штурм, коло ідей, мікрофон; дискусія, робота у парах, малих групах, метод проектів; ділові ігри (відтворювалася поведінка і діяльність майбутнього вихователя ДНЗ у тих чи інших ситуаціях), кейс-метод та інші.

Отже, можна зробити висновок, що побудова педагогічного спілкування на принципах діалогу як психологічно рівноправного співробітництва викладача та студентів-майбутніх вихователів ДНЗ є необхідною умовою реалізації особистісного підходу і водночас умовою розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Згідно з нашим підходом, забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ розглядається як важлива умова забезпечення сприятливого соціально-психологічного мікроклімату ІОС навчального закладу, що має спрямовуватися на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що організація самостійної роботи студентів ВНЗ завжди була предметом уваги дослідників (С. Архангельського, В. Безпалька, В. Буряка, Б. Єсіпова, М. Єрецького, В. Козакова, П. Підкасистого та ін.). В умовах сучасного освітнього процесу самостійна робота є актуальною, в зв'язку з вимогами Болонської декларації, що порушує питання самоосвіти у ВНЗ та впродовж усього життя. Сучасний

майбутній вихователь ДНЗ має бути здатним до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності, щоб відповідати вимогам ринку праці, він має уміти самостійно висувати та знаходити шляхи розв'язання проблем, у тому числі тих, що стосуються використання ІКТ в освітньому процесі ДНЗ.

Самостійна робота студентів майбутніх вихователів ДНЗ – різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або вдома за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі. Самостійну роботу студентів диференціювали таким чином: самостійна робота студентів, що виконується поза аудиторією (це творча робота з обов'язковим відгуком «викладач-студент»); самостійна робота, що виконується в аудиторних умовах (форма індивідуальних і групових завдань). Застосування ІКТ дозволяло якісно змінити рівень самостійної роботи студентів за рахунок посилення мотивації навчання, розширення можливості подачі інформації, активізації їх навчально-пізнавальної діяльності, розширення та ускладнення навчальних завдань, запровадження об'єктивного контролю за їхньою навчальною діяльністю та скорочення часу контролю, здійснення оперативного зворотного зв'язку [105, с. 103].

Дослідник М. Кадемія [32] виокремлює функції, що виконує самостійне навчання студентів ВНЗ: розвиваюча; дослідницька; інформаційно-навчальна; педагогічно-коригуюча; виховна; орієнтуюча і стимулююча. Науковець наголошує на тому, що використання електронного навчання та відкритого навчання, їх ефективність і перспективність полягають у розвитку навичок, здійснення самостійного навчання, пошуку шляхів розв'язання проблеми, вміння проводити власні дослідження, вдосконалювати знання, уміння і навички в галузі майбутньої професійної діяльності.

Зважаючи на те, що у ВНЗ особливе місце займає дослідницька робота студентів, зазначає М. Кадемія, заслуговує на увагу інтеграція методу проектів з використанням Інтернету та рольових ігор. Такий вид проектів характеризується проблемним завданням з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернету [35, с. 34]. Вважаємо, що

використання майбутніми вихователями ДНЗ таких проектів не тільки позитивно впливає на набуття повноти, глибини та системності знань стосовно ІКТ, підвищує рівень операційних умінь, володіння навичками опрацювання інформацією, уміння здійснювати самоконтроль і самооцінку застосування ІКТ, а й змінює характер установок на використання ІКТ в майбутній педагогічній діяльності, сприяючи посиленню інтересу до оволодіння ІКТ, зростанню потреби в ІКК, усвідомленню особистісного сенсу та значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності.

Окрім того, що в процесі такої роботи у майбутніх вихователів ДНЗ розвивається низка компетенцій, як то: використання інформаційних технологій для вирішення професійних завдань; самонавчання та самоорганізація; навички командного рішення проблем; вміння знаходити кілька способів рішень проблемної ситуації тощо, у них з'являється досвід прояву ІКК в професійних умовах. З точки зору освітнього процесу, трактуємо її Інтернет пошук, метою якого є навчання, тобто одержання нових знань чи закріплення наявних знань, в цьому випадку стосовно ІКТ, закріплення навичок користування мережею Інтернет, інших навичок за освітнім предметом.

Отже, можна зробити висновок, що основою такої роботи є проектна методика, яка орієнтована на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову; здійснюється ними за певний проміжок часу; складається з таких елементів: вступ, де вказується термін проведення певної самостійної роботи і задаються вихідні умови; завдання різного ступеня складності для самостійного виконання; посилання на ресурси пошукової мережі Інтернет, що надають можливість знайти і «завантажити» необхідний матеріал: електронні адреси, тематичні чати, книги або методичні посібники, котрі знаходяться в бібліотеках; поетапний опис процесу виконання певного завдання з поясненням принципів переробки інформації, допоміжними питаннями, причинно-наслідковими таблицями, схемами, діаграмами; висновки, що містять орієнтовні результати виконання завдання, шляхи подальшої самостійної роботи із зазначеної теми і ті галузі, де можливо застосувати одержані результати [34 с. 35–37].

Зазвичай, результатом роботи є публікація результатів робіт студентів у вигляді веб-сторінок, веб-сайтів, або презентацій, які виконуються в Microsoft Office Power Point. Критерії оцінювання розроблені В. Dodge і Т. March, спрямовані на визначення ступеня реалізації поставлених завдань [175]: вступ (мотивуюча й пізнавальна цінність); тема завдання (проблемність, чіткість формулювання, пізнавальна цінність); порядок виконання роботи (точний опис послідовності дій); використання Інтернет-ресурсів (релевантність, розмаїтість і оригінальність ресурсів; наявність допоміжних і додаткових матеріалів для виконання завдань); оцінка (адекватність представлених критеріїв оцінки типу завдання, чіткість опису критеріїв і параметрів оцінки, можливість виміру результатів роботи); висновок (взаємозв'язок із вступом, точний опис навичок, які набудуть студенти, під час виконання); дизайн (відповідність оформлення вимогам веб-дизайну: шрифти, кольори, фон, наявність логічної структури гіперпосилань тощо).

Погоджуємося з Н. Кононец, що в результаті навчання за цією технологією студенти мають створити власну веб-сторінку (окремий документ у мережі Інтернет, який має свою адресу, або у локальній мережі навчального закладу), чи веб-сайт (група взаємопов'язаних вебсторінок, присвячена конкретній тематиці). Тому, такий освітній продукт, створений студентами, є своєрідним веб-вузлом, виконаним у спеціальних програмних додатках (Microsoft FrontPage, Publisher тощо), або засобами безкоштовних хостингів (типу <http://www.ucoz.ua/>) і являє собою повноцінне гіпертекстове середовище [70]. Варто зазначити, що така робота вимагає значних витрат часу, саме тому пропонували використовувати цю форму навчання під час самостійної роботи. Їх основою є проектна методика, орієнтована саме на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яка здійснюється за певний проміжок часу. Вважаємо, що проектна діяльність студентів-майбутніх вихователів ДНЗ є найбільш ефективною в тому випадку, якщо її вдається пов'язати з програмним матеріалом, значно розширюючи і поглиблюючи знання студентів стосовно ІКТ у процесі роботи над проектом.

Завдання з вирішення спірних проблем передбачали пошук і представлення різних, а інколи суперечливих думок з однієї проблеми і спробу привести їх до консенсусу. Таке завдання вимагало від майбутніх вихователів ДНЗ розробки аргументів на користь будь-якого твердження, думки, варіанта розв'язку проблеми на основі матеріалів, одержаних у процесі роботи. Кінцевим продуктом такого проекту може бути постер, відеозапис, мультимедійна презентація, веб-сторінка і т. ін.

Приклади таких робіт розміщено на веб-порталі кафедри математичних методів і системного аналізу Маріупольського державного університету. Варто зазначити, що більшість робіт, виконаних студентами-майбутніми вихователями ДНЗ демонструють зв'язки навчання з життям, окрім того, вони допомагають у розв'язанні навчальних завдань, вони формують пізнавальну активність студентів, інтерес до оволодіння ІКТ, потребу в ІКК, сприяють усвідомленню особистісного сенсу та значущості ІКК, що в цілому має позитивний вплив на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

Отже, використання інноваційних технологій під час самостійної роботи майбутніх вихователів ДНЗ позитивно позначається на формуванні їхньої ІКК, оскільки: сприяє підвищенню їхнього інтересу до оволодіння ІКТ; формує потребу в ІКК, прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; готує студентів до їх використання у майбутній професійній діяльності; підвищує рівень володіння навичками опрацювання інформації, тобто, здійснюється вплив на розвиток усіх компонентів ІКК майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів.

2.2. Методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

Мету процесу формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ доцільно конкретизувати завданнями, комплексне розв'язання яких сприятиме її ефективній реалізації, а саме: формування в студентів-майбутніх вихователів ДНЗ

відповідного характеру установок на використання ІКТ в педагогічній діяльності; оволодіння ними знаннями змісту компетентності та набуття досвіду прояву ІКК у професійних умовах. Наповнення кожного компонента, які стали основою методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та їх взаємозумовленість визначається дією загальнометодологічних та специфічних принципів.

Мета й завдання формування ІКК майбутнього вихователя тісно взаємопов'язані з принципами організації процесу підготовки, ДНЗ які визначають основні вимоги до формування особистості майбутнього педагога, організації освітнього процесу та його змісту, до форм, методів і прийомів [46, с. 46]. Логіку організації процесу навчання та виховання студентів-майбутніх вихователів ДНЗ розроблено на основі суб'єктно-суб'єктної взаємодії з врахуванням необхідності забезпечення підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до виконання головних виробничих функцій зі застосуванням ІКТ.

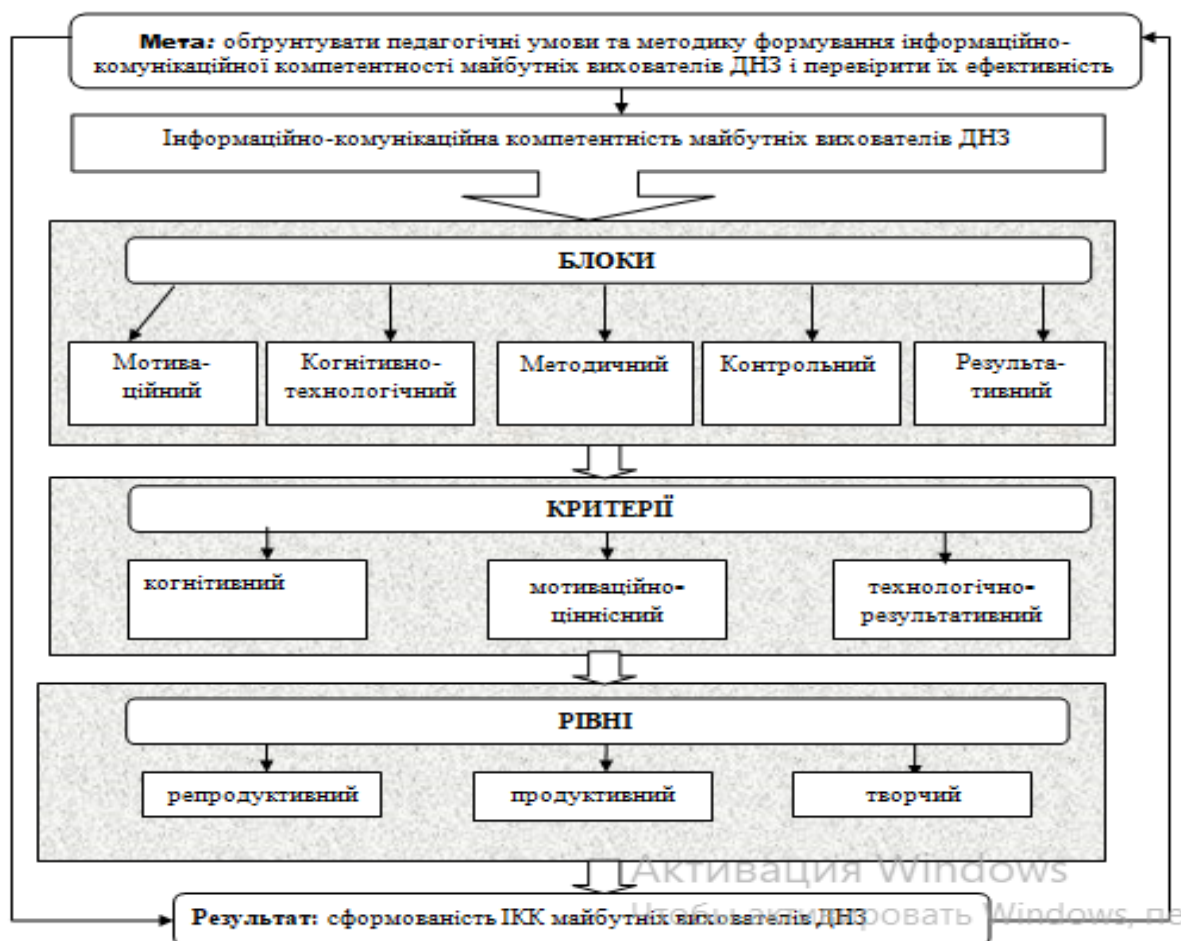
Першим блоком організації підготовки майбутніх вихователів щодо формування ІКК є, на нашу думку, *мотиваційний*, який неодмінно стає найважливішим, адже будь-яка діяльність викликається конкретними її потребами та мотивами. У зв'язку з цим безпосередній вплив на педагогічну діяльність майбутніх вихователів має їх мотиваційна сфера, важливою складовою, вважаємо, мотиви, які її стимулюють, спрямовують і налаштовують. Саме тому необхідно сприяти формуванню і розвитку позитивних мотивів майбутніх вихователів педагогічної діяльності. Мотиваційний блок є першим не випадково, бо розкриває значення і смисл ставлення майбутнього вихователя до педагогічної діяльності; ґрунтується на розумінні цілей діяльності та виявляє способи, прийоми, методики, а стосовно інформаційних дисциплін, технології та засоби застосування ІКТ; проявляється у особистих якостях майбутнього вихователя. Даний блок реалізується на стрижні активізації пізнавальної діяльності студента як зацікавленого суб'єкта навчання (див. рис.2.1.).

Взаємодія студентів з безліччю інформаційних ресурсів (книги, мультимедіа, телебачення, Internet, контакти з людьми) мотивує майбутніх вихователів навчатися, намагаючись виявити нову інформацію, її якісну

характеристику багатьма шляхами, використавши якнайбільше джерел інформації.

Когнітивно-технологічний блок є фундаментом системи загальнонаукових, професійних і педагогічних знань щодо формування ІКК. Специфіка підготовки майбутнього вихователя ДНЗ із застосуванням ІКТ потребує від нього певного комплексу знань – методичних, теоретичних і вузькоспеціалізованих знань. Зокрема, такі: загальнофілософські; методології пізнання; законів і закономірностей функціонування педагогічного процесу.

Забезпечення теоретичних засад з інформаційних технологій відповідно циклу інформаційних дисциплін досягається набутими теоретичними знаннями. Наприклад, у результаті вивчення навчальної дисципліни «Технічні засоби навчання» студенти-майбутні вихователі ДНЗ II курсу навчання мають знати: поняття та види ТЗН в системі засобів навчання та виховання; історію розвитку ТЗН; структуру, склад та характеристики сучасних ТЗН; психологічні та дидактичні особливості застосування, призначення та принципи побудови ТЗН навчально-виховному процесі дітей дошкільного віку; типологію аудіо-, відео-, комп'ютерних навчальних посібників та електронних навчальних ресурсів; банк аудіо-, відео-, комп'ютерних навчальних посібників для дітей дошкільного віку; засоби розробки освітнього призначення публікацій та прийоми підготовки дидактичних матеріалів (роздатковий матеріал, презентації, електронні тести, веб-вузли, технології мережі Інтернет та ін.); принципи роботи з інтерактивною дошкою та сучасною комп'ютерною технікою (БФП, сканер, мультимедійний проектор); правила експлуатації та санітарно-гігієнічні норми технічних засобів і програмного забезпечення.

Рис.2.1. Структурно-логічна схема організації підготовки щодо формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ

Методичний блок. Ми вважаємо, що в даному блоці комплекс методичних знань, умінь і навичок є підґрунтям для набуття інформаційно-комунікаційної компетентності, яка, в свою чергу, є індикатором визначення готовності до реалізації завдань дошкільної освіти та є здатністю впровадження методичних прийомів застосування ІКТ щодо педагогічної діяльності. Хотілось би зазначити, що формування інформаційно-комунікаційних умінь студентів на засадах міждисциплінарного підходу до вивчення дисциплін професійно-орієнтованої підготовки відштовхується від наступності навчальних курсів (так на I курсі вивчається дисципліна «Комп'ютерні технології та системи», на II – «Нові інформаційні технології», «ТЗН», а лише під час підготовки ОКР «Магістр» – «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті») та впровадження нових педагогічних технологій при викладанні даних дисциплін.

Основа яких є застосування інтерактивних методів навчання та орієнтація на оволодіння майбутніми вихователями ДНЗ методикою застосування новітніх ІКТ в умовах ДНЗ, технічно та дидактично правильно, грамотно використовувати сучасні технічні засоби для навчання і розвитку дітей в умовах ДНЗ.

Наприклад, під час вивчення дисципліни «Нові інформаційні технології» застосовуються інтерактивні методи проведення лекцій (презентації, дискусії) та практичних занять, використовується офісна та мультимедійна техніка, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка, Internet-технології. Це дозволяє не лише унаочнити процес навчання, а й викласти максимальну кількість інформації за обмежений час, сприяти не тільки ефективному опануванню навчального матеріалу, а й виробленню умінню застосувати ІКТ у подальшій професійній діяльності майбутніх вихователів. На практичних заняттях студенти активно застосовують електронні посібники з курсу «Комп'ютерні системи та технології», «Нові інформаційні технології», електронний словник з дисципліни «ТЗН», а також нешаблонні, створені самостійно або разом з викладачем методичні матеріали з комплексу дисциплін.

Контрольний блок. Під час інформаційно-комунікаційної підготовки майбутніх вихователів на даному етапі використовується тестовий контроль, для засвоєння знань при виконання конкретного навчального завдання, для досягнення автоматизму при виконанні операцій та встановлення рівнів сформованості знань, умінь і навичок. Тестовий контроль має перевагу по відношенню до стандартних видів опитування, бо є об'єктивним та ефективним при перевірці виконання. Тестові завдання допомагають студентів зорієнтуватися в колі знань отриманих та тих, що ще не володіє.

Розроблений комплекс різних за рівнем складності завдань дозволяє створити можливим проведення контролю знань зі застосуванням ІКТ та проведення самоаналізу результатів виконання тестування. Під час виконання самостійних завдань та індивідуальних навчально-дослідницьких проектів майбутній вихователь застосовує ІКТ для вирішення проблемних завдань, адаптує виконання завдання до умов застосування їх у ДНЗ, враховуючи гігієнічні норми,

вимоги безпеки при роботі з комп'ютерною технікою, психологічні та фізіологічні особливості дітей дошкільного віку.

Оснащення ДНЗ комп'ютером, багатофункціональними пристроями, інтерактивною дошкою є необхідною вимогою сьогодення, оскільки дозволяє дуже швидко опрацьовувати інформацію, представити її у вигляді схем, рисунків, слайдів, визначити залежність між різними явищами, процесами, будовою та функціями. Майбутній вихователь під час інтерактивних занять може продемонструвати за короткий проміжок часу процеси, які проходять мільйони років, проникати в мікросвіт, залучаючи дітей до визначення понять тощо. Такі заняття потребують вміння користуватися різноманітними програмами, такими як: графічні, растрові, web-редактори, flesh-анімація, Інтернет.

Результативний блок. Сучасні підходи до організації підготовки майбутніх вихователів набувають прагматичності. Більшість студентів прагнуть здобути не стільки академічні та загальні знання, скільки засвоїти програми, що дають змогу швидко адаптуватися до вимог ринку праці, бути конкурентоспроможними, відчувати себе компетентним педагогом. Деякі студенти заочного відділення та студенти ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» мають працювати та навчатися, не опанувавши певні знання, уміння, навички. Як зазначив В. Кремень [73], вагомими в оцінюванні якості освіти і проведенні її порівняння поміж різними університетами і країнами стають кінцеві результати навчання, їх компетентність.

Зміст запропонованих блоків реалізується у процесі спеціально організованих занять в процесі фахової та спеціальної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та під час організації роботи студентських наукових товариств.

Підготовка вихователя в умовах модернізації освіти має відображати перспективні тенденції розвитку інформаційних та інноваційних педагогічних технологій у сфері фундаментальної, випереджаючої, відкритої і безперервної освіти. Основною метою педагогічної освіти сьогодні є підготовка педагога відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентної

та відповідальної людини, що вільно володіє своєю професією і орієнтується в суміжних областях знань, здібної до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готової до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Сьогодення вимагає від спеціаліста з дошкільного фаху не просто надання вихованцям певних знань, а навчання їх мислити, структурувати інформацію та цілеспрямовано відбирати необхідне. Компетентному вихователю в наш час потрібно нести дітям дошкільного віку не просто нові знання, а новий тип оволодіння інформацією. В зв'язку з цим, особливого значення набуває переорієнтація мислення майбутнього вихователя на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, до його готовності щодо застосування засобів ІКТ у професійній діяльності.

У процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів до застосування ІКТ, можна виокремити певні етапи, а саме: детальне дослідження, аналіз та обговорення проблеми інформативно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя; планування організаційно-методичних заходів, спрямованих на близьку та далеку перспективи, особистісну мотивацію студентів; впровадження інформативно-комунікаційної компетентності у зміст навчання ІКТ майбутніх вихователя; оцінювання готовності майбутніх вихователів до застосування ІКТ у процесі навчання.

Під час підготовки майбутніх вихователів ДНЗ під час фахової підготовки у ВНЗ до застосування інформаційно-комунікаційних технологій постає ціль створення цілісної системи знань, умінь, навичок із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та набуття досвіду самостійної роботи з відповідними засобами, що за умов мотивації навчання та прагнення до впровадження нового, забезпечить формування готовності майбутніх вихователів до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес.

У цьому контексті вбачається необхідність відповідних змін у системі підготовки з дисциплін природничо-наукового (фундаментального) блоку зі

застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «Бакалавр» та «Магістр» зі спрямуванням на формування ІКК у майбутній професійній діяльності. У навчально-виховному процесі для забезпечення постійного росту інформаційно-комунікаційної компетентності, вбачається необхідним створення умов формування особистісної мотивації, активної позиції студентів у навчально-виховному процесі.

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які вже стали частиною нашого життя, ставить перед освітою завдання щодо опанування та володіння такими сучасними засобами та технологіями як у процесі навчання, так і в подальшому житті. Так, в Маріупольському державному університеті підготовку педагогічних кадрів з вищою освітою для дошкільної ланки здійснює випускова кафедра дошкільної освіти. Спеціальність «Дошкільна освіта» існує з 1995 року в структурі філологічного факультету МДУ. У вересні 1995 року було створено кафедру педагогіки та психології, яка спочатку була міжфакультетською та базовою для підготовки фахівців зазначеної спеціальності. З 2001 року відкрито спеціалізовану кафедру дошкільної освіти, яка нині забезпечує фахову підготовку студентів спеціальності «Дошкільна освіта» за освітньо-кваліфікаційними рівнями «Бакалавр» та «Магістр».

Зміст освіти майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах забезпечується, відповідними робочими програмами, змістом лекційних та семінарських занять, розробкою проблемних завдань для самостійної роботи, засобами діагностики рівня успішності студентів, визначенні змістом педагогічної практики у дошкільних навчальних закладах, що використовуються при розробці та коригуванні навчально-методичних комплексів напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Дошкільна освіта». Також, зміст педагогічної освіти зі спеціальності «Дошкільна освіта» для усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів визначається стандартами вищої педагогічної освіти, освітньо-професійними програмами і передбачає підготовку за такими циклами: загальна гуманітарний, соціально-економічний, фундаментальних дисциплін, професійно-орієнтований.

Цикл професійної та практичної (професійно-орієнтованої) підготовки складає основу психолого-педагогічної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти і передбачає вивчення як традиційних навчальних дисциплін (педагогіка загальна, педагогіка дошкільна, історія педагогіки, психологія дитяча, вікова та педагогічна психологія, методики дошкільної освіти та ін.), так і навчальних дисциплін, що визначаються з урахуванням особливостей спеціальності (основи педагогічної майстерності, технічні засоби навчання та ін.).

Педагогічна практика студентів факультету забезпечує можливість поєднати одержані теоретичні знання з практичною організацією навчально-виховного процесу в навчальних закладах різних типів освіти. Вона передбачає можливості для самостійної педагогічної діяльності студентів, прояву їхнього творчого потенціалу, стимулює зв'язок цієї діяльності з науково-дослідною роботою, професійною освітою, самоосвітою.

Зміст навчання студентів-майбутніх вихователів ДНЗ поділяється на: нормативну та вибірккову частину. Зокрема, нормативна частина передбачає оволодінням знаннями та вміннями дисциплін фундаментальної, гуманітарної та професійно-орієнтованої та практичної підготовки, що обов'язкові для засвоєння студентами бакалаврами. Вибіркова частина змісту навчання даної спеціальності рекомендує для засвоєння дисципліни спецкурсів та предметів, що призначені для задоволення існуючих потреб у фахівцях певної спеціалізації та урахування потреб студента.

Перший етап ступеневої підготовки майбутнього вихователя ДНЗ має повністю забезпечити неперервність до якісної освіти наступного рівня «Магістр». Зважаючи на те, що такий рівень, як «Спеціаліст» в умовах кредитно-трансферної системи освіти та Законом України «Про вищу освіту» виключений, необхідність підвищення значущості проведення науково-дослідної роботи на етапі бакалавра має підвищуватися, що забезпечить у майбутньому визнання кваліфікації бакалавра на ринку освітньої діяльності у дошкільних навчальних закладах.

Сучасні потреби та вимоги до майбутнього вихователя ДНЗ орієнтують процес підготовки вихователя як зорієнтованої особистості на гуманність, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у процес навчання і виховання.

Для нашого дослідження важливо було з'ясувати наявність спеціальних дисциплін, які забезпечують підготовку майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до професійної діяльності, а також інформаційно-комунікаційну складову у змісті навчальних дисциплін для забезпечення теоретичної, практичної та наукової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ для виконання професійних завдань зі застосуванням сучасних ІКТ.

З цією метою було проведено аналіз навчальних планів напрямку підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Дошкільна освіта» освітніх рівнів «Бакалавр» та «Магістр» у вищих навчальних закладів (Бердянський державний педагогічний університет, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Маріупольський державний університет, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди) дає можливість стверджувати існування ступневості інформаційно-комунікаційної підготовки фахівця у вищому навчальному закладі. Зокрема навчальними планами передбачено вивчення таких інформаційно-комп'ютерних дисциплін: I курс - «Комп'ютерні технології та системи» або «Основи інформатики», II курс - «Нові інформаційні технології», III курс - «Технічні засоби навчання» або «Комп'ютерні ігри для дітей дошкільного віку». У змісті дисциплін професійно-педагогічної підготовки не достатньо відображена інформаційно-комунікаційна складова, що сприяє формуванню ІКК майбутнього вихователя ДНЗ та допрофесійної діяльності зі застосуванням ІКТ.

Нами було виокремлено, що відсутні модулі та теми, в яких розглядається специфіка інформаційно-комунікаційної професійної діяльності студентів спеціальності «Дошкільна освіта», етапи та форми здійснення інформаційної підготовки, нормативні документи, що регулюють діяльність в освіті,

застосування ІКТ та інше. Це призводить до того, що майбутні вихователі, виявляючись необізнаними в питаннях теоретико-методологічних і технологічних основ здійснення професійної діяльності, відчують складнощі в процесі створення й упровадження педагогічних нововведень зі застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що уповільнює процес їхнього професійного зростання.

Проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки: 1) кількість годин, відведених на вивчення дисциплін, що готують майбутнього ІК компетентного вихователя ДНЗ, у розглянутих планах за невеликим виключенням, відповідає «Галузевим стандартам вищої освіти»; 2) витримана логічна схема підготовки фахівців за ОКР «Бакалавр» і «Магістр»; 3) провідна нормативна дисципліна «Нові інформаційні технології» незалежно від спеціалізації усім майбутнім фахівцям викладається в однаковому обсязі, але питання з даної дисципліни не виносяться на державний екзамен; 4) варіативну частину циклу професійної підготовки деяких ВНЗ бажано наповнити такими дисциплінами, які б висвітлювали специфіку формування ІКК студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Наприклад, «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», «Технології електронних підручників», «Методика застосування ІКТ в дошкільній освіті» тощо.

Базуючись на результатах досліджень, констатуємо, що процес формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ – складова частина всієї системи професійного підготовки у ВНЗ. Водночас, йому властиві цілісність, наявність чітко визначеної мети, завдань, змісту підготовки з формування ІКК, дотримання певних педагогічних умов формування ІКК, принципів, залучення відповідних форм організації освітнього процесу, застосування методів, прийомів педагогічної діяльності, засобів досягнення визначених завдань підготовки фахівця у їх єдності та оптимальному доборі. З метою оптимізації процесу підготовки майбутнього вихователя ДНЗ та на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних праць і практичного стану проблеми формування ІКК нами було розроблено поетапну методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх

вихователів ДНЗ.

Важливою умовою реалізації методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ є чітка орієнтація всіх компонентів на досягнення єдиної мети, що забезпечує її цілісність, організованість та дієвість. У контексті означеного, метою підготовки вихователів ДНЗ у ВНЗ є формування його ІКК, яку визначаємо як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку;

На підставі аналізу психолого-педагогічних досліджень з проблеми професійної підготовки майбутнього педагога (А. Андрєєв, Г. Беленька, І. Драч, В. Загвязинський, В. Кондратюк, О. Пехота, В. Сластьонін та ін. [1; 9; 41; 48; 69; 95; 140]) виокремлюємо низку структурних компонентів розробленої нами методики, взаємодія яких забезпечує її цілісність та функціонування. Зокрема, методика формування ІКК на основі розробленого методичного забезпечення впроваджувалася поетапно: *1 етап – організаційно-мотиваційний* (пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності); *2 етап – когнітивно-процесуальний* (забезпечення здобуття системних знань майбутніми вихователями стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності педагога ДНЗ); *3 етап – рефлексивно-продуктивний* (формування технологічно-результативного компоненту досліджуваної якості; цей етап охоплював період формування відповідних умінь з використання ІКТ у педагогічній діяльності).

Така етапність у формуванні ІКК майбутніх вихователів ДНЗ створює передумови для їхнього послідовного занурення в професійний контекст майбутньої діяльності. На основі аналізу наукової літератури та результатів експериментального дослідження передбачаємо, що процес формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ буде ефективним, якщо в навчальному процесі

створювати та забезпечувати функціонування таких педагогічних умов: формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій навчання.

Теоретичний аналіз та обґрунтування визначених педагогічних умов формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ наведено в попередніх підрозділах, тож окреслимо їх основні напрями реалізації.

Перша педагогічна умова передбачає набуття студентами-майбутніми вихователями ДНЗ бажаного характеру установок на використання ІКТ у педагогічній діяльності. Зазначене складатиме знаннєве підґрунтя щодо розвитку в майбутніх вихователів ДНЗ ІКК. Друга педагогічна умова забезпечує оволодіння майбутніми вихователями знаннями змісту компетентності, адже саме на основі індивідуального підходу й суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами й студентами-майбутніми вихователями можна найбільш повно й глибоко засвоїти знання стосовно ІКТ та особливості використання ІКТ в майбутній професійній діяльності. Завдяки реалізації третьої педагогічної умови формується здатність ініціювати педагогічну діяльність з використанням ІКТ, творчо та відповідально її здійснювати, контролювати, досягати запланованого, проектувати подальшу діяльність на більш високому рівні, працювати з педагогічними програмними засобами, творчо підходити до проведення занять із застосуванням ІКТ.

Основними методами, що допоможуть досягти бажаного результату – сформувати ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, визначено такі активні методи навчання, а саме: ігрове моделювання, рольові й ділові ігри, дискусії, конференції, мозковий штурм; інтерактивні методи: кейс-метод, метод проектів; а також: навчальне моделювання; вебінари, телекомунікаційні проекти, комп'ютерна візуалізація об'єкту чи процесу; розробка веб-сторінок для сайтів; програмоване

навчання та ін. котрий застосовується для підвищення ефективності управління навчальним процесом, має на увазі значне збільшення частки самостійної роботи студента, що здійснюється саме в індивідуальному темпі й під контролем спеціальних засобів.

Програмоване навчання складається з презентації інформації, виконання програмованих завдань, контролю й корекції [108]. Характерною особливістю цих етапів є єдність їх педагогічної дії на студентів у навчальному процесі. Пред'явлення інформації може здійснюватися різними способами залежно від системи програмування навчального матеріалу: лінійною, розгалуженою або змішаною. У лінійній програмі навчальний матеріал поділяється на малі дози, які по чергово подаються для вивчення. У розгалуженій програмі використовуються додаткові роз'яснення, коли студентам важко або помиляються з відповідями. Змішана програма, в свою чергу, є комбінацією лінійної і розгалуженої програм. Виконання завдань і вправ у програмованому навчанні обов'язкове після засвоєння кожної порції навчального матеріалу й їх метою є тренування, зворотний зв'язок і контроль виконання. Причому подальше просування в навчанні залежить від ступеня засвоєння матеріалу.

Форми навчання, що забезпечують формування ІКК, використовувалися як індивідуальні так і групові. Індивідуальні форми нами розглядаються як самостійні заняття в комп'ютерних класах, індивідуальне консультування з проблемних питань тощо. Групові форми – лекційні, семінарські, лабораторно-практичні заняттях тощо.

У процесі формування компонентів (когнітивного, мотиваційно-ціннісного та технологічно-результативного) поетапно формуються рівні ІКК майбутніх вихователів ДНЗ від репродуктивного через продуктивний до творчого. Сформованість продуктивного та творчого рівнів забезпечує досягнення ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Кожен етап експериментальної методики мав чітко визначену мету, завдання, передбачав використання відповідних форм, методів, що сприяло формуванню ІКК майбутніх вихователів.

Розглянемо докладніше зміст кожного з етапів розробленої нами методики,

спрямованої на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Організаційно-мотиваційний етап включає період становлення відповідного характеру установок на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності. Спрямований на формування мотиваційного та когнітивного компонентів ІКК. Спостерігається пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності

Завдання цього етапу: забезпечити осмислення та переосмислення студентами-майбутніми вихователями значення для майбутньої професійної діяльності володіння ІКТ та усвідомлення особистісного сенсу й значущості ІКК, спрямувати на досконале оволодіння ІКТ, актуалізувати потребу в оволодінні ІКТ, розвивати прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ, формувати необхідний комплекс знань стосовно ІКТ тощо через організацію діяльності студентів в ІОС ВНЗ.

З метою досягнення поставлених завдань ефективними є такі форми навчання: лекції, семінарські, лабораторно-практичні заняття. Під час експерименту для формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ застосовувались методи інтерактивного навчання: мозковий штурм, мікрофон; дискусія, робота у малих групах; метод проєктів; ділові ігри (відтворювалася поведінка і діяльність вихователя ДНЗ у тих чи інших ситуаціях), кейс-метод та інші. Реалізація окреслених завдань забезпечувалась за умов максимального використання потенційних можливостей усіх навчальних предметів, передбачених навчальним планом підготовки майбутнього вихователя ДНЗ у ВНЗ; збагачення їх навчально-методичним матеріалом, що сприяв формуванню визначених складових ІКК майбутніх вихователів ДНЗ; добору ефективних форм, методів та засобів формування досліджуваної якості; забезпечення послідовності та узгодженості у досягненні визначених завдань. Для виконання завдань даного етапу формування ІКК у змісті традиційних дисциплін навчального процесу спільно із викладачами, які їх читають, було визначено теми та доповнено їх питаннями, що сприяють формуванню інтересу студентів до оволодіння ІКТ. Зокрема, під час вивчення

курсу «Дошкільна педагогіка», метою якого є теоретичні засади педагогічної організації та проведення освітньої роботи в ДНЗ, особлива увага зверталась на поглиблення змісту дисципліни, зокрема, стосовно діяльності вихователя і методичної готовності студентів.

Позитивно оцінюємо те, що на даному етапі формування ІКК майбутніх вихователів здійснювалось як в аудиторних умовах (лекційні, семінарські, практичні заняттях), так і в поза аудиторній роботі (самостійні заняття в комп'ютерних класах, лабораторіях, індивідуальне консультування з проблемних питань тощо). На цьому етапі широко використовувались нами бесіди, дискусії, аналіз ситуацій, програмоване навчання, метод проектів, візуалізація навчального матеріалу, що вивчається майбутніми вихователями ДНЗ.

Наступний, *когнітивно-процесуальний етап* становить період оволодіння студентами знаннями змісту і ІКК. Він спрямований на подальший розвиток, головним чином, когнітивного компонента ІКК та мотиваційного компонента. Завдання когнітивно-процесуального етапу: забезпечити повноту, глибину, системність знань майбутніх вихователів ДНЗ стосовно ІКТ, спрямувати студентів-майбутніх вихователів ДНЗ на здобуття знань про особливості використання ІКТ в майбутній професійній діяльності тощо. Задля досягнення поставлених завдань ефективними є такі форми і методи навчання: лекції, семінарсько-практичні, лабораторні заняття, тренінгові заняття, ділові та рольові ігри, педагогічні задачі, робота в проектах; навчальне моделювання; дидактичні ігри; проблемно-пошукові, інтерактивні, рольові ігри, конкурси, «мозкові штурми», аналіз відео ситуацій; педагогічна програмна розробка та інші.

Рефлексивно-продуктивний етап формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ становить період набуття студентами досвіду прояву ІКК в професійних умовах. Він спрямований на подальший розвиток операційного компонента та, головним чином, на формування технологічно-результативного критерію ІКК. Завдання рефлексивно-продуктивного етапу: забезпечити досконале оволодіння майбутніми вихователями ІКК, спрямувати студентів на оволодіння набором операційних умінь та навичок опрацювання інформації, уміннями працювати з

педагогічними програмними засобами; спонукати студентів до здійснення самоконтролю, самоаналізу та самооцінки застосування ІКТ; формувати вміння творчо підходити до проведення занять ДНЗ із застосуванням ІКТ. Для досягнення поставлених завдань ефективними є такі форми і методи навчання: практичні завдання; розроблення веб-сторінок для сайтів; інтерактивні методи: кейс-метод, метод проектів; навчальне моделювання тощо.

Під час експерименту на всіх етапах активно використовувалася робота студентів майбутніх вихователів ДНЗ з сучасними підручниками, які являють собою цілісну дидактичну систему, що заснована на використанні комп'ютерних технологій і засобів Інтернет, яка ставить за мету забезпечити навчання за індивідуальними і оптимальними навчальними програмами з керуванням процесу навчання. Важливими моментами в реалізації поставленої мети є високий рівень створення інформаційно-технічного забезпечення з використанням сучасних ІТ-технологій і відповідність міжнародним стандартам. Обсяг змісту навчального матеріалу та спосіб його подання повністю відповідає віковим психологічним і фізіологічним особливостям студентів та освітнім тенденціям.

Завершальним етапом моделювання процесу формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі фахової підготовки є конкретизація очікуваних результатів даного процесу. Результативний компонент процесу формування ІКК майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки становить єдність трьох взаємопов'язаних критеріїв ІКК: когнітивного, мотиваційно-ціннісного та технологічно-результативного.

Отже, у процесі дослідження нами розроблено методика формування ІКК майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки, а також здійснена дослідно-експериментальна перевірка її ефективності. Аналізуючи описану вище модель формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі фахової підготовки, зазначимо, що, по-перше, вона цілісна та динамічна, оскільки містить взаємопов'язані етапи формування ІКК майбутніх вихователів, ефективність яких залежить від стійкості, глибини, системності теоретичних і практичних знань, умінь, навичок стосовно ІКТ; по-друге, ця система передбачає розвиток процесу,

відображенням якого вона є, та динамічність якого ілюструється через рівні ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (від репродуктивного, продуктивного до творчого).

Висновки до другого розділу

На основі аналізу психолого-педагогічної, методичної літератури розкрито цілісний підхід до формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, обґрунтовано педагогічні умови та представлено розроблену методику формування цієї якості.

Ефективне формування ІКК майбутнього вихователя ДНЗ можливо за умов: створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ ; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності.

Під ІОС розуміємо сукупність комп'ютерних засобів та способів їх функціонування, які використовуються для реалізації мети і завдань освітнього процесу (Ю. Караван). Структурними компонентами ІОС є суб'єкти і об'єкти. Суб'єктами ІОС виступають студенти і викладачі. Об'єктами – засоби навчання та інструменти навчальної діяльності, методичний інструментарій, матеріальна база, управління педагогічним процесом, способи комунікації.

Побудова єдиного ІОС на основі сучасних інформаційних технологій привносить у освітній процес такі можливості, як-то поєднання високої економічної ефективності та гнучкості навчального процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєве розширення потенціалу традиційних форм навчання, і у такий спосіб сприяє формуванню ІКК, зокрема майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Функціонування ІОС передбачає, що студент працює з модулями навчальної програми, які належать до єдиного поля наочної діяльності та перебувають у

фокусі вивчення. Розглядається типова структура навчального модуля – автономної частини навчального матеріалу, що містить точно сформульовану навчальну мету (цільова програма), банк інформації, методичне керівництво щодо досягнення мети, практичні заняття з формування необхідних умінь, контрольну роботу. Спрямоване на усвідомлення студентами особливостей майбутньої професійної діяльності, акцентує увагу суб'єктів навчально-виховного процесу на розвитку особистісних якостей, необхідних для успішного опанування майбутньої професії, серед яких чільне місце належить ІКК, і побудові індивідуальної освітньої траєкторії.

Формування потреби в ІКК у майбутніх вихователів буде оптимальним саме в ІОС вищого навчального закладу. Відзначимо, що активне застосування мультимедійних програм, ресурсів Інтернету та ІКТ, які використовуються в ІОС навчального закладу, значно розширює й урізноманітнює програму вивчення фахових дисциплін майбутніми вихователями ДНЗ, зможе надати доступ до різноманітних навчальних матеріалів, і як наслідок, поглиблює мотивацію студентів до оволодіння ІКТ, сприяючи у такий спосіб ефективному формуванню ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності – підкреслимо: організація роботи в ІОС змінює ролі суб'єктів, оскільки в центрі навчання перебуває студент, його мотиви, цілі, психологічні особливості. Усі методичні питання (організація навчального процесу, використання прийомів, засобів та інші) вирішуються крізь призму особистості студента: його потреб, здібностей, активності, інтелекту.

Для виявлення методичних засад інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів були проаналізовані: освітньо-кваліфікаційна характеристика майбутнього вихователя, профіль освітньо-професійної програми ступеня вищої освіти магістр Галузь знань 01 Освіта Спеціальність. У результаті чого сформульована організація підготовки майбутніх вихователів ДНЗ щодо формування ІКК.

Для реалізації обґрунтованих педагогічних умов розроблено методичку

формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ – студентів спеціальності «Дошкільна освіта», яка охоплює навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольні-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»), який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ; персональну сторінку дисципліни.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

3.1. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

Експериментальне дослідження здійснювалось на базі Бердянського державного педагогічного університету, Маріупольського державного університету, ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету», Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, і охопило 275 студентів, з яких 136 – в експериментальних (ЕГ) і 139 – у контрольних (КГ) групах.

Завдання визначення педагогічних умов, методів і прийомів формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ вимагає аналізу вихідного стану сформованості цієї якості в студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Аналіз сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ здійснювався за такими напрямками: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, технологічно-результативний.

Мета констатувального етапу експерименту полягала у необхідності визначити наявний стан розвитку ІКК студентів у ВНЗ на початку педагогічного експерименту. Виокремлена компонентна структура ІКК майбутніх вихователів ДНЗ дає нам можливість здійснити дослідження та аналіз стану даної якості в студентів.

Під час проведення констатувального етапу педагогічного експерименту нами були використані такі методи дослідження: опитування, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, вправи, методи самооцінки та ін.

З метою діагностичного зрізу даних про стан досліджуваного педагогічного явища було проведене анкетування та тестування студентів спеціальності «Дошкільна освіта» експериментальних ВНЗ. Склад респондентів був репрезентативним. В експерименті брали участь 275 студентів, з яких 136 – в експериментальних і 139 – у контрольних групах. До експериментально-дослідної роботи були залучені також 12 викладачів циклів дисциплін психолого-педагогічної та спеціальної практичної підготовки і 6 експертів з числа викладачів, які не брали участі в експерименті.

Оцінюючи актуальний стан сформованості ІКК вихователів ДНЗ, ми орієнтувалися на раніше виділені критерії і показники. Відповідно до нашого підходу, важливе значення в структурі мотиваційно-ціннісного компонента ІКК належить інтересу до оволодіння ІКТ, що відображає орієнтацію студентів на самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ.

Критерії та показники інформаційно-комунікаційної компетентності: мотиваційно-ціннісний: наявність інтересу до оволодіння ІКТ; сформованість потреби в ІКК; усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; когнітивний повнота, глибина, системність знань стосовно ІКТ; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності; діяльнісно-результативний: володіння ІКТ, набір операційних умінь; володіння навичками опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії.

Методика організації констатувального експерименту, спрямованого на діагностику початкового рівня сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, складалася з двох етапів. На першому етапі було проведене анкетування, що дало змогу з'ясувати ступінь зацікавленості проблемою ІКК та ІКТ. Розроблені анкети (Додатки А і Б) містили в собі відповідні запитання («У чому Ви вбачаєте значущість інформаційно-комунікаційної компетентності в діяльності вихователів ДНЗ?», «Яка особливість інформаційно-комунікаційна компетентність

майбутнього вихователя?», «Які якості стосовно майбутньої професії Ви бажали поліпшити?», «Чи володієте інформаційним контентом щодо ІКТ?», Чи знаєте як працювати з новітніми електронними приладами у ДНЗ? і т. ін.), спрямовані саме на виявлення інтересу й прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ. З'ясувалося що 15% респондентів найбільш обізнані й зацікавлені ІКТ, 6 % зовсім не виявили інтересу до ІКТ, решта – незначний інтерес.

Другий блок запитань («Чи знаєте Ви особливості використання ІКТ в професійній діяльності вихователя ДНЗ?», «Чи організовуєте особистий інформаційний простір, змінюєте інтерфейс та налагодження операційної системи, володієте прийомами виконання файлових операцій, основними прийомами введення-виведення інформації, підключення програм-додатків?», «Оцініть ступінь власного володіння прийомами підготовки матеріалів і робочих документів: введенням тексту з клавіатури і прийомами його форматування; форматування матеріалів, що містять різні види графічних елементів, оформлення основними елементами графіки; з табличними даними; конструювання графіків і діаграм; створення інтерактивних презентацій; прийомами виведення результатів роботи на друк, запису на відокремлені носії (флеш-накопичувачі, диски) (високий, середній, низький)» і т. ін.) частково дав змогу визначити рівень володіння респондентів знаннями змісту ІКК. Відтак, результати опитування свідчать про те, що більшість, а саме 80 % респондентів не знайомі з особливостями використання ІКТ у майбутній професійній діяльності, лише незначний відсоток студентів (3 %) сказали, що цікавилися цим питанням.

Запитання на зразок «Чи маєте практику застосування педагогічних програмних засобів у ДНЗ?» і т. ін. зорієтували нас стосовно наявності досвіду прояву ІКК студентів у навчальному процесі. Студентам також пропонувалися запитання для визначення мотивації професійної діяльності, ставлення до формування ІКК.

Результати анкетування виявили незадовільний рівень зацікавленості студентів майбутньою професією, переважно негативне ставлення до освітніх модернізацій та пасивність щодо оволодіння ІКТ.

Респондентам, залученим до експерименту, пропонувалися також конкретні практичні завдання з метою з'ясування повноти, глибини, системності знань стосовно ІКТ а також рівня володіння ІКТ, набором операційних умінь та навичок опрацювання інформації і т. ін. Серед цих завдань були такі:

1) Опрацювання наданої текстової інформації в MS-Word. Відформатувати, роздрукувати та відредагувати текст. Мета: перевірити навички щодо створення та збереження документів та їх копій у текстовому редакторі Word, навички щодо редагування і форматування текстів, робота з вставкою різних об'єктів.

2) Використовуючи мережу Інтернет або електронні каталоги статей, каталог бібліотек, знайдіть початкові джерела, на основі яких можна компонувати повідомлення із запропонованого питання: Інтернет-ресурси, посилання, Пошук з однієї сторінки у різних джерелах; знайти статті, анотації та бібліографічні посилання та інші.

Використані нами анкета для вивчення ставлення студентів до необхідності формування ІКК; експертне оцінювання сформованості показників кожного з критеріїв (когнітивного, мотиваційно-ціннісного та технологічно-результативний) ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (Додаток В) дали змогу визначити в цілому рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ на всіх етапах педагогічного експерименту.

Наведемо дані за результатами діагностики кожного з критеріїв ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Для діагностування ІКК розроблено відповідні анкети, які дали змогу визначити рівень сформованості визначених нами критеріїв досліджуваної якості (Додатки А і Б). Крім цього рівні вияву ІКК студентів визначалися за допомогою методу експертних оцінок. У ролі експертів виступали викладачі, які працювали зі студентами і добре знали їхнє ставлення до навчання та ступінь їхнього володіння ІКТ.

Таблиця 3.1

**Аналіз сформованості показників мотиваційно-ціннісного критерію ІКК
майбутніх вихователів ДНЗ (%)**

Групи	Кількість студентів	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, %		
		Творчий	Продуктивний	Репродуктивний
ЕГ	136	7,4	50,9	41,7
КГ	139	7,1	54,3	38,6

Експертам було запропоновано оцінити послідовно: характер установок студентів на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності, рівень володіння ними знаннями змісту ІКК та досвід прояву ІКК в професійних умовах за 100-бальною шкалою: від 1 до 100. Для оцінювання за кожним критерієм, представленою у табл. 1.2, були розроблені й надані експертам питання, що допомагали виявити ті чи інші показники (табл.3.1).

Критерії оцінки ІКК попередньо обговорювалися усіма експертами. У дослідженні було використано п'ятибальну шкалу оцінок. Експертам було надано шкалу оцінок сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності (табл. 3.2.). Після визначення показника узгодженості оцінок знаходились середні оцінки ІКК студентів за вказаними параметрами.

Таблиця 3.2

Шкала оцінок сформованості ІКК майбутніх учителів технологій

Ступінь вияву відповідної ознаки ІКК	Оцінка, бал
Яскраве виявлення ознаки	75-100
Достатній вияв	55-74
Середній вияв ознаки	25-54
Слабкий вияв ознаки	10-24
Відсутність ознаки	1-9

Загалом, аналіз результатів констатувального етапу дослідження засвідчив, що стихійний розвиток ІКК не забезпечує формування у значної частини майбутніх вихователів ДНЗ комплексу мотивів, які відповідають специфіці майбутньої професійної діяльності і зумовлюють високий рівень пізнавальної

активності стосовно оволодіння ІКТ. Одним із шляхів підвищення мотивації оволодіння студентів ІКТ й, відповідно, підвищення рівня їхньої ІКК студентів полягає у широкому використанні у навчальному процесі можливостей інформаційного освітнього середовища навчального закладу, що, на наш погляд, характеризується значним потенціалом стосовно ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Різноманіття використаних методів для вивчення стану ІКК студентів, поєднання їх у єдину систему уможливили виявлення труднощів, пов'язаних зі специфікою педагогічної діяльності, зовнішніх й внутрішніх факторів, що позитивно або негативно впливають на процес формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ під час навчання у ВНЗ.

Для діагностики показників когнітивного критерію ІКК майбутніх вихователів ДНЗ використовувалася відповідна анкета, спостереження, метод експертних оцінок. Результати представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Аналіз сформованості когнітивного критерію ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (%)

<i>Групи</i>	<i>Кількість студентів</i>	<i>Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, %</i>		
		<i>Творчій</i>	<i>Продуктивний</i>	<i>Репродуктивний</i>
<i>ЕГ</i>	<i>136</i>	<i>8,3</i>	<i>55,6</i>	<i>36,1</i>
<i>КГ</i>	<i>139</i>	<i>7,6</i>	<i>58,6</i>	<i>33,8</i>

Подальша діагностика стосувалася вміння працювати з ППЗ, які використовуються під час вивчення навчальних дисциплін. Оскільки вони є зорієнтованими не тільки на формування комп'ютерної грамотності, а й на розвиток уміння приймати оптимальні рішення у складних ситуаціях, на розвиток умінь і навичок самостійної роботи щодо обробки навчальної і наукової інформації, на здійснення самоконтролю тощо, діагностика проводилася методом експертних оцінок (Додаток В). Узагальнені результати за когнітивним критерієм подано в таблиці 3.4.

**Аналіз сформованості показників технологічно-результативного критерію
ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (%)**

Групи	Кількість студентів	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, %		
		Творчий	Продуктивний	Репродуктивний
ЕГ	136	7,9	53,2	38,9
КГ	139	8,1	54,3	37,6

Рівень ІКК майбутніх вихователів ДНЗ визначався шляхом узагальнення результатів спостереження за навчальною роботою студентів, опитування, анкетування, тестування, виконання вправ, дидактичних завдань, експертних незалежних оцінок.

Узагальнення результатів констатувального та експериментального етапів дослідження дає підстави визначити три рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: творчий, продуктивний та репродуктивний.

У таблиці 3.5 представлено результати початкової діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ в ЕГ і КГ за трьома критеріями.

Таблиця 3.5

**Результати діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ
за компонентами (%)**

Групи	Кількість	Компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності								
		Мотиваційно-ціннісний			Когнітивний			Технологічно-результативний		
		т	п	р	т	п	р	т	п	р
ЕГ	136	7,4	50,9	41,7	8,3	55,6	36,1	7,9	53,2	38,9
КГ	139	7,1	54,3	38,6	7,6	58,6	33,8	8,1	54,3	37,6

З таблиці 3.6 бачимо, що до експерименту приблизно однакова кількість студентів з мотиваційно-ціннісним рівнем ІКК було в ЕГ та КГ (7,9 % та 7,6 % відповідно); з когнітивним рівнем в ЕГ було 53,2 % опитаних, а в КГ – 55,7 %; з репродуктивним в ЕГ було 38,9 % студентів, а в КГ – 36,7 %.

Узагальнені результати діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ (%)

Групи	Кількість студентів	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, %		
		Творчий	Продуктивний	Репродуктивний
<i>ЕГ</i>	136	7,9	53,2	38,9
<i>КГ</i>	139	7,6	55,7	36,7

Як бачимо з таблиці 3.6, результати констатувального експерименту в контрольній та експериментальній групах мають несуттєві розбіжності. Вибірki експериментальної та контрольної груп є випадковими й незалежними, а величини рівнів сформованості професійної мобільності мають безперервний розподіл та обчислюються за шкалою в порядку, відповідно до трьох рівнів. Для того щоб довести, що частотні показники результатів обстеження представників цих груп статистично не відрізняються, ми використали χ^2 -критерій Пірсона.

$$\chi^2 = \frac{(7,9-7,6)^2}{7,6} + \frac{(55,7-53,2)^2}{53,2} + \frac{(36,7-39,9)^2}{39,9} = 0,223$$

Наше обчислення засвідчило, що обчислений χ^2 -критерій (0,0253) менший за критичне значення при $m-1=2$ ступенях свободи, яке становить 5,99, за вірогідності допустимої помилки менше ніж 0,05. Отже, групи можуть бути використані як контрольна та експериментальна для подальших досліджень.

Враховуючи отримані під час констатувального експерименту данні, нами було диференційовано рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Так, *творчий* рівень сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності характеризується:

1) за *когнітивним критерієм* – прийняттям майбутнім вихователем ДНЗ на особистісному рівні цінності інформаційно-комунікативної діяльності людини; відмінною орієнтацією та адаптацією в ІКТ-середовищі; високим рівнем інформаційно-комунікаційних знань, умінь, навичок та розвиненості, гнучкістю, адаптивністю аналітичного мислення при усвідомленні змісту інформації; знанням методів та способів освоєння нових програмних продуктів; науковою

організацію праці при роботі з джерелами інформації; бездоганним володінням прийомів роботи з технічними пристроями та використанням засобів ІКТ для ефективного вирішення професійних завдань, професійно-соціальною адаптацією в швидко мінливому інформаційному середовищі;

2) *за мотиваційно-ціннісним критерієм* – усвідомленим вибором професії, наявністю чітких внутрішніх мотивів вибору професії, пов'язаних з яскраво вираженими професійними інтересами та усвідомленням потреби у самоосвіті й стійким прагненням до саморозвитку та самовдосконалення, стійке прагнення до надбання нових знань у галузі ІКТ та розвитку умінь розв'язувати нестандартні задачі з інформаційно-комп'ютерних дисциплін;

3) *за технологічно-результативним критерієм* – яскраво вираженими професійно значущими особистісними якостями та спроможністю співвідносити вимоги професії з власними навичками та вміннями; готовністю діяти певним чином стосовно об'єкта, який має для людини особистісну значущість; сукупністю узагальнених прийомів пізнавальної діяльності, що передбачають аналіз ситуації, вибір способів впливу; наявністю легко опанувати педагогічні програмні продукти, досвід розв'язання нестандартних ситуацій зі застосуванням ІКТ, вмінням організувати не лише власну діяльність, а й діяльність окремих груп; здатністю застосовувати ІКТ-знання та вміння у сучасних умовах педагогічної діяльності.

Продуктивний рівень сформованої інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ характеризується: 1) *за когнітивним критерієм* – прагнуть до прийняття на особистісному рівні цінності інформаційно-комунікативної діяльності людини, частково орієнтуються в ІКТ середовищі, мають наявність освоєння нових програмних продуктів, однак їм не завжди вдається самотійно проявляти навички наукової організації праці при роботі з джерелами інформації, невміння описати основні властивості сучасних програмних продуктів; через брак системних інформаційно-комунікаційних знань і термінів у ІКТ та епізодичним використанням засобів ІКТ для вирішення професійних завдань; *за мотиваційно-ціннісним критерієм* – відчуває

необхідність та має майже сформовану мотивацію саморозвитку, здатності, спрямованості професійних інтересів та усвідомлення потреби у самоосвіті; 3) *за технологічно-результативним критерієм* – наявністю власної думки та необхідними знаннями, практичними вміннями та навичками, які дозволяють грамотно виконувати професійну діяльність, застосовуючи сучасні ІКТ при контролі та консультаційній допомозі викладачів та більш досвідчених колег.

Репродуктивний рівень сформованої інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ характеризується: *за когнітивним критерієм* – достатній рівень сформованості самоосвітніх вмінь, часткова здатність до самооцінки, яка виявляється за спонукою викладача; невміння встановити та описати основні властивості комп'ютерних педагогічних програм, але нездатні оцінити педагогічні програмні засоби для дітей дошкільного віку; наявністю фрагментарних знань сутності інформаційних понять, сформованістю навчально-інформаційних умінь і навичок, які активно, але не завжди творчо застосовуються в професійній діяльності; *за мотиваційно-ціннісним критерієм* – здатністю відчувати необхідність в навчанні та частково сформованою мотивацію саморозвитку, потреби, здатності, переважають мотиви особистісного зростання над мотивами зовнішньої оцінки; ситуативний пізнавальний інтерес до набуття нових знань і вмінь з ІКТ, налаштованість на самовираження за підтримки колег та викладача, зацікавленість в подальшому саморозвитку; 3) *за технологічно-результативним критерієм* – бажанням використовувати інформаційно-комунікаційні технології, сучасні засоби наочності та мультимедіа в освітньому просторі дошкілля; допуском серйозних помилок або недостатньою швидкістю виконувати прийоми роботи з технікою, розв'язанням задачі тощо, тобто практичні вміння обмежені; проявленням ситуативної залежності поведінки від зовнішніх факторів.

Так, цю диференціацію можливо прослідкувати у поставлених завдань перед викладачем під час викладання інформаційно-комп'ютерних дисциплін. Сучасна професійна компетентність педагога вважається недостатньою без комп'ютерної або інформаційної складової компетентності. Студенти, які

навчаються на педагогічних спеціальностях, повинні чітко уявляти як ставиться та вирішується інформатичні завдання за допомогою комп'ютера – від словесного формулювання алгоритмів до комп'ютерної програми.

Формувальний етап педагогічного експерименту організований відповідно до вимог його проведення в педагогічних дослідженнях (О. Абдулліна, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, І. Лернер та ін.). Ураховуючи загальні вимоги до проведення дослідно-експериментальної роботи, а також спираючись на методологічну базу дослідження (діяльнісний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи), що лежить в основі організації процесу формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, ми розробили програму експерименту щодо реалізації педагогічних умов та методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у системі ВНЗ.

Зазначені підходи зумовили як змістовні, так і технологічні напрями формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ в процесі професійної підготовки.

Мета проведеного формувального етапу експерименту – апробація запропонованих педагогічних умов та методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Однорідність вибірки забезпечувалась статистичною оцінкою інформаційно-комунікаційної компетентності під час початкової діагностики. Упродовж усього періоду експериментальної роботи автор особисто брала участь у розробленні, апробації та практичному впровадженні розроблених положень, займаючись навчально-методичною, науково-організаційною роботою.

За умовами формувального етапу експерименту з експериментальною групою студентів викладачі мали самостійно працювати за одержаними науково-методичними матеріалами. Слід відзначити, що перед початком експерименту для викладачів з метою спрямування їхньої діяльності, спрямованої на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, надання методичних рекомендацій було проведено настановчі лекції. У подальшому проводилось періодичне спостереження за їхньою діяльністю й рівнем формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Зауважимо, що перетворення, які були нами запропоновані стосувалися певної перебудови змістових компонентів навчальних програм цілої низки дисциплін, до роботи було залучено декілька викладачів-експериментаторів. Експериментальна програма була складена з етапів послідовного ускладнення рівня засвоєння знань і вмінь майбутніх вихователів ДНЗ стосовно ІКТ від курсу до курсу і була тісно пов'язана з наявним навчальним планом.

У процесі розроблення програми формувального етапу педагогічного експерименту було враховано, що його спрямованість на формування ІКК залежить від вибору педагогічних засобів, зокрема змісту, методів, організаційних форм, забезпечення відповідних міжпредметних зв'язків, відносин між суб'єктами навчального процесу тощо. Варто зауважити, що експериментальна робота, була спрямована на формування ІКК, охоплювала як аудиторну, так і позааудиторну роботу, передбачала організацію та виконання індивідуальних завдань, у доборі яких враховувались індивідуальні можливості та інтереси майбутніх вихователів ДНЗ, групових занять та фронтальної навчально-виховної роботи.

Отже, в експериментальній групі застосовувалась експериментальна методика, спрямована на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, у контрольній групі навчання здійснювалось за традиційними методиками. Всі інші умови, котрі могли впливати на формування ІКК студентів, ми намагались врівноважити.

Експериментальна перевірка педагогічних умов формування ІКК майбутніх вихователів відбувалася через застосування розробленої нами методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності, що передбачала таку послідовність етапів: 1) організаційно-мотиваційний; 2) когнітивно-процесуальний; 3) рефлексивно-продуктивний. Кожен з визначених етапів передбачав реалізацію відповідних напрямів педагогічного супроводу.

Слід зазначити, що виокремлення зазначених етапів було умовним, оскільки на всіх етапах використано педагогічні прийоми та методи формування ІКК, що певним чином дублювали та доповнювали один іншого. Деякі прийоми та методи, спрямовані на формування багатьох умінь, застосовані нами впродовж усіх етапів

ІКК. Окрім того, кожен з трьох етапів не мав чітких часових обмежень. Організаційно-мотиваційний етап, наприклад, можна схарактеризувати як наскрізний, що тривав упродовж усього періоду формувального експерименту, оскільки завдання формування інтересу, потреби в ІКК завжди залишалося актуальним, проте кожен з етапів має свої відмінності та особливості, що враховані під час проведення експерименту.

Розглянемо більш докладно кожен із зазначених етапів методики формування ІКК. Так, метою *організаційно-мотиваційного етапу* методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ був розвиток у студентів інтересу до оволодіння ІКТ, формування потреби в ІКК, сприяння усвідомленню особистісного сенсу та значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності, розвиток прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ тощо. Головне завдання організаційно-мотиваційного етапу полягало в перетворенні заданих ззовні цілей ІКК у внутрішні потреби майбутніх вихователів ДНЗ, у розвитку готовності майбутніх педагогів до змін. Цей етап був, в основному, спрямований на формування мотиваційно-ціннісного та когнітивного компонентів досліджуваної якості та становив період становлення характеру установок студентів на використання ІКТ у педагогічній діяльності.

На *організаційно-мотиваційного* етапі реалізовувалася така педагогічна умова, як формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в ІОС навчального закладу. Зазначимо, що організацію діяльності студентів майбутніх вихователів ДНЗ в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ ми використовували не тільки як умову формування мотиваційного компонента ІКК, а й у подальшому, для формування когнітивного й операційного компонентів.

Серед основних методів і прийомів, які ми використовували на організаційно-мотиваційному етапі, варто назвати такі: проблемний виклад, вправи, індивідуальні завдання, програми професійного самовдосконалення, конструювання професійних ситуацій, моделювання навчального процесу, ділові й рольові ігри, дискусії, аналіз ситуацій, візуалізація навчального матеріалу, програмоване навчання, метод проектів та ін. Базовою формою організації

діяльності студентів на організаційно-мотиваційному етапі була навчальна діяльність академічного типу, що реалізовувалася в традиційних формах навчання у ВНЗ: лекціях, практичних (семінарських), лабораторних заняттях.

Ураховуючи особистісно орієнтований підхід, викладачі спрямовували навчальний процес на особистість майбутнього вихователя ДНЗ, розкриття його здібностей, самобутності й самоцінності, забезпечення максимальної продуктивної роботи всіх студентів, реалізацію прихованих потенціалів стосовно оволодіння ІКТ. Це досягалося завдяки використанню індивідуальних і диференційованих завдань (вирішення педагогічних задач з використанням ІКТ, виконання вправ, спрямованих на оволодіння ІКТ, самостійна робота). Студенти мали можливість виявляти максимальну самостійність у навчанні, будувати самостійну траєкторію освітнього процесу, спрямованого на оволодіння ІКТ.

На часі переосмислення та оновлення навчальних планів підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі, хотілось би підкреслити можливість поглиблення та інтеграції змісту природничо-наукової підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, до складу якої входять дисципліни інформаційних технологій. Виходячи з цього, зазначаємо, що в навчальних планах професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ навчальна дисципліна «Комп'ютерні системи та технології» для першого курсу є вибірковою в навчальних планах підготовки майбутніх вихователів таких університетів: Маріупольський державний університет, Бердянський державний педагогічний університет та дисципліна «Основи інформатики та комп'ютерної техніки» в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Студенти навчаючись перший рік, ще не можуть вдало обрати предмети, цей процес триває спонтанно, без урахування його професійної та особистісної підготовки, що іноді приводить до того, що майбутні вихователі залишаються без початкового рівня засвоєння ІКТ знань.

Для формування ІКТ, ґрунтуючись основним завданням навчальної дисципліни «Комп'ютерні системи та технології» на першому курсі студентів спеціальності «Дошкільна освіта» виявлено такі завдання: формування у

студентів теоретичних знань про: поняття та види інформації; поняття інформатизації суспільства; інформаційні технології (ІТ); структуру, апаратні можливості і устаткування сучасних і перспективних комп'ютерів; види та можливості операційних систем і сервісного програмного забезпечення комп'ютера; принципи функціонування текстових процесорів та можливості їх застосування; засобів розробки і демонстрації слайд-фільмів; формування у студентів практичних знань та вмінь: підготовки, пошуку, систематизації, обробки, використання, захисту та розповсюдження інформації; роботи з інформаційними системами (Пакет MS Office: текстовим редактором Microsoft Word, програмою створення презентацій Microsoft PowerPoint); виховання у студентів комп'ютерної грамотності та сприяння розвитку навичок самостійної, творчої роботи.

Програма з курсу «Комп'ютерні системи та технології» передбачала вивчення студентами наступних тем: «Апаратне та програмне забезпечення ПК», «Операційна система Windows 7 та 8», «Текстовий процесор Microsoft Word», «Програма створення презентацій Microsoft PowerPoint», «Програми редакторів для створення презентацій».

На другому курсі студенти спеціальності «Дошкільна освіта» вивчали навчальну дисципліну «Нові інформаційні технології», яка представляє продовження циклу інформаційно-комп'ютерних дисциплін та завданням якої є: формування у студентів теоретичних знань про нові види інформації; устаткування сучасних і перспективних комп'ютерів; принципи функціонування текстових процесорів та можливості їх застосування у мережі; теоретичні принципи, на основі яких здійснюється робота з базами даних, різновид та принципи роботи систем машинного перекладу та класифікації їх; місце в рішенні перекладацьких завдань; уміння застосовувати на практиці роботу з інформаційними системами (Пакет MS Office, перекладацькі системи) та візуальними веб-конструкторами; уміння застосовувати веб-програмування за професійною необхідністю.

Завдання з навчальної дисципліни «Технічні засоби навчання» згруповані

для студентів II курсу таким чином: формування у студентів теоретичних знань про поняття, види, характеристики, дидактичні принципи застосування та основи роботи сучасних ТЗН; умінь застосовувати ТЗН на практиці з використанням інформаційної системи (Пакет MS Office), інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет; розвиток умінь грамотно застосовувати звукові та візуальні засоби навчання, конструювати ТЗН, використовуючи методичні прийоми, відповідно до поставленої мети занять з дітьми дошкільного віку; умінь орієнтуватися в різноманітті ТЗН; виховання у студентів комп'ютерної грамотності, сприяння розвитку навичок самостійної, творчої роботи.

При вивченні навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» було поставлено такі завдання: 1) підготувати до вирішення питань науково-дослідного характеру зі застосуванням СІКТ; 2) поглиблення загальнотеоретичних і методичних знань з використання СІКТ на фахових предметах освітньої галузі «Педагогічна освіта»; 3) для виконання управлінських і педагогічних функцій спеціалістів за допомогою інформаційних технологій розвивати та формувати навички практичного застосування мультимедійних навчальних засобів, користування комп'ютерною технікою та мультимедійними освітніми ресурсами, раціонального їх застосування в майбутній професійній діяльності; 4) удосконалювати вміння активно працювати в інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі.

Слід зауважити, що студенти переходячи з одного на інший етап мають вже набутті знання та отримують нові за допомогою «занурення» у новітні ІКТ. Головною метою використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі вивчення дисциплін є підвищення якості навчально-виховного процесу, реалізація особистісно орієнтованих педагогічних технологій, формування у студентів навичок застосування сучасних ІКТ.

Нами було підготовлено посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

Він складається з двох частин теоретична та практична. В теоретичній частині описані досліджені дефініції «інформаційно-комунікаційна

компетентність» та «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя». Розкрито особливості формування ІКК

Описано орієнтовну структуру заняття з комп'ютерної грамоти для дітей дошкільного віку із застосуванням комп'ютерної техніки, систематизовано критерії навчально-виховних досягнень. Вперше подано інформацію щодо роботи з планшетним персональним комп'ютером для роботи з дітьми дошкільного віку. Методичні поради призначено для студентів напрямку підготовки «Педагогічна освіта», інститутів професійної підготовки, вихователів-методистів, батьків.

Акцентовано увагу на те, що конкурентоспроможними в інформаційному суспільстві є фахівці, які можуть самостійно підвищити свій професійний рівень, перекваліфікуватися, набути будь-яких необхідних додаткових знань, тобто метою освітнього закладу є сформуванню особистість, яка знає, як навчатися, здатна досягати мети, вміє працювати з книгою, електронним ресурсом, шукати і знаходити необхідну інформацію, щоб вирішити ті або інші проблеми та використовувати для цього найрізноманітніші джерела інформації.

У другому розділі посібника розкрито методику організації занять із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Орієнтовна структура заняття з комп'ютерної грамоти для дітей дошкільного віку із застосуванням персонального комп'ютера нами розбита на три головні частини: підготовча, основна та заключна. Акцентували увагу на мотивацію навчально-виховної діяльності. Основна частина заняття з комп'ютерної грамоти вміщує багато практичних завдань. Здійснюється знайомство дітей з будовою комп'ютера, формування умінь і навичок роботи з клавіатурою, мишкою. При цьому, дітей навчають правильно вимовляти терміни, орієнтуватися на площині, співвідносити рух об'єкта на екрані з напрямками, вказаними стрілочками на клавіатурі, співвідносити частоту натискання клавіш зі швидкістю пересування об'єкту; розвивають швидкість реакції, просторове уявлення, зосередженість, кмітливість; вчать малювати прості малюнки, будувати конструкції, знаходити стратегію розв'язання завдання; сприяють вивченню алфавіту, тренують рахування, додавання, віднімання, порівняння чисел, навчають читанню, розпізнаванню

кольорів і геометричних фігур.

Були підготовлені методисти та вихователі стосовно помилок, наприклад: Якщо більшість дітей допускають однотипну помилку, чи виникає схожа ситуація, що потребує втручання вихователя, необхідно дати загальну команду і пояснити потрібне питання, а не старатися індивідуально все вирішити (з метою економії часу).

Розписані критерії навчально-виховних досягнень з комп'ютерної грамоти дітей дошкільного віку стосовно теоретичній та практичній підготовки: мінімальний, достатній, оптимальний, високий.

Для допомоги вихователям при викладанні освітньої лінії «Комп'ютерна грамота» описана оглядова інформація про планшетний персональний комп'ютер, включаючи розташування роз'ємів і елементів управління, опис функцій, технічні характеристики планшетного ПК, а також, як приклад, відомості про встановлені програми щодо фірми Lenovo, які зручно застосовувати під час навчально-виховного процесу з освітньої лінії «Комп'ютерна грамота». Хотілось би підкреслити, чому саме ми обрали роботу з планшетним персональним комп'ютером. По-перше, головна перевага планшета в порівнянні зі стаціонарним комп'ютером або ноутбуком є компактний розмір і легка вага. По-друге, що від зменшення габаритів не постраждала широка функціональність пристрою. Деякі програми, серед яких варто відзначити дизайнерські, на планшеті працюють в кілька разів краще, ніж на ноутбуках або персональному комп'ютері, набагато простіше читати, переглядати фільми і прослуховувати музику, використовуючи мережу Інтернет, тому що погляд спрямований вертикально, а не горизонтально як у випадку зі своїми конкурентами.

В додатках дані приклади занять з використанням інформаційних технологій впровадження мультимедійних презентацій відповідно програми освітніх ліній: «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», «Дитина у природному довкіллі» та освітня лінія «Комп'ютерна грамота».

Як висновок, нами описано фактори, які сприяють активному й ефективному впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій у

дошкільну освіту: популярність у володінні сучасними комп'ютерними засобами у більшості сімей, що дозволяє сформувати готовність дитини 5(6) років до навчальної діяльності; спрямування на результати освітньої лінії «Комп'ютерна грамота» (обізнаність із комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером [155]), орієнтуючись у процесі застосування комп'ютерних ігрових та навчально-розвивальних програм відповідно дошкільного віку та націлюванням на викладення освітнього курсу «Інформатика» з початкової школи; наявність у дошкільних навчальних закладах програмних продуктів навчального та виховного спрямування, які використовуються у вільному доступі та не є комерційними, що очевидно збільшує педагогічні методи виховання та дидактичні можливості персонального комп'ютера.

Для того щоб майбутні вихователі ДНЗ вільно та ефективно застосовували ІКТ під час професійної діяльності, ми формували та розвивали ІКК, щоб майбутній фахівець з дошкільної освіти відповідав до нових вимог суспільства, швидким змінам у галузі впровадження ІКТ в дошкільній освіті, нових міністерських програм та вимог.

Протягом останніх років відбуваються значні зміни в вищій освіті. Існує тенденція до пошуку нових підходів до виховання та навчання, реалізації інноваційних напрямків у діяльності навчальних закладів. Саме тому, одним із способів формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ ми визначили у вишах, де проводилося дослідження – створення гуртку та проведення студентського круглого столу «Інформатизація та комп'ютеризація суспільства» для студентів ОКР «Магістр» напрямку підготовки «Педагогічна освіта».

Орієнтація викладача на підтримку автономності студентів приводила до актуалізації в останніх внутрішньої мотивації, пробудженню інтересу до оволодіння ІКТ, особистісної відповідальності, усвідомлення значущості оволодіння ІКТ для майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, через відповідну організацію діяльності студентів в ІОС навчального закладу природно створювалися умови для формування ціннісного ставлення щодо використання ІКТ у професійній діяльності, самопізнання й рефлексії власних дій, спрямованих на здобуття умінь застосування ІКТ.

Для розв'язання завдань організаційно-мотиваційного етапу студентам було запропоноване створення програми професійного самовдосконалення, спрямованої на формування ІКК, яку за бажанням презентували перед групою або показували викладачеві індивідуально. Викладач мав підтримати кожного студента в прагненні до професійного зростання, до самоактуалізації, розвитку готовності до оволодіння ІКТ, що згодом уможливить успішність розвитку їхньої ІКК в цілому. Для цього ми постійно створювали ситуації успіху для студентів, підтримували об'єктивну взаємоперевірку та рецензування виконаних на комп'ютері завдань, прогнозування майбутньої професійної діяльності, що сприяло формуванню умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку умінь застосування ІКТ.

Активна реалізація в процесі експериментального навчання принципів особистісно орієнтованого навчання (постійне узгодження змісту знань з індивідуальним досвідом майбутніх вихователів, можливість вибору способів виконання завдань на комп'ютері, рефлексія студентами особистих досягнень в оволодіння ІКТ) в поєднанні з вивченням майбутніми вихователями ДНЗ особливостей використання ІКТ в професійній діяльності, особливостей застосування педагогічних програмних засобів у професійній діяльності набуло форми змістово-процесуальної інтеграції: зміст навчального матеріалу стосовно ІКТ подавався за допомогою методів, які відповідали його сутності.

Таким чином, студенти експериментальної групи одержали не лише важливі для набуття ІКК знання, а й практичне підтвердження доцільності й ефективності їх застосування. У результаті організаційно-мотиваційного етапу експериментального дослідження було відновлено інтерес до оволодіння ІКТ майбутніми вихователями ДНЗ, актуалізовано значущість для студентів ІКК, закладено основу формування мотивації досягнення, орієнтації особистісних

домагань на самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ, забезпечено оволодіння студентами знаннями, що слугуватимуть теоретичним підґрунтям для формування їхньої ІКК. Усе це загалом стало основою становлення ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Метою *когнітивно-процесуального етапу* методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ було оволодіння знаннями змісту ІКК. Головне завдання когнітивно-процесуального етапу полягало в здобутті повних, глибинних і системних знань студентів стосовно ІКТ; оволодінні знаннями про особливості використання ІКТ у професійній діяльності. Цей етап був, в основному, спрямований на подальший розвиток мотиваційно-ціннісного, формування когнітивного компонентів досліджуваної якості, а також, частково, технологічно-результативного та становив період становлення знань й умінь студентів стосовно використання ІКТ у педагогічній діяльності.

На когнітивно-процесуальному етапі реалізовувалася, головним чином, така педагогічна умова, як забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами і студентами через організацію діяльності студентів в ІОС ВНЗ.

Під час занять з метою формування ІКК використовувалися, з-поміж інших, інноваційні *методи навчання*: метод мультимедійних проєктів; навчальне моделювання; дидактичні ігри; проблемно-пошукові, інтерактивні, рольові ігри, конкурси, «мозкові штурми», метод проєктів, аналіз відеоситуацій, що дозволяли розв'язувати завдання, максимально наближені до професійних, проблемне навчання, в основі якого лежить розв'язання проблемних ситуацій у процесі спільної діяльності викладачів і студентів тощо.

У процесі експерименту використовувався такий прийом як *комп'ютерна візуалізація об'єкту чи процесу*, який необхідно вивчити (використовувалася наочна презентація всіх складових частин об'єкта або їх моделей у різноманітних ракурсах, у деталях з можливістю демонстрації внутрішніх взаємозв'язків складових частин тощо). Усі частини об'єктів вивчалися в розвитку, у часовому і просторовому русі з презентацією графічної інтерпретації та ін.

Під час експериментальної роботи використовувались такі сучасні програмні продукти: операційна система Windows 7 або 8, текстовий процесор Microsoft Word, програма для роботи з PDF-файлами Adobe Acrobat Reader, графічний редактор Adobe Photoshop, професійний пакет для настільного видавництва верстки і макетування Adobe Indesign CS3, програма для розробки інтерактивних мультимедійних програм Adobe Flash CS3, мова візуального веб-програмування HTMLтощо.

На когнітивно-процесуальному етапі формування експерименту прагнули забезпечити керівництво формуванням ІКК майбутніх вихователів ДНЗ на основі індивідуального підходу, налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами і студентами й діалогізму, розуміючи під останнім уміння слухати й чути студента, здатність подавати навчальний матеріал стосовно ІКТ у формі відповідей на запитання, що виникають у студентів, вести міжособистісний діалог на основі рівності позицій, взаємної довіри й поваги. Такі стосунки, на наш погляд, сприяли гуманізації взаємин викладачів і студентів, що спрощувало процес розвитку, наприклад, у студентів прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ.

Особливо корисним, з точки зору формування ІКК було висвітлення та аналіз кожної проблеми стосовно ІКТ під різними кутами зору, відмову від стереотипу та шаблону; спрямування студентів на самостійний пошук інформації, обмін знаннями, діями, формування навичок роботи з педагогічними програмними засобами; взаємодію мікрогруп у студентській аудиторії, з віртуальним партнером; діалог між комп'ютером і студентом.

Під час експериментальної роботи ми акцентували увагу на співпраці зі студентом, а не вплив на нього в процесі спільної діяльності, спрямованої на оволодіння ІКТ, прагнучі налагодити ефективну суб'єкт-суб'єктну взаємодію. За такої позиції викладач виступав не лише носієм інформації, а й консультантом і організатором процесу набуття знань стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності, що передусім передбачало надання різнобічної методичної допомоги студентам у процесі оволодіння набором операційних умінь

та навичок опрацювання інформації.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту студенти проходили педагогічну практику, завдяки міждисциплінарним зв'язкам вона сприяла поглибленню і систематизації знань, одержаних студентами в процесі вивчення спеціальних дисциплін, а також розвитку ІКК майбутніх вихователів. Практика здійснювалась відповідно до чинного робочого плану спеціальності «Дошкільна освіта», що сприяло систематизації знань, які були набуті під час вивчення теоретичних дисциплін. Усі студенти систематично відвідували практику, виконували завдання відповідно до розробленої програми. Кожен керівник практики видав індивідуальне завдання, спланував та поетапно контролював його виконання. Завдання, що виконували студенти, розміщені на інформаційно-освітньому порталі кафедри.

Одним із завдань, які вирішувались під час педагогічної практики було підвищення ефективності професійної діяльності студентів засобами інформаційних технологій шляхом закріплення і поглиблення отриманих знань. Студенти застосовували власні знання про процеси перетворення, передачі та використання інформації. На цій основі формуються практичні навички й уміння вибору і використання технічних і програмних засобів, що забезпечують найбільш ефективні технології обробки інформації в процесі розв'язання прикладних задач із застосуванням сучасних інформаційних технологій у професійній педагогічній діяльності.

Технічне забезпечення практики надавала кафедра математичних методів і системного аналізу, у складі якої були: P-IV Celeron 1,8; принтер Samsung ML-1210; сканер Mastek 1200 UBplus; локальна мережа 10-100МГбіт та кафедра дошкільної освіти: Pentium-II, Intel-386,486; принтер Laserjet 1100; сканер Microtek ScanMaker; локальна мережа 10МГбіт.

Студенти-практиканти готували динамічні інтерактивні плакати, розробляли сценарії та Веб-сторінки за технологією Веб-квест, брали участь в розробленні тестових завдань та ін. Одним із завдань, що ми пропонували студентам під час практики було *створення веб-сайту проекту* (див. додаток К).

Серед основних завдань, що ми ставили студентам перед проходженням педагогічної практики в ДНЗ були: опанування теоретичними знаннями про особливості використання ІКТ у професійній діяльності; вивчення передового педагогічного досвіду з питань застосування ІКТ у освітньому процесі ДНЗ; нагромадження методичних матеріалів стосовно використання ІКТ в умовах ДНЗ; оволодіння вміннями працювати з педагогічними програмними засобами й творчим підходом до проведення занять з дітьми дошкільного віку із застосуванням ІКТ.

Педагогічна програмна розробка (методична розробка заняття з обраної освітньої лінії за БКДО) – була одним із основних завдань, що використовувалися на цьому етапі. Для його виконання студенти виконували такі послідовні дії: підбір матеріалів до вибраної теми заняття, визначення типу заняття та його цілі (розвивальна, навчальна, виховна); організаційний момент та розроблення мотивації навчальної діяльності; актуалізація опорних знань; розробка нового матеріалу до заняття; закріплення нового матеріалу; підведення підсумків заняття; розробка домашнього завдання; оформлення заняття в текстовому редакторі; оформлення звіту з написання методичної розробки.

Одним із завдань, що виконувалися майбутніми вихователі ДНЗ під час проходження педагогічної практики було *розроблення веб-сторінок для сайтів*. На початку роботи відбувалася організація та розроблення архітектури сайту, підбір матеріалів до вибраної теми сайту та його веб-сторінок; створення єдиного користувацького інтерфейсу веб-вузла. Потім студентом створювалася головна сторінка сайту, за якою відбувалося оформлення головної сторінки сайту та її кнопок, уведення інформації, оформлення допоміжних сторінок веб-сайту та їх оформлення, створення та налагодження структури переходів, тестування та оформлення звіту з написання веб-сайту.

Запропоновано перелік сайтів для фахівців дошкільної галузі, до яких майбутні вихователі ДНЗ зверталися під час педагогічної практики, підготовки до семінарських та практичних занять з професійно-орієнтованих дисциплін (Додаток Д). У Додатку Е наведені приклади освітніх ресурсів для дітей дошкільного віку.

Метою рефлексивно-продуктивного етапу методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ було набуття студентами досвіду ІКК у професійних умовах. Головне завдання рефлексивно-продуктивного етапу полягало в перетворенні: заданих ззовні цілей стосовно розвитку ІКК у внутрішні потреби майбутніх вихователів, набутих знань стосовно ІКТ у оволодіння набором операційних умінь, оволодіння навичками опрацювання інформації, уміння працювати з педагогічними програмними засобами, уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ, уміння творчо підходити до проведення занять із застосуванням ІКТ. Цей етап був, в основному, спрямований на формування технологічно-результативного компоненту досліджуваної якості й становив період формування відповідних умінь стосовно використання ІКТ у педагогічній діяльності.

На рефлексивно-продуктивному етапі реалізовувалася, головним чином, така педагогічна умова, як організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій. Загалом мета організації самостійної роботи студентів у ВНЗ – формування самостійності як риси особистості й засвоєння знань, умінь і навичок, у цьому випадку, стосовно ІКТ.

Серед методів, що використовувалися на цьому етапі були: інтерактивні методи: кейс-метод, метод проектів; навчальне моделювання та ін. Так, метод *навчального моделювання* ми використовували, здебільшого, під час підготовки й проходження педагогічної практики в ДНЗ. Він полягає в підготовці й проведенні фрагментів занять для дітей різних вікових груп, що давало змогу студентам апробувати засвоєні знання стосовно ІКТ й набути умінь і навичок використання ІКТ у педагогічній діяльності.

Реалізація формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ здійснювалася в різних напрямках, як під час нормативних дисциплін «Нові інформаційні технології», «ТЗН», також під час фахових завдань спецкурсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» та під час самостійної роботи.

Ураховуючи те, що самостійна робота має діяльнісний характер, в її

структурі найчастіше виділяють компоненти, характерні для діяльності як такої: мотивація, постановка конкретного завдання, вибір способів виконання, безпосереднє виконання завдання, контроль. Серед критеріїв оцінки самостійної роботи групи варто назвати: розуміння завдання, повноту розкриття теми, виклад аспектів теми, виклад стратегії розв'язання проблеми, логіка викладу інформації, узгоджена робота в групі, розподіл ролей в групі, авторська оригінальність, рівень самостійності роботи групи.

Види самостійної роботи студентів, що нами застосовувались під час проведення дослідження: домашні завдання; опрацювання літературних джерел; робота в комп'ютерних класах; оцінювання професійних ситуацій; підготовка конспекту лекцій і практичних завдань.

Під час професійної підготовки майбутнього вихователя ДНЗ самоосвіта як якість формувалася завдяки направленості змісту й способів розв'язування навчальних завдань та тактик самостійного прийняття рішень, а також на активній участі студентів у колективному оцінюванні та самооцінюванні процесу й результату діяльності. Студент, який звик до самоосвіти, завдяки набутій ним цілеспрямованості, самостійно ставить для себе мету та докладає зусиль для її досягнення.

Самостійна робота студентів під час формування ІКК вміщувала у собі: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних); виконання відповідних завдань із навчальної дисципліни протягом семестру; самостійну роботу з окремих тем навчальної дисципліни; підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до модульних і комплексних контрольних робіт; участь у студентських наукових гуртках, семінарах, конференціях тощо.

Зміст самостійної роботи студентів ОКР «Магістр» з курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» визначався програмою навчальної дисципліни, розробленою за вимогами ЄКТС методичними матеріалами, практичними завданнями та рекомендаціями щодо їхнього виконання. Зазначені матеріали вміщували вказівки щодо терміну, обсягу, якості засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних та наукових видань, які

використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, приклади оформлення самостійної роботи. Результати самостійної навчальної роботи кожного студента аналізувалися й оцінювалися викладачем.

Для організації самостійної навчальної роботи студентів з курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» були підібрані якісно нові навчальні матеріали, що враховують специфіку цього виду діяльності студентів і викладачів. Одним із важливих критеріїв добору практичних завдань для самостійної роботи студентів із курсу є врахування тих тем, які виносяться на самостійне опрацювання.

Під час захисту веб-проектів враховувалися: якість доповіді, аргументованість основних позицій; об'єм і якість знань з теми; культура мовлення, манера триматися перед аудиторією; вміння чітко і впевнено відповідати на запитання; ділові та вольові якості доповідача. Отже, можна стверджувати, що організація самостійної роботи студентів з використанням веб-проектів навчає студентів самостійно знаходити необхідну інформацію, здійснювати її аналіз, систематизувати і вирішувати поставлені завдання, що позитивно впливає на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Наступна форма роботи - студентське наукове товариство (СНТ) – добровільне об'єднання студентів, захоплених будь - якою справою, під керівництвом професійного педагога чи фахівця за профілем товариства. Діяльність СНТ здійснюється у відповідності до чинного законодавства України, наказів Міністерства освіти і науки України, наказів та розпоряджень ректора університету, Статуту університету. Основною метою діяльності СНТ є всебічне сприяння науковій, винахідницькій та творчій діяльності студентів.

Як зазначено у законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наукова діяльність - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження, також з приєднанням до Болонського процесу значно зростає роль студентського самоврядування. Саме з метою мобілізацій та активізації

навчальної та науково-дослідної роботи студентів педагогічних спеціальностей був створений науковий студентський гурток.

Робота в студентському науковому гуртку побудована була як одна з форм додаткової освіти студентів (позааудиторної), що полягає в організації наукових товариств різного спрямування. Прагнучі розширити можливості для формування ІКК майбутніх педагогів, нами було організовано роботу студентського наукового гуртка, який входить до СНТ Маріупольського державного університету та розроблено навчальну програму підготовки відповідно до освітніх програм підготовки майбутнього вихователя ДНЗ за напрямком «Інформаційно-комунікаційні технології, мультимедіа та веб-конструювання», який відноситься до предметних дисциплін (цикл професійно-практичної підготовки). Проте, характерною особливістю роботи студентського наукового товариства, яке функціонує на основі студентського наукового гуртка є те, що вона не регламентується обов'язковими програмами, а це надає їй гнучкості і дозволяє краще враховувати прагнення кожного майбутнього фахівця.

Наша робота спрямована на формування ІКК студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у процесі опанування сучасними програмами, які не ввійшли у навчальні дисципліни інформаційно-комп'ютерного циклу. Програма підготовки у студентському науковому гуртку розроблена з урахуванням вимог основних державних нормативних документів і містить необхідну суму знань, вмінь і навичок, що розвивають у студентів ОКР «Бакалавр» та «Магістр» системне мислення, вміння бачити зв'язок ІКТ з педагогічною діяльністю та надають їм професійну підготовку щодо впровадження сучасних ІКТ.

Підготовка у науковому гуртку передбачала розширення і поглиблення теоретичних знань та необхідних професійних вмінь і навичок, розвиток стійких інтересів до педагогічної діяльності та задовольняють потреби здібних, обдарованих і талановитих студентів у творчій підготовці, що, насамперед, визначала удосконалення і розвиток набутих навичок і майстерності в обраному напрямку, мотивує студентів до участі у різноманітних освітніх програмах, заходах та проектах; сприяє виданню наукових праць студентів. Також студенти

залучені до гуртку допомагали відповідним структурним підрозділам університету у організації та проведенні наукових конференцій, семінарів, форумів, олімпіад, конкурсів, круглих столів та інших наукових заходів.

Навчаючись у студентському науковому гуртку «WEBSITE BUILDING DESIGN – ВІРТУОЗИ ВЕБ-ПРОГРАМУВАННЯ» за розробленою програмою, студенти педагогічних спеціальностей поглиблювали свої знання з математики, інформаційних технологій та систем, отримували та засвоювали навички роботи з комп'ютерними програмами, їх різновидами, оволодіють спеціальними вміннями застосовувати сучасну техніку на практиці. У процесі організації навчально-виховного процесу застосовувалися як традиційні технології навчання та виховання, так й елементи інноваційних технологій (проектної, створення ситуації успіху, колективної творчої діяльності та інші).

Актуальність та практична значимість роботи гуртка для студентів педагогічних спеціальностей полягала у створенні, впровадженні та розвитку комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища, як засобу ефективної взаємодії учасників освітнього процесу; сприяє формуванню ІКК та позитивній мотивації студентів до пізнавальної діяльності, відчуттю інтелектуальної спроможності, потребі в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні у професійній діяльності. Важливо відзначити, що майбутні педагоги змогли успішно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології як в освітній діяльності, так і в управлінській, методичній, роботі практичного психолога, вихователя-логопеда та ін.

Відповідно до класифікації наукових товариств нами було визначено мету і перспективи діяльності, освітню концепцію, чисельний склад, створено та затверджено програму та виокремлено прогнозований результат. Членами СНТ були студенти майбутні вихователі ДНЗ ОКР «Магістр» та «Бакалавр» денної і заочної форми навчання університету, які активно займаються пошуковою, гуртковою та науково-дослідною роботою.

Метою програми є формування ІКК майбутніх фахівців, опанування засобів ІКТ, всебічне сприяння науковій, винахідницькій та творчій діяльності майбутніх

фахівців, створення сприятливих умов для розвитку і реалізації творчих здібностей студентів університету, залучення їх до активної науково-дослідної, пошукової діяльності у процесі навчання в університеті.

Основні завдання програми гуртка формуванні майбутнього вихователя ДНЗ узгоджено з її рівнями ІКК: 1) репродуктивний рівень, який полягає у засвоєнні початкових технічних і технологічних знань (пакет Microsoft Office, графічні та векторні редактори); ознайомленні зі світом технічних засобів та їх принципами роботи, основам програмування; 2) продуктивний, який забезпечує у формуванні ІКТ умінь і навичок, засвоєнні основного навчального змісту, програмування, виготовленні індивідуальних навчально-дослідницьких проєктів; практичних прийомів Web-пошуку та Web-дизайну, які дозволяють значно розширити сферу застосування персонального комп'ютера, вміння застосовування здобутих знань у педагогічній практиці; 3) творчий, який передбачає у набутті досвіду власної винахідницької, дослідницької та експериментальної діяльності, розвиток конструкторських здібностей, творчої ініціативи, самореалізації та сприяє вихованню інформаційної культури та розвитку якостей емоційно-вольової сфери майбутнього педагога: працелюбства, наполегливості, відповідальності.

Поряд з груповими, колективними формами роботи проводилася індивідуальна робота зі студентами, в тому числі при підготовці до університетського конкурсу наукових реферативних досліджень та інших масових заходів. Створювалися умови для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до творчих здібностей, обдарованості студентів.

Особливої позитивної оцінки заслуговує зміст розділів програми, який достатньо повно забезпечує формування ІКК студентів педагогічних спеціальностей. Програма складається з розділів, які містять основні види інформаційно-комунікаційної діяльності (Додаток Ж).

Так, підсумковою роботою СНТ за рік була організація та проведення студентського круглого столу «Інформатизація та комп'ютеризація суспільства». Матеріали опубліковано окремим збірником тез студентських доповідей. Форма

проведення – нарада у вільній формі з проблемних питань, яка активізує пізнавальну діяльність студентів. Робота у круглому столу створювала умови для студентів педагогічних спеціальностей практичного застосування одержаних ними знань з циклу інформаційно-комп'ютерних дисциплін. Методика проведення круглого столу неможлива без урахування його специфічних функцій: висловлення особистої точки зору з проблемних питань; поліфонічність, обговорення супроводжується діловим шумом, що збігається з емоційною атмосферою зацікавленості; впровадження ІКТ у практику.

На нашу думку, ініціювання проведення круглого столу зумовлює формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх педагогів завдяки: застосуванню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (підготовка матеріалів, статистичних даних); технології Веб-2.0 та прогнозування Веб-3.0 (застосування дистанційних технологій дає змогу проведення віртуального круглого столу, інтерактивний зв'язок за допомогою динамічних сайтів, інтерфейси з фізичним світом – автоматичний збір мультимедійної інформації та ін.); удосконаленню навичок роботи з сучасними технічними засобами (мультимедійний проектор та дошка, аудіо-, відеотехнікою, гіперсерверами, нетбуками, планшетами, ультрабуками, багатоядерними офісними ПК).

Так, застосовуючи мобільні технології під час проведення круглого столу, він стає інтерактивним, інформативним, наочним, автономним, а також має миттєвість доступу та забезпечення зворотного зв'язку. Ці властивості визначають доцільність і ефективність інтеграції мобільних технологій та програм для: розвитку комунікативної, соціокультурної та інформаційно-комунікаційної компетентності студентів; організації самостійної та аудиторної роботи, індивідуальної та групової роботи; візуалізації матеріалів; проведення та обговорення завдань у традиційному та новому форматі, у тому числі проектного типу.

Сучасний освітній процес навчання майбутнього вихователя ДНЗ відрізняється яскраво вираженою професійною спрямованістю, необхідністю

оперувати великими і різноманітними інформаційними масивами в різних областях людського знання, орієнтацією на технічну оснащеність навколишнього світу. Інформаційно-комунікаційна підготовка майбутніх вихователів покликана сформуванню базові вміння для життя в інформаційному суспільстві.

З цією метою було розроблено й успішно впроваджено веб-ресурс «СІКТ в дошкільній освіті» (Додатки М та Н), який дозволяє регламентувати процес інформатизації освіти та студенти можуть обмінятися думками, методичними розробками у блозі, викласти свої наробки, підписатися до користувачів, серед яких є вихователі-методисти, завідувачі ДНЗ, логопеди та інші, і спрямований на підвищення інформаційної культури всіх учасників освітнього процесу.

Даний проект забезпечує доступ усіх учасників освітнього процесу до якісних інформаційних ресурсів, створює умови для формування ІКК всього студентського співтовариства. Разом з тим при організації роботи веб-ресурсу необхідно врахувати його специфічні принципи, зокрема: добровільність у виборі студентів тих чи інших форм і конкретного змісту позааудиторної роботи з врахуванням їх особистих інтересів; масовість роботи; опора на самостійність, індивідуальність та ініціативу студентів у створенні різних форумів та чатів; інформаційно-комунікаційна спрямованість і творчий характер різних навчально-дослідницьких проектів.

Застосування веб-ресурсу студентами педагогічних спеціальностей прагнуло оволодівати різними вміннями, які формуються під час: наявності загальних уявлень у сфері ІКТ, мультимедіа та електронних освітніх ресурсів; володіння інтерфейсом операційної системи та навичками користувача сучасних ІКТ в контексті роботи (підготовки складних текстових документів і прийомів його форматування, що містять графічні елементи, з типовими прийомами роботи вбудованих інструментів векторної графіки; з форматування таблиць; вставкою форм, формування опитувань; прийоми підготовки педагогічно доцільних презентацій; прийомами побудови графіків і діаграм; способами сканування і оптичного розпізнавання тексту; найпростішими прийомами використання audio-video форматів в документах і презентаціях; прийомами роботи в режимі

рецензування документа; прийомами роботи з електронними таблицями (розрахунки, побудова графіків, діаграм); застосування навичок роботи з базовими Інтернет-сервісами і технологіями (прийоми навігації і пошуку інформації, її отримання та збереження з метою подальшого використання в навчальному процесі); прийомами пошуку, підбору та анотування Інтернет-ресурсів предметного змісту; практика та етика спілкування в Інтернеті, на Web-форумах і чатах, з електронною поштою і телеконференціями; опанування основами технології побудови web-сайтів (подання про призначення, структури, інструменти навігації та дизайну сайту; уявлення про структуру web-сторінки; найпростіші прийоми сайтобудування, що забезпечують можливість подання освітньої інформації у формі веб-ресурсу - файлової системи).

Вважаємо, що публікація студентських науково-дослідних робіт є величезним стимулом для самоосвіти, для ефективної та якісної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти. Перед студентами ставляться практично значущі завдання, розробка дизайну розділів, наповнення сторінок сайту та ін.

Сучасні тенденції розвитку Інтернету вимагають перегляду того, як майбутні фахівці вчаться та отримують знання в нових соціально-економічних умовах, коли комп'ютерні мережі стають основним універсальним засобом соціальної комунікації. Під час підготовки студентів викладачі мають завдання формувати конкурентоспроможного та успішного в електронному інформаційному середовищі майбутнього фахівця. Технології Веб 2.0., до яких відносяться блог-технології, веб-ресурси часто являють собою якусь платформу, яка підтримує певну архітектуру взаємодії, що будується на принципах демократії. Якщо в Веб 1.0. визначальним були технології (Веб 1.0. - це час сайтів), то в Веб 2.0. визначальним фактором є людина, її соціальні комунікації і особисті переваги. На відміну від Інтернету першого покоління, який представляв собою середовище для отримання інформації, Веб 2.0. являє собою платформу для соціальної взаємодії. Саме завдяки впровадженню інновацій в галузі програмного забезпечення стало можливим перенести акцент з комп'ютерних та медійних технологій на спілкування та співробітництво.

Провідною ідеєю наукового пошуку було те, що дослідно-експериментальна робота завершилася вирішенням суперечності між зростанням професійних інтересів і потреб майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння інформаційно-комунікаційною компетентністю та недосконалістю науково-методичного забезпечення цього процесу.

Подолання цієї суперечності забезпечувалось реалізацією психолого-педагогічних умов розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, сукупністю відповідних методів, форм, засобів навчання під час вивчення дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу (Internet-технології, аудіовізуальні засоби наочності, мультимедійні системи) студентами спеціальності «Дошкільна освіта».

Після етапів роботи нами розроблена та запропонована дисципліна «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті». Вагомим задля реалізації методики було впровадження у освітній процес експериментальної групи навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» зі застосуванням розроблених тренувально-тестових завдань та був зорієнтований на розвиток мотиваційного, когнітивного та операційного компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності через застосування електронного навчально-методичного комплексу даної дисципліни та інтерактивних методів навчання. Продовженням цієї роботи стала самоосвітня діяльність студентів за індивідуальними завданнями дослідницько-пошукового характеру. У контрольній групі проведено навчання згідно з робочим навчальним планом.

Мета навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»: ознайомити студентів з теоретичною базою знань у сфері сучасних інформаційних технологій, підготувати до практичного застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (СІКТ) в дошкільній освіті та при розв'язання практичних задач у навчанні, майбутній професійній діяльності, розвиток мотивації студентів до професійного самовдосконалення в аспекті основних завдань курсу.

Студенти спеціальності «Дошкільна освіта» отримали певні знання, уміння та навички з сучасних ІКТ, Інтернет-ресурсів, веб-програмування та комп'ютерних мереж; ознайомлені з прийомами застосування інтерактивного спілкування під час аудиторних занять за допомогою смартфонів та ноутбуків. Майбутні вихователі вдало впроваджували у свою педагогічну діяльність спеціальні додатки iWork для iPad: Pages, Keynote и Numbers, Movie и GarageBand, які дозволяють створювати професійні документи, таблиці презентації, записували аудіо та відео для створення інтерактивного навчально-методичного контенту.

Використання на практичних заняттях сучасних середовищ розробки програмних продуктів суттєво підвищувала мотивацію студентів до вивчення інформаційної дисципліни. Так, завдяки міждисциплінарним зв'язкам, майбутні вихователі ДНЗ мали можливість практично перевірити власно створені засоби навчання дітей 5-6 років під час педагогічної практики. Саме це дало можливість сформуванню чіткого уявлення про сучасний інформаційний процес необхідний для забезпечення інтерактивного навчання. Як правило, за таким навчанням мають бути сформовані вміння та навички використання комп'ютера, інтерактивної дошки, мультимедійного проектора та пристроїв зв'язку (Веб-камера, система передачі даних, адаптер тощо). Чітка мотивація необхідності навчання програмування дає змогу реалізувати принцип свідомості та активності студентів.

Майбутньому вихователю ДНЗ не достатньо мати навички, щодо використання традиційних технологій, а необхідно знати та вивчати освітній сегмент мережі Інтернет, мати навички впровадження ІКТ у навчальний процес, вміти навчати комп'ютерною грамотою дітей дошкільного віку за допомогою різних засобів телекомунікації тощо.

Знання з даної дисципліни забезпечують засвоєння базової навчальної дисципліни, блоків інших навчальних дисциплін природничо-наукової, професійної та практичної підготовки студентами першого курсу. Програму навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в

дошкільній освіті» розроблено відповідно до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Галузевий стандарт вищої освіти, що містить перелік професійних компетенцій, описує вимоги до компетентності майбутнього вихователя ДНЗ, де кваліфікації, посади вихователя розкриваються у освітньо-кваліфікаційних рівнях «Бакалавр», «Магістр».

Завдання дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» розроблені відповідно стандартну. Згідно з шостим кваліфікаційним рівнем Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [121] з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців студенти повинні мати здатність розв'язувати спеціалізовані інформаційні задачі, що передбачає застосування комп'ютерної техніки та інформаційних технологій. Компетентності, яких набувають студенти в результаті вивчення навчальної дисципліни, подано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Компетентності, яких набувають студенти у результаті вивчення навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

Компетентності	Перелік здатності майбутнього фахівця
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати професійні завдання та педагогічні проблеми у професійній діяльності вихователя ДНЗ, що характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним з використанням сучасних інформаційних технологій. - Здатність адаптуватися до змінних умов професійної педагогічної діяльності, до прийняття рішень і відповідальності у мінливих умовах педагогічної праці. - Здатність ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології в педагогічній діяльності. - Здатність працювати з інформацією для вирішення практичних завдань у сфері професійної педагогічної діяльності. - Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навичками публічного мовлення і аргументації.

	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність до самоаналізу та коригування діяльності педагога як складової колективної діяльності, самоменеджменту, саморозвитку.
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність застосовувати знання педагогіки та методик дошкільного навчання у педагогічній діяльності на творчому рівні (застосовуючи ІКТ), виявляючи наполегливість у досягненні мети, відповідальність за розвиток дитячого колективу. - Здатність організовувати виховний процес у ДНЗ з урахуванням індивідуальних та особливих потреб дітей дошкільного віку, забезпечувати якість дошкільної освіти. - Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення, володіти інформаційними технологіями у сфері педагогічної освіти. - Здатність діяти у відповідності до вимог професійного обов'язку, демонструвати професійну поведінку, що відповідає принципам та нормам педагогічної деонтології. - Здатність забезпечувати ефективне керівництво пізнавальною діяльністю дітей дошкільного віку, маючи навички впровадження сучасних ІКТ у освітній процес. - Здатність визначати ступінь оволодіння дітьми дошкільного віку програмовим матеріалом. - Здатність упроваджувати ефективні ресурси ІКТ для забезпечення якості освіти відповідно до державних стандартів, задоволення потреб здобувачів освіти, батьків.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання, які визначені ОПП як кінцеві, підсумкові та інтегративні результати навчання з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті».

Програму навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» розроблено відповідно до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу в умовах Маріупольського державного університету, Бердянського державного педагогічного університету та ін.

Основними формами організації навчального процесу в умовах запровадження кредитно-трансферної системи в навчальний процес вищого навчального закладу залишаються лекційні, практичні, лабораторні та індивідуальні заняття, різні види практик. Значна увага приділялася індивідуальній та самостійній роботі студента.

Навчальна дисципліна складається з кількох модулів (залікових кредитів), кількість яких визначалася змістом та формами організації навчального процесу. Модуль розглядався як логічно завершена частина навчального матеріалу, яка обов'язково завершувалася підсумковим оцінюванням (тестування, модульна контрольна робота, залік або екзамен відповідно навчальним планам). Модуль, у свою чергу, складався зі змістовних модулів (одна або декілька тем). Основою для формування модулів є навчальна програма курсу. Кількість модулів дисципліни залежала від особливостей даного курсу та нами визначено контроль за результатами навчання. Модульне навчання тісно пов'язане з рейтинговою системою оцінювання й контролю, тому кожний вид навчальної діяльності студента в межах змістовного модуля оцінювався (визначався рейтинг).

Навчальним планом Маріупольського державного університету, Бердянського державного педагогічного університету, ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету», Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди для напряму підготовки «Педагогічна освіта» зі спеціальності «Дошкільна освіта» на навчальну дисципліну «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» відводилося 1 кредит відповідних ECTS, тобто 30 годин, з яких 6 годин припадає на лекції, 6 годин – на практичні заняття та 18 години – на самостійну роботу. Навчальний курс поділявся на три змістовних модуля, кожен з яких складався з групи тем (дивись додаток Ж).

У процесі структурування змісту навчального матеріалу з курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» враховані вимоги до модульного навчання, в основу якого закладено такі принципи: цільове призначення теоретичного матеріалу; поєднання комплексних, інтегруючих та дидактичних цілей; повнота змісту навчального матеріалу; певна самостійність кожного модуля; реалізація зворотного зв'язку; оптимальне застосування теоретичного та методичного матеріалу.

У процесі експериментальної роботи реалізовували засвоєння майбутніми вихователями ДНЗ змістових модулів. Так, змістовий модуль I. Сучасні

інформаційно-комунікаційні технології (СІКТ) в дошкільній освіті та інформаційні можливості Microsoft Office System. У додатку Д представлено зміст програми.

Процес підготовки майбутніх вихователів ДНЗ здійснювався під час аудиторних занять (лекція, практичні заняття) та на позааудиторних (самостійна робота та індивідуальні навчально-дослідні завдання). Лекція проводилася в кабінеті, оснащеному мультимедійною дошкою, проектором, або в комп'ютерному класі з ПК, які використовувалися при потребі ілюстрації інформації. Мультимедійна лекція – це систематичне, послідовне та логічне поєднання проблемних ситуацій з певних розділів курсу з використанням відео або/та комп'ютерної техніки для демонстрування статичних або динамічних зображень. Завдання такої лекції – сформувати в студентів системне уявлення про дисципліну, яка вивчається; вказати основні, найбільш істотні моменти теми, що вивчається; спонукати студентів до подальшого самостійного вивчення наукового матеріалу. Лекція з використанням мультимедіа спиралася на заздалегідь розробленому плані подання теоретичного матеріалу, з урахуванням логіки переходу від одного питання до іншого та подається у вигляді презентації або відеофільму.

Метою виконання практичних занять із навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» є практичне закріплення теоретичних знань, надбання практичних навичок із застосування сучасних ІКТ та формування інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх вихователів ДНЗ. Для цього розроблені практичні заняття, а саме: 1) пошук інформації в Internet. Робота в соціальних сервісах, вебінарах та телеконференціях; 2) створення електронних посібників за допомогою програми MS FrontPage (приклад створення односторінкового сайту); 3) створення електронних навчальних видань за допомогою мови гіпертекстової розмітки HTML.

Структура заняття мала єдину конструкцію: на початку кожного наведено було мету та теоретичні основи з відповідного розділу, необхідні для кращого

розуміння теоретичного матеріалу, перелік обладнання та програмного забезпечення, необхідних для її виконання, контрольні питання та завдання для практичного виконання. Питання та завдання для практичного заняття розбито на два рівні складності. Для кожного заняття були розроблені завдання різного рівня складності. Кожен рівень мав свою шкалу оцінювання. За результатами захисту практичного завдання згідно з вимогами кредитно трансферної системи виставлялися бали відповідно до шкали оцінювання.

Головне завдання комп'ютерно-орієнтованого практичного заняття – робота з комп'ютерними програмами та виконання творчого методичного завдання з обраної тематики. Ця навчальна форма містила перевірку знань студентів, необхідних для виконання роботи; дотримання вимог до електронних навчальних комплексів, посібників для дітей дошкільного віку; збирання й опрацювання матеріалів у соціальних сервісах, вебінарах та телеконференціях для побудови власного веб-сервісу; підготовку й оформлення звіту про хід практичної роботи; інтерпретацію отриманих результатів і висновків.

У ході розробки практичного заняття дотримувалися таких положень: складність завдань збільшується поступово, оскільки ступінь формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів спеціальності «Дошкільна освіта» під час виконання завдань змінюється; самостійність та активність студентів досягалася шляхом використання ІКТ під час пошуку необхідного теоретичного матеріалу; формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ забезпечується наявністю в завданнях мотивації до творчого виконання та пошуку, опанування додаткових даних; наявність вправ, які відкривають простір для поглиблення й розширення знань, умінь та навичок, професійних здібностей і творчого мислення (компетентнісно-орієнтовані завдання).

Методичне забезпечення містить завдання двох рівнів: репродуктивного та пошуково-дослідницького (творчого). Щоб виконати завдання будь якого рівня, необхідно зробити завдання попереднього рівня, адже перехід від попереднього рівня до наступного відбувається шляхом зростання складності матеріалу.

Завдання репродуктивного рівня містили тренувальні вправи, для виконання яких достатньо лекційного матеріалу. Студентам пропонувалося скласти нескладний обсяг вправ на основі теоретичного матеріалу, реалізуючи його за допомогою простих комп'ютерних програм, провести оформлення інформаційного матеріалу, перевірити одержані результати щодо вимог.

Такого роду завдання не достатньо ефективні для формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів спеціальності «Дошкільна освіта», але вони дозволяли швидко формувати практичні навички та вміння, виявляти типові помилки роботи в програмах або при складанні завдання й працювати над їх виправленням. Завдання цього типу розв'язувалися за певним алгоритмом або зразком, наприклад: *впорядкувати та відвідати сайти зі запропонованого списку, визначити призначення сайтів. Знайти правила складання пошукових запитів в Інтернеті для різних пошукових машин. Кратко дати описання синтаксису запитів, оформлюючи в текстовому документі Microsoft Word.* Такі завдання необхідно було виконувати усім студентам (із різним рівнем сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності).

Пошуково-дослідницькі навчальні завдання передбачали розв'язування вправ із використанням заданого алгоритму, який необхідно певною мірою модифікувати. Такий вид завдань відповідали оптимальному та високому рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ. Складність завдань від модуля до модуля поступово зростала, відібрані нестандартні вправи. Наприклад: *створити фрагмент електронного підручника або методичних вказівок для занять з дітьми 5-6 років з математики.* Виконуючи їх, студенти привчалися до самостійної роботи й пошуку додаткового матеріалу, зокрема в мережі Інтернет на спеціалізованих сайтах. Така діяльність спрямовувала їх на пошук власного способу виконання навчального завдання.

На практичних заняттях із теми «Базові елементи мови HTML» були створені умови для того, щоб студенти з низьким рівнем сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності прагнули розв'язувати завдання пошуково-дослідницького виду (див. додаток 3).

Під час викладання дисципліни та проведення дослідження були враховані особливості роботи з комп'ютерними програмою, а саме: скорочення часу вироблення технічних навичок студентів; збільшення кількості тренувальних вправ; досягнення оптимального темпу роботи студента; забезпечення навчальним матеріалом за допомогою мережевих технологій. Бажано відмітити, що такий вид діяльності має недоліки: обмеження контролю знань лише тестами або програмованим опитуванням; відсутність емоційного діалогу; відсутність культури спілкування; збільшення кількості помилок за рахунок помилок роботи з програмою тощо.

Методологія процесу навчання й оцінювання студентів за кредитно-трансферною системою організації навчального процесу полягає в його переорієнтації з лекційно-інформативного на індивідуально-диференційований, особистісно діяльнісний підходи до організації самоосвіти студента, у яких вагоме місце посідає самостійна робота студента [95]. Збільшення тривалості та важливості етапів самоосвіти в загальній системі неперервної освіти (у відповідності до положень Болонського процесу) призводить до того, що частка часу, відведеного на самостійну роботу, становить від 1/3 до 2/3 навчального часу. Розширення самостійності студента також досягається через демократизм і відкритість навчального процесу, надання студентам можливості планувати свою навчальну діяльність відповідно до потреб сучасності. Саме тому актуальним постає завдання щодо формування навичок самостійної пізнавальної й практичної діяльності студентів, оволодіння ними загально навчальними, предметними вміннями, розвитку їхнього пізнавального й креативного потенціалу.

Студенти мали не лише засвоїти відповідну навчальну програму, а й набули навички самостійної роботи. Викладач не може і не має бути єдиним джерелом знань. Ми намагалися навчити студента самостійно знаходити й опрацьовувати потрібні відомості в бібліотеках, на форумах, спеціалізованих Інтернет-виданнях. Майбутні вихователі ДНЗ мають можливість планувати й проводити самостійну роботу з вдосконалення власного досвіду, її частка підвищується від першого до

старших курсів. Здібності і можливості студентів до самостійної роботи різні, загальні вимоги до організації такої роботи однакові для всіх: регулярність і систематичність, виділення головного в будь-якому матеріалі, розуміння його, а не заучування; завзятість і сталість вольових зусиль.

Студенти вже на початку семестру знають, що вони мають опанувати, що від них вимагається, якими будуть критерії оцінювання їхніх знань, скільки балів і за що вони можуть отримати під час поточних та підсумкових контрольних заходів. Для цього на спеціалізованих навчальних сайтах розміщено відповідні навчально-методичні матеріали для кожного з видів роботи.

Методи навчання відрізняються один від одного критерієм, який взято в основу кожного з них. За способом подання навчального матеріалу виділяють вербальні, наочні та практичні методи навчання. У процесі навчання програмування використовуються вербальні (лекції) та практичні (виконання лабораторних робіт, практикумів, проектів) методи, що дало змогу студентам не лише отримувати нові знання та набувати практичних навичок, але й формувати ключові компетентності, у тому числі – й інформаційно-комунікаційну. Викладач виступав в ролі інструктора, приділяв увагу на складні завдання роботи, скеровуючи та певною мірою контролюючи хід виконання заняття. Діяльність студентів мав функцію переважно практичну, в якій суттєву роль відігравав самостійний розумовий процес, котрий уможливило пошук необхідних даних та алгоритмів розв'язування задач.

Звернемо увагу на те, що будь-яка вправа, котра пропонувалася студентам в межах компетентнісного підходу, може бути розглянута і як діагностувальна і, як формувальна. Тобто коли пропонувалося розв'язати ту чи іншу задачу, викладач намагався виявити в студента певні «прогалини в знаннях» та сформовані навички, а також оцінював рівень їхнього розвитку.

На практичному занятті з теми «Відображення даних на сторінках веб-сайтів» студентам пропонується для виконання наступне завдання, що має вигляд практичного завдання:

Вставити плаваючі зображення відповідно до варіанту а) зробити sitemap - карту сайту; б) вставити кнопкову форму тощо.

В умові завдань навмисно відсутній опис створення карти та кнопкової форми. Студенти, використовуючи пошукові системи, повинні знайти параметричний опис карти відповідно до варіанту на сайті, який заслуговує довіри, наприклад на сторінці <https://uk.wikipedia.org> знаходимо такі теоретичні данні:

Що таке карта сайту (Sitemap) - це сторінка на ресурсі (сайті / блозі), яка подібно вмісту в книзі, містить всі посилання (Мандрівниця рубрики, категорії, записи, etc ...) вашого сайту. Карта сайта буває двох різних типів. Визначення html карті сайту, яка робиться для зручності навігації по сайту за допомогою плагіна Dagon Design Sitemap Generator.

У результаті знаходження інформації студенти мають порівняти та вибрати за допомогою якого засобу можна створити карту веб-ресурсу.

Проектуючи та використовуючи систему навчальних завдань, нами реалізовано диференційований підхід, оскільки система завдань містить три рівні складності, що дає змогу не тільки кількісно оцінити навчальний результат, а й студенту самотійно обрати індивідуальну траєкторію навчання.

Найпоширенішою формою навчання інформаційно-комп'ютерних дисциплін зокрема, незважаючи на критику, зберігається лекційно-практична форма. Загальні форми організації навчання (в основу яких покладено характеристики особливостей взаємодії як між викладачем та студентами, так і між самими студентами) поділяють на фронтальні, колективні, групові, парні, індивідуальні та зі змінним складом студентів.

Фронтальне навчання під час викладання дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» нами застосовувалися при роботі всіх студентів над одним і тим самим змістом та передбачав роботу викладача з усією групою в єдиному темпі, із спільним для всіх завданням. Колективна форма навчання передбачала наявність у студентській групі лідера й особливості взаємодії в групі. При групових

формах навчання студентський колектив розбивався на окремі групи, які створювалися за різними критеріями відбору (як правило, у групі повинні бути учасники з різним рівнем підготовки). Парна форма роботи передбачала розвиток студентів на пари для подальшої спільної роботи на певний період часу. Сьогодні тривають активні пошуки нових педагогічних технологій для підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів, зорієнтованих на формування особистості, розвиток творчості й самостійності.

Студентами ОКР «Магістр» спеціальності «Дошкільна освіта» Маріупольського державного університету та Бердянського державного педагогічного університету, під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», виконувалися індивідуальні навчально-дослідні проекти, використовуючи програми Microsoft Office та програми фірми Adobe. Готувалися матеріали магістерських робіт для видання, оформлювали роздаткові матеріали для захисту наукових робіт.

Основними завданнями підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти під час застосування методу проектів із засобами інформаційно-комунікаційних технологій було: вивчення позитивних і негативних аспектів застосування ІКТ при навчанні дітей дошкільного віку; формування уявлення про: роль і місце інформатизації освіти в інформаційному суспільстві, види технологій обробки, подання, зберігання і передачі інформації; формування знань про вимоги, що пред'являються до засобів інформаційно-комунікаційних технологій, основних принципах оцінки їх якості, навчання майбутніх вихователів ДНЗ стратегії практичного застосування засобів інформатизації у сфері освіти; формування мови інформатизації освіти (з паралельною фіксацією і систематизацією термінології); ознайомлення із загальними методами інформатизації, адекватними потребам навчального процесу, контролю та вимірювання результатів навчання дітей дошкільного віку, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів.

Починали роботу студенти з вибору шаблону, кольору, складання переліку елементів, які розміщують на своєму сайті, а потім вже заповнюють і оновлюють

сторінки. На сторінках розміщені: текст, графічні зображення, анімаційні зображення, аудіо та відео, таблиці, схеми і веб-компоненти. Важлива інформація за рекомендацією педагога розташовувалася у верхньому лівому кутку. Найбільш вдалі сторінки містять тільки текст і зображення.

Проект «Методичний посібник для дітей дошкільного віку чи web-сайт» мав наступні складові частини: зміст, структура і навігаційні функції, методичний матеріал для батьків, сторінка з вправами, розминка для дітей.

Зміст – це вся інформація, представлена на сайті. Інформаційне наповнення сайту мала привертати увагу дитини і відповідати темі сайту. Крім того, форма повинна була відповідати аудиторії, а саме 5-6 річній дитині. Веб-матеріали необхідно було зробити ясними, короткими і дієвими в середовищі Інтернет.

Структура і навігаційні функції характеризували організацію інформації на сайті і можливості переміщення між його розділами. Чітка структура і навігація – це ознаки ефективності та організованості сайту. Вони дозволили, визначити, де знаходяться необхідні відомості і чого можна ще очікувати. Правильно виконані навігаційні функції давали можливість швидко дістатися до потрібного місця і легко охопити зміст сайту.

Методичний матеріал для батьків – це сторінка помічник. На ній розташовуються педагогічні та психологічні статті з наукових журналів, що стосуються навчання математики; розглядаються приклади використання різних методик, а також розміщені відповіді на основні і найбільш поширені питання.

Сторінка з вправами і «Розминка для дітей» - характеризується інтерактивними можливостями, які сайт надає користувачеві. Інтерактивність даної сторінки не вичерпується гіперпосиланнями і спливаючими меню, це можливість двостороннього обміну інформацією. Завдяки інтерактивним елементам дитина - користувач має постійно відчувати відміну сайту від журналу або телевізора.

Педагогічний аспект характеризував ефективність застосування Web-сайту в освітньому процесі. Для того, щоб відповідати вимогам педагогічної ефективності сайт демонстрував повноту змісту теми і вирішення певних

педагогічних завдань, а так же враховував індивідуальні особливості дітей дошкільного віку.

Опираючись на концепцію формування інформаційного суспільства в Україні зазначимо, що основні напрями процесу інформатизації пов'язані зі створенням розвинутого інформаційного середовища суспільства, одним із основних компонентом, якого є інформаційне освітнє середовище, котре складається з спеціально організованого комплексу складників, що забезпечують системну інтеграцію ІКТ у навчальний процес з метою підвищення її ефективності.

Під час занять зі студентами спеціальності «Дошкільна освіта» у Маріупольському державному університеті, Бердянському державному педагогічному університеті, ДВНЗ «Донбаському державному педагогічному університеті», Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди обов'язково контролювалася не тільки успішність виконання практичних завдань, а й формування навичок інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

Упровадження інтерактивних технологій забезпечувало прискорений і одночасно якісний навчально-пізнавальний процес, оскільки, засвоюючи матеріал, виконуючи практичні завдання, студенти ставали не пасивними слухачами, а активними учасниками процесу підготовки до професійної діяльності (Додаток П).

Матеріал в ЕНМК викладався «переривчато», тобто студенти мали можливість знайти потрібну лекцію, а не переглядати весь курс навчання. Кожний розділ електронного підручника завершався гіперпосиланням на сторінку з контрольними питаннями. Інформаційне наповнення у ЕНМК представлено за допомогою схем, таблиць, малюнків, виділяються визначення за різним ступенем вагомості.

Розроблене програмне забезпечення навчального призначення – електронний навчально-методичний комплекс успішно використовується під час викладання дисципліни як засіб формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а

саме:

1) за допомогою лекційного матеріалу на електронній сторінці формуються у студентів теоретичні знання про нові інформаційні технології, принципи функціонування інформаційних систем на прикладі Microsoft Office System, комп'ютерну мережу Internet та ін.;

2) на основі матеріалу для практичних та самостійних робіт формуються навички роботи з текстовим та табличним процесорами; глобальною комп'ютерною мережею Internet; вміння використання логічних та позиційних операторів, стратегії та алгоритму інформаційного пошуку;

3) завдяки виконанню індивідуально-творчих проектів студентами спеціальності «Дошкільна освіта» формується комп'ютерна грамотність, виховується бажання займатися науково-дослідною роботою, інтерес до майбутній професійній діяльності та ін.;

4) за допомогою електронної сторінці тестів та контрольних запитань студенти в змозі оцінити якість підготовки та самопідготовки.

Особливого значення застосування ЕНМК «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» набуває саме для студентів педагогічних спеціальностей, адже одним із головних завдань даної дисципліни ми ставили формування ІКК у навчальному процесі та сам комплекс ми намагалися зробити цікавим викладачам та студентам педагогічних університетів.

Підготовка майбутніх кваліфікованих педагогів – вихователів ДНЗ до активної діяльності в інформаційному суспільстві складає проблему пошуку нових шляхів у формуванні ІКК. Одним з напрямків ми вважаємо, використання інтерактивних технологій під час вивчення нормативної навчальної дисципліни «Нові інформаційні технології» та навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» студентами спеціальності «Дошкільна освіта».

Інтерактивний (англ. «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти) означає здатний до взаємодії, діалогу. Підвищений інтерес до трактування дефініції «інтерактивні технології» різними науковцями дозволив розглянути її як навчання

з використанням інтерактивних методів та засобів навчання. Наприклад, О. Пометун та Л. Пироженко вважають, що інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання і протиставляють їх активним технологіям завдяки принципу багатосторонньої комунікації [115, с. 18].

Враховуючи компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи та ситуативність навчальної діяльності як основні критерії формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ, вважаємо, що доцільно використовувати в процесі навчання студентів, а саме майбутніх вихователів ДНЗ з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій інтерактивні методи навчання, які можуть бути колективні, індивідуальні чи парні, що у свою чергу поділялися на ігрові та неігрові.

Нами було застосовано інтерактивні методи спрямовані на підвищення ефективності формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. До основних характеристик інтерактивних методів навчання з застосуванням комп'ютерів ми віднесли активність, колективність та ситуативний характер навчальної діяльності; розвиток у студентів рефлексивних умінь, уваги, фантазії, спостережливості, нестандартного мислення; виховання логічності, критичності і креативності мислення, а також працездатності, допитливості, пізнавальної самостійності та наполегливості в досягненні поставленої мети. А поява гіпертекстових та мультимедійних технологій дозволило зробити навчання ефективнішим та цікавішим для майбутніх вихователів ДНЗ.

Важливим етапом у формуванні ІКК є практичні заняття, які дають можливість перевірити під час виконання завдань правильність теоретичних уявлень та відпрацьовуються уміння та навички необхідні для подальшої професійної діяльності студентів. Зв'язок інформаційної і фахової складових підготовки майбутніх педагогів дотепер не визначений, тому студенти-педагоги зазвичай не розуміють, а іноді «відштовхують» дисципліни інформаційно-комп'ютерного циклу. Традиційні поточні лекції доцільно нами було проведено лише на перших кроках вивчення курсу, а саме вступну і оглядову лекції, на яких

студент мав зрозуміти мету вивчення дисципліни, зв'язок застосування інформаційних систем із майбутньою педагогічною діяльністю.

Так під час виконання індивідуального навчально-дослідного завдання з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» майбутні вихователі ДНЗ застосовують додаток Web 2.0 LearningApps.org для створення електронних наочних посібників для дітей дошкільного віку. Ці завдання давали можливість створювати майбутньому вихователю ДНЗ під час виконання вправ, цікаві та інтерактивні вправи для дітей дошкільного віку. Розробники спираються на можливість застосовувати їх додатки з підключенням до Інтернету. Нажаль, послуги LearningApps.org надаються без будь-яких гарантій. Також немає жодних гарантій на ступінь доступності, надійності, повноти та безпеки обслуговування.

Самі розробники сервісу – Центр Педагогічного коледжу інформатики освіти РН Верн у співпраці з університетом м. Майнц та Університетом міста Ціттау / Герліц - характеризують цей сервіс так [177]: LearningApps.org є додатком Web 2.0 для підтримки навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних модулів. Існуючі модулі можуть бути безпосередньо впроваджені у зміст навчання, а також їх можна змінювати або створювати в оперативному режимі. Метою є також збори інтерактивних блоків і можливість зробити їх загальнодоступними. Такі блоки (так звані програми або вправи) не включені з цієї причини ні в які програми або конкретні сценарії.

Рідна мова LearningApps.org - німецька, але на сайті реалізована багатомовна підтримка. Розібратися з функціоналом і навігацією дуже просто. Для цього достатньо натиснути кнопку *Показати роз'яснення* на головній сторінці та потім клікати в діалоговому вікні *Далі* або *Назад*. За клікам користувача вікно буде переміщатися по пунктах меню і розділам сайту, пояснюючи можливості кожного з них.

Студентами у сервісі LearningApps.org використовувалися наступні інструменти, що дозволяють готувати якісні електронні наочні посібники, аудіо / відеоматеріали, а також можливе застосування функції дистанційно спілкуватися

з колегами:

1. Notebook (Блокнот) – найпростіший текстовий редактор.
2. Pinboard («Пробкова дошка») – інструмент записи текстових заміток і завантаження файлів з імітацією прикріплення канцелярськими кнопками до пробкової дошки. Працює просто, всі матеріали перетягуються мишею і закріплюються на віртуальній дошці в будь-якому порядку.
3. Etherpad – онлайн -редактор, в якому може спільно працювати кілька інтернет-користувачів.
4. Аудіо / відеоконтент – інструмент , що дозволяє не тільки завантажувати аудіо / відеофайли, але й вбудовувати їх у додатку. Наприклад, на LearningApps можна створити додатки, в яких треба відгадати музичний інструмент за звучанням, географічний об'єкт по відеофрагменту і т.д. Можна також додати до відеоролика питання, на які діти повинні відповісти після перегляду.
5. Чат для спілкування в мережі. На сторінці у полі Пошук кожен з користувачів може задати термін або пошукове слово, щоб почати пошук в додатку. Всі існуючі інтерактивні вправи, які вже розроблені і є додатками, то натиснувши на кнопку списку, використовуємо розгорнутий список. Кожна програма буде представлена картинкою. Обрати можливо категорію для напрямку або виду навчальної дисципліни, додатків в галузі знань. Пропонується сортування всіх показаних додатків. Показ фільтру допомагав студентам обрати підходящу ступінь школи та мову. Для зручного застосування додатки розміщують у своєму аккаунті.

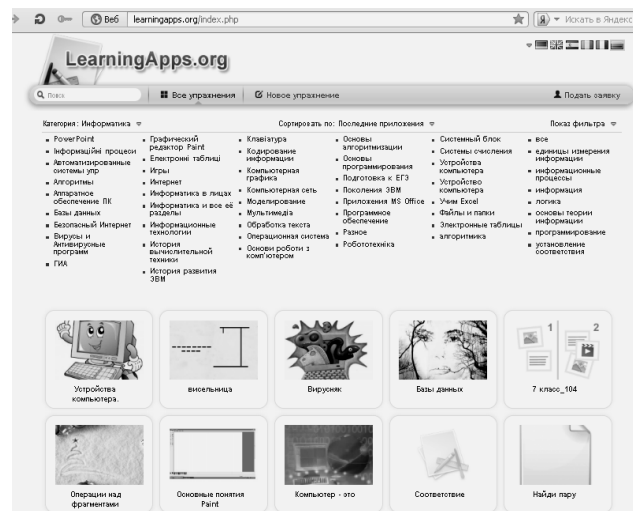
Майбутнім вихователям ДНЗ дуже часто необхідно застосовувати під час професійної діяльності різні види вправ з дітьми дошкільного віку. Сервіс LearningApps.org є безкоштовним і дозволяє зберегти створені додатки. Пропонувалося за допомогою готових шаблонів створити власні нароби та опублікувати для інших користувачів. Потрібно зареєструватися на LearningApps для того, щоб мати можливість створювати інтерактивні завдання. Далі використовуючи кнопку Подати заяву, створювали аккаунт або називають ще обліковий запис, заповнювали форму для реєстрації. Далі, студенти змінювали

свій профіль на сайті, вставивши фото та інформацію про освітню установу (якщо студент вже працює він вказує ДНЗ), натиснувши на кнопку Редагувати профіль. Перед встановленням програми створені додатки перевірялися на предмет вічливого застосування, таким чином LearningApps.org не несе ніякої відповідальності за зміст окремих вправ.

Цей ресурс дає можливість студентам під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» створювати інтерактивні вправи. Нами було запропоновано види інтерактивних вправ, які студенти самостійно створювали відповідно завданню: категорія Вибір (Вікторина, Вікторина з вибором правильної відповіді, Виділити слова, Хто хоче стати мільйонером? Слова з букв); категорія Розподіл (Гра «Парочки», Класифікація, Знайди пару, Пазл «Впізнай-ко», Сортування, Співвідношення), ін.

На офіційній сторінці сервісу LEARNINGAPPS.ORG. <http://learningapps.org/tutorial.php> розробники пояснюють основні функції сайту [177]. Можна подивитися та використати приклади, які були зроблені за шаблоном, які показані як маленька іконка (див.рис.3.1.). Кожен додаток має інші налаштування, які студенти змінювали відповідно завданню та віковим особливостям дітей дошкільного віку.

Охарактеризуємо позитивні якості роботи з сервісом LearningApps.org: безкоштовний сервіс [177]; інтерфейс (треба тільки вибрати відповідний прапорець у правому верхньому куті), при роботі з сервісом можна переключитися на різні мови, нажалі української мови не запропоновано, але створювати вправи для дітей можна і державною мовою; можливість обміну інтерактивними завданнями; завдання можна створювати і редагувати в режимі он-лайн, використовуючи різні шаблони [177]; багато шаблонів підтримують роботу з картинками, звуком та відео; моментальна перевірка правильності виконання завдання; на сайті можна вибрати категорію: «Людина і навколишнє середовище», «Мистецтво», «Біологія» та інші, а також «Все категорії»; можна отримати посилання для відправки по електронній пошті або код для вбудовування в блог або сайт, і на Вікі-сторінку.

Рис.3.1. Головна сторінка сервісу LearningApps.org

Було б не правильно, не розкрити негативні якості роботи сервісу, хоча їх і не так багато: частина шаблонів не підтримує кирилицю; необхідно підключення ДНЗ до Інтернету (якщо використовуються вправи студентами під час проходження педагогічної практики), але студенти застосовують власну техніку з підключенням до Всесвітньої комп'ютерної мережі ; в шаблонах зустрічаються окремі помилки, які неможливо виправити вручну; деякі шаблони вправ змінюються або їх вилучають з сайту.

Студенти за допомогою шаблонів сервісу створювали практичну і контрольну частини навчального модуля, що дозволяло діагностувати рівень сформованості спеціальних здібностей дітей дошкільного віку. Використовували для створення різних інтерактивних наочних вправ в іграх, проведення занять.

Рис. 3.2. Приклад інтерактивної вправи, яку виконала студентка спеціальності «Дошкільна освіта» Тихомирова Інна

Отже, можна зробити висновок, що застосування сервісу LearningApps.org для створення інтерактивних вправ під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» майбутніми вихователями ДНЗ, відкриває перед освітянами нові можливості й перспективи. З'явилася технологічна можливість створювати веб-сайти і вносити свої дописи і мультимедійні додатки до існуючих сайтів швидко, не знаючи мов програмування, не маючи спеціальних знань. Дозволяє формувати, інформаційно-комунікаційну компетентність студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та розвиває їх комп'ютерну грамотність.

Також майбутні вихователі ДНЗ створюють тести на комп'ютері за допомогою програми Spring QuizMaker 7. З iSpring QuizMaker 7 студенти налаштовували індивідуальне оформлення для кожного питання тесту в зручному редакторі, набудовували теми, змінювали розташування елементів питання, додавали анімації, щоб зробити тест цікавим. Студенти в залежності від складності теми обирали кількість питань в тестах, чи обмежені за часом та різні типи оцінюваних питань. Також Spring QuizMaker 7 має функцію розгалуження: при правильній відповіді з'являється наступне питання тесту, а при неправильній - інформаційний слайд з роз'ясненням [177]. У тестах магістри демонстрували застосування розширених можливостей програми, а саме, додавали в питання і відповіді тесту не тільки зображення, а й аудіо, відеоінформацію. Тести, створені в iSpring QuizMaker, були представлені набором файлів, призначених для перегляду в інтернет-браузерах (Chrome, Firefox, Opera і т.ін.). Ця особливість дозволяла організаторам тестування з легкістю поширити готовий тест – був розміщений в Інтернеті, відправлений користувачеві по електронній пошті і переданий на електронному носії.

Подальше вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» проводили із застосуванням інтерактивних технологій: демонстрацій із використанням мультимедійних технологій, дискусій, конференцій, вирішення проблемних ситуацій, ігрових методів навчання. Одна з видів інтерактивних технологій, яка використовується в Маріупольському

державному університеті є технологія «Пізнаємо - вчимося». Для того, щоб студенти навчилися працювати в колективі, опрацьовувати інформацію самостійно, важливо, щоб вони активно приймали участь на практичних заняттях та прагнули поглиблювати і розширювати свої знання.

Використовуючи електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (див. Додаток), в кінці кожного заняття повідомлялася тема та план наступного заняття, між студентами розподілялися теоретичні питання, які вони повинні підготувати самостійно. На занятті вони презентували підготовлений матеріал у вигляді інтерактивних презентацій, публікацій, самостійно створених веб-сторінок у вигляді інформаційного матеріалу, фрагментів електронних енциклопедій, відеофрагментів або складали опорні схеми, таблиці. Кожне заняття вміщувало три рівня засвоєння змісту навчального матеріалу орієнтованих на отримання відповідей на запитання: що?, як?, навіщо?. Завершувалися практичні заняття самооцінюванням та колективним оцінюванням продукту діяльності, який розроблявся.

Необхідною умовою для розвитку інтересу студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до змісту навчання та майбутньої професійної діяльності було застосування інтерактивних методів. Під час викладання навчального курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» ми намагалися зацікавити студентів завдяки застосуванню активних методів навчання, а саме: гри «Що? Де? Коли?», лекції-дискусії «Web-програмування чи веб-конструктори. За та проти», «Нові версії Microsoft Office System – Так чи ні?!», «Чи потрібні інформаційно-комунікативні навички та уміння для отримання роботи?», застосування дослідницьких проектів, участь студентів у Конкурсі реферативних досліджень, конференціях, круглих столах, проводиться підготовка та захист творчих проектів та ін.

На основі такої діяльності зі застосуванням цих методів позитивно впливали на засвоєння всіх чотирьох компонентів змісту освіти (знання, вміння і навички, досвід творчої діяльності, ціннісні орієнтації) студентів та надавалась

можливість проявити у навчанні розумову самостійність та ініціативність, розвивати активну пошукову діяльність, все це викликало стійкий інтерес до майбутньої професії у студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

З впровадженням нових освітніх технологій, а саме дистанційної освіти, з використанням ресурсів Інтернету та електронних навчально-методичних комплексів, роботи в режимі on-line, змінюється сама структура навчального процесу, типи комунікації між учасниками освітнього процесу, що найчастіше застосовувалася під час контролю та оцінки знань студентів у вигляді on-line-тестування. Контрольні заходи є складовою ОПП для визначення відповідності рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечення своєчасного корегування навчального процесу.

Корегування освітнього процесу ми здійснювали через моніторинг процесу формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ задля цього проводилася діагностика. Проведення on-line-тестування дозволяла: розрядити високу емоційну напругу, створювати сприятливий клімат, розробляти унікальні методичні матеріали, передавати інформацію слухачам швидше, ніж при використанні стандартних засобів, а головне проводити перевірку знань студентів та організувати електронний зворотній зв'язок «студент-викладач».

Для організації та проведення перевірки теоретичних знань і практичних навичок їх застосування, пропонуємо студентам пройти тест, використовуючи системи автоматизованої перевірки знань MyTestXPro та ADTester.

Враховуючи особливості змісту, типу питання та завдань тесту з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», нами запропоновано тестування теоретичних знань студентів за допомогою сервісу MyTestXPro (див. рис. 3.3.).

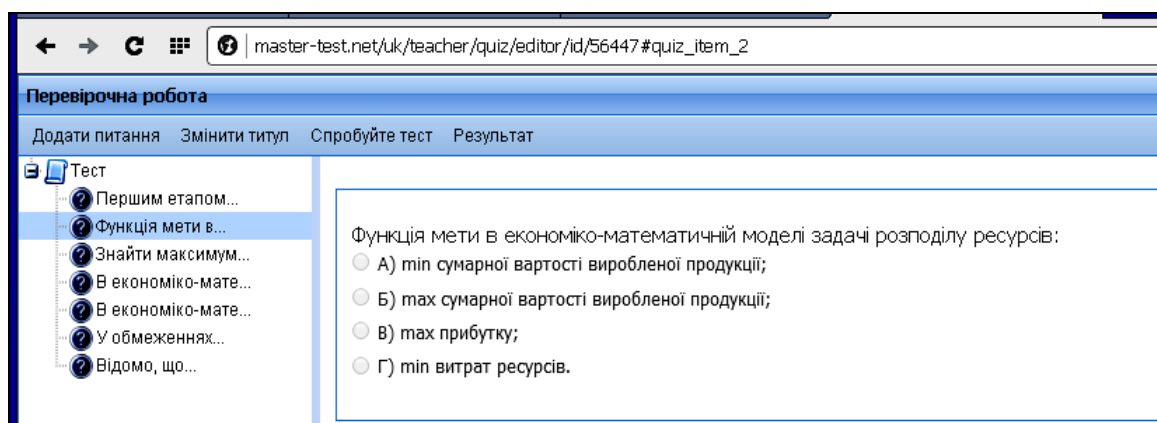
На сьогоднішній день, як складати тестові завдання, так і проходити тестування можна або з допомогою спеціалізованих програм (комерційних, безкоштовних), або ж з допомогою відповідних web-сервісів. Одним із можливих варіантів web-сервісів є ресурс <http://master-test.net/uk/>, який призначено як для

створення тестів, так і для проходження тестувань в режимі on-line.

За допомогою сервісу MyTestXPro можлива організація та проведення тестування, іспитів в будь-яких освітніх установах, метою якого є виявлення рівня знань з навчальних дисциплін [183].

З врахуванням того, що інтерфейс системи MyTestXPro інтуїтивно зрозумілий, створення тестів та їх проходження не викликало особливих труднощів у студентів. Ця програма працює з десятьма видами завдань, використовуючи будь-яку кількість різних типів питань. Кожному завданню студенти могли задати складність (кількість балів за вірну відповідь), прикріпити підказку (показ може бути за штрафні бали) та пояснення вірної відповіді (виводиться у разі помилки в навчальному режимі). Також кожен тест має оптимальний час тестування, зменшення або перевищення якого знижує якісні показники тесту. Тому, в настройках тесту, передбачено обмеження часу виконання як всього тесту, так і будь-якої відповіді на завдання.

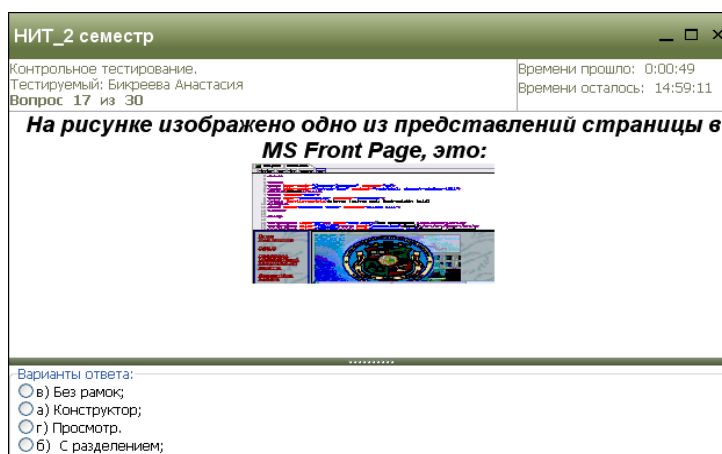

Рис. 3.3. Вікно для проходження тестувань системою MyTestXPro в режимі on-line

Для тестування з метою перевірки навичок студентів розв'язували практичні завдання, на нашу думку, більш доцільно використовувати програму ADTester (рис. 3.4).

ADTester – це пакет програм призначений для проведення тестування, за допомогою якої можлива організація проведення тестування з дисциплін різних циклів підготовки студентів, який має максимально простий інтерфейс і безліч

параметрів проведення тестування, що дозволяє налаштувати його саме під потрібний вид роботи (перевірочна чи модульна контрольна робота, іспит), дає можливість будувати матриці правильності та проводити аналіз результатів тестування, редагувати створені тести (використовувати різні шрифти, абзаци, списки, формули, схеми, таблиці, HTML документи та OLE-об'єкти), при цьому вся інформація гідно зашифрується [174].

Рис. 3.4. Вікно для проходження тестувань системою ADTester

Отже, нами розкрито процес підготовки майбутніх вихователів ДНЗ та формування інформаційно-комунікаційної компетентності під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті». Основна мета функціонування сайту, використання інтерактивних методів та ЕНМК полягає у формуванні ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Застосування такого різноманіття забезпечує формування ІКК відповідно її рівнів.

Принципова відмінність розробленої методики підготовки майбутніх вихователів від традиційного навчання студентів педагогічних спеціальностей, на нашу думку, полягає в новій ціннісно-смісловій спрямованості освітніх і виховних навчальних цілей в залежності від функцій магістрів під час виконання системи та набору практичних завдань. Від студента вимагалось на основі вільного вибору представлених інтерактивних методів для формування ІКК та способів виконання інтерактивних завдань та створення власного інформаційного продукту засвоїти загальні підходи щодо організації інформаційно-комунікаційної компетентності. Ще більш істотно те, що складена магістром

комп'ютерна гра-програма або інтерактивні вправи можуть бути перевірені під час проходження практики.

Проаналізуємо підготовку магістрів спеціальності «Дошкільна освіта» щодо визначених нами трьох критеріїв інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, технологічно-результативний) під час вивчення навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті».

Кожний етап формування інформаційно-комунікаційної компетентності супроводжувався виконанням системи завдань відповідно компонентів ІКК та мети, форми роботи напряму роботи. Для мотиваційно-ціннісного ставимо за мету Що я хочу довідатися? Навіщо я хочу навчитися це робити? Для чого потрібні мені ці знання? Як зв'язані ці знання з наявними або отриманими раніше? Для чого мені знадобляться ці вміння? Досягався низкою завдань на лекціях. Когнітивний – осмислення та усвідомлення необхідності застосування ІКТ під час професійної діяльності. Навіщо мені потрібні ці знання? – Що я маю навчитися робити? – Що я маю вивчити? Технологічно-результативний – засвоєння вмінь самостійно в комплексі застосовувати знання, уміння й навички, використовувати їх у нових умовах. Як я можу використати свої ЗУН?

У залежності від використовуваних форм роботи магістр спеціальності «Дошкільна освіта» під час вивчення навчальної дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» мав градацію функцій: від простого магістра-вихователя урізноманітнювали до магістра-експерта, магістра-розробника, магістра-методиста.

Кваліфікаційні вимоги до підготовки магістрів освіти визначалися виходячи з тих основних функцій, які буде виконувати цей фахівець. Можна вказати основні сфери діяльності магістра: організатор комп'ютерно-орієнтованого навчання з варіативної частини програм розвитку дитини «Комп'ютерна грамота», автор створюваних інформаційно-комунікаційних продуктів та консультант застосування продуктів ІКТ для управління процесом розвитку дитини дошкільного віку.

Таким чином, різноманітність підготовки коливається від програми з вузькою спеціалізацією до підготовки у різних галузях майбутнього фахівця з дошкільної освіти. Це дало можливість диференціювати функції магістра освіти в галузі навчання інформаційних технологій. Так, *магістр – експерт* завдяки тільки набутим знанням може проаналізувати сучасні ІКТ, охарактеризувати комп'ютерні ігри та технології роботи з дітьми дошкільного віку, зробити аналіз існуючих інформаційно-комунікаційних педагогічних продуктів.

У сучасному інформаційному світі майбутні фахівці з дошкільної освіти мали володіти навичками «активного» користувача ПК, що сприяє виокремленню функції *магістр-розробника*. Зазначимо, що на відміну від магістра – експерта, магістр – розробник, вже сам зможе створити інтерактивні вправи, веб-сайти, приймати участь у творчих диспутах як розробник власних наробок. Впродовж навчання магістри спеціальності «Дошкільна освіта» здійснювали власні дослідження та за їхніми результатами були написані магістерські роботи. Підготовка магістрів неможлива без практичних вмінь. Важливим компонентом професійної підготовки є педагогічна практика, де можна зробити апробацію створеного продукту. Тобто одночасно ведеться робота як експерта, так і розробника.

Магістр-методист – це вже майже професіонал, який може дати методичні поради по створенню комп'ютерних навчальних програм для дітей дошкільного віку, вміє систематизувати та узагальнювати інформацію, здатен приймати рішення, брати на себе відповідальність, проводити аналіз, здійснювати професійні функції та розв'язувати поставлені завдання. Важливим стало не тільки впровадження власних наробок та сучасних інформаційно-комунікаційних продуктів, а й вдалиий методичний аналіз.

Таким чином, методика формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ дає можливість дослідити критерії ІКК та виявити основні рівні формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ. Доцільно було розроблено систему організації підготовки майбутніх вихователів ДНЗ щодо формування ІКК та встановлено за якими складовими найбільш ефективно проявляються функції магістра стосовно

навчання інформаційними технологіями. Все це забезпечить якісну професійну підготовку компетентного майбутнього вихователя ДНЗ.

З огляду на приведений етап експерименту, вважаємо, що застосування інтерактивних технологій для формування ІКК майбутніх вихователів є доцільним та ефективним. Зазначимо, що інтерактивні технології забезпечують розвиваюче навчання, сприяють розвитку творчих якостей майбутнього вихователя, формують навички застосування ІКТ, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати ПЕОМ в розв'язанні задач, пов'язаних з підготовки, пошуку, систематизації, обробки, використання, захисту та розповсюдження інформації та працювати з інформаційними системами.

Набуті знання, студенти майбутні вихователі ДНЗ успішно реалізують під час проходження педагогічної практики – завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям проводилася діагностика рівнів розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

У студентів формується розуміння того, що основне завдання майбутнього вихователя ДНЗ – наповнити повсякденне життя дітей цікавими справами, проблемами, ідеями, залучити кожну дитину в змістовну діяльність, сприяти реалізації дитячих інтересів і життєвої активності, застосовуючи сучасні ІКТ.

3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження

Відповідно до програми здійснення експерименту щодо формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у межах навчальної реалізації визначених педагогічних умов та методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ було проведено констатувальний етап дослідження (розділ 2), котрий засвідчив загалом перевагу репродуктивного та продуктивного рівня ІКК майбутніх вихователів.

Унаслідок цього формувальний етап було спрямовано на реалізацію моделі формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ у процесі впровадження наступного комплексу педагогічних умов: формування потреби в ІКК через організацію

діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій.

У процесі педагогічного експерименту, базуючись на теоретико-методичних ідеях дисертаційного дослідження, було розроблено розробленні методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, яка охоплювала: навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольні-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»).

Підсумковий етап педагогічного експерименту було спрямовано на уточнення, конкретизацію, узагальнення й оформлення результатів педагогічного дослідження, перевірку методики та формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ.

Завдання контрольного етапу педагогічного експерименту: виявлення ефективності розробленої методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ; оцінка впливу запропонованих нами педагогічних умов на формування досліджуваної якості; формулювання висновків дисертаційного дослідження.

Критеріями рівня сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ визначено: когнітивний, мотиваційно-ціннісний та технологічно-результативний. Рівень сформованості ІКК майбутніх вихователів визначався за допомогою того самого діагностичного інструментарію, що й на констатувальному етапі експерименту.

Після проведення формувального етапу педагогічного експерименту було визначено результативність цієї роботи. Дієвість формуючих впливів було визначено на основі порівняльного аналізу результатів початкового та

підсумкового контролю стану ІКК майбутніх вихователів ДНЗ на основі розроблених критеріїв і показників. Оцінку сформованості ІКК студентів в експериментальних і контрольних групах було здійснено за допомогою комплексу дослідницьких методів і методик: спостереження, бесід, анкетування, тестування, експертних оцінок та ін.

Як засвідчили результати констатувального етапу педагогічного експерименту, на початку експериментальної роботи між студентами експериментальних та контрольних груп за ступенем розвиненості ІКК суттєвих відмінностей не було.

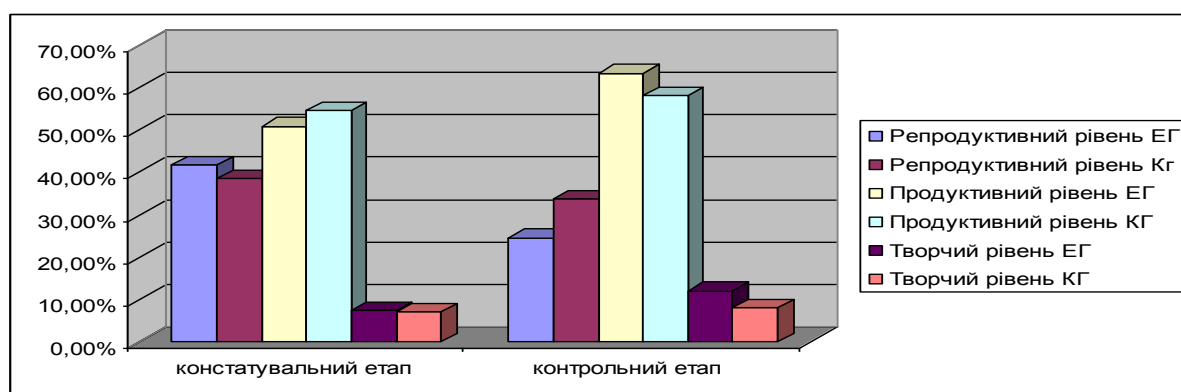
Спостереження за участю студентів експериментальної групи у лекційних і практичних заняттях, аналіз виконання різних комп'ютерних завдань виявили активне заохочення майбутніх вихователів ДНЗ у діяльність, що вимагала застосування ІКТ. Важливим для нас були якісні зміни, а саме майбутні вихователі ДНЗ після експерименту аргументовано доводили: *«...для успішної професійної діяльності інформаційно-комунікаційна компетентність має дуже суттєве значення, особливо нині, в часи стрімкого розвитку ІКТ»*; *«...не сподівався, що ІКТ можна використовувати в ДНЗ, педагогічна практика підтвердила»*, *«...переконана, що знання ІКТ сприятиме більш успішній моїй кар'єрі як вихователя ДНЗ»*, *«... з використанням ІКТ мої заняття, які я проводила в ДНЗ під час педагогічної практики стали зовсім іншими, мені було простіше пояснювати, дітям – цікавіше й зрозуміліше...»* та ін.

Під час дослідження когнітивного дослідження нами були використані розроблений опитувальник. Діагностика ІКК майбутніх вихователів за когнітивним критерієм засвідчив суттєву різницю в студентів ЕГ порівняно з КГ (див. рисунок 3.8).

Таким чином, результати контрольного етапу педагогічного дослідження продемонстрували якісне та кількісне поліпшення знань студентів, що дозволило перейти до рівнів за визначеним критерієм в експериментальній групі. Аналіз ІКК за когнітивним критерієм дозволив визначити, що якщо 7,3 % студентів мали на констатувальному етапі педагогічного експерименту творчий рівень характеру

установок на використання ІКТ в педагогічній діяльності, то після здійснення відповідних педагогічних впливів рівень інтересу до оволодіння ІКТ у студентів ЕГ зріс – до 12 %. Якщо в контрольній групі помітне незначне збільшення рівня установки за творчим рівнем (на 4%), то в експериментальній групі бачимо якісні та кількісні зміни, що характеризуються збільшенням *продуктивного* рівня потреби в інформаційно-комунікаційній компетентності майже на 13 %.

Рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за когнітивним критерієм, %

Рис.3.5. Діагностика ІКК майбутніх вихователів за когнітивним критерієм

Ці результати контролю свідчать про те, що в процесі професійної підготовки у студентів експериментальної групи актуалізувалися потреби в ІКК. Результати зміни ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за когнітивним критерієм подано в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Динаміка сформованості ІКК студентів майбутніх вихователів ДНЗ за когнітивним критерієм

Етап педагогічного експерименту	Кількість осіб, рівні					
	Репродуктивний		Продуктивний		Творчий	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
констату-вальний	115 / 41,8%	106 / 38,6 %	140/ 50,9%	150 / 54,5 %	20 / 7,3 %	19 / 6,9 %
контрольний	68 / 24,7 %	93 / 33,8 %	174 / 63,3 %	160 / 58,2 %	33 / 12 %	22 / 8 %

Таким чином, одержані під час формувального етапу педагогічного

експерименту дані свідчать про те, що в разі створення адекватних умов можна підвищити рівень ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Подальше дослідження володіння знаннями змісту компетентності майбутніми вихователями ДНЗ засвідчило, що студенти експериментальної групи свідомо демонструють достатньо повні, глибокі, системні знання ІКТ, оперують поняттям «інформаційно-комунікаційна компетентність», не змішують його з іншими подібними дефініціями, в моделюванні планів-конспектів занять до основних освітніх ліній завжди намагаються використовувати ІКТ. Позитивним є те, що студенти експериментальної групи не лише демонстрували глибокі знання стосовно ІКТ, а й обізнаність з усіма особливостями використання ІКТ в професійній діяльності (це вони демонстрували під час педагогічної практики).

Отже, після експерименту зменшилась кількість студентів експериментальної групи з репродуктивним рівнем ІКК з 36,1 % на початку дослідної роботи до 15,3% у її кінці. Студентів із творчим рівнем виявилось на початку експерименту в експериментальній групі 8,3%, у контрольній - 7,6%; у кінці: в експериментальній групі 18,1 %, у контрольній – 9,1 %. Динаміка ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за мотиваційно-ціннісним критерієм подана (до та після експерименту в студентах ЕГ та КГ) в табл. 3.9.

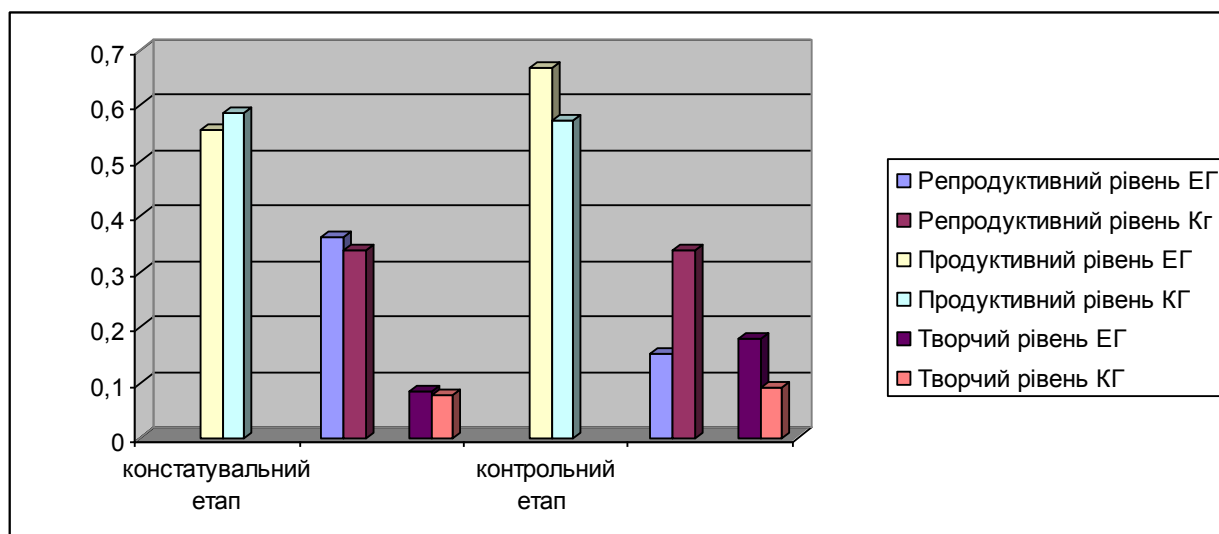
Таблиця 3.9

Динаміка сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за мотиваційно-ціннісним критерієм

Етап педагогічного експерименту	Кількість осіб, рівні					
	Репродуктивний		Продуктивний		Творчий	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
<i>констатувальний</i>	99 / 36,1 %	93 / 33,8 %	153 / 55,6 %	161 /58,6 %	23 / 8,3 %	21 / 7,6 %
<i>контрольний</i>	42 / 15,3 %	93 / 33,8 %	183 / 66,6 %	157 /57,1 %	50/ 18,1 %	25 / 9,1%

Схематично отримані дані представлено на рисунку 3.6.

Динаміка сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за мотиваційно-ціннісним критерієм (%)

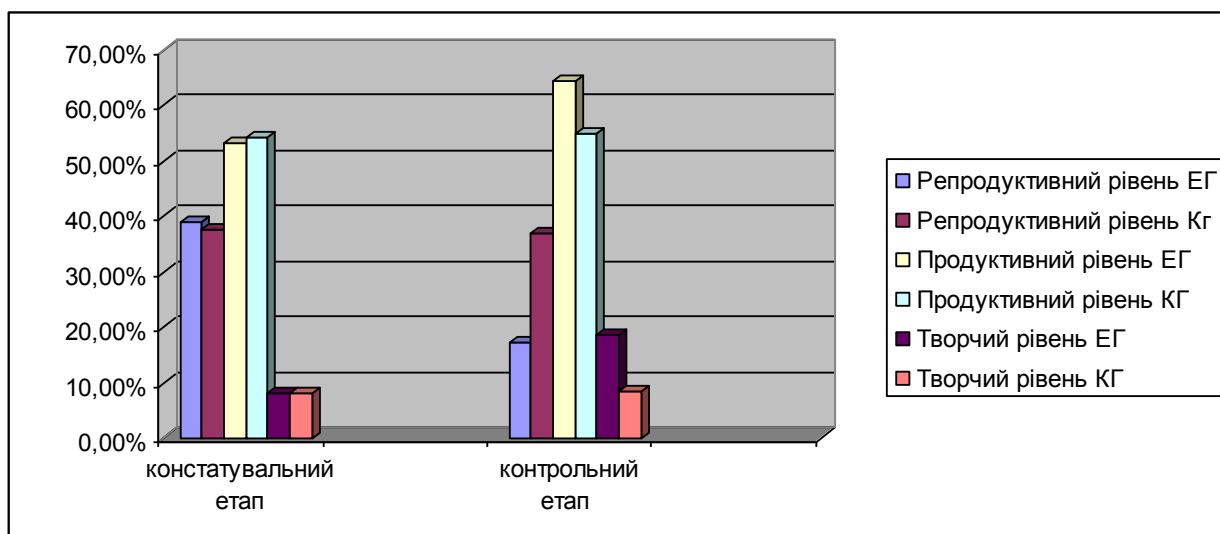
**Рис.3.6. Динаміка сформованості ІКК студентів майбутніх вихователів ДНЗ
за мотиваційно-ціннісним критерієм**

Результати прикінцевого дослідження досвіду прояву ІКК в професійних умовах засвідчують якісне зростання показників ІКК серед студентів експериментальної групи.

Так, творчий рівень ІКК виявили 18,5 % (порівняно з 8 % на початку експерименту); продуктивний рівень – 61,4% (порівняно з 53,1%); репродуктивний рівень – 17,1% (порівняно з 38,9%). Зміни в рівнях ІКК майбутніх вихователів ДНЗ контрольної групи не суттєві: творчий рівень збільшився з 8,3% на початку експерименту до 8,7% наприкінці дослідження, продуктивний рівень з 54,3% – до 54,8%, кількість студентів з репродуктивним рівнем зменшилась з 37,6% до 36,7 %.

На рисунку 3.7 представлено результати сформованості ІКК за технологічно-результативним критерієм.

Результати сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за технологічно-результативним критерієм

Рис.3.7. Результати сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за технологічно-результативним критерієм

Динаміка ІКК майбутніх вихователів ДНЗ за технологічно-результативним критерієм показана в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Динаміка сформованості ІКК майбутніх вихователів за технологічно-результативним критерієм

Етап педагогічного експерименту	Кількість осіб, рівні					
	Репродуктивний		Продуктивний		Творчий	
	EG	КГ	EG	КГ	EG	КГ
констатувальний	107 / 38,9 %	103 / 37,5 %	146 / 53,1 %	149 / 54,3 %	22 / 8 %	23 / 8,3 %
контрольний	47 / 17,1 %	100 / 36,4 %	177 / 64,4 %	151 / 54,8 %	51 / 18,5 %	24 / 8,7 %

У результаті проведення контрольного етапу педагогічного експерименту етапу педагогічного з'ясовано, що за когнітивним критерієм в експериментальній групі значно зросла кількість студентів з творчим (на 4,6 %) і продуктивним (на 12,5 %) рівнем ІКК, а кількість студентів з репродуктивним рівнем зменшилося на 17,1 %. Відповідно у контрольних групах такі зміни складають 1 %, 3,8 % та 4,8

%. За мотиваційно-ціннісним критерієм в експериментальній групі також значно зросла кількість студентів з творчим і продуктивним рівнем ІКК: на 9,7 % і 11,1 %, а число студентів з репродуктивним рівнем зменшилося на 20,8 %. Відповідно у контрольній групі зміни становлять: 1,5 %, 1 % та 0 %. За технологічно-результативним критерієм в експериментальній групі також значно зросла кількість студентів творчим і продуктивним рівнем ІКК (відповідно на 10,6 % і 11,2 %), а число студентів з репродуктивним рівнем зменшилося (на 21,8 %) У контрольних групах ці зміни складають: 0,4 %, 0,5% та 0,9 %.

У таблиці 3.11 подано результати діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, зафіксовані на контрольному етапі педагогічного експерименту за трьома компонентами.

Таблиця 3.11

**Результати діагностики ІКК майбутніх вихователів ДНЗ
за всіма компонентами (%)**

Гр упи	Мотиваційний			Когнітивний			Операційний		
	Творчий	Продуктивний	Репродуктив- ний	Творчий	Продуктивний	Репродуктив- ний	Творчий	Продуктивний	Репродуктив- ний
ЕГ	12	63,3	24,7	18,1	66,6	15,3	18,5	64,4	17,1
КГ	8	58,2	33,8	9,1	57,1	33,8	8,7	54,8	36,4

У таблиці 3.12 представлено узагальнені результати контрольного етапу дослідження щодо рівнів розвитку ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Таблиця 3.12

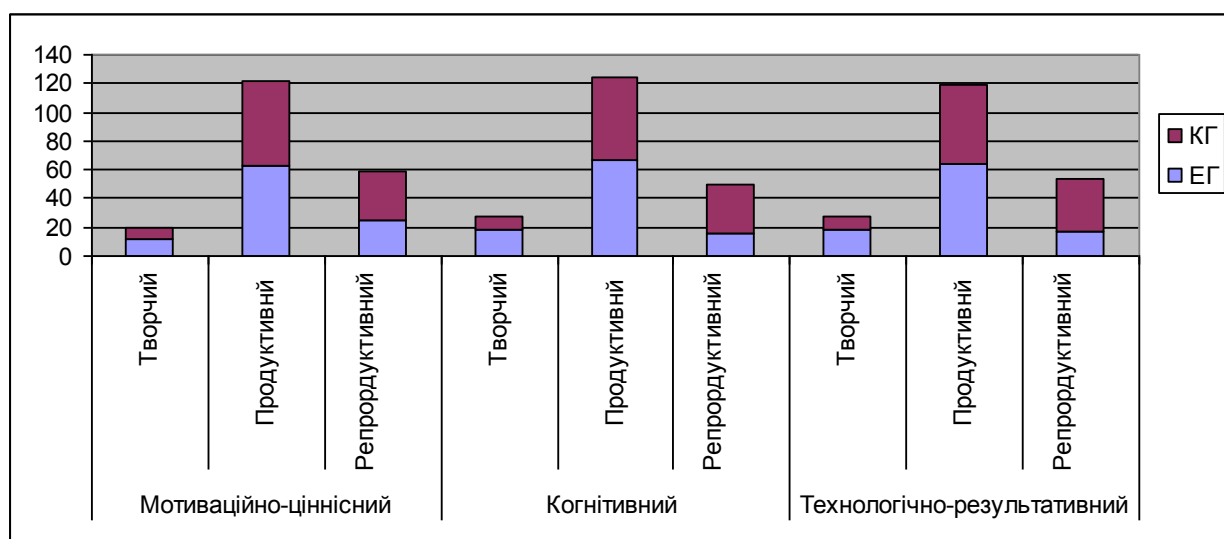
**Узагальнені результати сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ
(контрольний етап), %**

Групи	Рівні інформаційно-комунікаційної компетентності		
	<i>Творчий</i>	<i>Продуктивний</i>	<i>Репродуктивний</i>
ЕГ	16,2	64,8	19
КГ	8,8	56,7	34,8

Отримані результати дають змогу стверджувати, що усвідомлення студентами на застосування ІКТ у педагогічній діяльності залежить як від специфіки їхньої професійної підготовки, так і від особливостей організації вузівського педагогічного процесу наближеного до реальної професійної діяльності, демонструючи позитивну динаміку сформованості ІКК. Підкреслимо, що на основі індивідуального підходу й суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами майбутніми вихователями ДНЗ можна найбільш повно й глибоко засвоїти знання стосовно ІКТ.

На рисунку 3.8 продемонстровано динаміку рівнів сформованості ІКК майбутніх вихователів до експерименту та після

Динаміка рівнів сформованості ІКК майбутніх вихователів до експерименту та після

Рис.3.8. Динаміка рівнів сформованості ІКК майбутніх вихователів до експерименту та після

Для доведення того, що кількісні зміни, які відбулися в студентів експериментальної групи стосовно зростання рівня ІКК після проведення формувального етапу експерименту, є статистично значущими, ми скористалися критерієм Пірсона - χ^2 - визначалася різниця у розподілі остаточних знань і вмінь ЕГ та КГ.

Соціологічні та психолого-педагогічні процедури дослідження дозволяють оцінити значимість впливу будь-яких фактів, педагогічних умов на характер протікання досліджуваного явища або процесу, у нашому випадку рівнів сформованості ІК компетентності майбутніх вихователів ДНЗ. Для аналізу отриманих результатів після завершення формувального етапу педагогічного експерименту застосовувався традиційний для сучасної математичної статистики критерій визначення розбіжності або однаковості розподілів статистичний метод лінійної кореляції за χ^2 - критерієм Пірсона. Цей метод був обраний, оскільки сам являє собою «вільним від розподілу» та критерій оцінює достовірність відмінностей між накопиченими емпіричними частками двох вибірок, у яких зареєстрований ефект, котрий нас цікавить. Принцип відбору методу статистичної обробки даних для вияву відмінності в розподілі ознаки – практичність. Аналіз реально отриманих даних під час педагогічного дослідження дозволяє нам підтвердити або спростувати дані теоретичного припущення та зіставити отриманий емпіричний розподіл з теоретичним розподілом. Крім цього, можливість цього критерію в повній мірі проявляється на великих вибірках ($n \geq 30$) [137, с. 128].

Для перевірки достовірності висновків, одержаних у ході формувального етапу експерименту, і гіпотези дослідження використано χ^2 - критерій Пірсона з метою отримання зіставлення емпіричного розподілу з теоретичним – рівномірним, нормальним та відповісти на питання про те, чи з однаковою частотою зустрічаються різні значення признаку.

Перевага методу полягає в тому, що він дозволяє зіставляти розподіл ознак, представлених будь-якою шкалою. В нашому випадку альтернативного розподілу «так - ні» ми можемо застосувати критерій χ^2 Пірсона. Він може визначити, відрізняється даний розподіл виборів від рівномірного розподілу, при якому всі компоненти ІК компетентності майбутніх вихователів ДНЗ обирались з однаковою частотою. Всі обмеження критерію виконані, але:

- 1) обсяг вибірки має бути достатньо великим $n \geq 30$;

2) теоретична частота для кожного осередку таблиці педагогічного експерименту не повинна бути менше 5: $f \geq 5$. Це означає, що коли число розрядів задано заздалегідь і не може бути змінено, то ми не можемо застосувати метод χ^2 , який не накопичив певне мінімальне число спостережень;

3) вибрані розряди повинні «вичерпувати» весь розподіл, тобто охоплювати весь діапазон варіативності ознак. При цьому угруповання на розряди повинні бути однаковими у всіх зіставлених розподілах;

4) розряди є перехресними: якщо спостереження віднесено до одного розряду, то воно вже не може бути віднесене ні до якого іншого розряду. Сума спостережень по розрядах завжди має бути рівною загальній кількості спостережень.

$$\chi^2_{\text{КГ}} = \frac{(8,5-7,6)^2}{7,6} + \frac{(56,7-55,7)^2}{55,7} + \frac{(34,8-36,7)^2}{36,7} = 0,223$$

$$\chi^2_{\text{ЕГ}} = \frac{(16,2-7,9)^2}{7,9} + \frac{(64,8-53,2)^2}{53,2} + \frac{(19-38,9)^2}{38,9} = 21,429$$

Отже, як показують обрахунки, для експериментальної групи значення χ^2 -критерію (21,429) більше за відповідне граничне значення χ^2 -критерію при $m-1=2$ ступенях свободи, яке становить 5,99 якщо вірогідність допустимої помилки менша, ніж 0,05. З вірогідністю помилки не більше 5% можна стверджувати, що в результаті застосування педагогічних умов та розробленої методики формування ІКК у студентів експериментальної групи відбулися статистично значущі зміни.

Обчислене значення χ^2 -критерію для контрольної групи (0,223) виявилось меншим за відповідне табличне значення (5,99). Отже, зміни рівнях ІКК студентів контрольної групи, що відбулися впродовж формувального експерименту, не є статистично значущими. Вірогідність того, що частотні показники результатів обстеження представників контрольної групи, встановлені перед та після закінчення формувального етапу експерименту, статистично не відрізняються, становить 95%.

Таким чином, ми можемо констатувати, що важливим підсумком

експериментального дослідження є підтвердження нашого бачення ефективності впливу обґрунтованих нами педагогічних умов на формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ.

Висновки до третього розділу

У процесі формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ важливе значення має вибір відповідної системи педагогічних засобів, зокрема змісту, методів, організаційних форм, забезпечення відповідних міжпредметних зв'язків та відносин між суб'єктами навчального процесу. Проведений педагогічний експеримент дозволив систематизувати висновки дослідження в цілому, створити систему підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до використання ІКТ на різних етапах навчання.

Для формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ застосовувалася розроблена поетапна методика, в якій використовувалися активні методи навчання, а саме: ігрове моделювання, ролеві й ділові ігри, ігри-тести, дискусії, конференції, мозковий штурм; інтерактивні методи: кейс-метод, метод проектів; а також: метод мультимедійних проектів; розробка веб-сторінок для сайтів; програмоване навчання та ін.

Методика формування ІКК на основі розробленого методичного забезпечення впроваджувалася поетапно: *1 етап – організаційно-мотиваційний* (пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності); *2 етап – когнітивно-процесуальний* (забезпечення здобуття системних знань майбутніми вихователями стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності педагога ДНЗ); *3 етап – рефлексивно-продуктивний* (формування технологічно-результативного компоненту досліджуваної якості; цей етап охоплював період формування відповідних умінь з використання ІКТ у педагогічній діяльності).

У процесі реалізації педагогічних умов на основі впровадження розробленої

методики формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ використано методи: традиційні (інструктивні, ілюстративні, вправи: графічні, технічні, тренувальні, творчі, ігри: дидактичні, інтерактивні); інтерактивні (полілог, «акваріум», «мікрофон», «мозкова атака», «броунівський рух», моделювання, складання інтелектуальних карт, розв'язання проблемно-практичних ситуацій; мультимедійні проекти; проблемно-пошукові методи, кейс-метод та інші).

Шляхом анкетування студентів доведена необхідність та потреба формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ та запровадження в сучасний навчальний процес ІКТ. Створені елементи авторської методики формування ІКК в умовах вивчення навчального курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» студентами спеціальності «Дошкільна освіта» покликані бути дієвим засобом оптимізації й підвищення ефективності їх навчання.

Доведено, що не тільки вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» дозволяє студентам певною мірою оволодіти ІКК, а й робота в студентському науковому гуртку побудована була як одна з форм додаткової освіти студентів (позааудиторної).

У результаті проведення формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що в ЕГ, де впроваджувалися обґрунтовані педагогічні умови, значно зросла кількість студентів з творчим (до 16,2 %) і продуктивним (до 64,8 %) рівнем ІКК, а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 19 %. У КГ кількість студентів з творчим рівнем – 8,5 %, продуктивним – 56,7 %, а кількість студентів з репродуктивним рівнем – 34,8 %.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту дозволив зробити висновок, що експериментальна методика формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ позитивно впливає на розвиток усіх компонентів ІКК майбутніх фахівців дошкільної галузі, а саме використовувати сучасні апаратні засоби введення даних (сканери, цифрові камери, графічні планшети тощо); застосовувати інформаційно-пошукові системи, бази даних, засоби ІКТ на базі мультимедіа та візуалізації об'єктів (проектори, документ-камери, веб-камери); розробляти

мультимедійні програми навчального призначення за допомогою інструментальних систем; використовувати розподілене опрацювання навчально-методичних матеріалів у локальних і глобальних мережах на базі архітектури клієнт-сервер або ті що базуються на хмарних технологіях; здійснювати інформаційну взаємодію між учасниками навчального процесу (електронна пошта, спеціалізовані інтернет-спільноти та форуми, вебінари, телеконференції).

Дослідження показало, що студенти експериментальної групи не лише ефективніше виконують пропоновані їм завдання, володіють більш високими показниками рівнів, визначених програмою дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», але й більш зацікавлено та відповідально ставляться до матеріалу, який вивчають.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано новий підхід до вирішення актуальної проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ. Узагальнення результатів проведеного дослідження дає підстави сформулювати такі *висновки*:

1. Шляхом аналізу філософських і психолого-педагогічних джерел уточнено сутність інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ як інтегративну, динамічну характеристику майбутніх фахівців сфери дошкільної освіти, що презентує їх вмотивованість і здатність орієнтуватися в інформаційному просторі дошкільної галузі, отримувати та систематизувати інформацію щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу ДНЗ, оперувати нею у роботі з дітьми дошкільного віку.

Структурними компонентами ІКК майбутніх вихователів ДНЗ визначено когнітивний, мотиваційний, операційний.

2. Відповідно до сутності поняття та структури досліджуваного феномену визначено критерії та показники сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, а саме: когнітивний (визначення раціональних способів пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, баз даних і знань; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності сформованість знань про особливості використання ІКТ у професійній діяльності); мотиваційно-ціннісний (розуміння та усвідомлення особистісний сенс та значущість ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ; здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними і правовими нормами.); технологічно-результативний (демонстрування застосування ІКТ та набору операційних умінь; демонстрування здатності оволодіння навичками опрацювання інформації; здатність працювати з педагогічними програмними засобами; вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; вміння творчо підходити до застосування ІКТ).

На підставі змісту критеріїв виокремлено рівні сформованості ІКК майбутніх вихователів ДНЗ: репродуктивний, продуктивний та творчий, що дало можливість простежити динаміку формування досліджуваної якості за кожним із критеріїв.

3. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ, а саме: створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), націленого на формування потреби в ІКК через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів ДНЗ; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами-майбутніми вихователями ДНЗ у процесі формування ІКК; організація самостійної роботи студентів з використанням ІКТ під час позааудиторної діяльності.

4. Розроблено та експериментально перевірено методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вихователя ДНЗ, яка охоплює навчально-методичний комплекс «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» (блоково-модульна структура змісту та програмного курсу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ); контрольно-вимірювальні матеріали для студентів педагогічних спеціальностей (з метою перевірки рівня сформованості ІКК під час вивчення курсу); навчальний посібник «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»), який може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ; персональну сторінку дисципліни.

Методика формування ІКК на основі розробленого методичного забезпечення впроваджувалась поетапно: *1 етап – організаційно-мотиваційний* (пробудження або поглиблення інтересу майбутніх вихователів ДНЗ до оволодіння ІКТ, вмотивованість щодо розуміння значущості ІКК для майбутньої професійної діяльності); *2 етап – когнітивно-процесуальний* (забезпечення здобуття системних знань майбутніми вихователями стосовно ІКТ та особливостей використання ІКТ у професійній діяльності педагога ДНЗ); *3 етап – рефлексивно-продуктивний* (формування технологічно-результативного

компоненту досліджуваної якості; цей етап охоплював період формування відповідних умінь з використання ІКТ у педагогічній діяльності).

У результаті проведення формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що в ЕГ, де впроваджувалися обґрунтовані педагогічні умови та методика формування ІКК майбутніх вихователів ДНЗ, значно зросла кількість студентів з творчим (до 16,2 %) і продуктивним (до 64,8 %) рівнями ІКК, а кількість студентів з репродуктивним рівнем знизалась на 19 %. У КГ кількість студентів з творчим рівнем збільшилось на 8,5 %, продуктивним – 56,7 %, а кількість студентів з репродуктивним рівнем зменшилось 34,8 %.

Порівняння даних констатувального та формувального етапів експерименту засвідчило, що відбулися позитивні зміни в рівнях ІКК майбутніх вихователів ДНЗ експериментальної групи.

Формування ІКК у майбутніх вихователів ДНЗ є складною і багатогранною проблемою, тому проведене дослідження не забезпечує вичерпного її розв'язання. Подальше опрацювання цього науково-педагогічного напрямку передбачає дослідження і розроблення ефективних форм та методів формування ІКК у студентів інших педагогічних спеціальностей; вивчення резервів навчальних предметів для формування означеної якості; підвищення ефективності післядипломної освіти педагогічних кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс – М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2011. – 264 с.
2. Артемова Л.В. Модель ступеневої підготовки фахівця дошкільної освіти у вищих навчальних закладах / Л.В. Артемова, Ю.М. Косенко // Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції до 80-річчя НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2000. – Вип.1 – С.84-86.
3. Байраківський А. І. Особливості самостійної роботи студентів в умовах запровадження комп'ютерних технологій у навчальному процесі / А. І. Байраківський, Н. І. Бойко // Болонський процес: трансформація навчального процесу у технології навчання : матеріали III міжнар. наук.-метод. конф., м. Київ, 26–27 жовт. 2006 р. / Держ. ун-т інформ.-комунікаційних технологій. – Київ, 2006. – С. 247–251.
4. Базиль Л.О. ІКТ – компетентність учителя. [Електронний ресурс] : Ключові поняття феномена. – Режим доступу: elibrary.kubg.edu.ua/2982/1/Bazil_L_2.pdf. – Дата звернення: 4.06.2017.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
6. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця / Н. В. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 21–28.
7. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук:

спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В.В. Баркасі - Київ, 2004. - 24 с.

8. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-кн. Кн2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К. :Либідь, 2003. – 344 с.

9. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.

10. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2009. – 185 с.

11. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Моногр. – К.: Атіка, 2009. – 684 с.

12. Бобиенко О. М. Ключевые компетенции личности как образовательный результат системы профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 Теория и методика профессионального образования / Бобиенко Олеся Михайловна ; Казан. гос. технол. ун-т. – Казань, 2005. – 186 с.

13. Богуш А. М. Педагогічні нотатки та роздуми / А.М. Богуш. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС.ЛТД», 2001. – С.150

14. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8–14.

15. Буйницька О.П. Використання інноваційних інформаційних технологій навчання у підготовці фахівців напряму підготовки «Педагогічна освіта» Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Освіта в інформаційному суспільстві: до 25-річчя шкільної інформатики", 13-14 травня 2010 р.. – С. 125 – 128.

16. Быховский Я. С. Образовательные квест-проекты / Я. С. Быховский // Материалы международной конференции «Информационные технологии в образовании. ИТО–99» 1999. Режим доступа: <http://ito.bitpro.ru/>

17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ : Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.

18. Ведерникова Л. В. Формирование ценностных установок студента на творческую самореализацию / Л. В. Ведерникова // Педагогика. 2003. – № 8. – С. 47-53.

19. Відкритий світ [Електронний ресурс] : нац. проект / Держ. агентство з інвестицій та упр. нац. проектами України. – Режим доступу: <http://www.educom.ua/uk-ua/> Дата звернення: 4.06.2017.

20. Віттенберг К. Ю. Підготовка майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій до навчання дітей іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Віттенберг Ксенія Юріївна ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2010. – 275 с.

21. Войнова Н. А. Особенности формирования информационной компетентности студента ВУЗа / Н. А. Войнова, А. В. Войнов // Инновации в образовании. – 2004. – № 4. – С. 111–119.

22. Воротникова І. П. Система підготовки вчителів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності у післядипломній освіті / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.loippro.lg.ua/konferenc.htm>.

23. Гавриш Н. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або Як досягти балансу між традиціями та інноваціями / Н. Гавриш, К. Крутії // Вихователь-методист дошкільного закладу : спеціаліз. журн. – 2015. – № 8. – С. 4–10.

24. Галета Я. Інформаційно-освітнє середовище як засіб навчання / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz_p/2012_106/Statti/15.pdf

25. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 Дошкільне виховання (ГСВОУ–03) – [Чинний від 2003-22-08]. – К., 2006. – 258 с.

26. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : навч. посіб. для вузів / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух ; ІСДО, Київ. лінгвіст. ун-т. – Київ : ІНТЕЛ, 1995. – 168 с.

27. Георг Ганф, Турин Методичні рекомендації щодо зіставлення кваліфікацій з Національною рамкою кваліфікацій України [Електронний ресурс] Проект від 5 березня 2015 р. – Режим доступу: http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2015.03.18_Twinning_final_conference/Final%20Guidelines%20referencing%20Ukraine_UKR.pdf

28. Гершунський Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы / Б. С Гершунский. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.

29. Горленко В. М. Зарубіжний досвід застосування електронних іграшок в навчанні і вихованні дітей до- шкільного / В. М. Горленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології – 2015. № 8 (52).– С.203-210.

30. Горошко Ю. В. Проблеми та особливості впровадження вільного програмного забезпечення в навчальний процес / Ю. В. Горошко, А. О. Костюченко, М. І. Шкардибарда. – Комп'ютер у школі та сім'ї : наук.-метод. журн. – 2010. – № 7. – С. 8–10.

31. Горячев А. Формирование информационной грамотности / А. Горячев // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2003. – № 17–18. – С. 38–49.

32. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти/ Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : Планер, 2005. – 366с.

33. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів, «СПОЛОМ», 2012. – 506 с. – 2012. – 506 с.

34. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко : за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.

35. Гуревич Р.С. Управління навчальною діяльністю учнів і студентів засобами сучасних інформаційних технологій / Р.С.Гуревич, М.Ю.Кадемія // Проблеми інженерно- педагогічної освіти. Збірник наукових праць. Випуск 12. – Харків: УПА, 2006 – 270 с.

36. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя / Р. С. Гуревич, В. В. Атаманюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ ; Вінниця : Вінниця, 2003. – Вип. 3. – С. 8–13.

37. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці / І. Гушлевська // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 22–24.

38. Дегтярьова Г. А. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як засіб професійного самовдосконалення / Г. А. Дегтярьова // Педагогічні науки : зб. наук. праць / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – Вип. 64. – С. 75–81.

39. Дивак В. В. Розвиток економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів засобами інформаційно комунікаційних технологій / Автореф. дис.. канд. пед. наук / В. В. Дивак. – К., 2010. – 20 с.

40. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богущ, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.

41. Драч І.І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади. Монографія / І. І. Драч. — К.: «Дорадо-Друк», 2013. — 456 с.

42. Дяченко С. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Дяченко Світлана Володимирівна ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – 225 с.

43. Ерошина Н.А. Дидактические условия управления самостоятельной учебной деятельностью студентов педагогических вузов: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 “Теория педагогики” / Н.А. Ерошина. – Липецк, 2001. – 22 с.

44. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посіб. для вчителів / М. І. Жалдак, В. В. Лапінський, М. І. Шут. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 182 с.

45. Жиліна Л.В. Використання інтерактивних моделей у професійній підготовці фахівців / Л.В. Жиліна, М.Ю. Кадемія // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. - 2009. - № 24/25. – с.124 – 130.

46. Життєва компетентність особистості // Науково-методичний посібник / [за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова та ін.]. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.

47. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкт інформатизації / Ю. О. Жук // Інноваційні пошуки в сучасній освіті : посіб. / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України ; ред. Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук. – Київ : Логос, 2004. – С. 34–43.

48. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие [для студентов пед. специальностей] / В. И. Загвязинский, Р. А. Атаханов. – Москва : Академия, 2001. – 208 с.

49. Загородна О. Ю. Формування комунікативної професійної компетентності студентів економічних спеціальностей засобами інноваційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / О. Ю. Загородна. – Вінниця, 2010. – 20 с.

50. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 Дошкільна освіта / Загородня Людмила Петрівна ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2000. – 28 с.

51. Зайцева Л.І. Методика організації індивідуальної роботи в процесі формування у дітей дошкільного віку елементарної математичної компетентності Навчально-методичний посібник / Л. І. Зайцева // Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. – 240 с.

52. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

53. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя // Эйдос : Интернет журнал. – Оубл. 5.05.2006. – Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>

54. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / И. Г. Захарова – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.

55. Зорина Л. Я. Дидактические основы формирования системности знаний старшеклассников / Л. Я. Зорина. – Москва : Педагогика, 1978. – 128 с.

56. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підруч. для вищих навч. закл. / І. А. Зязюн. – Київ : Вища шк., 1997. – 349 с.

57. Іванова С. М. Використання системи EPRINTS як засобу інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності в галузі педагогічних наук : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.10 Інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Іванова Світлана Миколаївна ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. – Київ, 2014. – 317, [12] с.

58. Іванова С. М. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників з використанням системи EPRINTS (педагогічний експеримент) / С. М. Іванова // Інформаційні технології в освіті. – 2014. – № 19. – С. 80–92.

59. Інформатика (за професійним спрямуванням) : [навч. посіб.] / О.Ф. Дяченко, К.О. Лодигіна, Н.В. Назаренко та ін. - Донецьк: Видавництво «Норд – комп'ютер», 2013. – 327 с.

60. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства / А. Сіленко // Політичний менеджмент — 2007. — № 3. — С. 96-112. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

61. Карташова Л. А. Підготовка вчителів до використовування інформаційних технологій у професійній діяльності [Електронний ресурс] / Л. А. Карташова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). – Режим доступу: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/406-1412-2-PB.pdf>

62. Кириллов Л. Направления совершенствования рабочей мотивации / Л. Кириллов // БОСС. Бизнес: организация, стратегия, системы. – 2000. – № 5. – С. 60–64.

63. Кідіна Л. М. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Л. М. Кідіна ; МОНМС України, Слов'янський держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2011. – 257 с.

64. Кіт Г. І. Професійна підготовка студентів до здійснення логіко-математичного розвитку дошкільників // Дошкільна освіта. – 2004. – № 3 (5). – С.6

65. Ключко В. І. Професійна спрямованість фундаментальної освіти майбутніх інженерів / В. І. Ключко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ ; Вінниця : Планер, 2011. – Вип. 28. – С. 332–338.

66. Козяр М. М. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / М. М. Козяр, А. Д. Кузик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця, 2006. – [вип. 10]. – С. 340-345.

67. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя початкових класів : монографія / А. М. Коломієць. – Вінниця : ВДПУ, 2007. – 379 с.

68. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. (Бібліотека з освітньої політики) : монографія / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.] ; за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

69. Кондратюк В. Д. Формування професійних знань та умінь майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційних технологій: Дис. ... канд. пед. наук / В. Д. Кондратюк. – Вінниця, 2007. – 218 с.

70. Кононець Н. Технологія Веб-квестів у контексті ресурсно орієнтованого навчання студентів / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vpm/2012_10/Konon.pdf

71. Концептуальні засади реформування середньої освіти. [Електронний ресурс] Концепція «Нової української школи» - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>

72. Коробчук Т. І., Коробчук Л. І. Індивідуальний підхід в організації ефективної підготовки фахівців технічного профілю / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_06_14/pe2_korobchuk.htm

73. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – Київ : Грамота, 2005. – 448 с.

74. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації. Факти, роздуми, перспективи / В. Г. Кремень. – Київ : Грамота, 2003. – 216 с.

75. Кривонос О. М. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів інформатики в процесі навчання програмування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (інформатика)» / О. М. Кривонос. — К., 2013. — 20 с.

76. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання в дошкільних закладах [методичні рекомендації для дошкільних працівників] / Віра Кузьменко. – К.: КМІУВ імені Б. Грінченка, 2002. – 44 с.

77. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю : монографія / А. В. Литвин. – Львів : Манускрипт, 2011. – 498 с.

78. Литвинова С. Г. Шляхи формування інформаційно- комунікаційної компетентності вчителів-предметників / С. Г. Литвинова // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2008. – № 2. – С. 8.

79. Логвіненко В. Г. Інтернет як засіб розвитку пізнавальної самостійності студентів / В. Г. Логвіненко // Теорія та методика навчання математики, фізики,

інформатики. – Кривий Ріг : Видав. відділ НМетАУ, 2003. – Т. 3, № 3. – С. 204–207.

80. Мадди С. Р. Теория личности: сравнительный анализ / С. Р. Мадди ; науч. ред. Д. А. Леонтьев, пер. с англ. И. Ю. Авидон. – Санкт-Петербург : Речь, 2002. – 539 с. – (Мэтры мировой психологии).

81. Малаканова Л. В. Оцінювання професійного становлення майбутнього вчителя у процесі вивчення курсу - Основи педагогічної майстерності: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. 13.00.04 / Харківський держ. педагог. ун-т ім. Г. С. Сковороди / Л. В. Малаканова – Харків, 2000. – 14 с.

82. Маркулис С.Р. Современные подходы к повышению информационно-коммуникационной компетентности педагогических работников. Методическое пособие / С.Р. Маркулис. – М.: Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 82 с.

83. Моисеев В. Б. Комплексный подход к формированию информационно-образовательной среды высшего учебного заведения / В. Б. Моисеев // Проблемы инженерного образования. 2005. – № 2. – С. 57-60.

84. Молодоженя І. ІКТ як умова формування інноваційної компетенції [Електронний ресурс] – Режим доступу: / http://molirina74.blogspot.com/2012/02/blog-post_6615.html

85. Морзе Н. ІК-компетентність викладачів та студентів як шлях до формування інформаційно-освітнього середовища університету / Н. Морзе, О.Буйницька, А. Кочарян // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри / Н. Морзе, О.Буйницька, А. Кочарян – Київ: Київ.ун-т ім. Б.Грінченка, 2015. – (Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри). – С.151 – 196.

86. Морзе Н.В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом при навчанні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dk003.com/>. Дата звернення: 4.06.2017.

87. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakonQ.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

88. Нікітіна Н. П. Громадянська позиція особистості в системі громадянського виховання / Н. П. Нікітіна // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків: Вид. Г. С. Прокопенко, 2004. – Вип. 21. – С. 156–161.

89. Ніколаєнко С. Інформаційна революція в освіті / С. Ніколаєнко // Вища школа. – 2005. – № 5. – С. 3–9.

90. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. пед. вузов / под ред. Е. С. Полат. – Москва : Академия, 2003. – 272 с.

91. Обновление образовательного процесса – содержательный ресурс переориентации школы на компетентностный подход [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://gov.cap.ru/home/87/konf_avg_2004.doc

92. Овчарук О.В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи / О. В. Овчарук // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2013. – № 7. – С.3-6.

93. Овчарук О. В. Развитие компетентного подхода стратегичні орієнтири міжнародної спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 6–15.

94. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ : монографія / Р. С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, Л. Л. Коношевський та ін. ; за ред. проф. Р. С. Гуревича. – Вінниця : ФОП Рогальська І.О., 2011. – 348 с.

95. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2001. - 256 с.

96. Освітньо-кваліфікаційна характеристика [для студентів напряму підготовки 7.0101010 Дошкільна освіта освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»] / уклад. К. Й. Щербакова, Ю. О. Демидова, О. Г. Брежнева. – Маріуполь, 2012. – 18 с.

97. Освітньо-професійна програма (нормативна та варіативна частина) [для студентів напряму підготовки 7.0101010 Дошкільна освіта освітньо-

кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»] / уклад. К. Й. Щербакова, Ю. О. Демидова, О. Г. Брежнєва. – Маріуполь, 2014. – 18 с.

98. Основи інформаційних технологій навчання / авт. кол. ; за ред. Ю. І. Машбиць. – Київ : ІЗМН, 1997. – 264 с.

99. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. – Київ : Атіка, 2010. – 88 с.

100. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали). – Київ ; Тернопіль : ВПЦ ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 71 с.

101. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) : [навч.-метод. посіб.] / В. Г. Кремень, М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – [Ч. 1] – 146 с.

102. Панина Т. О., Дочкин С. А., Клецов Ю. В. Уровни информационно-коммуникационной компетентности педагогических работников / Т. О. Панина, С. А. Дочкин, Ю. В. Клецов. Электронный ресурс. Режим доступа: www.ktiipro.ru, свободный. Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat <http://www.dissercat.com/content/formirovanieinformatsionno-kommunikativnoi-kompetentnosti-studentov-vuza-sispolzovaniem-te#ixzz2tES8r5n1>

103. Пахотіна П. К. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з аграрних спеціальностей : дис... канд. пед. наук / П. К. Пахотіна. – К., 2008, – 243 с.

104. Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / [уклад. О. Е. Жосан]. – Кіровоград : Вид-во КОІППО ім. В. Сухомлинського, 2008. – 72 с.

105. Петрович С. Д. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з обчислювальної техніки в процесі вивчення спеціальних дисциплін в технічних коледжах: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Д. 211 Петрович ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – 255 с.

106. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Петухова Любов Євгенівна ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2009. – 564 с.

107. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / [О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева та ін. ; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2003. – 240 с.

108. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник [Електронний ресурс] / Іван Павлович Підласий. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://ibib.ltd.ua/neravnomernost-razvitiya-26112.html>

109. Плахотнік О. Компетентнісний підхід у ВНЗ: проблеми та перспективи / О. Плахотнік, Безносюк О. // Наукові записки. – Випуск 121. – Серія: Педагогічні науки. Частина II. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 204-208.

110. Подзигун О. А. Педагогічні умови застосування інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови : дис. ... канд. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Подзигун Олена Анатоліївна ; Вінн. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2009. – 189 с.

111. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина. – 3-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 368 с.

112. Полєвікова О. Б. Специфіка впровадження дошкільної медіа-освіти на Херсонщині / О. Б. Полєвікова // Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив : матеріали методол. семінару, м. Київ, 3 квіт. 2013 р. / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. – С. 396–406.

113. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий до-свід та українські

перспективи; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – С.67. – (Бібліотека з освітньої політики).

114. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 65–69.

115. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 с.

116. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : кол. монографія / Н. М. Бібік [та ін.] ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 16–25.

117. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навчальний посібник] / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: Акалемвидав, 2004. – С. 375-377.

118. Попова Л. М. Формирование информационно- коммуникационной компетентности у студентов педагогического колледжа в процессе изучения информатики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/510835/>

119. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.

120. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 49. – Ст. 259. Закон України «Про дошкільну освіту» К., – 2001.

121. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

122. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII// – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu>.

123. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іваніщева, Л. Й.

Клименко, Т. І. Козимирська, С. І. Кострицька, Т. І. Скрипник, Н. Ю. Тодорова, А. О. Ходцева. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.

124. Проект Концепції розвитку освіти до 2025 року [Електронний ресурс] // Освіта.UA. – Режим доступу: <http://osvita.ua/news/43501/>

125. Процко Х. В. Підготовка майбутніх учителів технологій до профорієнтаційної роботи в загальноосвітній школі: Автореф. дис... канд. пед. наук / Х. В. Процко. – Чернігів, 2009. – 20 с.

126. Равен Д. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы : пер. с англ. / Д. Равен. – Москва : Когито-Центр, 1999. – 124 с.

127. Раков С. А. Формування математичних компетентностей учителя математики на основі дослідницького підходу в навчанні з використанням інформаційних технологій : автореф. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.02 Теорія і методика навчання інформатики / Раков Сергій Анатолійович ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 44 с.

128. Рамський Ю. С. Вивчення інформаційно-пошукових систем мережі Інтернет : навч. посіб. / Ю. С. Рамський, О. В. Резіна. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 60 с.

129. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія / Л. С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 442 с.

130. Рибка Ю. В. Формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу // Переяславская рада: ее историческое значение и перспективы развития восточно-славянской цивилизации : сб. науч. трудов: по матер. VI Междунар. науч.-практ. конф. 15–16 декабря 2011 г. / Под ред. А. Г. Романовского, Ю. И. Панфилова. – Харьков: НТУ "ХПИ", 2012. – С. 261-264.

131. Роберт И. В. Теоретические основы создания и использования программных средств учебного назначения [Текст] / И. В. Роберт // Методические рекомендации по созданию и использованию педагогических программных

средств : (сб. ст.). – Москва : АПН СССР, НИИ средств обучения и учеб. кн., 2001. – С. 3-24.

132. Родигіна І. Реалізація компетентнісного підходу до навчання / І. Родигіна // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7, № 3–4. – С. 18–22.

133. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. /Сергей Рубиншттейм. – М., 1957. – 328 с.

134. Свистун В. І. Структура управлінської компетентності фахівців-аграрників / В. І. Свистун // Освіта Донбасу. – 2005. – № 5–6. – С. 77–83.

135. Семушина Л. Г. Содержание и технологии обучения в средних специальных учебных заведениях / Л. Г. Семушина, Н. Г. Ярошенко. – Москва : Мастерство, 2001. – 272 с.

136. Семчук С. І. Актуальні питання формування комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти / С. І. Семчук // Наука і освіта : наук.-практ. журн. / Півд. наук. Центр АПН України. – 2011. – № 4 : Педагогика. – С. 379–382.

137. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – Санкт-Петербург : Речь, 2003. – 350 с.

138. Симановский А. Э. Структура профессионально важных качеств, необходимых для творческого обучения / А. Э. Симановский // Инновации в образовании. – 2004. – № 1. – С. 143–145.

139. Сисоєва С. О. Інформаційна компетентність фахівця: технології формування: Навч.-метод. посіб / С. О. Сисоєва, Н. В. Баловсяк. – Чернівці.: Технодрук, 2006. – 208 с.

140. Сластенин В. А. и др. Педагогика : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Сластенина. — М. : Издат. центр «Академия», 2002. — 576 с.

141. Современный словарь иностранных слов. - Санкт-Петербург : Дуэт, 1994. - 752 с.

142. Солдаткин В. И. Информационно-образовательная среда открытого образования [Электронный ресурс] / В. И. Солдаткин, С. Л. Лобачев // Центр

информационно-методической поддержки образования. 9.10.2006. – Режим доступу до ресурсу : <http://cimes.univer.omsk.su/associations/IOS/>

143. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.10 Інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Сороко Наталія Володимирівна ; НАПН Укр. Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання. – Київ, 2012. – 257 с.

144. Соціологія освіти : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / за ред. О. Л. Сکیدіна, І. М. Гавриленка, Ю. І. Яковенка. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 288 с.

145. Співаковський О. В. Типологічні ознаки рівнів навченості студентів в межах компонентно-орієнтованого підходу / О. В. Співаковський // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. пр. / НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 7. – С. 28–35.

146. Спирін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики [Електронний ресурс] / О. М. Спирін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/3733/2/09somtio.htm>

147. Таран І.Б. Визначення рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів дошкільного фаху ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст» / І.Б. Таран // Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка./ зб. наук. пр. / Київ.ун-т ім. Б. Грінченка: редкол.: Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л., Безпалько О В.,[та ін.]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. - № 23.

148. Таран І.Б. Інтерактивні технології як основа підготовки майбутніх вихователів ДНЗ / І.Б. Таран, О.Д. Рейпольська // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної заочної конференції (18 вересня 2015 року). – Маріуполь, 2015. - С. 51–53.

149. Таран І. Б. Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку / І. Б. Таран // Наукові записки. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2013. – Вип. 121. Сер.: Педагогічні науки, ч. II. – С. 308–312.

150. Таран І.Б. Підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування математичної компетентності дітей засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. Б. Таран // Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe Budapest International Scientific and Professional Conference

151. Modern problems of education and science held in Budapest, January 26th-27th, 2013. – URL Інтернет-конференції та розміщення статті: <http://scaspee.com/6/category/pedagogics/4.html>

152. Таран І.Б. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті: навчальний посібник з дисципліни «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті» / Ірина Борисівна Таран; Інститут проблем виховання НАПН України. – Бердянськ: Видавець Ткачук А.В., 2015. – 168 с. : іл. 23, табл. 18, бібліогр. 46 назв.

153. Таран И. Б. Формирование у дошкольников 5 – 6 лет элементарных математических представлений с помощью информационно-коммуникационных технологий м. Лодзь (Польша) Міжнародна науково-практична конференція «Наука в сучасному світі». Zbiór raportów naukowych. „Nauka w świecie współczesnym. (29.05.2013 -31.05.2013) - Łódź: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour, 2013. - str 43-45.

154. Тимофеева І.Б. Застосування математичних методів під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у ВНЗ / І.Б. Тимофеева // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 43 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. - Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. – С.432-437.

155. Тимофеева І. Я у світі комп'ютерної грамоти (методичні поради) / Тимофеева І.Б. – ТОВ «ППНС», м. Маріуполь: 2017 р. – 136 с.

156. Тимофеева І.Б. Методичні рекомендації для контролю якості знань студентів ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» спеціальності «Дошкільна освіта» з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»/ Ірина Борисівна Тимофеева; Маріупольський державний університет. – Маріуполь, 2016 – 40с.

157. Тихонова Т. В. Особливості організації навчання спецкурсу "Інформаційно-комунікаційні технології професійної діяльності вчителя" в умовах післядипломної освіти / Т. В. Тихонова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 1.38(1). – С. 85-89.

158. Ткаченко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій // автореф. дис. ... канд. педагог. наук / Т. В. Ткаченко. – Львів, 2009. – 20 с.

159. Трубачова С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С. Е. Трубачова // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : кол. монографія / Н. М. Бібік [та ін.] ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 53–58.

160. Федорчук В. М. Розвиток комунікативної компетентності викладача. Соціально-психологічний тренінг : навч.-метод. посіб. / В. М. Федорчук. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. – 240 с.

161. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006. – 352 с.

162. Фундаментальное ядро содержания общего образования : проект (Стандарты второго поколения) / под ред. В. В. Козлова, А. М. Кондакова. – М. : Просвещение, 2009. – 48 с.

163. Хеннер Е. К., Шестаков А. П. Информационнокоммуникационная компетентность учителя: структура, требования и система измерения // Информатика и образование. 2004. – № 12.

164. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Эйдос : Интернет журнал. – Опубл.: 23.04.2002. – Режим доступа: www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm

165. Чекан О. І. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / Чекан Оксана Іванівна ; Міжнар. екон.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. – Рівне, 2014. – 253 с.

166. Чемерис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції / І. Чемерис // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 84–88.

167. Шахіна І. Ю. Створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/www/nd_robota/statti/shahina.htm

168. Шестопал, Ольга Володимирівна. Формування професійних знань майбутніх учителів іноземної мови засобами мультимедіа : автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ольга Володимирівна Шестопал . – Вінниця : Б.в., 2011 . – 20 с.

169. Шишкіна М. П. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у вищому навчальному закладі / М. П. Шишкіна, В. П. Татауров // Педагогічна освіта: теорія і практика. - 2011. - Вип. 8. - С. 304-310.

170. Шолохович В. Ф. Информационные технологии обучения / В. Ф. Шолохович // Информатика и образование. – 1998. – № 2. – С. 5–13.

171. Щербатюк Л. Б. Формування професіоналізму майбутніх інженерів-механіків у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Щербатюк Лариса Борисівна ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – 199 с.

172. Якиманская И. Личностно-ориентированный урок [Электронный ресурс] / И. Якиманская // Директор школы. – 1998. – № 2. – Режим доступа: <http://orenstatus.narod.ru/biblioteka.htm>

173. Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів : навч. посіб. / В. Яремчук. – 2-ге вид., випр. – Острог : Нац. ун-т «Острозька акад.», 2012. – 56 с.

174. ADTester : система автоматизированной проверки знаний [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.adtester.org>

175. Dodge В. Some Thoughts About WebQuests [Электронный ресурс] / В. Dodge // Режим доступа: http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html

176. Education.ua – тестовий сайт з якого все починається [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.education.ua> – Дата звернення: 4.06.2017.

177. E-Learning Software and Authoring Tools [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ispringsolutions.com> <http://www.e-learningconsulting.com/products/> <https://www.articulate.com/>. – Date of circulation: 4.06.2016.

178. Barnett The Limits of Competence ; Knowledge, Higher Education and Society. Buckingham/Bristol, Society for Research into Higher Education and Open University press, // r. 1994p.

179. European Qualifications Framework for Lifelong Learning [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html. – Date of circulation: 4.06.2017

180. IBM выпустила видеоигру Innov8 [Электронный ресурс] // ITUA.info. Последние новости IT. – Режим доступа: <http://itua.info/other/11903.html> – Дата звернення: 4.06.2016.

181. International Standard Classification of Education. ISCED 2011 / UNESCO [Electronic resource]. – Mode of access: www.uis.unesco.org/en/pub/pub <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>. – Date of circulation: 4.06.2017

182. McClelland D. C. Testsing for Competence Rather Than for «Intelligence» // American Psychologist. – 1973. – Vol. 28, №1. – P. 1–14.

183. MyTestXPro [Электронный ресурс] : справочное online руководство по программе. – Режим доступа: <http://mytest.klyaksa.net/wiki/> – Дата обращения: 4.06.2017.

184. R. Guir, Juillet Nouvelles compétences des formateurs et nouvelles technologies // Roger Guir. NOUVELLES COMPETENCES DES FORMATEURS ET NOUVELLES TECHNOLOGIES. - 1996. - № 8 - R.

185. Short E. The Concept of Competence: Its Use and Misuse in Education / E. Short // Journal of Teacher Education. – 1985. – Vol. 36. – № 2. – P. 2–6.

186. Taran I. Peculiarities of formation of preschool teacher’s skills to use information and communication competence // Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics Journal L.Association 1901 “SEPIKE” Ausgabe 3. Osthofen, Deutschland Poitiers, France on 31st of Decembe – 2013. – P. 53–57.

187. Turning Education Structures in Europe [Electronic resource]. – Mode of access: <http://tuning.unideusto.org>.

ДОДАТКИ

АНКЕТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНОСТЮ ІКК

Інструкція: дати відповідь на запитання, орієнтуючись на власний досвід, практику застосування ІКТ, бажання підвищення професійної компетентності

1.	Як Ви розумієте поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) вихователя?»
2.	Яка особливість інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя?
3.	Від чого залежить розвиток ІКК майбутнього вихователя?
4.	Які якості та навички стосовно майбутньої професії Ви бажали поліпшити?
5.	Впливає на розвиток ІКК студента навчально-виховний процес?
6.	Які зміни до організації процесу стосовно ІКК Ви б впровадили?
7.	Чи є важливою ІКК для фахової підготовки майбутнього вихователя?
8.	Чи будете застосовувати ІКТ під час проходження педагогічної практики?
9.	Маєте зацікавленість оволодіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ)?
10.	Чи володієте інформаційним контентом щодо ІКТ?
11.	Чи знаєте як працювати з новітніми електронними приладами у ДНЗ?
12.	Оцініть повноту своїх знань стосовно ІКТ? Підкресліть: – добре знаю ІКТ, – не дуже добре знаю ІКТ; – не маю системних знань стосовно ІКТ)
13.	Які б Ви застосовували нові методи та форми як вихователь?
14.	Чи застосовують на заняттях викладачі фахової підготовки ІКТ?
15.	Чи здійснюєте Ви самостійно завдання, застосовуючи ІКТ?

Анкета для студентів зацікавленістю ІКТ

Інструкція: дати відповідь на запитання, орієнтуючись на власний досвід, практику застосування ІКТ, бажання підвищення професійної компетентності

1.	Як Ви розумієте поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) вихователя?»
2.	Яка особливість інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього вихователя?
3.	Від чого залежить розвиток ІКК майбутнього вихователя?
4.	Які якості та навички стосовно майбутньої професії Ви бажали поліпшити?
5.	Впливає на розвиток ІКК студента навчально-виховний процес?
6.	Які зміни до організації процесу стосовно ІКК Ви б впровадили?
7.	Чи є важливою ІКК для фахової підготовки майбутнього вихователя?
8.	Чи будете застосовувати ІКТ під час проходження педагогічної практики?
9.	Маєте зацікавленість оволодіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ)?
10.	Чи володієте інформаційним контентом щодо ІКТ?
11.	Чи знаєте як працювати з новітніми електронними приладами у ДНЗ?
12.	Оцініть повноту своїх знань стосовно ІКТ? Підкресліть: – добре знаю ІКТ, – не дуже добре знаю ІКТ; – не маю системних знань стосовно ІКТ)
13.	Які б Ви застосовували нові методи та форми як вихователь?
14.	Чи застосовують на заняттях викладачі фахової підготовки ІКТ?
15.	Чи здійснюєте Ви самостійно завдання, застосовуючи ІКТ?

КАРТКА ОЦІНЮВАННЯ ВИЯВЛЕННЯ РІВНІВ ІКК ДЛЯ ЕКСПЕРТІВ

Шановний експерте!

Оцініть за 5-бальною системою, якою мірою в кожного студента виявляються
означені показники.

Аркуш відповідей _____ Курс ____ Група _____

№	Умовні критерії	Відповіді
1	Емоційно-мотиваційний чинник до володіння ІКТ	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ☐ 5. ☐
2	Потреба в ІКК (Стан сформованості)	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ☐ 5. ☐
3	Усвідомлення засад та значущості ІКК	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ☐ 5. ☐

4.	Прагнення для професійного самовдосконалення	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ☐ 5. ☐
5.	Прогнозування майбутній професійній діяльності із застосуванням ІКТ	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ☐ 5. ☐

**ПЕРЕЛІК САЙТІВ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ, ДО
ЯКИХ МАЙБУТНІ ВИХОВАТЕЛІ ДНЗ ЗВЕРТАЛИСЯ ПІД ЧАС
НАВЧАННЯ**

1) Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/> Система освіти в Україні, законодавство, новини, інформаційні повідомлення, анонси, навчальні плани, програми, форум.

2) Програми розвитку дітей дошкільного віку <http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/programy.html>;

3) Інститут інформаційних технологій та засобів навчання Академії педагогічних наук України <http://iitlt.gov.ua/> Про інститут, анонси наукових заходів, фахове видання, бюлетені інституту, проекти, наукові дослідження, посилання.

4) Сайт для всіх, хто цікавиться проблематикою Дитинства, для теоретиків і практиків дошкільної освіти та студентів <http://ukrdeti.com/category/v-pomoshh-studentam/>

5) Сайт для педагогів ДНЗ <https://sites.google.com/site/sajtdlapedagogivdnz/>;

6) Українські дитячі книжки www.ranok.com.ua;

7) Газета «Справи сімейні» <http://familytimes.com.ua/> ;

8) Ігри для дітей різного віку – <http://vkids.km.ru> ;

9) Презентації для дітей, мультимедіа-уроки <http://gankeshet.com/play.html> ;

10) дитячий сайт ЛЕВКО – казки, мультики, комікси, конкурси, онлайн <http://levko.info/> ;

11) Український сайт фонограм, MP3 мінусів, дитячої музики дитячих мину совок <http://top.topua.net/rating/4/22/1a.html>;

12) Українські періодичні видання для дітей віком від 2 до 15 років <http://www.feya.net.ua/>

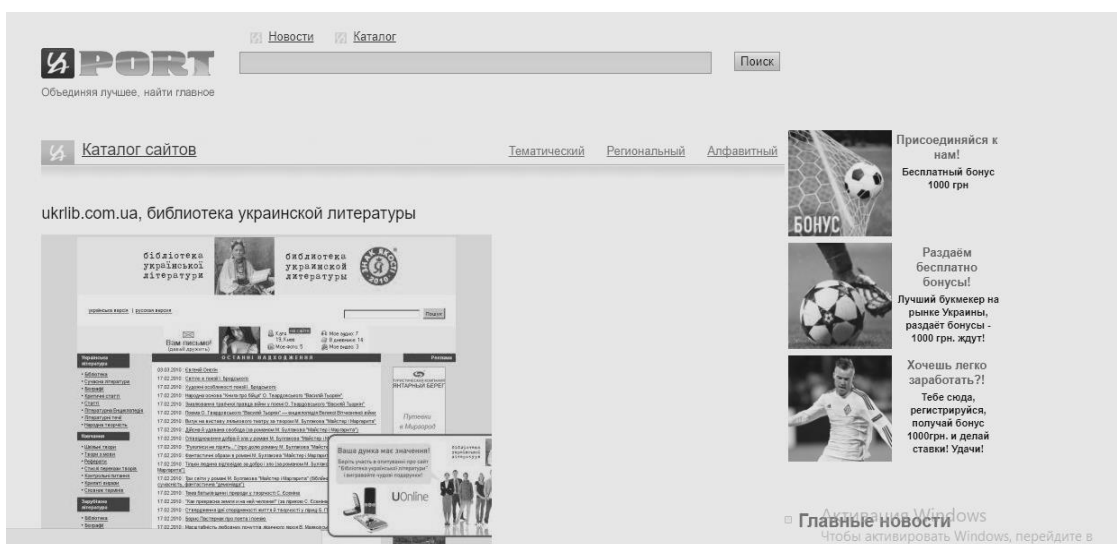
ОСВІТНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Портал «Діти України» (www.children.edu-ua.net) надає різноманітну педагогічну інформацію, зокрема, методичну. Інформація, розміщена на ньому, спрямована на широке коло користувачів: від дитини до вчителя та батьків. Веб-ресурс

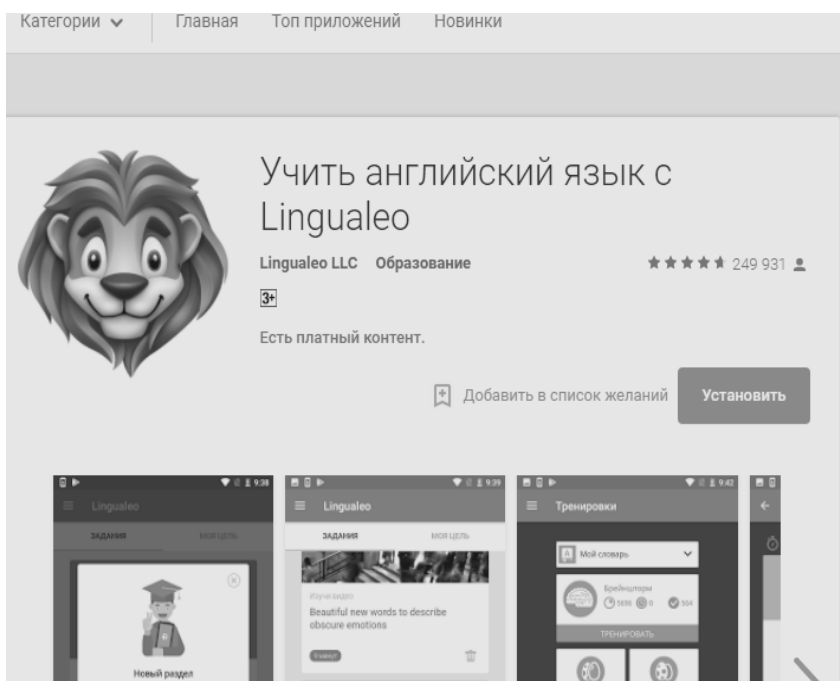
Лукошко сказок <http://lukoshko.net/> Дитяча електронна бібліотека- народні та авторські казки, вірші та розповіді для дітей, словничок. Розміщення казок, створених дітьми.

Бібліотека української літератури UkrLiB www.ukrlib.com.ua мережева - це найбільша в Інтернеті бібліотека української літератури. Тексти розміщено за такими розділами: Класика, Народна творчість, Сучасна література.

LinguaLeo, Duolingo, Slovouch - звернення до інтернет ресурсів з вивчення англійської мови та ін., дозволяє оперативно використовувати відео-аудіо завдання, сумісно підтримувати зв'язок. Пізнавально-розважальний портал для дітей, батьків і педагогів <http://www.solnet.ee/>. Публікація навчальних комп'ютерних ігор, віртуальних уроків для малюків з географії, хімії, фізики, економіки, іноземних мов. Проведення вікторин і конкурсів малюнків, виробів, фотографій, віршів, оповідань.

Веб-ресурси:

www.kindereducation.com/schet.html — математичні розмальовки (для дітей від 2-х років),

Дошколенок

- На главную
- Развитие речи
- Веселая математика
- English - малышам
- Изостудия
- Игры, конкурсы
- Развивающие игры
- Раннее развитие
- Игры от 1 года
- Детская психология
- Здоровье ребенка
- Питание детей
- Детские Фото-Монтаж
- Отдых с детьми
- Скачай и пользуйся!

Занимательная математика для детей - дошкольников

Женская мода

Прежде чем Вы начнете заниматься со своим малышом, прочтите несколько советов:

- Маленький ребёнок не может длительное время сохранять одну и ту же позу, выполнять одно и тоже действие. Поэтому не надо сердиться, если Ваш малыш будет отвлекаться, сползая со стула на пол или вдруг задаст вопрос совершенно "из другой оперы".
- Если Вы в своих занятиях будете использовать какой-то наглядный материал - карточки, картинки, игрушки, то познакомьте ребёнка со всем этим заранее. Это делается для того, чтобы во время занятия малыш не отвлекался от учёбы на разглядывание новых для него вещей.
- Скорее всего Вы будете заниматься с малышом по какой-нибудь книге. Не старайтесь "пройти" её побыстрее и обязательно время от времени возвращайтесь к пройденному. Память малышей ещё очень не устойчива.
- Маленькие дети значительно лучше усваивают эмоционально воспринятый материал. Поэтому используйте побольше игр, считалок и стихов.
- Для занятий Вам потребуется счётный материал. В качестве такового можно использовать крупные пуговицы, игрушки из Киндерсюрприза, детали от Лего. Также понадобятся карточки с картинками. Для этого можно использовать наклейки.

Все разделы забавной математики и логики:

- Как познакомить ребенка с логикой?
- Как запомнить графическое изображение цифр
- Занимательные задачи. Задачи в стихах.
- Игровые занятия

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

www.doshkolniki.com/muz_igry.html — сайт для дошкільнят,

Бесплатная игра для Андроид **КАФЕ**

Песенка про барашка

Скачать игру на андроид бесплатно на русском языке

Ребусы для IOS

Песенка о бегемоте

Игра Одевалка для девочек на Андроид для телефона и планшета

Игра Слоник для самых маленьких

Игра Найди 10 привидений

dex.ru...

www.flashsait.com/kraski — безкоштовна дитяча електронна бібліотека

Бесплатная детская электронная библиотека КП:

игры, мультфильмы, детские стихи, детские книги и аудио-книги, детские сказки и аудио-сказки, детские песни mp3

Главная

- ▶ [Авторские страницы](#)
- ▶ [Детские аудио-книги](#)
- ▶ [Детские аудио-сказки](#)
- ▶ [Детские песни mp3](#)
- ▶ [Детские картинки-раскраски](#)

- Детские сказки**
(сканы книг)
- ▶ [русские народные сказки](#)
  - ▶ [сказки Пушкина](#)
  - ▶ [сказки народов мира](#)

Детские картинки-раскраски: скачать бесплатно

Детские картинки раскраски для малышей:

- [детские раскраски для малышей](#)
- [раскраски животные](#)
- [раскраски растения](#)
- [раскраски "Олежка"](#)
- [детские раскраски "Метель"](#)
- [раска "Дед Мороз и Новый год"](#)

Вам в помощь:

- ▶ Файлы в формате .djvu смотрятся с помощью [WinDjView](#)
- ▶ .pdf-файлы открываются [Adobe Reader](#)
- ▶ Архивы советую открывать [7-Zip](#)
- ▶ Для сбора кусочков сказок в целую придуман [генератор pdf-листов](#)
- ▶ Рекомендую [виртировать Windows, пере...](#)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ**

Тимофєєва І.Б.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ГУРТКУ «WEBSITE BUILDING DESIGN – ВІРТУОЗИ ВЕБ-
ПРОГРАМУВАННЯ»
(для студентів напрямку підготовки «Педагогічна освіта»
ОКР «Магістр»)**

Затверджено
на засіданні кафедри математичних
методів та системного аналізу
протокол № 2 від 17.09.2015 р.

м. Маріуполь – 2015 рік

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ПРОГРАМА ГУРТКУ «WEBSITE BUILDING DESIGN – ВІРТУОЗИ ВЕБ- ПРОГРАМУВАННЯ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма підготовки у гуртку розроблена з урахуванням вимог основних державних нормативних документів і містить необхідну суму знань, вмінь і навичок, що розвивають у студентів ОКР «Бакалавр» та «Магістр» системне мислення, вміння бачити зв'язок ІКТ з педагогічною діяльністю та надають їм професійну підготовку.

Основний рівень підготовки у гуртку передбачає розширення і поглиблення теоретичних знань та необхідних професійних вмінь і навичок, розвиток стійких інтересів до педагогічної діяльності та задовольняють потреби здібних, обдарованих і талановитих студентів у творчій підготовці, що, насамперед, передбачає удосконалення і розвиток набутих навичок і майстерності в обраному напрямку.

Навчаючись у гуртку за розробленою програмою, студенти педагогічних спеціальностей поглиблюють свої знання з математики, інформатики, креслення, отримують та засвоюють навички роботи з комп'ютерними програмами, їх різновидами, оволодіють спеціальними вміннями застосовувати сучасну техніку на практиці. У процесі організації навчально-виховного циклу застосовуються як традиційні технології навчання та виховання, так й елементи інноваційних технологій (проектної, створення ситуації успіху, колективної творчої діяльності та інші).

Метою програми є формування ІКК майбутніх фахівців опанування засобів ІКТ, вивчення принципів побудови інформаційних web-систем, освоєння етапів розв'язку прикладних задач і алгоритмів, засвоєння підходів до програмування у WEB, освоєння мов PHP, JavaScript, мови розмітки HTML, засвоєння принципів розділення програми і інтерфейсу, набуття навичок побудови сценаріїв діалогів,

засвоєння принципів безпеки даних, освоєння сучасних засобів програмування для web.

Основні завдання полягають у формуванні ІКК майбутнього фахівця, а саме:

1. Елементарна, яка полягає у засвоєнні початкових технічних і технологічних знань (пакет Microsoft Office, графічні та векторні редактори); ознайомленні зі світом технічних засобів та їх принципами роботи, основам програмування.

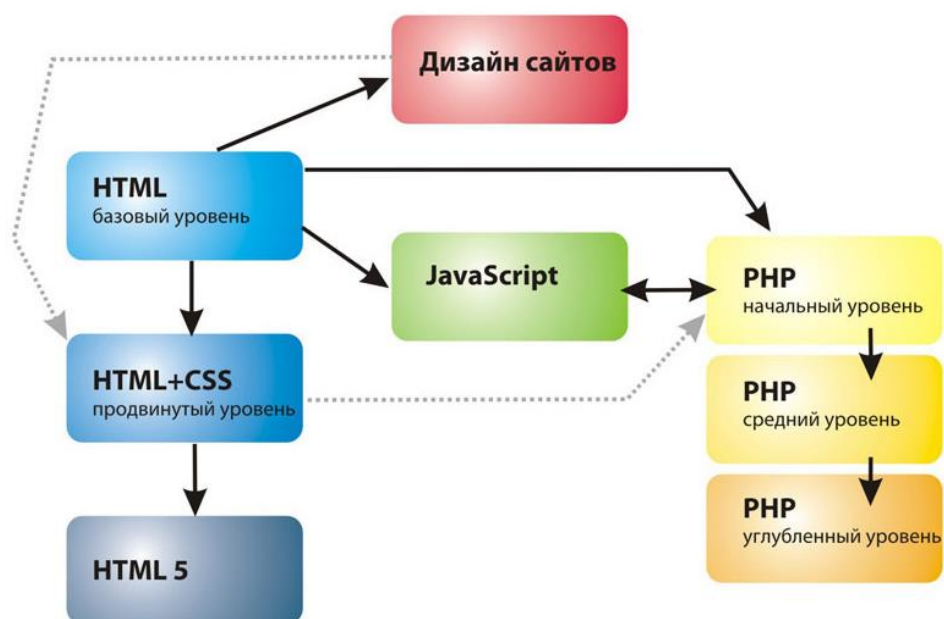
2. Базова, яка полягає у формуванні ІКТ умінь і навичок, засвоєнні основного навчального змісту, програмування, виготовленні індивідуальних навчально-дослідницьких проектів; практичних прийомів Web-пошуку та Web-дизайну, які дозволяють значно розширити сферу застосування персонального комп'ютера, вміння застосовування здобутих знань у педагогічній практиці.

3. Творча, яка полягає у набутті досвіду власної винахідницької, дослідницької та експериментальної діяльності, розвиток конструкторських здібностей, творчої ініціативи, самореалізації та сприяє вихованню інформаційної культури та розвитку якостей емоційно-вольової сфери майбутнього педагога: працелюбства, наполегливості, відповідальності.

Програма є орієнтовною. Керівник гуртка може вносити відповідні зміни, враховуючи запити гуртківців, склад групи і можливості вищого навчального закладу.

Модулі вибору навчальних продуктів «web-розробка»

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/ п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1	Вступне заняття	4	2	2
2	Глобальна мережа Інтернет. Гіпертекстовий документ. Програми-браузери та поштові програми	18	8	10
3	Мова розмітки гіпертексту HTML та Web-програмування. Програма MS FrontPage. Редактори для Web-програмування.	10	4	6
4	Динамічне HTML (DHTML)	10	4	6
5	Вступ до інтерактивного програмування. Мова JavaScript	10	6	4
6	Графіка для Web. Програма Adobe PhotoShop	10	6	4

7	Анімація для Web. Технологія Flash	10	4	6
8	Робота над проектами	30	2	28
9	Підсумкове заняття	2	2	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття. (4 год)

Мета, завдання та зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Техніка безпеки при роботі з комп'ютером.

2. Глобальна мережа Інтернет.

Гіпертекстовий документ. Програми-браузери та поштові програми (18 год)

Глобальна мережа Інтернет. Апаратні, програмні та інформаційні складові мережі Інтернет. Адресація, основні послуги глобальної мережі Інтернет. Програмне забезпечення та обмін інформації в Інтернеті.

Гіпертекстовий документ. Служба перегляду гіпертекстових сторінок World Wide Web. Організація інформації, принципи навігації. Web-сервери. Адреси, перегляд та збереження Web- сторінки.

Програма-браузер Internet Explorer. Вікно програми. Основна панель інструментів. Перехід на Web- сторінку. Пересування, пошук інформації на сторінці. Керування завантаженням, вибір, збереження сторінки та її фрагментів, малюнків і фрагментів тексту сторінки. Опублікування Web- сторінки на сервері.

Програма-браузер Opera. Програма-браузер Mozilla FireFox.

Створення персональної електронної поштової скриньки.

Практична робота. Пошук інформації в Інтернеті. Пошук електронних адрес. Організація, перегляд і збереження списку зворотних сторінок. Відтворення мультимедійних фрагментів Web-сторінок.

Настроювання основних параметрів програми браузера. Настроювання шрифтів та кольору. Вибір мови. Оформлення Web- сторінок. Опублікування Web- сторінки на сервері.

Захист інформації. Обмеження на перегляд інформації з Інтернету. Настроювання підключення до Інтернету. Створення персональної електронної поштової скриньки.

3. Мова розмітки гіпертексту HTML та Web-програмування. Програма MS FrontPage. Редактори для Web-програмування (10 год)

Основні принципи побудови HTML- документів. Поняття тегів. Основні теги документів. Атрибути тегів.

Форматування тексту. Теги заголовків. Вибір шрифту. Колір фону і шрифту. Списки. Розділові смуги. Рухомий рядок. Вставка графічних зображень.

Формати графічних зображень. Вирівнювання тексту і графічного зображення. Фонова графіка.

Гіперпосилання. Текстові посилання. Графічні посилання. Сегментована графіка. Кольорова гама.

Звук і відео. Таблиці. Фрейми. Форми. Робота з формами.

Стилі. Таблиця стилів. Таблиці стилів в окремих файлах. Позиціонування елементів на сторінці. Статичні фільтри.

Програма MS FrontPage та її призначення. Панелі інструментів. Режими роботи і способи редагування.

Форматування тексту. Розміщення заголовків. Списки. Створення таблиць. Редагування таблиць.

Створення загальних областей. Фон сторінки. Розміщення графічних зображень.

Фоновий звук сторінки. Розміщення відео файлу і настроювання його властивостей. Використання тем. Зміна кольорової схеми.

Оформлення графічних елементів. Гіперпосилання. Закладки. Графічні посилання. Створення активних областей на зображенні.

Програма Ace HTML 5 Pro та її призначення. Панелі інструментів. Режими роботи і способи редагування.

Практична робота. Створення HTML-документів. Форматування тексту. Теги заголовків. Вибір шрифту, кольору фону і шрифту. Вставка графічних

зображень. Формати графічних зображень. Фонова графіка. Текстові та графічні посилання. Сегментована графіка.

Звук і відео. Фрейми, форми і стилі.

Використання гіперпосилань, таблиць, фреймів, форм і стилів.

Створення Web-сторінок та навчального Web-сайту за допомогою HTML-редакторів. Оформлення Web-сторінок. Додавання медіа-файлів різних видів до Web-сторінки.

4. Динамічне HTML (DHTML) (10 год)

Основні поняття об'єктної моделі. Об'єкти, їх властивості, методи.

Способи написання сценаріїв. Прив'язка сценаріїв до елементів сторінки. Оброблювачі подій.

Практична робота. Створення сценаріїв DHTML на Web-сторінках.

5. Вступ до інтерактивного програмування. JavaScript (8 год).

Загальні відомості про мови програмування Java, JavaScript та Perl. Зразки простих інтерактивних програм.

Практична робота. Написання простих інтерактивних програм за зразками. Написання інтерактивних програм з прикладами різних варіацій використаних методів.

Приклади сценаріїв JavaScript. Зміна елементів. Поле введення даних. Текстові області. Пошук у тексті. Перемикачі. Прапорці. Кнопки.

Художнє оформлення листа. Рухомий елемент. Перетягування елементів. Динамічні фільтри. Створення нових вікон.

Написання простих сценаріїв JavaScript на Web-сторінках. Вставка різних елементів в сценарій.

6. Графіка для WEB (10 год)

Графічні формати Інтернету. Формат GIF. Формат JPG. Особливості завантаження малюнків у Web-сторінку. Графічні елементи оформлення Web-сторінок. Графічні маркери. Оформлення кнопок.

Дрібні графічні елементи оформлення: лінійки та художні літери.

Градiєнтний фон.

Підготовка малюнків у програмі Adobe Photoshop. Створення градієнтного фону. Створення круглої фотографії. З'єднання зображень. Заливання і заповнення об'єктів текстурами. Накладання тексту. Застосування фільтрів.

Практична робота. Підготовка графічних файлів для використання у Web- сторінці.

Робота з малюнками у програмі Adobe Photoshop. Опрацювання малюнків довільної форми. Використання шарів у багатошарових зображеннях. Застосування фільтрів.

7. Анімація для Web. Технологія Flash (10 год)

Основні поняття, пов'язані з технологією Flash.

Програма Macromedia Flash. Інтерфейс програми. Робоче поле. Панелі інструментів. Монтажна лінійка.

Створення анімації. Інтерполяційна анімація. Кольорові ефекти. Приклади анімації.

Сценарії. Події. Вирази. Функції. Класи. Оброблювачі. Оператори. Змінні.

Панель подій. Основні події з мультфільмами. Імена об'єктів. Налаштування сценаріїв. Керування звуком.

Приклади мультфільмів. Публікація та експортування мультфільмів.

Практична робота. Робота в середовищі Flash. Створення анімаційних кліпів. Написання простих сценаріїв.

8. Робота над проектами (30 год)

Розробка проектів Web-сайтів за обраною темою: власний, навчальний предметний, інформаційний Web-сайти з анімаційними кліпами. Вибір структури, контенту, навігації сайтом, способу опублікування та просування сайту.

Практична робота. Створення та опублікування в Інтернеті Web-сайту за обраною темою.

9. Підсумкове заняття (2 год)

Підведення підсумків роботи гуртка за рік. Відзначення кращих робіт вихованців гуртка.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Студенти мають знати:

- правила поведінки і техніки безпеки в комп'ютерному класі та в Інтернеті;
- основні поняття про структуру інформаційних систем (великі – мейнфрейми, малі – ПК, комп'ютерні мережі);
- склад та функції ПК та його операційної системи;
- основні можливості текстових і графічних редакторів;
- основні можливості та послуги глобальної мережі Інтернет;
- програмне забезпечення та прийоми Web-програмування;
- основні поняття Web-дизайну, елементи мови HTML, прийоми створення Web-сторінок та Web-сайтів.

Гуртківці мають вміти:

- працювати в операційній системі MS Windows та запускати на виконання програми, що працюють під управлінням цієї операційної системи;
- створювати графічні об'єкти за допомогою графічних редакторів;
- здійснювати пошук визначеної інформації в Інтернеті;
- створювати інформаційні Web- сторінки та Web- сайти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Козак Л.І. Основи програмування : навчальний посібник / Л. І. Козак, І. В. Костюк, С. П. Стасевич. Львів : Новий Світ-2000, 2012.
2. Лунтовський А.О., Мельник І.В. Комп'ютерні мережі та телекомунікації : Навч. посіб. для дистанційного навчання Київ : Університет "Україна", 2007
3. Изучаем HTML, XHTML и CSS. Элизабет Фримен, 2014.
4. Паттерны проектирования. Элизабет Фримен, 2015. – 756 с.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В
ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I. Змістовий модуль 1. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (СІКТ) в дошкільній освіті та інформаційні можливості Microsoft Office System												
Тема №1.1 Поняття СІКТ	2	2					2	2				
Тема № 2. Інформаційні можливості MS Word	2					2	4	2				2
Тема № 3. Інформаційні можливості MS Excel												
Тема №4. Інформаційні можливості програми Microsoft PowerPoint	2					2						

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Разом за змістовим модулем 1	6	2				4	6	2	2			2
Змістовий модуль 2. Мережеві технології другого покоління в професійній діяльності майбутнього вихователя												
Тема № 1. Інформаційні можливості мережі Internet.	2		2				2					2
Тема № 2. Соціальні мережі, сервіси, вебінари в навчальному процесі	4	2				2	4	2				2
Разом за змістовим модулем 2	6	2	2			2	6	2				4
Змістовий модуль 3. Розвиток дистанційної освіти. Основи веб – програмування												
Тема № 1. Програма Microsoft FrontPage та навчальні	4	2				2	6					6

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
платформи Moodle, OLAT, ATutor та Pias												
Тема № 2. Базові елементи мови HTML та електронні навчальні видання	9	4	2			3	8	2				6
Разом за змістовим модулем 3	13	6	2			5	14	2				12
Усього годин	25	8	4			13	26	4	4			18
Модуль II												
ІНДЗ	5		-	-	5	-			-	-	4	
Усього годин	30	8	4		5	13	30	4	4		4	18

ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІ НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ З ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ № 3

Тема «Створення електронних навчальних видань за допомогою мови
гіпертекстової розмітки HTML»

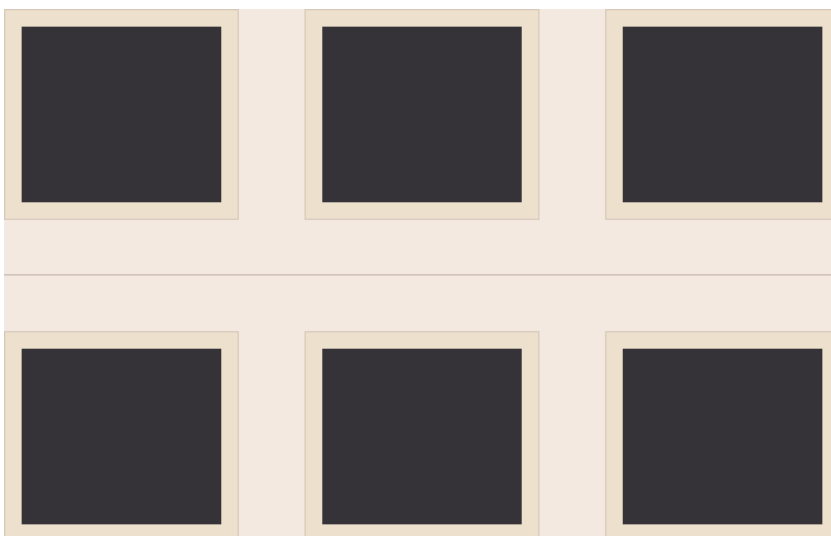
Завдання початкового рівня. «Робота майстра».

1. Поставити заголовок сторінки - «Мій перший крок до перемоги».
2. Зробити колір сторінки білим.
3. Зробити відображення іконки з архіву в рядку адреси Інтернет-браузера.
4. Зробити відображення картинки по правому краю і рамку навколо зображення товщиною 2 пікселя.
5. Зробити так щоб при наведенні мишкою на картинку, відображалося вікно підказки - «Картинка майстера».
6. Зробити список «Що потрібно для перемоги», з нумерованим, нумерованим списком.
7. Перше та останнє речення виділити жирним, зробити червоним кольором.
8. Відформатувати деякі слова, зробити їх перекресленими, зробити більшого розміру, ніж сам текст, виділення курсив.
9. Реалізувати два абзаци тексту, без тегів <br>.
10. Центрувати фразу «HTML це просто», без використання контейнера <center>.

Завдання базового рівня. «Каталог літературних джерел».

Зверстати список каталогу літературних джерел по картинці, використовуючи наступний код html:

```
<ul>
  <li></li>
  <li></li>
  <li></li>
  <li></li>
  <li></li>
  <li></li>
</ul>
```


При верстці необхідно дотримуватися таких умов:

1. Верстка повинна в точності відповідати малюнку.
2. Не використовувати класи і ідентифікатори.
3. Кількість джерел в каталозі не обмежена.
4. Нова література заноситься в список шляхом додавання `<li> ...</ li>`.
5. Горизонтальні ряди джерел розділені лінією.

6. Список, фіксований по ширині.
7. Картинки джерел літератури одного розміру (темний прямокутник).
8. У всіх картинок однакова рамка.
9. В html-код обов'язково додати один свій елемент.

Завдання творчого рівня. «Карта скарбів».

Опис завдання: Створіть html-файл, результат якого показаний на рисунку. Для цього додайте зображення. Далі вкажіть на зображенні посилальні області: скарб, акула, восьминіг, корабель. При наведенні курсору на посилань область повинна з'являтися підказка. використовуйте тег `<progress>` для елемента під зображенням, наочно показуючи яка частина шляху до скарбу пройдена.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОРТАЛ МДУ

Категорії курсів навчального порталу

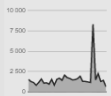
Корисні посилання

ЧЕКАЄМО НА ТЕБЕ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ!

Обирай МДУ! (english subtitles)

Статистика

Підключень сьогодні: 31
Всього користувачів: 1014
Всього курсів: 1266

Коментарі

Категорії курсів

- » Економіко-правовий факультет МДУ
- » Історичний факультет МДУ
- » Факультет іноземних мов МДУ
- » Факультет грецької філології МДУ
- » Факультет філології та масових комунікацій МДУ
- » Аспірантура
- » ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНОЗНАВЧИХ КУРСІВ ДЛЯ УЧНІВ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (7)
- » Центр доузівської підготовки та роботи з іноземними студентами (6)
- » Центр підвищення кваліфікації та післядипломної освіти (3)
- » Різне (6)

[Згорнути все](#)

Навчальна дисципліна «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

The screenshot shows a Moodle course page for the Faculty of Philology and Mass Communication at the Mariupol State University. The course is titled 'Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ДО)'. The page lists three PDF documents:

- Актуальні проблеми організації дошкільної освіти (Актуальні_проблеми_організації_дошкільної_освіти.PDF)
- Оздоровчі технології діагностичні методики фізичного розвитку дошкільників (Оздоровчі технології.PDF)
- Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ДО) (Сучасні інформаційно-комунікаційні технології.pdf, викладач: Ірина Тимофеева)

The page also features a navigation menu on the left, a search bar, and social media sharing options. A Windows activation watermark is visible in the bottom right corner.

The screenshot shows a Moodle file download page for the PDF document 'Сучасні інформаційно-комунікаційні технології.pdf'. The page contains the following text:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра математичних методів та системного аналізу

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Для спеціальності (напряму підготовки) 7.02030304 Філологія (Переклад (англійська)), 7.010101, 8.01010101 Дошкільна освіта

АКТИЕ
Чтобы

ВЕБ-РЕСУРС «СІКТ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ»

Стартова сторінка

← Я timofeeva.in.ua Home

СІКТ в дошкіллі

Home Бібліографія Лекції Практика ІНДЗ Круглий стіл Питання Проекти студентів Форум Посилання

Home

Шановні колеги!

Вітаємо Вас у віртуальному інформаційно-освітньому середовищі!

Сайт "*Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті*" – це новий формат взаємодії з педагогами, студентством та фахівцями дошкільної педагогіки. Новий інструмент підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. Багатопланове інформаційне середовище, зорієнтоване на:

- взаємодію та спілкування студентів, педагогів та методистів і просто небайдужих людей щодо проблеми застосування сучасних інформаційних та цифрових технологій в освіті;
- обмін досвідом, ідеями, технологіями, дослідженнями;
- можливість творчої самореалізації.

Сайт "*Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті*" створений з метою:

- якісного забезпечення інформаційної підтримки, інноваційної діяльності майбутніх вихователів ДНЗ.
- полегшити майбутнім вихователям ДНЗ **пошук необхідної інформації** серед ресурсів мережі Інтернет, які повсякденно використовуються у навчально-виховному процесі;
- надати можливість для **обміну практичним досвідом**, методичними досягненнями;
- організувати **обговорення проблемних питань** дошкільної педагогіки та інформатизації освіти.

Наш проект відкритий, некомерційний. Ми з радістю вислухаємо і врахуємо Вашу думку, Ваші пропозиції, **розмістимо на сторінках сайту:**

інформацію про тематичні ресурси Інтернет;

Ваші статті, методичні розробки (як оригінальні, так і електронні версії вже надрукованих робіт), електронні версії збірок наукових праць, звіти про проведення конференцій і семінарів та інші матеріали;

інформацію про заплановані семінари і конференції.

Запрошуємо до співпраці творчих активних колег.

Маємо надію, що Ви станете активним користувачем наших сторінок і знайдете відповіді на ваші запитання.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Очікування кешу

Інформація про автора:
Старший викладач кафедри математичних методів та системного аналізу Маріупольського державного університету

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

← Я × timofeeva.in.ua ІНДЗ

СИКТ В дошкіллі

Номе Бібліографія Лекції Практика ІНДЗ Круглий стіл Питання Проекти студентів Форум Посилання

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ І ЯКОСТІ ОСВІТИ

ДОШКІЛЯ.UA
БЛОГ АСОЦІАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Індивідуальна науково-дослідна робота студентів - одна з форм навчального процесу, в якій найбільш вдало поєднуються навчання і практика. В рамках наукової роботи студент спочатку набуває перші навички дослідницької роботи, потім починає втілювати набуті теоретичні знання в дослідженнях, так чи інакше пов'язаних з практикою, а в кінці цього тривалого процесу можлива участь в наукових конференціях і симпозиумах різного рівня, аж до міжнародних.

Одночасно заняття навчальної та науково-дослідницькою роботою дисциплінує студента, допомагаючи йому відповідальніше підходити до вивчення основних фахових дисциплін. А різноманітність форм такої діяльності дає можливість кожному студенту знайти заняття до душі, визначитися з індивідуально-особистісними можливостями продовження наукових досліджень в рамках аспірантури і докторантури та навчитися відповідати вимогам, що пред'являються сьогодні до вченого.

Плавний перехід від простих форм науково-дослідної роботи до більш складним дозволяє студенту розвиватися плавно і гармонійно, допомагає йому набирати сили для того, щоб піднятися на наступний щабель науки, не відчуваючи при цьому надмірних навантажень.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

ВЕБ-РЕСУРС «СІКТ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ»

СТОРІНКА БІБЛІОГРАФІЯ

← Я timofeeva.in.ua Бібліографія

СІКТ в дошкіллі

Home Бібліографія Лекції Практика ІНДЗ Круглий стіл Питання Проекти студентів Форум Посилання

1. Інформатика за професійним спрямуванням
Навчальний посібник містить основні теми для роботи досвідченого користувача ПК: склад комп'ютера, операційну систему Windows, роботу з файловою системою, архіваторами, програмами для обслуговування системи, текстовим процесором MS Word, табличним процесором MS Excel, програмою для створення веб-сторінок MS FrontPage, основи роботи в Інтернеті за допомогою браузера Internet Explorer. У посібнику представлено теоретичний матеріал з перерахованих тем, контрольні питання та завдання, висновки до кожного розділу і практичні завдання з детальним описом ходу їх виконання, що допоможе студентам набутти та закріпити навички роботи з пакетами прикладних програм для вирішення завдань у повсякденному житті та майбутній професійній діяльності. Навчальний посібник розрахований для студентів, аспірантів, викладачів вищих і середніх навчальних закладів, а також для тих, хто вивчає інформатику самостійно.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУЦІ, ОСВІТІ, ЕКОНОМІЦІ, ВИРОБНИЦТВІ: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет- конференції -Укл.: Благініна О.С., Тимофєєва І. Б.; За заг. редакцією к.е.н., доцента Сирмаміїх І. В.- Маріуполь: МДУ, 2017.- 172 с.

3. Тимофєєва_комп-ГРАМ.pdf / Тимофєєва І.Б. – ТОВ «ППНС», м. Маріуполь: 2017 р. – 136 с. У посібнику розміщено рекомендації щодо застосування планшетного персонального комп'ютера вихователями під час реалізації освітнього процесу за варіативною складовою «Комп'ютерна

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

СТОРІНКА ЛЕКЦІЇ

← я timofeeva.in.ua 1. Поняття сучасних інформаційних технологій

СІКТ в дошкіллі

Home [Бібліографія](#) [Лекції](#) [Практика](#) [ІНДЗ](#) [Круглий стіл](#) [Питання](#) [Проекти студентів](#) [Форум](#) [Посилання](#)

1. Поняття сучасних інформаційних технологій

План

1. Поняття сучасних інформаційних технологій.
2. Класифікація сучасних ІКТ.
3. Переваги, недоліки та проблеми використання ІКТ.

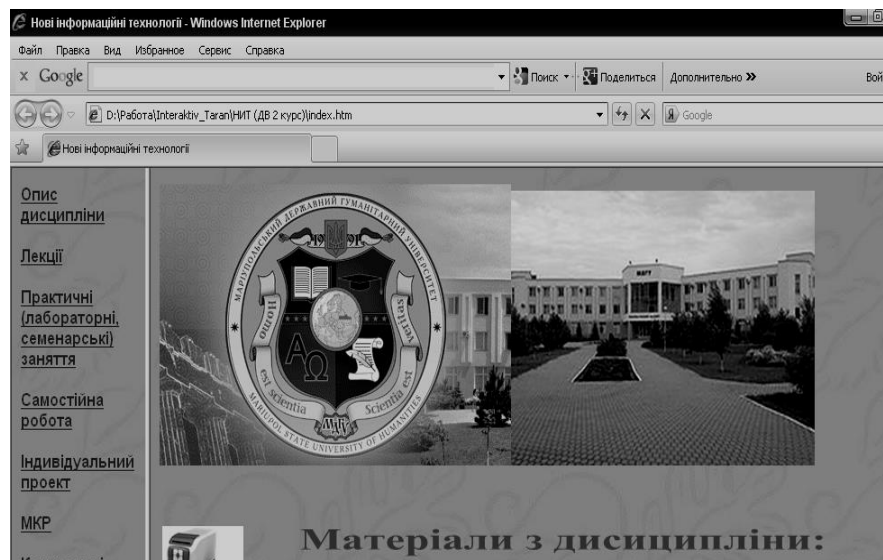
Література:

1. Гуржій А.М., Зайцева Т.В., Співаковський О.В. Комп'ютерні технології загального призначення. - Херсон: Айлант. – 2001.- 215с.
2. Зайцева Т.В. Вступ до інформаційних технологій. - Херсон: Айлант. – 2000. – 196с.
3. Таран І.Б. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті: навчальний посібник з дисципліни «Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті» / Ірина Борисівна Таран; Маріупольський державний університет. – Маріуполь: Вид-во А.Ткачук, 2015. – 140 с.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

Авиабилеты Яндекса

Найти на странице анкета Нет результатов Параметры

Опис предмету: "Інформаційні технології в освіті"

Напрямок ОКР:	8.010101 Дошкільна освіта
Рік підготовки:	2 семестр
Кількість кредитів ECTS:	1,5
Загальна кількість годин:	54
Вид контролю:	залік в кінці семестру

МЕТА: ознайомлення студентів з теоретичною базою знань у сфері інформаційних технологій, підготувати до практичного використання інформаційних технологій в освіті та при розв'язанні практичних задач у навчанні та майбутній професійній діяльності.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ

Основним завданням курсу є:

Формування у студентів теоретичних знань про:

- ✓ поняття та види інформації.
- ✓ поняття інформатизації суспільства.
- ✓ інформаційні технології (ІТ).
- ✓ інформаційні системи (ІС).
- ✓ структуру, апаратні можливості і устаткування сучасних і перспективних комп'ютерів та можливості операційних систем і сервісного програмного забезпечення комп'ютера;
- ✓ принципи функціонування текстових процесорів та можливості їх застосування;
- ✓ засобів розробки і демонстрації слайд-фільмів.
- ✓ призначення КМ: локальні та глобальні КМ та їх призначення

Література

Електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

Найти на странице анкета × Нет результатов < > Параметры ▾

Опис дисципліни
Лекції
Практичні (лабораторні, семінарські) заняття
Самостійна робота
Індивідуальний проект
МКР
Контрольні питання
Література

ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДО МКР

Приклад тесту

- У мові племені всього 20 різних слів. Скільки біт потрібно, щоб закодувати будь-яке з цих слів?
  - 5 біт
  - 7 біт
  - 20 біт
- Що робить неможливим підключення комп'ютера до глобальної мережі?
  - тип комп'ютера;
  - склад периферійних пристроїв;
  - відсутність вінчестера;
  - відсутність телефону.
- Даний E-mail : **artem@zhukov.msk.ru**. Слово **msk** означає:
  - місто призначення;
  - тип комп'ютера;

Вікно сторінки «Лекції» ЕНМК «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»

Найти на странице анкета Нет результатов Параметры

Опис дисципліни

Лекції

Практичні (лабораторні, семінарські) заняття

Самостійна робота

Індивідуальний проект

МКР

Контрольні питання

Література

Лекція № 1

Застосування інформаційних технологій в освіті та науки

Технологія – это комплекс научных и инженерных знаний, реализованных в приемах труда, наборах материальных, технических, энергетических, трудовых факторов производства, способах их соединения для создания продукта или услуги, отвечающих определенным требованиям. Поэтому технология неразрывно связана с минимизацией производственного или непроизводственного, прежде всего управленческого процесса. Управленческие технологии основываются на применении компьютеров и телекоммуникационной техники.

Согласно определению, принятому ЮНЕСКО, информационная технология – это комплекс взаимосвязанных, научных, технологических, инженерных дисциплин, изучающих методы эффективной организации труда людей, занятых обработкой и хранением информации; вычислительную технику и методы организации и взаимодействия с людьми и производственным оборудованием, их практические приложения, а также связанные со всем этим социальные, экономические и культурные проблемы. Сами информационные технологии требуют сложной подготовки, больших первоначальных затрат и наукоемкой техники. Их введение должно начинаться с создания математического обеспечения, формирования информационных потоков в системах подготовки специалистов.

Информационная технология (ИТ) – процесс, использующий совокупность средств и методов сбора, обработки, передачи данных (первичной информации) для получения информации нового качества о состоянии объекта, процесса или явления.

Телекоммуникации – дистанционная передача данных на базе компьютерных сетей и современных технических средств связи.

Усложнение индустриального производства, социальной, экономической и политической жизни, изменение динамики процессов во всех сферах деятельности человека привели, с одной стороны, к росту потребностей в знаниях, а с другой – к созданию новых средств и способов удовлетворения этих потребностей. Бурное развитие компьютерной техники и информационных технологий послужило толчком к развитию общества, построенного на использовании

Найти на странице анкета Нет результатов Параметры

Опис дисципліни

Лекції

Практичні (лабораторні, семінарські) заняття

Самостійна робота

Індивідуальний проект

МКР

Контрольні питання

Література

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ (проекти):

I СЕМЕСТР

- Виконати творче завдання «Розробка методичного забезпечення для проведення математичних занять з дошкільняками», використовуючи роботу з малюнками та автофігурами в MS Word.
- Виконати творче завдання «Розробка методичного забезпечення для проведення занять з навколишнього середовища з дошкільняками старшої групи», використовуючи інтерактивні презентації.
- а) Створити односторінковий особистий web-сайт, в якому вміщено не менш 5 вкладених сторінок (Про себе, Список найцікавіших веб-узлів Інтернета для вас особисто, ваші розваги, сторінка для розміщення фотографій, які б ви бажали продемонструвати своїм друзям, родичам.)
  - Створення Web-сторінок за індивідуальним завданням.
    - Інформація та суспільство
    - Етапи розвитку інформаційних технологій
    - Види інформаційних технологій
    - Системи числення

